

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä Jussi Laitinen	
Työn nimi Vuosaaren satama pohjamutia myöten – tutkivan työprosessin analyysi	
Oppiaine journalistiikka	Työn laji (journalistinen) pro gradu -työ
Aika kevät 2004	Sivumäärä 76 + liitteet yht. 53 sivua
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielma on ns. journalistinen gradu, eli aineistona on tekijän oma journalistinen tuotos. Liite 1 sisältää 16 lehtijuttua samasta aihepiiristä, Vuosaaren sataman myrkkylöydöstä ja sen lieveilmiöistä. Suursataman työmaalta löytyi erittäin myrkyllistä tributyylitinaa (TBT), mikä keskeytti sataman ruoppaukset alkuunsa.</p> <p>Kirjoitin jutut kesällä 2003 toimiessani harjoittelijana Helsingin Sanomien kaupunkitoimituksessa. Tutkielman ideana on porautua <i>työprosessiin</i>, jonka tuotoksia jutut ovat. Tarkastelen työprosessia <i>tiedonhankinnan</i> ja <i>lähdekritiikin</i> näkökulmasta. Juttujen lisäksi aineistona on kesän aikana kirjoittamani työpäiväkirja, jossa kuvaan tiedonhankintaan liittyviä kokemuksia ja omia tuntemuksiani prosessin aikana (liite 2). Metodina on eräänlainen vapaamuotoinen itsereflektio, jossa käytän apuna juttuja, päiväkirjaa sekä kirjallisuutta. Ensimmäinen teoreettinen viitekehys on tutkiva journalismi. (Juttusarja voitti Tutkivan journalismin yhdistyksen Lumilapio-palkinnon 2003.) Toinen luonteva viitekehys on ympäristöjournalismi.</p> <p>Työprosessin analyysi jakaantuu kolmeen osaan lähdetyyppien mukaan: henkilölähteet, dokumenttilähteet ja havainnointilähteet.</p> <p>Vuosaaren satama on kiistelty hanke. Suurin osa juttujen henkilölähteistä oli puolueellisessa asemassa, mikä korosti lähdekritiikin merkitystä työprosessissa. Karkeasti ottaen vastakkain olivat sataman rakentajat ja vastustajat, joiden välissä tasapainoilivat ympäristöviranomaiset. Sataman rakentajien retoriikka vaihteli TBT-ongelman vähättelystä luonnonsuojelupuheeseen. Sataman vastustajat puolestaan liioittelivat mielellään myrkkylöydön seurauksia ja ennustivat hankkeelle ongelmia. Viranomaisilta saatu tieto oli neutraalimpaa, mutta toisinaan puutteellista tai värjättyä. Oman mausteensa haastatteluihin toivat nimettömät lähteet, en kommentoi -tyyppiset vastaukset ja lausuntojen peruminen jälkikäteen.</p> <p>Henkilölähteitä haastatellessa keskusteleva, kuunteleva haastattelutyö oli toimivin. Se herättää luottamusta paremmin kuin täsmällisten kysymysten sarja – jota journalismin oppikirjat suosittelevat. Moni olennainen ja uutisarvoinen seikka tuli ilmi vasta pitkän keskustelun jälkeen, usein sivulauseessa.</p> <p>Runsaasta dokumenttimateriaalista tärkeimpiä olivat erilaiset tutkimukset ja lausunnot. Sataman rakentajien teettämät tutkimukset olivat monessa suhteessa epäilyttäviä ja harhaanjohtavia. Sataman vastustajien selvitysten taustalta löytyi kätkeytyä motiiveja. Tiedotteet olivat kiinnostavia lähinnä siksi, että niistä selvisi millaista tietoa toimijat halusivat välittää ulospäin ja millaista retoriikkaa käyttäen.</p> <p>Tiedonhankinnassa henkilölähteet ja dokumenttilähteet täydensivät toisiaan. Usein dokumentit saivat uutta sisältöä, kun asiantuntijat ja asianosaiset antoivat niille uusia merkityksiä. Havainnointi ”maastossa” oli ratkaisevaa tarkistaessa erästä ruoppausten sijaintia koskevaa lausuntoa.</p> <p>Vääriä tietoja tuli vastaan mm. viranomaiselta, tutkijalta, tutkimusdokumenteista ja uutistoimistomateriaalista – kaikki lähteitä, joita toimittajat yleisesti pitävät luotettavina. Faktojen perusteellinen tarkistaminen osoittautui siis tärkeäksi, vaikka aina se ei ollut mahdollista. Intuiollakin on merkitystä lähdekritiikissä, joskin sen vaikutusta työprosessiin on vaikea rekonstruoida.</p> <p>Tutkielman lopussa irtaudun Vuosaaren tapauksesta ja pohdin tutkivan journalismin ja ympäristöjournalismin mahdollisuuksia laajemmassa kontekstissa. Viestimille asetettujen tehtävien näkökulmasta tutkiva journalismi on perinteisesti tiedon välittämistä ja vallanpitäjien vahtimista. Julkisen keskustelun virittäminen ja ylläpitäminen jää vähälle huomiolle. Hahmotan ideaa verkkosovelluksesta, jossa tutkiva journalismi toteuttaisi myös tätä kolmatta tehtävää. Tiede- ja ympäristöaiheissa ongelmia tuottavat riippuvuus tutkijoista ja tutkimustulosten epävarmuudet. Tyypillisesti tulokset julkaistaan totuuksina ja pysyvinä faktoina. Hyvää journalismia olisi eksplikoida epävarmuudet, välttää liikaa yksinkertaistamista ja hahmottaa lukijalle ko. tieteenalan ajallista jatkumoa. Kriittinen ote haastaisi lukijan ajattelemaan itse.</p>	
Asiasanat Tiedonhankinta, lähdekritiikki, tutkiva journalismi, ympäristöjournalismi, toimitustyö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja Työn paperiversiossa liite 1 on erillinen A3-kokoinen kansio	

Vuosaaren satama pohjamutia myöten

– tutkivan työprosessin analyysi

Jussi Laitinen
Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2004

Sisältö

1. Johdanto	3
1.1. Tutkimuskysymys	3
1.2. Tutkielman rakenne	4
2. Tutkiva journalismi – mitä se on?	6
3. Tiedonhankinta ja lähdekäytännöt journalismissa	10
3.1. Journalistin lähteet ja lähdekritiikki.....	12
4. Vuosaari-jutut	14
5. Henkilölähteet	22
5.1. Vuosaari-juttujen henkilölähteet.....	23
5.2. Haastattelutyylisiä ja -tekniikasta	27
5.3. Henkilölähteisiin liittyviä ongelmia.....	33
5.4. Henkilölähteet ja lähdekritiikki.....	37
6. Dokumenttilähteet	45
6.1. Dokumenttien hankinta ja niiden käyttö.....	46
6.2. Oppikirjaesimerkki dokumenttilähteiden hyödyllisyydestä	51
6.3. Dokumenttilähteet ja grafiikka	52
6.4. Dokumenttilähteet ja lähdekritiikki	53
6.4.1. Tutkimukset.....	53
6.4.2. Tiedotteet.....	58
7. Havainnointilähteet	62
7.1. Havainnointi ja lähdekritiikki	64
8. Lopuksi	66
8.1. Tarinan opetuksia.....	66
8.2. Tutkiva journalismi ja viestinten tehtävät.....	68
8.3. Parempaa tiede- ja ympäristöjournalismia.....	71
9. Lähteet	75

Liitteet

Liite 1: Työpäiväkirja

Liite 2: Vuosaari-jutut

1. Johdanto

1.1. Tutkimuskysymys

Uuden valtakunnallisen pääsataman sijainnista on kiistelty Suomessa parikymmentä vuotta. Lokakuussa 2002 korkein hallinto-oikeus hyväksyi suunnitelman, jonka mukaan suursatama rakennetaan Vuosaaren Itä-Helsinkiin. Sataman peruskivi muurattiin tammikuussa 2003. Suunnitelma on herättänyt laajaa vastustusta mm. sillä perusteella, että se uhkasi sataman viereisiä Natura-alueita. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä edelsi viisi vuotta kestänyt valitus- ja oikeusprosessi. Hankkeesta ovat pitkin matkaa valittaneet yksittäiset kansalaiset ja kansalaisjärjestöt. Tätä kirjoittaessa (kevät 2004) asia on käsiteltävänä Euroopan komissiossa. Vuosaaren satama maksaa arviolta 468 miljoonaa euroa julkista rahaa.

Vuosaaren satamahankkeen värikkäät vaiheet ovat saaneet runsaasti julkisuutta tiedotusvälineissä. Erityisen näkyvästi satamasta uutisoitiin toukokuussa 2003, kun satama-alueen ruoppaukset keskeytettiin ympäristömyrkyjen vuoksi. Pohjalietteestä löytyi korkeita pitoisuuksia erittäin myrkyllistä tributyyliä (TBT).

Olin tuolloin Helsingin Sanomien kaupunkitoimituksessa töissä kesäharjoittelijana. Neljän kuukauden työrupeaman aikana seurasin sataman vaiheita tiiviisti, ja kirjoitin TBT-löydöstä ja sen lieveilmiöistä yhteensä 16 lehtijuttua. Nuo jutut ovat tämän tutkielman selkäranka (liite 1).¹ Kyseessä on ns. journalistinen opinnäyte, jossa aineistona on tekijän oma journalistinen tuotos, tässä tapauksessa siis juttusarja. En kuitenkaan analysoi itse juttuja, vaan *työprosessia*, jonka tuloksena jutut syntyivät. Tarkastelen työprosessia *tiedonhankinnan ja lähdekritiikin* näkökulmasta, koska ne ovat mielestäni kaksi tärkeintä osa-aluetta toimittajan työssä. Lehtijuttujen lisäksi aineistona on kesän aikana kirjoittamani työpäiväkirja (liite 2), jossa kuvaan vapaamuotoisesti mm. Vuosaaren tapahtumia, työprosessin

¹ Kirjoitin lisäksi muutamia satama-aiheeseen liittyviä juttuja kaupunkitoimituksen kollegojen kanssa yhdessä. Yhteistyönä syntyneet jutut eivät ole mukana aineistossa.

ylä- ja alamäkiä ja kaupunkitoimituksen tunnelmia prosessin eri vaiheissa. Työpäiväkirja on ollut tärkeä dokumentti tiedonhankintaan liittyvien yksityiskohtien tutkimisessa. Jälkeenpäin olen selvyyden vuoksi lisännyt päiväkirjaan viitteitä aineiston juttuihin. Tutkimuskysymys siis kuuluu: *Millainen työprosessi Vuosaari-juttujen taustalla on tiedonhankinnan ja lähdekritiikin näkökulmasta?* Työprosessin analyysi on pitkälti itsereflektiota, subjektiivisten havaintojen ja kokemusten tarkastelua aineiston ja kirjallisuuden tuella.

Tutkielman perustava viitekehys on tutkiva journalismi.² Tarkastelen teoreettisia ja käytännöllisiä tiedonhankinnan ja lähdekritiikin kysymyksiä pitkälti tutkivan journalismin kirjallisuuden avulla. Kuvailen omia valintojani ja peilaan niitä kirjallisuudessa esitettyihin näkemyksiin. Suomalainen tutkivan journalismin tutkimuksen ”grand old man” Heikki Kuutti pohtii väitöskirjassaan jatkotutkimuksen tarpeita: “Metodologisesti erityisen mielenkiintoista olisi tunkeutua jonkin yksittäisen tutkimushankkeen ’kulissien’ taakse ja selvittää siihen liittyvä työprosessi alusta loppuun.” (Kuutti 1995, 30.) Toinen, taustalla vaikuttava viitekehys on ympäristöjournalismi. Juttujen aiheet liittyvät ympäristöongelmiin, ja lähteiden joukossa on mm. ympäristöviranomaisia ja -järjestöjä. Omasta taustastani sen verran, että olen aiemmin opiskellut ympäristötieteitä ja toiminut joissakin ympäristöjärjestöissä. Varsinkin alan opinnoista oli apua kesän työprosessissa, koska pystyin lukemaan vesistötutkimuksia ja muita luonnontieteellisiä selvityksiä ja suhtautumaan niihin kriittisesti.

1.2. Tutkielman rakenne

Ensin käyn läpi tutkivan journalismin ongelmallista määrittelyä (luku 2) ja selvitän, mitä tiedonhankinta ja lähdekritiikki journalismissa oikeastaan tarkoittavat (luku 3). Luvussa 4 esittelen aineistoa tarkemmin. Sitten on itse työprosessin analyysin vuoro. Olen jakanut tiedonhankinnassa käyttämäni lähteet kolmeen kategoriaan:

² Juttusarja sai Tutkivan journalismin yhdistyksen Lumilapio-palkinnon 2003.

henkilölähteet, dokumenttilähteet ja havainnointilähteet. Henkilölähteet-osiossa (luku 5) esittelen henkilöt, jotka esiintyvät Vuosaari-jutuissa. Käyn läpi mm. henkilölähteisiin liittyviä ongelmia ja haastattelutekniikkaa, ja tarkastelen eri lähdetyyppien kuten viranomaisten ja ympäristöjärjestöjen luonnetta ja luotettavuutta. Luvussa 6 kerron käyttämästäni dokumenttilähteistä, niiden hankkimisesta ja esim. siitä millaista tietoa tutkimusten ja tiedotteiden rivien välistä saattaa löytyä. Luku 7 on omistettu havainnointilähteille. Kuvaan tiedonhankintaa ”maastossa” ja sitä miten havainnointi liittyy henkilölähteisiin. Erittäin keskeisiä ovat lähdekritiikkiä käsittelevät osuudet luvuissa 5–7.

Tutkielma rakentuu siten, että tulkintaa, pohdintaa ja johtopäätöksiä on mukana jo työprosessin analyysissa. Tutkielman viimeisessä osassa irtaudunkin Vuosaaren tapauksesta, ja pohdin tutkielman teemoja laajemmassa kontekstissa (luku 8). Kehittelen esim. tutkivan journalismin roolia viestimille asetettujen tehtävien näkökulmasta ja mietin miten tehdä parempaa tiede- ja ympäristöjournalismia.

Lehtijutut ovat tutkielmassa erillinen A3-kokoinen liite. Ratkaisu mahdollistaa kokonaisten broadsheet-sivujen liittämisen tutkielmaan. Tämä on tarpeen jotta juttujen status eli painoarvo ja sijainti lehdessä selviäisi lukijalle. Kuudentoista jutun joukossa on sekä kaupunkisivujen avausjuttuja että yhden palstan pikku-uutisia. Viittaan työprosessin analyysissa juttuihin ja työpäiväkirjaan. Tutkielmasta saa ehkä eniten irti lukemalla liitteet ensiksi. Joka tapauksessa niitä kannattaa lukea rinnakkain tutkielman kanssa.

Viittaustekniikasta: Työpäiväkirjaan viittaa lyhenne PK kyseessä olevan sivunumeron kera. Lehtijutut on numeroitu kronologisesti, ja viittaan tiettyyn juttuun ko. järjestysnumerolla. Käytän Vuosaaren sataman rakennuttajasta Helsingin Satamasta lyhennettä ”Satama” ja Uudenmaan ympäristökeskuksesta lyhennettä ”UUS”.

2. Tutkiva journalismi – mitä se on?

Tutkiva journalismi, joka on tämän tutkielman ensisijainen viitekehys, pakenee täsmällistä määrittelyä. Koska tutkiva journalismi on yksi journalismin suuntaus tai alalaji, määritelmää hahmottaessa olennaista on, miten se poikkeaa kaikesta muusta journalismista. Kuutti on käyttänyt apuna kirjallisuutta ja toimittajahaastatteluja (1995, 33–60). Hänen mukaansa tutkiva journalismi täyttää seuraavat kolme kriteeriä:

1) Tutkiva työtapo. Journalistinen tutkimustyö on tavallista laajempaa, syvällisempää ja intensiivisempää. Tutkivat journalistit pyrkivät hankkimaan kohteistaan perusteellista tietoa, jota he sitten suhteuttavat laajempiin asiakokonaisuuksiin etsimällä tiedoille taustoja, ulottuvuuksia, kytkentöjä ja syy- ja seuraussuhteita. Joitakin vertailukohtia löytyy tieteellisestä tutkimuksesta: tiedemiesten tavoin tutkivat journalistit asettavat hypoteeseja, joiden paikkansapitävyyttä testataan ja joita jalostetaan tutkimusten avulla. (Ibid, 39–41.)

2) Merkityksellinen tutkimusaihe. Tutkiva journalismi puuttuu yhteiskunnallisesti tärkeisiin aiheisiin. Laittomuuksien rinnalla sellaisia ovat moraalittomuudet kuten laiminlyönnit ja huolimattomuudet asioiden hoidossa. Aiheet ovat kiinnostavia yleisellä tasolla, ja tutkimuksen kohteena on usein esim. päättäjiä. (Ibid, 47.)

3) Kohteena on salattu tai kiusallinen tieto. Suurin osa “tavallisesta” journalismista käsittelee julkisia tai varta vasten julkisuuteen tarkoitettuja tietoja. Tutkiva journalismi tuo julki tarkoituksella salattuja ja epämukavia asioita. Salailu vaikeuttaa demokratian toteutumista ja on samalla keino hallita julkisuutta, joten salattujen asioiden paljastaminen on vastavoima “julkisuuden hallitsijoille”. (Ibid, 50–53.)

Määritelmässä on ongelmia, kuten Kuutti itsekin huomauttaa. Ensinnäkin lähes kaikkeen journalismiin voi nähdä sisältyvän jonkin verran tutkimusta ja

julkistettavien asioiden selvittämistä etukäteen. Mitä aiheen “tavallista laajempi” tutkiminen tarkoittaa? Journalistisen tutkimuksen käsite on selvästi hyvin liukuva (ibid, 38).

Aiheen merkityksellisyys on hyvin suhteellinen asia, koska objektiivista mittapuuta merkityksellisyydelle ei ole. Lähes kaikelta journalismilta, varsinkin uutisjournalismilta edellytetään aiheiden yhteiskunnallista merkittävyyttä. Siksi tämä kriteeri sumentaa tutkivan journalismin asemointia muuhun journalismiin verrattuna. Voi silti yleistää, että tutkivat jutut käsittelevät yhteiskunnallisia teemoja, joilla on yleistä kiinnostusta. Tutkivan journalismin eettisiin kysymyksiin ei ole mahdollista tässä syventyä, mutta mainittakoon että “moraalittomuudetkin” ovat pitkälti katsojan silmässä.

Kohteena olevan tiedon salaaminen tai sen kiusallisuus tuntuvat huterilta perusteilta. Voihan löytyä esim. huolimattomuudesta johtuvia virheitä, joista ei ole jälkeä virallisissa papereissa tai asianosaisten omatunnossa. Ja kuten Kuutti huomauttaa, salailun edellyttäminen sulkee tutkivan journalismin ulkopuolelle ne tapaukset, joissa asioita ei ole tietoisesti *ymmärretty* salata (ibid, 52).

Weinberg on esittänyt hyvin samanlaisen määritelmän kuin Kuutti:

The reporting, through one’s own initiative and work product, matters of importance to readers, viewers or listeners. In many cases, the subjects of the reporting wish the matters under scrutiny to remain undisclosed. (1996, esipuhe.)

Weinbergin mukaan salailukriteeri on määritelmien eri osista kiistanalaisin tutkivien journalistien keskuudessa. Hän huomauttaa, että juttu voi olla tutkiva ilman salailua: pankkien harjoittamaa rotusyrjintää selvittävä toimittaja ei kohtaa välttämättä lainkaan asioiden peittelyä; pankit voivat olla peräti yhteistyöhaluisia. Silti jos tutkimuksissa paljastuu rasistisia käytäntöjä, voidaan muut kriteerit huomioiden (oma aihe ja tutkimus, yleinen merkitys) puhua tutkivasta jutusta. (Ibid.) Hiilamo kritisoi salailupykälää osuvasti: jos huomio kiinnitetään pelkkään “rötösherrajahtiin”, rikkeiden taustalla olevat vinoutuneet rakenteet ja prosessit jäävät paitsioon: “Yksilöiden syyllistämällä ei päästä kiinni esimerkiksi sellaisiin

ongelmiin kuin ympäristön saastuminen, köyhyys, työttömyys, kehnot asunto-olot tai vaikka tietotekniikan vaikutukset ihmisiin“ (1997, 28–29).

Weinberg lainaa tutkivasta otteesta tunnetun lehden esimiestä, joka tarjoaa väljemmän määritelmän:

Gene Roberts, while editor of the Philadelphia Inquirer, subscribed to the expansive definition as he inspired his staff. Roberts said investigative reporting is “not so much catching the politician with his pants down or focusing on a single outrage“; instead, it is digging “beneath the surface so we can help readers understand what’s going on in an increasingly complex world.“ (1996, esipuhe.)

Vaikka tutkivan journalismin yksiköitä löytyy nykyään jokaisen suuren sanomalehden ja televisioaseman toimituksista (Yhdysvalloissa – lisäys JL), tarkka määritelmä sille, mitä ne tekevät pysyy vaikeasti tavoiteltavana (Shapiro 2003). Kuutti lienee oikeassa arvellessaan, että tutkiva journalismi kuuluu niihin käsitteisiin, joita ei osaa kuvailla mutta jotka tästä huolimatta tunnustetaan heti kun ne nähdään (1995, 33).

Suomalainen alan yhdistys määrittelee leipälajinsa väljästi: “Vuonna 1992 perustettu Tutkivan journalismin yhdistyksen tarkoituksena on edistää perusteellista ja kriittistä toimitustyötä eli tutkivaa journalismia“ (www.kaapeli.fi/tutki). Hiilamon mukaan Kuutti on lainannut määritelmänsä yhdysvaltalaiselta IRE-järjestöltä (Investigative reporters and editors). Kiinnostavaa on, että nykyään IRE on luopunut kaikista määrittelyistä, ainakin verkkosivuillaan (www.ire.org). Se voi tarkoittaa ylitsepääsemätöntä määrittelyn vaikeutta tai toisaalta tutkivan journalismin vakiintumista itsestäänselvyydeksi, jota ei tarvitse erikseen perustella.

Ainakin yksi yhteinen nimittäjä löytyy uskoakseni kaikista jutuista ja projekteista, joita kutsutaan tutkivaksi journalismiksi: ne vievät *aikaa* (vrt. esim. Ettema 1988, 12). Tutkivien juttujen kohdalla toimitustyön hektinen rutiini keskeytyy väistämättä, ja taustojen selvittämiseen täytyy varata runsaasti työtunteja. Kuukausia, jopa vuosia kestäneet projektit eivät ole harvinaisia tutkivan journalismin kirjallisuudessa. Työhön käytetyn ajan määrä erottaa tutkivan journalismin usein selkeästi muusta journalismista.

Teoreettisesti journalismin tutkivuus-aspektia voisi ajatella janana, jonka toisessa ääripäässä on kapean määritelmän tutkiva journalismi, joka täyttää tiukimmatkin kriteerit, ja toisessa päässä arkipäiväinen lausuntojournalismi. Tässä tutkielmassa pidän tutkivan journalismin määrittelyn väljänä. Vuosaari-juttujen taustalla oleva työprosessi sinänsä sopii Kuutin ym. kapeimpiinkin kriteereihin, mutta en silti näe tarvetta tiukkaan määrittelyyn.

Tutkivaan journalismiin liitetään usein annos mystiikkaa. Tutkivat journalistit esitetään kirjallisuudessa sankareina, jotka metsästävät totuutta yhteisen hyvän nimissä, jopa oman henkensä uhalla. Kuutti vertaa tutkivia toimittajia lännensankareihin (1995, 11). "They are a special breed", hehkuttaa Hamill (2003, esipuhe). Hiilamo huomauttaa, että mystifiointi ei tee oikeutta arkiselle toimittajan työlle, ja se ei ainakaan ole omiaan houkuttelemaan suuria joukkoja toimittajia tekemään tutkivaa journalismia (1997, 13). Saattaa syntyä harha, että vain harvat ja valitut toimittajat saattavat sitä harrastaa. Tämä tutkielma toivottavasti osoittaa, että tutkivaa journalismia voi tehdä kuka tahansa, vaikka kesäharjoittelija.

3. Tiedonhankinta ja lähdekäytännöt journalismissa

Tiedonhankinnasta, journalismin lähdekäytännöistä ja lähdekritiikistä on tehty Suomessa erittäin vähän tutkimusta siihen nähden, miten tärkeitä osa-alueita ne ovat journalistin työssä. Ainoa aiheesta tehty väitöskirja, Marian Ginmanin *En modell för journalisternas informationsanskaffning* (1983) on esitetty kirjastotieteeseen ja informaatiotutkimukseen, ei suinkaan tiedotusoppiin tai journalistiikkaan.³ Ginman haastatteli ruotsalaisia ja suomenruotsalaisia toimittajia, jotka arvioivat eri lähteiden merkitystä työssään. Tärkeimmiksi lähteiksi molemmilla ryhmillä nousivat henkilölähteet ja sanomalehdet. (Ginman 1983, 130.)

Ginmanin tutkimus on ainakin siinä mielessä vanhentunut, että "ATK-perusteinen tiedonhankinta", joka on kyselyssä viimeisellä eli kolmannellatoista sijalla (Ginman 1983, 130), on kasvattanut merkitystään valtavasti vuodesta 1983. Internet on nykyään korvaamaton lähde, samoin on yleistynyt sähköisten arkistojen ja tietokantojen käyttö. Kiviranta huomauttaa, että Ginmanin tausta kirjastotieteen ja informatiikan edustajana on vääristänyt tutkimustuloksia. Arkisto- ja kirjastolähteet painottuvat, ja muut dokumenttilähteet, jotka ovat toimittajille tärkeämpiä, jäävät vähälle huomiolle. Toimittajille tehdyssä kyselyssä asiakirjalähteet jäävät "muut lähteet" -kategoriaan ja jäävät erittelemättä. (Kiviranta 1988, 14.)

Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen viestinnän laitoksilla on julkaistu yhteensä kahdeksan pro gradu -työtä, jotka koskevat toimittajan lähdekäytäntöjä ja tiedonhankintaa.⁴ Työt ovat lähinnä tapaustutkimuksia esim. maakuntalehden henkilölähteistä (esim. Lehto 1992, Uusitalo 2002) taikka järjestön tai muun yksittäisen lähteen käytöstä eri medioissa. (esim. Raivo 1997, Saarilahti 2001). Ainoa järjestelmällinen esitys toimittajien lähdekäytännöistä näyttäisi olevan Uolevi Kivirannan pro gradu -tutkielma *Journalistinen lähdejärjestelmä* (1988) (ks. luku 3.1.).

³ Muita vähemmän ilmeisiä tutkimuksia ks. Lahenius 2002 ja Russo 1998.

⁴ Kevääseen 2004 mennessä.

Luonnollisesti tiedonhankintaa on pohdittu erilaisissa toimittajaoppaissa. Esim. Huovila pitää tiedonhankintaa ideoinnin rinnalla tärkeimpänä osa-alueena toimittajan työssä (2001, 55). Jutunteon vaiheet esitetään toimittajaoppaissa kronologisesti. Tiedonhankinta sijoittuu prosessin keskivaiheille: *aiheen valinta, ideointi ja näkökulman valinta, tiedon hankinta ja jäsentäminen, kirjoittaminen, käsittely, julkaiseminen*. (Huovila 2001, 55–82; Miettinen 1988 50–179; Miettinen et al. 1981, 41–134; Okkonen 1980; 136–259.) Käytännössä kronologinen järjestys ei tietenkään pidä tiukasti paikkaansa. Omassa työprosessissani, jonka tuloksena oli useita juttuja samasta aihepiiristä, esim. ideointia, tiedonhankintaa ja näkökulman valintaa ei voisi erotella toisistaan ja laittaa järjestykseen.

Kiviranta huomauttaa, että tiedonhankinnan määritelmän voi kyseenalaistaa:

– – lähteistä ei tarkasti ottaen saada yksistään tietoa. Yhtä hyvin kyse voi olla vihjeistä, arvioista, arvailuista, asenteista, mielipiteistä, valheista ja väärennöksistä. Erityisesti huomautan, että myös vaikeneminen tai kieltäytyminen esim. haastattelusta tai asiakirjan luovuttamisesta on informaatiota.“ (1988, 1.)

Itse muotoilisin asian niin, että toimittaja tekee kyllä ensisijaisesti *tiedonhankintaa*, mutta erottelee valheet ja arvailut tiedosta harjoittamalla *lähdekritiikkiä*.⁵

Tutkivan journalismin kirjallisuudessa tiedonhankinta on keskeisellä sijalla. Perusteellinen aineiston keruu perinteisillä ja mitä mielikuvituksellisimmilla keinoilla nähdään tutkivan prosessin kivijalkana. Kuutin haastattelemat amerikkalaistoimittajat näkivät tiedonhankintaprosessin eräänlaisia tietoreittejä (*trails*) pitkin etenemisenä. Toimittaja voi seurata esim. rahanvirtojen liikkeitä organisaatiossa tai ihmisten välillä. Joskus reitti voi katketa, tai siitä voi haarautua uusia kiinnostavia polkuja tutkimuksen edetessä. (Kuutti 1995, 73.) Kuutin mukaan toimittajaoppaiden em. jutunteon prosessimalli ei sellaisenaan sovi tutkivaan journalismiin. Tutkivan journalismin työprosessi on kaksisuuntainen. Joskus tutkimuksessa joudutaan palaamaan taaksepäin ja jättää juttu ehkä kokonaan

⁵ Toki myös mielipiteet ja asenteelliset kommentit voivat olla journalistisesti arvokasta materiaalia. Arvolatautuneen tieto-sanana sijaan pitäisi ehkä käyttää neutraalimpaa informaatio-käsitettä. Tiedonhankinta olisi siis täsmällisemmin ilmaistuna informaationhankintaa, samoin kuin informaatioyhteiskunta on kuvaavampi ilmaisu kuin tietoyhteiskunta.

julkaisematta. (Ibid, 65.) Kuutin oma malli on sekin kronologinen, mutta keskeistä siinä on hypoteesit, joita kehitellään ja koetellaan työprosessin varrella ja jotka voivat ohjata prosessia radikaalistikin (Ibid, 64).

3.1. Journalistin lähteet ja lähdekritiikki

Kiviranta huomauttaa, että yleisesti toimittajan lähteiksi ymmärretään yksinomaan haastateltavat henkilöt sekä kirjalliset materiaalit, joista jutun ainekset ovat peräisin. Sen sijaan lähteiksi ei usein mielletä esim. sitä henkilöä tai materiaalia, joka synnytti idean hakeutua sittemmin juttuun johtaneille lähteille. Tässä vihjevaiheessa on kuitenkin jo kyse jonkinasteisesta journalistisesta lähteestä. Kiviranta määrittelee, että journalistinen lähde on mikä hyvänsä taho, josta toimittaja saa aineksia työprosessiinsa. (1988, 4.)

Kiviranta on kartoittanut ennen vuotta 1988 ilmestyneitä suomalaisia toimittajaoppaita ja hahmottaa journalistiset lähteet niiden perusteella kolmeksi päätyypiksi: *henkilölähteet*, *dokumenttilähteet* ja *havainnointi*. Sama kolmijako löytyy uudemmista toimittajaoppaista sekä tutkivan journalismin kirjallisuudesta. Tärkeysjärjestys vaihtelee, mutta yleensä kaikki kolme lähdetyyppiä mainitaan. Käytän samaa jaottelua tässä tutkielmassa. Kerron henkilö- dokumentti- ja havainnointilähteiden ominaispiirteistä lähdetyyppinä tarkemmin ko. luvuissa 5, 6 ja 7.

Lähteiden luokittelua kiinnostavampaa on lähteiden toiminnallinen rooli mediajulkisuudessa ja sen taustalla. Usein aktiivisilla lähteillä kuten ympäristöjärjestöillä on tietyt toimintastrategiat, joilla julkisuutta pyritään hallitsemaan. Kuten Anderson huomauttaa, suurin osa uutisprosessin tutkimuksesta keskittyy mediaorganisaatioihin. Lähdeorganisaatiot, niiden näkökulmat ja tavoitteet jäävät vähälle huomiolle (1997, 38). Lähteiden vaikutusvaltaa ei pidä aliarvioida, sillä esimerkiksi ympäristöjärjestöjen julkisuuteen tuomat aiheet

saattavat ulottua poliittiseen päätöksentekoon saakka – median suosiollisella avulla (ibid, 166). Tässä(kin) tutkielmassa analyysin keskeinen kohde on toimittajan lähdekäytännöt, mutta luvuissa 5–7 pohdin myös Vuosaari-juttujen lähteiden aktiivista roolia ja niiden intressejä julkisuuden suhteen.

Lähdekritiikki on journalistisessa työprosessissa hankitun tiedon kriittistä arviointia. Miettinen määrittelee, että “Lähdekritiikissä on kysymys tietojen oikeellisuuden, luotettavuuden ja kattavuuden punnitsemisesta” (1988, 136). Lisäisin listaan puolueettomuuden, joka ei kokonaan mahdu Miettisen kolmeen kriteeriin. Journalistin kohtaama tieto on useinkin puolueellista tai jollain tavalla väritynyttä. Tämä ei estä tiedon käyttämistä tai julkaisemista, mutta olennaista on että toimittaja on tietoinen siihen sisältyvistä arvolatauksista ja taustavaikutteista.

Huovila jakaa lähdekritiikin kahtia: 1) *Ulkoinen lähdekritiikki* arvioi lähteen legitimitettä: onko esim. henkilölähde asiantunteva ja onko häneltä saatu tieto tasapuolista. 2) *Sisäinen lähdekritiikki* kohdistuu tiedon sisältöön: onko tietoa väritetty, onko jotakin korostettu tai jätetty kertomatta, kuka tiedosta hyötyy jne. (2001, 82–83.) Miettinen kirjoittaa samasta asiasta: “Tärkeätä on myös arvioida, onko lähde *voinut* antaa asiasta oikeita tietoja. Toisaalta on aihetta pohtia, onko lähde *halunnut* antaa oikeita tietoja ja millaisia mahdollisuuksia lähteellä on ollut antaa oikeita tietoja.” (1988, 136.)

Tiedonhankinnan tapaan lähdekritiikkikään ei sijoitu yksiselitteisesti mihinkään tiettyyn kohtaan journalistisessa työprosessissa. Toimittajan pitää suhtautua lähteisiinsä kriittisesti koko työprosessin ajan aineiston keruun suunnittelemisesta ja dokumenttien lukemisesta haastatteluihin ja tilannehavaintoihin. (Vrt. Miettinen et al. 1981, 112–113.)

4. Vuosaari-jutut

Tässä luvussa esitän tiiviin yhteenvedon aineistona olevan juttusarjan jokaisesta jutusta. Toivoakseni tämä konkretisoi lukijalle juttujen aihepiiriä ennen varsinaista työprosessin analyysia, joka jakautuu kolmeen seuraavaan lukuun. Yhteenvedoista selviää pää- ja alaotsikoiden ja keskeisen sisällön lisäksi kunkin jutun painoarvo lehdessä: onko kyseessä kaupunkisivun avausjuttu, yhden palstan pikku-uutinen vai jotain siltä väliltä. Kuva 1 havainnollistaa juttujen ajallista jakaumaa kesän 2003 aikana.

Juttu 1. 13.5.

Vuosaaren sataman ruoppaus keskeytyi

Merenpohjasta löytyi ympäristömyrkyjä

Ruoppaus ehti kestää vain kaksi päivää

Avausjuttu. Uutiskärki on se, että tulevalta satama-alueelta löytyi myrkyllisiä TBT-yhdisteitä, mikä pysäytti sataman ruoppauksen alkuunsa. Ruoppaukset aloitettiin tiettyjen vesilupaehtojen vastaisesti ja ne ehtivät kestää vain kaksi päivää. Kerron jutussa miten tributyyliä vaikuttaa vesieliöihin sekä selvitän kansainvälisiä normeja, jotka säätelevät TBT-pitoisten massojen käsittelyä.

Juttu 2. 14.5.

Telakka-altaan ja uivan telakan toiminta keskeytetään Vuosaarella

Telakalta on päässyt ympäristömyrkyjä meriveteen

Myös sataman ruoppaus keskeytyi useaksi viikoksi

Avausjuttu, joka on suoraa jatkoa edellisen päivän jutulle: TBT-aineiden alkuperä on Vuosaaren telakka, jonka toiminta keskeytetään nyt päästöjen vuoksi. Jutussa kerrataan pääasioita TBT-myrkkylöydöstä ja arvellaan, että yhdisteet ovat päässeet maalijätteiden mukana meriveteen. Kollega Olli Pohjanpalo kirjoitti kainalojutun epäselvyyksistä sataman rakennuttajakonsultin valinnassa.

Juttu 3. 15.5.

Helsinki jatkaa luvattomia ruoppauksia Vuosaarella

Vesiluvan ehtoja ei ole täytetty

Taustatiedot olisi pitänyt toimittaa kaksi kuukautta ennen töiden alkua

Avausjuttu. Toisellakin työmaalla jouduttiin keskeyttämään ruoppaukset. Kyseessä on Helsingin liikuntaviraston hanke, jossa ruopataan venelaiturin aallonmurtajan paikkaa tulevan sataman lähistöllä. Tapahtui sama virhe kuin satama-alueella: ruoppaukset aloitettiin, vaikka tarvittavia tietoja sedimenttien myrkkypitoisuuksista ei ollut toimitettu ympäristöviranomaisille. Kaupunkitoimituksen esimies Kaarina Sinerkari kirjoitti jutun yhteyteen kolumnin otsikolla *Käsittämätöntä tunarointia*.

Juttu 4. 21.5.

Helsingin Satama: ruoppaus jatkuu pian

Yhden palstan uutinen. Helsingin Sataman edustajat sanovat, että työt jatkuvat pian ja eikä sataman rakentaminen viivästy ruoppauksen vuoksi.

Juttu 5. 25.5.

Liikuntavirasto joutui taas keskeyttämään laiturihankkeen

Vuosaaren rakennettu venelaituri ulottuu naapurin tontin eteen

Avausjuttu. Liikuntavirasto rakensi ponttonilaiturin parin metrin päähän yksityisestä mökkirannasta. Työ keskeytyi, kun mökin omistajan Jan Wallin lakimies otti yhteyttä Uudenmaan ympäristökeskukseen. Laiturihankkeen vesiluvassa sanotaan, että työmaan vieressä sijaitsevan tontin omistajaan pitää ottaa yhteyttä. Nyt Wall vaatii laiturin siirtämistä.

Juttu 6. 3.6.

Vuosaaren sataman ruoppauksiin tarvitaan uusi vesilupa

TBT-yhdisteet aiheuttavat lisätutkimuksia lupaa varten

Vähemmän saastuneella alueella ruoppaus saa jatkoa

Avausjuttu. Satamahankkeen voimassaoleva vesilupa ei riitä myrkyttyneiden massojen käsittelyyn. Helsingin Sataman täytyy hakea uutta vesilupaa ja esittää lupahakemuksessa suunnitelma siitä mitä myrkkymassoille aiotaan tehdä. Lupaprosessi voi kestää pitkään ja saattaa hidastaa koko hanketta. Ruoppauksia saa jatkaa satama-alueen koillisosassa. Kertaan jutussa TBT-löydön vaiheita ja kerron Helsingin Sataman tutkimuksiin kohdistuvasta kritiikistä.

Juttu 7. 20.6.

Vuosaaresta löytyi odotettua enemmän TBT-yhdisteitä

Uudet tutkimustulokset yllättivät Helsingin Sataman edustajat

Myrkyt hidastavat sataman ruoppausta

Avausjuttu. Tarkemmissa tutkimuksissa kävi ilmi, että tributyyliä on enemmän ja laajemmalla alueella kuin aiemmin luultiin. Huomattavan korkeita pitoisuuksia löytyi myös melko etäältä myrkkujen lähteestä eli Vuosaaren telakasta. Tämä tietää vaikeuksia ruoppauksessa. Jutussa pohditaan myrkkujen määrää ja leviämistä sekä kerrataan HELCOM-ohjeita, jotka säätelevät myrkyllisten massojen käsittelyä.

Juttu 8. 28.6.

Vuosaaren ruoppauksista muutoksia vesiliikenteeseen

Yhden palstan uutinen. Satama-alueelta ruopattavien savimassojen kuljetus merelle on alkanut, ja proomut voivat haitata muuta vesiliikennettä. Jutussa kerrotaan reitti, jota pitkin hinaaja-proomu-yhdistelmät kulkevat ja kehoitetaan veneilijöitä välttämään liikkumista ruoppausalueella.

Juttu 9. 2.7.

Ympäristölautakunta moitti Vuosaaren vesistön tarkkailuohjelmaa

Kolmen palstan uutinen. Helsingin kaupungin ympäristölautakunta ilmaisee jutussa tyytymättömyytensä Helsingin Sataman ohjelmaan, jonka mukaan on määrää tarkkailla TBT-yhdisteiden vaikutusta vesiekosysteemiin. Lautakunta vaatii, että tributyyliä mittauspisteitä pitää lisätä ja ruoppauksesta aiheutuvan veden samentumista pitäisi tarkkailla nykyistä laajemmalla alueella.

Juttu 10. 3.7.

Vuosaaren telakalta puuttuvat ympäristöluvut

Lupien puute tuli ilmi vasta Uudenmaan ympäristökeskuksen tekemällä tarkastuskäynnillä

Suurin osa myrkyllisistä TBT-yhdisteistä päässyt mereen jo ennen nykyisiä urakoitsijoita

Avausjuttu. Vuosaaren telakka, josta TBT-myrkyt ovat lähtöisin, on toiminut vuosia ilman asianmukaisia ympäristölupia. Jutussa kerrotaan miten lait ja lupavelvoitteet ovat muuttuneet vuosien mittaan. Mukana on myös asiaa telakan toiminnasta nyt ja menneisyydessä, sekä siitä kenen vastuulla lupien hakeminen on.

Juttu 11. 5.7.

Onko telakka ainoa luvaton laitos?

Ns. Miksi-juttu. Juttutyyppeä on lyhyt haastattelu, jossa kysymykset ja vastaukset on kirjoitettu auki sellaisenaan. Kyselen Uudenmaan ympäristökeskuksen Aino Tamsi-Joensuulta luvattoman toiminnan seurauksista ja siitä, voiko Helsingissä olla muitakin luvattomia laitoksia. Jutussa selvitetään myös eri ympäristöviranomaisten vastuualueita ja pohditaan, onko Vuosaaren tapauksessa kyse vesilain rikkomisesta.

Juttu 12. 20.7.

Vuosaaren sataman vesistöohjelma hyväksyttiin

Kahden palstan uutinen. Uudenmaan ympäristökeskus hyväksyy nyt vesistötarkkailuohjelman, jota Helsingin ympäristölautakunta paheksui heinäkuun alussa (juttu 9). Uudenmaan ympäristökeskus pyysi tuolloin lausunnon lautakunnalta, ja on nyt muokannut ohjelmaa hyväksyttävään muotoon. Tärkeä osa

ohjelmaa on veden samentumisen tarkkailu, sekä TBT-yhdisteiden mittaaminen simpukoista, kaloista ja sedimenteistä.

Juttu 13. 30.7.

Vuosaaren sataman ensimmäinen liikenneurakka YIT-yhtymälle

Yhden palstan uutinen. Liikenneyhteydet ovat valtava projekti Vuosaassa itse sataman lisäksi. YIT voitti yhden tarjouskilpailun ja sai louhittavakseen yli kilometrin verran tulevan ratapihan pohjaa.

Juttu 14. 31.7.

Vuosaaren sataman uusi lupahakemus jätetään syyskuussa

Saastuneiden massojen kohtalo on edelleen epäselvä

Nykyinen ruoppausalue laajeni Niinilahteen

Neljän palstan uutinen. Jutussa selviää tärkeän lupahakemuksen aikataulu, samoin alustavat suunnitelmat myrkkymassojen kohtalosta. Jutussa on myös arvioita pahiten myrkyttyneen pohjalietteen määrästä ja TBT:n aiheuttamista kustannuksista.

Juttu 15. 20.8.

Helsinki haluaa varastoida Vuosaaren myrkyt Niinilahteen

Helsingin Satama: TBT-pitoinen pohjamuta haudattaisiin sataman alle

Ympäristömyrkyistä tulee satamalle arviolta viiden miljoonan euron lasku

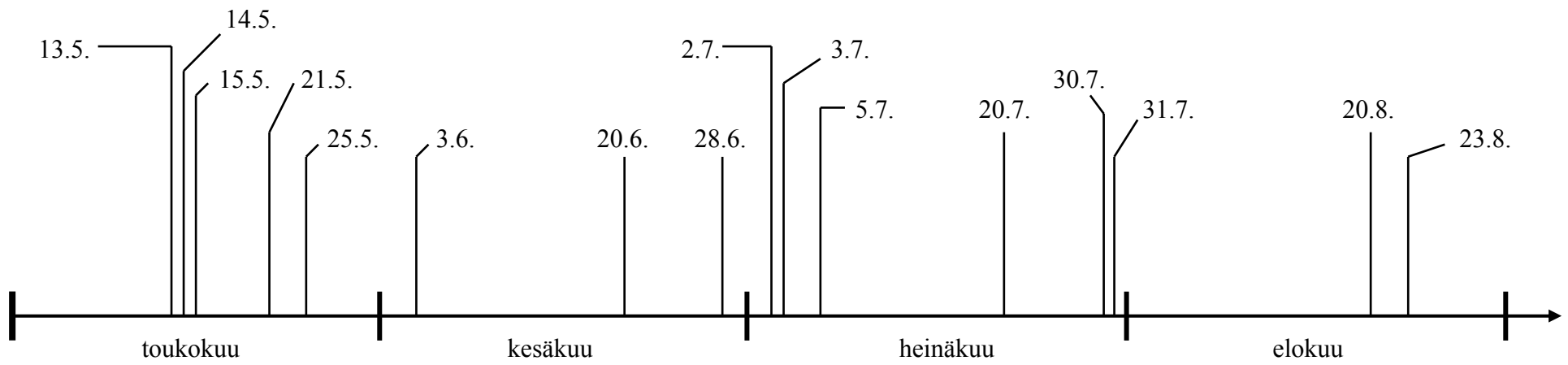
Avausjuttu. Nyt selviää, mitä Helsingin Satama on suunnitellut myrkkymassojen varalle. HELCOM-tason 2 ylittävät massat, joita ei saa läjittää mereen tavalliseen tapaan, aiotaan haudata sataman alle. Tässä vaiheessa Satama siis julkaisee suunnitelman, jota se aikoo ehdottaa vesilupahakemuksessa. Niinilahti ruopataan tyhjäksi, ja näin syntyneeseen kallioaltaaseen läjätään satoja tuhansia kuutioita 2-tason lietettä. Ympyrä tavallaan sulkeutuu: toukokuussa löytyi myrkyt ja nyt on tehty suunnitelma niiden käsittelemiseksi. Suunnitelma vaatii tietenkin vielä vesiluvan eli vesioikeuden siunauksen, mikä ei ole itsestäänselvyys. Jutussa on Tausta-kainalo, jossa kerrataan satamahankkeen vaiheita.

Juttu 16. 23.8.

Myrkyt ja välinpitämättömyys

Kolumni. Juttusarjan viimeisessä jutussa kirjoitan satama-hankkeen ja myrkkylöydön taustoista. Helsingin Satamaa varoitettiin tributyyliinasta ja ruoppausongelmista jo 1995. Sataman tutkimuksia on arvosteltu rajusti, ja näyttää oudolta, että myrkkijä ei tutkittu ennen kevättä 2003. Kerron myös Skotlannissa heränneistä epäilyistä, että TBT aiheuttaisi keskushermostoa rappeuttavaa MS-tautia.

Kuva 1. Vuosaari-juttujen ilmestymispäivät kesällä 2003

5. Henkilölähteet

Henkilölähteiden merkitys on erittäin keskeinen journalistisessa tiedonhankinnassa. Henkilölähteisiin luetaan esim. silminnäkijät, todistajat, kommentoijat, tulkitsijat, taustoittajat, asiantuntijat ja itse jutun kohteet (vrt. Kuutti 1995, 80). Tieto siirtyy henkilölähteiltä journalistille tavallisesti haastattelussa, jota pidetään yleisesti toimittajan tärkeimpänä tiedonhankinnan keinona (Adams, 2001, 1; Frost 2002, 96; Huovila 2001, 62; Miettinen 1988, 106). Uutisten faktat ja tarinat kerrotaan tyypillisesti ihmisten kautta. Ei sanota suoraan mitä tapahtui vaan mitä joku kertoo tapahtuneen.

Tutkivassa journalismissa dokumenttilähteiden osuus korostuu, mutta henkilölähteiden haastatteleminen on siinäkin korvaamaton tiedonhankinnan metodi (vrt. Kuutti 2002, 86). Tutkivaa toimittajaa kiinnostavat asiat ovat usein arkaluonteisia, joten haastateltavan luottamuksen saavuttaminen on tärkeää. Kokenut tutkiva journalisti Gerald Posner sanoo, että kaikkein vaikeinta tutkivan toimittajan työssä on saada haastateltava avautumaan, kun puhe on arkaluonteisista asioista (Raising Hell 1997, 55).

Aineiston lehtijutuissa mainitaan nimeltä yhteensä 17 henkilölähdettä. Läheskään kaikki työprosessin henkilölähteet eivät kuitenkaan näy jutuissa. Haastattelin lisäksi muun muassa poliiseja, biologeja ja geologeja, tiedottajia, telakkatyöläisiä, veneilijöitä, ympäristöministeriön ja ympäristökeskusten virkamiehiä sekä poliitikkoja. Nämä taustahenkilöt olivat erittäin tärkeitä juttujen kannalta, koska heidän avullaan ymmärsin paremmin tapahtumien taustoja ja yksityiskohtia. Kuutti puhuu ”journalistisista taustavoimista” (1995, 80). Taustahaastatteluja ja niiden merkitystä on mahdotonta rekonstruoida jälkeenpäin. Keskityn siis niihin henkilölähteisiin, jotka esiintyvät itse jutuissa.

Tässä osiossa käyn läpi jutuissa näkyvät henkilölähteet ja puran tiedonhankintaan liittyviä seikkoja heidän kauttaan. Ensin esittelen lyhyesti jutuissa esiintyvät henkilölähteet kronologisessa järjestyksessä. Sitten pohdin haastattelua

tiedonhankinnan keinona ja kerron henkilölähteisiin liittyvistä ongelmista. Lähdekritiikkiosuudessa arvioin mm. eri henkilölähteiden luotettavuutta ja heidän käyttämiään retorisia keinoja. Joitakin nimiä olen jättänyt pois välttääkseni turhaa piikittelyä.

5.1. Vuosaari-juttujen henkilölähteet

Sakari Niemelä, ympäristölakimies. Ympäristöasioihin erikoistunut juristi, joka on sataman vastustajien koalition palkkaama. Vastustajien ryhmään kuuluu esimerkiksi varakkaita yksityisiä maanomistajia Itä-Helsingistä sekä Suomen luonnonsuojeluliitto. Niemelän ympäristölakitoimisto painostaa sataman rakentajia juridisin keinoin ja etsii keinoja jarruttaa projektia. Niemelä oli erittäin tärkeä tietolähde, sain häneltä runsaasti varsinkin dokumenttiaineistoa.

Aarno Ahti, Helsingin Sataman tekninen johtaja; nimitettiin kesän 2003 lopulla Vuosaaren sataman projektijohtajaksi. Ylivoimaisesti tärkein ja lähes tulkoon ainoa henkilölähde sataman rakentajien leiristä. Jos asioita yritti kysellä muilta, esimerkiksi satamajohtajalta, kehoitettiin soittamaan Ahdille. On hyvin perillä sataman rakentamiseen liittyvästä tekniikasta.

Juha Koms, Helsingin Sataman ympäristöpäällikkö emeritus. Haastattelin Komsia vain juttuun nro. 1, sitten hän jäi eläkkeelle. Tämän jälkeen kaikkiin kysymyksiin vastasi Aarno Ahti – myös Komsin tilalle tullut nuori ympäristöpäällikkö neuvoi soittamaan Ahdille.

Johanna Mattila, biologi, Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus oy:n toimitusjohtaja. Mattila firma teki toisen kahdesta tutkimuksesta, joissa Vuosaaren tributyyliä löydettiin (ks. juttu 1). Tutkimuksen tilasi Niemelän toimisto, joten Mattila on sataman vastustajien palkkaama konsulttitutkija.

Juha Lahtela, Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen johtava tarkastaja.

Juhani Niinimäki, biologi, Kala- ja vesitutkimus oy:n toimitusjohtaja. Helsingin Sataman palkkaama tutkija, joka tekee TBT- ja muita mittauksia Vuosaaren alueella. Vastaa käytännössä kaikista sataman kala- ja vesistöseurantatutkimuksista.

Heidi Åkerla, ylitarkastaja, Uudenmaan ympäristökeskus. Hoitaa viranomaisena sataman lupa-asioita. Åkerlan kanssa asioin eniten kaikista viranomaisista.

Ari Piispanen, limnologi, Vesihydro oy. Helsingin liikuntaviraston konsultti, mittaa pohjasedimenttien myrkkyyarvoja Mattilan ja Niinimäen tapaan.

Tapio Lappalainen, rakennusmestari, Helsingin liikuntaviraston merellinen osasto. Vastaa liikuntaviraston laituriprojektista Vuosaarenlahdella (ks. juttu 3).

Jan Wall, liikemies. Yksityishenkilö, joka joutui “uhrin” asemaan liikuntaviraston luvattoman laiturihankkeen vuoksi. Otti oma-aloitteisesti yhteyttä nähtyään ensimmäisen liikuntavirastoa käsittelevän jutun (juttu 3).

Heimo Tuomola, ympäristöinsinööri, Uudenmaan ympäristökeskus. Hoitaa Åkerlan kanssa vesistöihin liittyviä lupa-asioita alueellisessa ympäristökeskuksessa. Tietää enemmän ruoppausten teknisestä puolesta.

Anssi Rauramo, Helsingin liikuntaviraston johtaja.

Tapani Veistola, Natura-asiantuntija, Suomen luonnonsuojeluliitto. Sataman vesiluvista valittaneen ympäristöjärjestön edustaja. Luonnonsuojeluliitto pani myös

poliisitutkinnan vireille, kun Helsingin Satama aloitti ruoppaukset Vuosaassa ennen aikojaan (ks. juttu 1).

Aino Tamsi-Joensuu, ympäristöinsinööri, Uudenmaan ympäristökeskus. Vastaa pääkaupunkiseudun suurten teollisuuslaitosten kuten telakoiden lupa-asioista.

Anonyymi, sisäinen tarkastaja Helsinki Repair Yard Ltd. -yhtiöstä. Luvatta toimineen telakkayrityksen edustaja, joka halusi pysytellä nimettömänä.

Pekka Viukari, toimitusjohtaja, Vuotekno oy. Osittain Helsingin kaupungin omistama Vuotekno vuokraa Vuosaaren telakan tiloja yrityksille.

Rolf Nyström, apulaisjohtaja, Uudenmaan ympäristökeskus. Åkerlan ja Tuomolan ohella satamaprojektin ”valvova viranomainen”.

Henkilölähteiden valikoiminen juttuihin oli melko suoraviivaista. Tutkijoiden ja ympäristöviranomaisten nimiä löytyi tiedotteista ja muista dokumenteista. Kutakin asiaa hoitava viranomainen löytyi yleensä parin puhelun avulla. Jos puhelinvaihde ei tiennyt oikeaa henkilöä, joku tämän kollegoista samalla osastolla neuvoi eteenpäin. Yksityishenkilö Jan Wall otti minuun itse yhteyttä nähtyään jutun 3.⁶

Henkilölähteiden kirjo kasvoi sitä mukaa kun juttusarja edistyi. Pelkkien juttujen perusteella henkilölähteiden verkoston kehittymisestä ei kuitenkaan saa täsmällistä kuvaa. Haastattelin esimerkiksi UUS:n Rolf Nyströmiä ensi kerran jo alkukesästä, vaikka hänen nimensä esiintyy vasta jutussa 15.

Koko prosessin ensimmäinen henkilölähde oli Aarno Ahti:

⁶ Juttu 3 kertoi liikuntaviraston luvattomasta hankkeesta, ja liikuntavirasto oli taas asialla kun Wallin mökkirantaan ilmaantui venelaituri (juttu 5).

Seuraavasta puhelusta Vuosaaren tapaus lähti liikkeelle toden teolla. Soitin Helsingin Sataman tekniselle johtajalle Aarno Ahdille, joka vahvisti, että satama-alueelta on löytynyt TBT-yhdisteitä. Ohimennen, sivulauseessa hän mainitsi myös, että ruoppaukset on keskeytetty. (PK, 1.)

Sain siis ensimmäisen ja isoimman uutisen Ahdilta: Vuosaaren sataman ruoppaukset on keskeytetty ympäristömyrkkujen vuoksi (juttu 1). Tärkeä tieto ruoppauksen keskeyttämisestä tuli todellakin sivulauseessa, melkein vahingossa. Epäily TBT-myrkkujen olemassaolosta tuli alun perin Luonnonsuojeluliiton tiedotteesta. Dokumenttilähde siis antoi jutulle ja koko juttusarjalle ihan ensimmäisen sysäyksen; henkilölähteet vahvistivat epäilykset. Luonnonsuojeluliiton tiedotteesta sain ympäristölakimies Sakari Niemelän puhelinnumeron, josta oli paljon hyötyä: Niemelä tunsu hankkeen juridisen puolen ja osasi kertoa, että sataman lupa-asiat eivät olleet kunnossa kun ruoppaukset aloitettiin. Weinberg kiteyttää osuvasti yhden tärkeän seikan henkilölähteiden merkityksestä: toimittajan hankkimat dokumentit saavat aivan uutta sisältöä kun asiantuntijat ja sisäpiiriläiset antavat niille uusia merkityksiä (1996, 6).

Vuosaari-prosessissa Weinbergin huomio sopii erityisen hyvin Johanna Mattilaan ja muihin tutkijoihin, jotka avasivat minulle sedimenttitutkimusten merkityksiä. Sain pitkin kesää käsiini Vuosaaren satama-alueen karttoja, joissa oli pisteitä ja niiden kohdalla numerosarjoja ja lyhenteitä. Numerot kuvaavat erilaisten haitta-aineiden pitoisuuksia eri mittauspisteissä, ja ilman asiantuntijalta kuultuja kriittisiä raja-arvoja pelkät pitoisuudet eivät kerro mitään. Oli melko tavallinen tilanne, että tutustuttuani johonkin uuteen taulukkoon, karttaan tai tutkimuksen yhteenvedoon soitin yhdelle tai useammalle asiantuntijalle ja kysyin mitä tämä tarkoittaa, mitä käytännöllisiä ja juridisia seurauksia asialla mahdollisesti on jne. Toisin sanoen henkilö- ja dokumenttilähteet täydensivät hyvin toisiaan.

Tiivis yhteydenpito tärkeimpiin henkilölähteisiin osoittautui erittäin hyödylliseksi kesän aikana. Sain usein etukäteen tietoja esim. Helsingin Sataman ja Uudenmaan ympäristökeskuksen yhteisten kokousten ajankohdista. Saatoin soittaa asianosaisille heti kokouksen päätyttyä ja sain kuulla uudet käänteet tuoreeltaan. Nämä kokoukset

tuottivat useimmiten uutisia. Joskus ympäristökeskuksen tiedote lähti vasta kokousta seuraavana päivänä, jolloin meillä oli jo uudet tiedot lehdessä. Tällä tavalla hyvät välit henkilölähteisiin saattavat tuottaa uutisvoittoja:

Tässä jutussa saatiin tuurilla pieni uutisvoitto. Kokouksen jälkeen ei tullut UUS:n tiedotetta tavalliseen tapaan, koska UUS:n tiedottajat olivat syystä tai toisesta poissa keskiviikkoiltapäivän. Tiedote tuli vasta torstaina, jolloin kirjoittamani juttu oli jo lehdessä. Toisaalta tiedotteessa ei ollut tyypillisesti juuri mitään muuta asiaa kuin uusi ruoppausalue. Kiinnostavin asia tällä hetkellä, ruoppausmassojen kohtalo, ei olekaan UUS:lle kuuluva asia muuta kuin silloin kun he antavat viranomaislausuntonsa uuteen vesilupahakemukseen. Joka tapauksessa opiksi voi ottaa sen, että oli hyvä tietää Sataman ja UUS:n kokouksen päivämäärä taas etukäteen, jolloin tiesin soittaa heti sen jälkeen ja uutisia saatiin lehteen tuli tiedote tai ei. (PK, 31.)

5.2. Haastattelutyylisiä ja -tekniikasta

Tein suurimman osan haastatteluista puhelimitse. Puhelin lienee jokaiselle toimittajalle välttämätön apuväline. Ajan säästäminen on selvin sen hyödyistä verrattuna kasvotusten haastatteluun. Lisäksi haastateltavat saattavat olla puhelimesta rennompia ja vähemmän varuillaan, koska he eivät näe että toimittaja tekee muistiinpanoja (Adams 2001, 84; Gaines 1994, 13).

Toisaalta puhelimesta toimittajan ja haastateltavan välinen kontakti jää väistämättä etäisemmäksi kuin kasvotusten. Puhelinhaastattelua ei ehkä oteta yhtä ”tosissaan” kuin tapaamista toimittajan kanssa. Kuten haastattelutekniikoita pohtinut Adams huomauttaa, paljon puhuva ruumiinkieli ja nonverbaaliset reaktiot jäävät kokonaan näkemättä (2001, 85). Tämän vuoksi tulisi aina pyrkiä henkilökohtaiseen tapaamiseen ja kasvotusten keskusteluun, jos kyseessä on arkaluontoinen asia tai jos haastateltavalla saattaa olla jotain salattavaa. Puhelinta tulisi käyttää lähinnä faktojen tarkistamiseen ja lyhyiden kommenttien kysymiseen sekä tarpeen tullen ajan puutteessa (ibid.).

Matkapuhelinten kanssa on kuuluvuus- ja teho-ongelmia. Pari kertaa kun soitin haastateltavalle, hän olikin ulkomailla (ks. esim. PK, 18). Koska puhuminen

Ranskasta tai Sveitsistä Suomeen maksaa rahaa myös puhelun vastaanottajalle, haastattelussa on koko ajan kiireen tuntu. Ulkomailta saavutetun haastateltavan täytyy todella haluta puhua asiasta, jotta haastattelu onnistuisi. Tosin joillakin ylemmillä toimihenkilöillä firma maksaa puhelinlaskun, jolloin tätä ongelmaa ei ole. Matkapuhelinten oleellinen hyöty on tietenkin se, että henkilön tavoittaminen matkalta helpottuu huomattavasti.

Nauhoitin rutiininomaisesti kaikki puhelut, mistä oli sekä haittaa että hyötyä. Nauhurin käyttöä koskevat päiväkirjasitaatit ovat juttujen 1 ja 10 teosta:

Monet puhelusta olivat pitkiä ja perusteellisia, osaksi sen vuoksi, että halusin ymmärtää asiat kunnolla ja osaksi siksi, että asianosaiset halusivat selittää asiat juuria myöten ja tietenkin itselleen parhain päin. Nauhoitin kaikki puhelut ja purin nauhoja vielä myöhään illalla. Huomasin, että nauhojen purku on todella hidasta puuhaa, enkä ehtinyt kuunnella kaikkia puheluja läpi. Onneksi olin tehnyt muistiinpanoja puhelujen aikana. (PK, 1.)

Törmäsin tänään samaan ongelmaan kuin Vuosaari-kuplan puhjetessa puolitoista kuukautta sitten. Istun melkein koko päivän puhelimessa, ja saan pitkistä puhelusta vain vähän käyttökelpoista informaatiota tai kommentteja. Nauhojen purku on hidasta, en millään ehdi kuunnella kaikkia nauhoja, vaikka se tuntuu välttämättömältä koska niiltä löytyy usein tärkeitä asioita, joita en ole haastattelun aikana ehtinyt tai huomannut kirjoittaa ylös. (PK, 21.)

Nauhojen purkuun kului todellakin turhan paljon aikaa. Tämän opittuani aloin tehdä enemmän muistiinpanoja suoraan puhelusta. Käytin kuulokemikrofonia, joka vapauttaa kädet kirjoittamiseen, ja näppäilin kommentteja ja huomioita suoraan tietokoneen kuvaruudulle. Adams huomauttaa, että puhelimessa haastateltavat tapaavat puhua nopeammin kuin kasvotusten, koska he eivät näe toimittajaa tekemässä muistiinpanoja; siksi nauhuri on hyvä tapa tallentaa sitaatit varmasti (2001, 88–89). Em. syistä olen eri mieltä siitä, että nauhuria käyttäessä ei tarvitse tehdä muistiinpanoja (vrt. Adams 2001, 89).

Nauhuri osoittautui pienistä ongelmista huolimatta korvaamattomaksi apuvälineeksi. Kaseteilta saatoin kuunnella arkaluontoiset asiat uudelleen, ja ovathan tallennetut haastattelut myös tärkeä oikeusturva mahdollista jälkipuintia varten. Pääsääntöisesti en kertonut haastatteluissa, että nauhoitan puhelun, vaikka toisinaan nauhoittamisesta ilmoittaminen luetaan hyvään lehtimiestapaan (esim.

Okkonen 1974, 161). Luultavasti tieto haastattelun tallentamisesta olisi hillinnyt haastateltavien avoimuutta (vrt. Kuutti 2002, 139).

Päätin, että säästän kaikki nauhat, joille olen äänittänyt puheluita, ja merkitsen tarkoin muistiin millä nauhalla on mitäkin. Jossain on muistaakseni sanottu, että on hyvän tavan mukaista ilmoittaa haastateltavalle, että puhelu menee nauhalle. En ole tehnyt niin. Voim kuvitella, että se saa haastateltavat entistä enemmän varuilleen. Toisaalta he kyllä aina tietävät puhuvansa toimittajan kanssa. Ja usein sanon, että ei tämä ole haastattelu, voimme puhua epävirallisesti jne, kenellekään ei pitäisi tulla yllätyksenä mitä lehdessä lukee. Hyvin harvoin näiden juttujen teossa on kukaan pyytänyt juttua tarkistettavakseen. Pari kertaa niin on käynyt, ja molemmilla kerroilla olen lukenut tekstin puhelimesta, tai sen osan tekstistä, jossa on asianosaisen kommentteja. (PK, 19.)

Puhelut venyivät pitkiksi osaksi omaa syytäni. Keskustelen mielelläni pitkään haastateltavien kanssa. Kuuntelen, annan haastateltavien puhua jos heillä on asiaa ja itsekin jaarittelen niitä näitä. Journalistikoulutuksessa neuvotaan pysymään asiassa ja kysymään lyhyitä ja ytimekkäitä kysymyksiä. Olen tästä eri mieltä. Minusta hyvä haastattelu on keskustelua, ei pelkkiä kysymyksiä ja vastauksia. Vuosaari-haastatteluissa mielenkiintoisimmat asiat tulivat esille vasta sitten kun oli puhuttu pitkään ja laveasti, itse asiasta ja sen vierestä. Mielestäni epämuodollinen, keskusteleva ja kuunteleva haastattelutapa sopii tutkivaan journalismiin (vrt. Gaines 1994, 13; Kuutti 2002, 126). Perusteellinen, kiireetön keskustelu, silloin kun se on mahdollista, herättää haastateltavassa luottamusta toimittajaa kohtaan todennäköisemmin kuin tiukka kuulustelu. Päiväkirja tosin todistaa, että kesän mittaan haastattelutekniikasta heräsi myös toisenlaisia ajatuksia:

Pitäisi kysyä tarkempia ja täsmällisempiä kysymyksiä ja yrittää itsekin pysyä asiassa. Toisaalta tämä asia on sen luonteinen, että vapaasti rupatellessa tulee usein kiinnostavia asioita ilmi. En saisi välttämättä haastateltavilta paljonkaan irti täsmäkysymyksillä, jos en ainakin lisäksi kysyisi kuvailevampia miksi, millainen, mitä luulet, mitä olet mieltä - tyyppisiä kysymyksiä. Itse asiassa parhaat tiedot olen saanut rupatellessa, en tiukoilla kysymyksillä. Mutta pitäisi opetella keskeyttämään. (PK, 21.)

Kokemukseni mukaan on siis hyvä käyttää paljon avoimia kysymyksiä, mutta niiden lisäksi kannattaa kysyä myös terävästi. Avoimeen kysymykseen annettu vastaus saattaa sisältää kiinnostavan yksityiskohtan. Silloin puhe on hyvä keskeyttää ja iskeä kiinni tuohon yksityiskohtaan. Tätä ei kuitenkaan saa tehdä liian innokkaasti tai hyökkäävästi, ainakaan arkaluontoisissa asioissa, tai haastateltava voi perääntyä. Vaihtoehto keskeyttämiselle on kirjoittaa kiinnostava seikka ylös ja palata siihen hetken päästä. Adams (2001, 88) kieltää jyrkästi keskeyttämisen,

mutta keskusteleavassa, kuuntelevassa tyyliässä se on välttämätöntä. Adams haluaa miellyttää haastateltavaa viimeiseen asti – jopa hymyilemällä puhelimessa [sic!] – mutta ei liene kohteliasta antaa haastateltavan puhua loputtomiin epäolennaisista asioista.⁷

Jos on syytä epäillä että haastateltava ei puhu totta tai jättää jotain kertomatta, toimittaja voi hämätä antamalla liioitellun kuvan oman tietämyksensä tasosta. Kuutti (2002, 128–129) kysyi toimittajan ominaisuudessa virkamieheltä, miten tämä aikoo reagoida saamaansa lahjussyytteeseen. Todellisuudessa Kuutti oli vasta selvittämästä, onko syytehuhuissa ylipäänsä perää. Vastauksesta kävi ilmi, että lahjussyyte on todellakin nostettu. Itse käytin tavallaan samaa tekniikkaa, kun epäilin että Helsingin liikuntavirasto ruoppaa merenpohjaa Vuosaarenlahdella lupaehtojen vastaisesti. Kysyin viraston rakennusmestarilta, että *ruopataanko* Vuosaarenlahdella jotain. Hän kertoi ettei ruoppauksia tarvittukaan. Seuraavaksi soitin Helsingin Sataman Aarno Ahdille ja kysyin *mitä* siellä Vuosaarenlahdella oikein ruopataan. Vastaus kuului että liikuntavirasto ruoppaa lahdella venelaiturin aallonmurtajan paikkaa. Tällä tavalla sain vahvistuksen sille, että luvattomat työt olivat käynnissä. (Ks. osio 5.4; juttu 3.)

Kun kyseessä on arkaluonteinen asia, haastateltavat saattavat olla haluttomia yhteistyöhön toimittajan kanssa. Heillä saattaa olla jotain salattavaa tai julkisuus ei muista syistä kiinnosta. Tutkivan journalismin kirjallisuudessa on kosolti vinkkejä vastahakoisen haastateltavan suostutteluun. Weinberg (1996, 83) tarjoaa omaperäisen ratkaisun. Jos mikään muu ei auta, hän tarjoaa haastateltavalle jutun käsikirjoituksen luettavaksi. Weinberg vakuuttaa, että hänen haastattelemistaan kohteista moni joka muuten kieltäytyi ja jolla ei ollut motiivina puhua, suostui vain tällä ehdolla haastatteluun. Menettely tuottaa uutta tietoa kahdessakin vaiheessa, sillä lukiessaan käsikirjoitusta haastateltava usein muistaa asioita, jotka eivät tulleet esille ensimmäisessä tapaamisessa. Lisäksi toimittaja saa korjattua mahdollisia fakta- ja tulkintavirheitä.

⁷ Kulttuurierojen vuoksi amerikkalaisten toimittajaoppaiden ohjeita ei pidä sellaisenaan soveltaa Suomen oloihin. Se mikä Yhdysvalloissa on vielä ystävällistä käyttäytymistä, voi suomalaisista olla lipevää tai mielitelevää teeskentelyä, ja saattaa toimia päinvastaisella tavalla kuin on toivottu.

Yksi hyvä ”keino” haastattelussa on empatia. Haastateltavatkin ovat vain ihmisiä, ja kaikki ihmiset ovat pohjimmiltaan samanlaisia. He haluavat olla onnellisia, välttää kärsimystä jne. Tältä pohjalta myös toimittaja voi arvioida haastateltaviaan. Voi ajatella, että tuo tiukka tutkija tai tyly teollisuuspomo on samaa lihaa ja verta kuin minä ja kaikki muutkin ihmiset (vrt. Harrington 1992 ref. Weinberg 1996, 79–80). Tämän sisäistäminen vaikuttanee jo toimittajan äänensävyyn ja sananvalintoihin. Erityisen hyödyllistä on eläytyä haastateltavan asemaan, mikä auttaa ymmärtämään haastateltavan tilannetta: ”Mahtaa teilläkin olla paljon hommaa siellä tämän TBT-jupakan vuoksi.” ”No, teille on varmaan tullut tämä TBT-asia tutuksi siellä” jne. Vastaukset ovat helpottuneita naurahduksia: ”no niin kuule on”. Tällaiset inhimilliset kevennykset voivat olla ratkaisevia haastattelun tunnelman ja lopputuloksen kannalta. Yleisesti ottaen ihmiset pitävät siitä, kun he saavat puhua itsestään. Erityisesti he pitävät siitä, jos jotakuta kiinnostaa se mitä he tekevät ja jos joku tuntuu ymmärtävän heidän työtään. Joku viisas on sanonut, että loppujen lopuksi kaikkein tärkeintä ihmisten elämässä on se, että muut arvostavat sitä mitä he tekevät.⁸

Empatiaa voi ajatella yhtenä keinona lisätä luottamusta toimittajan ja henkilölähteen välillä, oli kyseessä puhelimitse tai kasvotusten tehty haastattelu. Tuo luottamus on erityisen tärkeää tiedonhankinnan kannalta. Haastattelu on tiedonhankinnan lisäksi sosiaalinen kohtaaminen, vuorovaikutustilanne, mikä näkökulma unohtuu tutkivan journalismin tieto-orientoituneessa kirjallisuudessa. Tutkivien toimittajien ja kaikkien journalistien olisi hyvä ottaa huomioon haastattelutilanteisiin liittyvät inhimilliset tekijät, koska ne vaikuttavat suoraan tiedon saantiin.⁹

⁸ Empatian analysointi on ongelmallista. Haluaisin huomauttaa, että empaattinen suhtautuminen käy minulta luonnostaan helposti. Tällaisen ominaisuuden dekonstruointi saa sen näyttämään viileältä ja harkitulta, taktiselta, mikä ei tee oikeutta luontevalle empatialle. Teeskennelty toimittajan empatia voi olla jopa ammattieettisesti arveluttavaa, jos teeskentely viehän hämäyksen asteelle.

⁹ Haastattelusta vuorovaikutustilanteena ks. esim. Adams 2001; Haavisto & Hannus 1996; Harrington 1992 ref. Weinberg 1996, 80; Huovinen 1997.

Aina empatia ei tietenkään onnistu. Kun joku yrittää selkeästi johdattaa harhaan tai valehdella, myötätunto ei ole tarkoituksenmukaistakaan. Silloin hyödyllisintä on se, että on hankkinut aiheesta tarpeeksi taustatietoa. Tästä enemmän kohdassa 6.2.

Haastattelin asianosaisia siis lähinnä puhelimitse. Tärkeimmät henkilöt tapasin kyllä jossain vaiheessa myös henkilökohtaisesti – paitsi Johanna Mattilan, joka asuu Turussa ja joka jäi välimatkan takia tapaamatta. Kesän aikana haastattelin samoja henkilöitä puhelimitse jopa kymmeniä kertoja, joten tapaamiset tuntuivat lähes välttämättömiltä. Ja niistä olikin hyötyä: tapaamisten jälkeen huomasin, että puhelimesta keskustelu oli paljon rennompaa. Varsinkin pidättyvien tai vähemmän suulaiden henkilölähteiden kanssa näin kävi (ks. PK, 15).

Ehdotin tapaamisia itse tai niitä ehdotettiin minulle. Uudenmaan ympäristökeskuksen tiedottaja Pipsa Poikolainen teki todellista PR-työtä järjestäessään yhteisen tapaamisen Åkerlan, Tuomolan ja Nyströmin sekä keskuksen johtajan Leena Savirannan kanssa. Tilaisuudesta muodostui ryhmähaastattelu, vaikka olin varautunut epämuodolliseen keskusteluun. Tapaamisen merkitystä on vaikea mitata jälkeenpäin, mutta on selvää että esille tuli sellaisia seikkoja, jotka eivät olisi tulleet puhelimesta ilmi. Ruumiinkieli kertoi esimerkiksi siitä, kuka em. henkilöistä pelkää toimintaansa kohdistuvaa kritiikkiä ja kuka ottaa sen rakentavasti. Ennen kaikkea kontakti Åkerlaan ja Tuomolaan, joita haastattelin puhelimitse jatkuvasti, lämpeni mukavasti.¹⁰

Journalistista haastattelua käsittelevä kirjallisuus on täynnä kaikenlaisia ohjeita, joiden pitäisi auttaa toimittajaa tekemään haastattelua kasvotusten haastateltavan kanssa. Neuvoja annetaan toimittajan ulkonäöstä ja siisteydestä mutkikkaiden non-verbaalisten viestien antamiseen ja tarkkailuun. Frost esimerkiksi kehottaa matkimaan haastateltavan eleitä, koska tutkimuksissa on todettu, että se miellyttää keskustelukumppania (2001, 104). Hänen mukaansa on myös hyödyllistä harjoitella TV:ssä näkyvien miellyttävien hahmojen manereita, kunnes ne tulevat automaattiseksi osaksi omaa käyttäytymistä (2001, 99). Itse olisin

¹⁰ Olen kuvannut UUS:n ryhmätapaamista tarkemmin päiväkirjan sivuilla 9-10.

minimalistisempi. Jokaisen haastatteluja tekevän toimittajan tulee olla jossain määrin ulospäin suuntautunut ja sosiaalisesti kyvykäs – ainakin tarvittaessa. Jos näin ei ole, hän on väärissä tehtävissä.

5.3. Henkilölähteisiin liittyviä ongelmia

Kirjoitin Vuosaari-jutut kesän aikana, joka on lomakausi. Tämä vaikeutti jonkin verran tietojen hankintaa. Jotkut kohdan 5.1. henkilöistä ovat alansa parhaita asiantuntijoita, ja esim. Sataman teknisiin kysymyksiin tai vesistöseurantatutkimuksien tilanteeseen osasivat vastata vain asianosaiset. Suuri apu oli siitä, että tiesin joidenkin avainhenkilöiden kesälomien ajankohdat etukäteen. Näin osasin varautua lomiin, ja tarvittaessa tein haastattelun ennen kuin henkilö jäi vapaalle. Lomakaudella oli ainakin yksi konkreettinen seuraus: olisin halunnut kirjoittaa Vuosaaren telakan lupa-asioista kertovan jutun 10 oheen kainalojutun, jossa listaisin kaikki telakalla toimineet yritykset neljäkymmenen vuoden ajalta. Kainalo jäi tekemättä, koska moni asiasta tietävä oli kesälomalla. (Ks. myös PK, 25.)

Välillä henkilölähteitä oli vaikea tavoittaa. Ulkomaanmatkojen lisäksi tämä johtui ilmeisesti siitä, että he eivät halunneet tulla haastatelluiksi. Liikuntaviraston rakennusmestari ei ollut tavoitettavissa jutun 3 jälkeen. Kahden luvatta toimineen telakkayrityksen henkilökuntaa oli vaikea tavoittaa; toisen yhtiön väkeä en saanut kiinni lainkaan (juttu 10).

Toisinaan eteen sattui hankala haastateltava:

Tänään opin muun muassa sen, että ihmisen kanssa voi puhua kaksikymmentä minuuttia puhelimesta ilman että hän sanoo yhtään mitään. En tajua, miksi X on niin äärimmäisen varovainen. Mies ei sano suoraan yhtään mitään vaan änkyttää ja ähisee ja kiertelee minkä ehtii. Sitäkään, että ”TBT on ehkä mahdollisesti peräisin telakalta” ei kuulemma saisi laittaa hänen kommenttinaan lehteen. Lopussa turhauduin ja kysyin ihan suoraan, miksi hän on niin varuillaan. Hän sanoi, ettei halua sekaantua Uudenmaan ympäristökeskuksen toimialueelle. (PK, 20.)

Puhelussa oli kyse Vuosaaren telakasta, sen luvattomasta toiminnasta ja siitä, että TBT-pitoiset maalijätteet ovat päässet veteen telakalta. Turha ja turhauttava keskustelu olisi ollut vältettävissä. Olisin voinut ottaa paremmin selvää eri ympäristöviranomaisten vastuualueista, ja haastateltava olisi voinut sanoa heti alkuun että asia kuuluu UUS:lle. Toisaalta minulla oli syytäkin kysellä haastateltavalta asiasta, koska hän oli kollegoineen tehnyt tarkastuskäynnin telakalle vuonna 2000, ja on selvää että heillä jäi kiusallisesti jotain huomaamatta.

Jutussa 10 yksi henkilölähde halusi pysyä nimettömänä. Lähde on Vuosaaren telakalla luvatta toimineen yrityksen edustaja. Kysyin esimieheltäni miten toimia nimettömän lähteen kanssa. Kaarina Sinerkari kehotti ottamaan vielä yhteyttä firman toimitusjohtajaan, mutta en onnistunut saamaan häntä enää kiinni. Sitaatti päättyi juttuun tämän näköisenä:

Telakan nykyisiltä urakoitsijoilta Helsinki repair yardilta ja Päijät-steel -yhtiöltä odotetaan ympäristölupahakemusta vuoden loppuun mennessä.
Helsinki repair yardin edustaja haluaa pysyä nimettömänä. ”Oli virhe olla hakematta lupaa vuonna 2000 tulleen lain jälkeen”, hän kommentoi. (Juttu 10.)

Yritin sanoa puhelinhaastattelussa, että näyttäisi oudolta jos firma kommentoisi asioitaan nimettömänä, mutta anonymi sisäinen tarkastaja pysyi kannassaan. Hän tuntui lähinnä pelkäävän muiden toimittajien yhteydenottoja, jos hänen nimensä tulisi lehteen. Toisen luvattoman urakoitsijan väkeä en tavoittanut ollenkaan:

Päijät-steelin henkilökuntaa ei yrityksistä huolimatta tavoitettu. Päijät-steel on toiminut Vuosaarissa 2002 lähtien. (Juttu 10.)

Kommentoimasta kieltäytyminen on usein ikävää sekä jutun että haastateltavan kannalta. Frost neuvoo muistuttamaan haastateltavaa, että ”en kommentoi” lehdessä saattaa olla hänelle vahingollisempi kuin mikä tahansa laimea vastaus (2002, 109). Toisaalta en kommentoi -tyyppiset vastaukset saattavat kertoa lukijoille jotain olennaista puheena olevan asian merkityksestä. Seuraavassa esimerkkijutussa tulee ilmi, että Vuosaaren satama tarvitsee uuden vesiluvan, jonka hankkiminen saattaa valitusprosesseineen viivästyttää koko hanketta:

Tuomolan varovaisen arvion mukaan ensimmäisessä lupavaiheessa menisi puoli vuotta. Sen jälkeen luvasta voi valittaa. Viimeksi sataman vesiluvan käsittelyyn kului eri oikeusasteissa viitisen vuotta. Helsingin Sataman tekninen johtaja Aarno Ahti ei halunnut maanantaina kommentoida tuoreen lupa-asian merkitystä. (Juttu 6.)

Kun jutun uutinen on se, että Vuosaaren satama tarvitsee uuden vesiluvan, ja sataman edustaja ei halua kommentoida asiaa mitenkään, lukija voi päätellä että asia on sataman rakentajille arkaluonteinen. En kommentoi -tyylisiä vastauksia löytyy myös jutusta 2.

Liikuntaviraston konsulttitutkija oli vastahakoinen haastateltava (juttu 3). Hän pelkäsi, että työnantaja liikuntavirasto ei pitäisi siitä että hän kommentoi viraston luvatonta hanketta. Puhelinhaastattelun lopussa hän pyysi etten kirjoittaisi liikuntaviraston ruoppauksista mitään. Sanoin etten voi suostua pyyntöön, jolloin hän vetosi että en ainakaan laittaisi lehteen hänen kommenttejaan. Tähänkään en suostunut. Journalistin ohjeissa ei ole neuvoja tällaista tilannetta varten. Ohjeiden 16. pykälässä sanotaan jutun tarkistuttamisen yhteydessä, että journalistista päätösvaltaa ei saa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle. Toisaalta seuraavassa pykälässä sanotaan, että luottamuksellisen tiedon antajaa ei saa ilman tämän suostumusta paljastaa. (Journalistin ohjeet.) Millainen tieto on luottamuksellista? Timo Vuortaman (2003) mukaan suostumuksen peruuttaminen tai ”tätä et kyllä laita lehteen” -tyyppiset tilanteet ovat ”haastattelun kipupisteitä”. Sellaisiksi ne myös jäävät, sillä jos haastateltavan tahtoa pitäisi tässä noudattaa, hän voisi kieltää kaikkien epämieluisien asioiden julkaisemisen. Rajan voinee vetää siihen, että jos mitään sopimusta keskustelun luottamuksellisuudesta ei ole, toimittaja voi hyödyntää haastattelumateriaalia mahdollisista mielenmuutoksista huolimatta. Jos sopimusta luottamuksellisuudesta ei ole tehty, haastateltava tietää että hänen sanansa voivat päätyä tiedotusvälineeseen – mihin välineeseen ja missä muodossa, se toimittajan kuuluu kertoa haastateltavalle ohjeiden 15. pykälän mukaisesti (Journalistin ohjeet).

Annoin konsulttitutkijalle kuitenkin sen verran periksi, että lupasin kertoa hänen suullaan jutussa vain välttämättömät asiat:

Limnologi Ari Piispanen Vesihydro Oy:stä kertoo, että tiistaina liikuntavirastosta pyydettiin tekemään puuttuvat tutkimukset. Vesihydro on liikuntaviraston palkkaama konsultti. (Juttu 3.)

Tärkein tulee julki, se että liikuntavirasto tilasi tutkimukset myöhässä, ruoppausten jo alettua. Lupaehtojen mukaan tulokset pitäisi toimittaa viranomaisille kaksi kuukautta ennen töiden aloittamista.

Ikäviä yllätyksiä voi tulla, kun haastateltava muuttaa mieltään. Päiväkirjasitaatista selviää, kuinka eräs tärkeä henkilölähde tuli toisiin ajatuksiin ja miten se vaikutti juttuun nro 10:

Kirjoitin telakka-jutun loppuun, se julkaistaan huomisen lehdessä. Kirjoittamisprosessissa tuli harmittava takaisku, kun ympäristökeskuksen X alkoi perua aikaisempia puheitaan. Soitin hänelle tänään uudestaan vain tarkistaakseni pari asiaa. Nyt hän kiisti joitakin seikkoja, joita oli aiemmin kirjannut virallisiin papereihin, telakkaurakoitsijoille osoitettuihin kirjeisiin. Hän epäröi, että ehkä 1970-luvun alusta vuoteen 1995 jatkunutta luvattonta toimintaa ei voikaan nimittää luvattomaksi, koska telakoita ei nimetä erikseen terveydenhoitolaissa. Jouduin muuttamaan jutun kärjen otsikkoa myöten, ja monia asioita leipätekstissä, mikä oli turhauttavaa ja työlästä. Olinhan tehnyt jutun jo melkein valmiiksi kahtena edellisenä päivänä. No, täytyy toivoa, että nämä muutokset auttavat pääsemään taas hiukan lähemmäksi totuutta... Ainakin riski epätotuuksien tai epävarmojen totuuksien julkaisemisesta pieneni. Se kai tässä harmittaa, etten saanutkaan otsikkoon, että telakka on toiminut *kolmekymmentä vuotta* ilman lupia. (PK, 24–25.)

Toisaalta voin olla tyytyväinen, kuten päiväkirjassa totean, että ylipäänsä soitin virkamiehelle uudestaan. Juttuun olisi voinut päästä virheitä ilman tätä tarkistussoittoa. Riski olisi tietenkin vältetty kokonaan, mikäli viranomainen olisi jo alussa pidättäytynyt kertomasta asioista, joista ei ollut varma ja vaikka pyytänyt soittamaan uudestaan.

Kriisitilanteessa organisaation tiedotus voi muuttua. Sen jälkeen kun liikuntaviraston luvaton ruoppaus tuli ilmi (juttu 3), kaikki liikuntaviraston työntekijät neuvoivat soittamaan johtaja Anssi Rauramolle. Johtoportaalta oli jutun 3 jälkeen tullut käsky, että työntekijät eivät saa puhua toimittajien kanssa. Syynä voi olla se, että sain aiemmin väärää tietoa viraston rakennusmestarilta. Hän kertoi

totuuden vastaisesti että Vuosaarenlahdella ei ole ruoppauksia käynnissä (juttu 3; PK, 3–4).¹¹

Varsinaisia aggressioita en juuri saanut osakseni henkilölähteiden taholta. Jutun 5 pienessä kuvassa näkyvä työmies suhtautui minuun ja kuvaajaan torjuvasti ja kommunikoi alatyylillä, kun koetimme kysellä häneltä laiturihankkeesta. Saman jutun jälkeen liikuntaviraston johtaja Anssi Rauramo soitti eräälle kollegalle kaupunkitoimituksessa ”erittäin kiihtyneessä mielentilassa”, mutta itse en valitettavasti ollut kuulemassa mitä asiaa hänellä oli. Jutun 16 jälkeen Helsingin satamajohtaja Heikki Nissinen soitti ja syytti minua ristiinnaulitsemisesta, mutta lievensi sanojaan kun oli ensin saanut purkautua.

5.4. Henkilölähteet ja lähdekritiikki

Ympäristöjournalismissa tyypillisesti käytetyt henkilölähteet ovat lähdekritiikin näkökulmasta ehkä keskimääräistä haastavampia: erilaiset tutkijat ja asiantuntijat, ympäristöjärjestöt, poliitikot, suojelukiistojen asianosaiset jne. Koska aiheet ovat usein arkaluonteisia, taloudellisesti merkittäviä ja tunteita herättäviä (esim. Natura-keskustelu Suomessa, ydinvoima), lähdekritiikin merkitystä ei voi liioitella.

Vuosaaren Satama on monella tapaa arkaluontoinen hanke, ja aineiston jutuissa käytetyistä henkilölähteistä suurin osa on puolueellisessa asemassa. Sataman rakentajat ja vastustajat ovat selkeästi oman asiansa takana, ja heidän sanansa pitää suhteuttaa taustaorganisaatioiden tavoitteisiin. Sama pätee näiden vastakkaisten leirien palkkaamiin konsulttitutkijoihin. Heidän kohdallaan sai olla erityisen tarkkana, koska esimerkiksi Mattila, Piispanen ja Niinimäki ovat alansa asiantuntijoita, mutta heidät on palkattu tiettyä tehtävää varten: tutkimustulokset ovat ehkä kallellaan johonkin suuntaan, kiusallisia asioita saatetaan jättää tutkimatta tai julkaisematta ja taustavoimille hyödyllisiä asioita korostetaan. Koska haastattelin

¹¹ Kirjoitin liikuntaviraston luvattomista hankkeista siis kaksi juttua, jutut 3 ja 5. Ne olivat tavallaan Vuosaaren satama -juttujen sivujuonne.

tutkijoita enimmäkseen julkaistujen tutkimuksien yhteydessä, käsittelen heitä lähdekritiikin näkökulmasta dokumenttilähteiden tutkimus-osiossa 6.4.1.

Lähdekritiikissä on olennaista henkilölähteen *suhde asiaan* sekä *motiivit* (esim. Miettinen et al. 1981, 144; vrt. Kuutti 1995, 135). Vuosaari-jutuissa monien henkilölähteiden intressit ja motiivit ovat suhteellisen selviä: sataman rakentajat haluavat pysyä hankesuunnitelmassaan ja antaa puhtaan ja vastuullisen kuvan toiminnastaan. Hankkeen vastustajista voi yhtenäisenä ryhmänä sanoa vain sen, että kaikki haluavat sataman johonkin toiseen paikkaan tai eivät satamaa ollenkaan. Motiivit vaihtelevat, koska koalitio on värikäs: mukana on esimerkiksi yksityisiä maanomistajia, luontoaktivisteja ja teollisuusyrityksiä. Työprosessissa tuli toisinaan ilmi, että virallisen ”neutraalin” aseman taikka toisaalta ilmiselvän ykkösmotiivin lisäksi taustalta löytyi piilotettuja motiiveja.

Viranomaisia pidetään toimittajien keskuudessa luotettavina lähteinä (esim. Pörsti 2003). Yleisesti ajatellaan, että heiltä saatu tieto on puolueetonta ja edustaa jonkinlaista virallista totuutta asioista. Pörsti muistuttaa, että viranomaisillakin on inhimilliset piirteensä kuten muillakin lähteillä, samoin omat intressinsä ja viiteryhmänsä (ibid.). Vuosaari-jutuissa viranomaisen inhimillinen intressi tuli vastaan ainakin kerran. Ihmettelin Helsingin Sataman mittauksia, jotka saivat mm. Merentutkimuslaitokselta ankaraa kritiikkiä huonosta tieteellisestä tasostaan.¹² Osa näistä tutkimuksista oli erään Suomen ympäristökeskuksen tutkijan hyväksymiä, mikä oli hämmentävää niiden kehnoon laatuun nähden. Sain kuulla, että ko. tutkijan vaimo oli ollut töissä konsulttiyrityksessä, joka oli tehnyt mittaukset. Tämä auttoi ymmärtämään, miksi kaksi korkeatasoista tutkimuslaitosta, Merentutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus saattoivat olla niin eri mieltä samoista mittauksista.

Olin jatkuvasti tekemisissä ympäristöviranomaisten kanssa. Haastattelin lähinnä alueellisen ympäristökeskuksen eli Uudenmaan ympäristökeskuksen tarkastajia, insinöörejä ja johtajia. Uudenmaan ympäristökeskus toimi Vuosaaren tapauksessa valvovana viranomaisena. Usein sain luettavaksi Vuosaaren satamaan liittyvän

¹² Huom. ks. osio 6.4.1.

lausunnon tai kirjeen, ja soitin paperin allekirjoittaneelle viranomaiselle lisätietojen toivossa. Dokumentti- ja henkilölähteet tukivat ja täydensivät toisiaan kätevästi tällä tavalla.

Yleisesti ottaen ympäristöviranomaiset olivat päteviä ja avuliaita. Osa tuntui olevan kokemattomia mediajulkisuuden suhteen. Vuosaaren TBT-löydön aiheuttama julkisuusmylly onkin ollut monelle varmasti ainutlaatuinen tapaus koko uralla. Viranomaiset olivat lausunnoissaan diskreettejä ja varovaisia. He tietävät hankkeen kokoluokan ja merkityksen, ja tuntuivat virkansa puolesta kuin pelkäävän jotain. Valvovana viranomaisena UUS:n rooli oli arvioida myrkkylöydön juridisia ja käytännöllisiä seurauksia sitä mukaa kuin uusia tutkimustuloksia tuli julki. Viranomaiset päättivät sallitun ruoppausalueen laajuudesta ja esimerkiksi uuden vesiluvan tarpeesta (ks. esim. juttu 6). Työ on epäilemättä paineenalaista, koska viranomaisen asettuu kiistelevien sataman rakentajien ja vastustajien väliin. Oman paineensa luo sataman rakentamisen aikataulu. Sen toteutuminen suunnitelmien mukaan riippui ratkaisevasti siitä, miten UUS antoi lupia jatkaa toimenpiteitä ongelmien ilmetessä.

Kokemukseni mukaan ympäristöviranomaiset eivät mielellään muotoile asioille syitä ja seurauksia eivätkä pidä synteisien muotoilemisesta tai varsinkaan mielipiteiden tai tuntemuksien ilmaisusta. Heiltä saatu tieto on yksittäisiä faktoja, kuin palapelin paloja, ja toimittajan tehtäväksi jää koota ne yhteen. Vuosaaren sataman kaltaisessa moniulotteisessa hankkeessa fragmentaarinen tieto oli kerättävä usealta viranomaiselta, koska heidän vastualueensa ovat suhteellisen kapeita sektoreita: yksi tietää vesieliöistä ja myrkyistä, toinen rakentamisen tekniikasta, kolmas teollisuuslaitosten lupa-asioista jne. Tarkimmat ja hyödyllisimmät tiedot sain lähes poikkeuksetta tarkastajilta ja insinööreiltä; johtoportaan edustaja esiintyy vain yhdessä jutussa (juttu 15). Ympäristöviranomaisten asiantuntemus tuntui kasvavan siirryttäessä paikalliselta valtakunnalliselle tasolle: paikallinen kunnan (Helsingin) ympäristökeskus, alueellinen (Uudenmaan) ympäristökeskus, ympäristöministeriö.

Helsingin Sataman edustajat olivat periaatteessa avuliaita. Sataman tiedotteet ja tutkimukset herättivät kuitenkin paljon kysymyksiä ja antoivat syytä suhtautua skeptisesti Sataman edustajien puheisiin. Oli esimerkiksi vaikea uskoa, että TBT- löytö tuli sataman rakentajille kokonaan yllätyksenä, koska heitä varoiteltiin tribuutyylitinaasta jo 1990-luvun puolivälissä.¹³

Helsingin Sataman edustajat vähätelivät TBT-ongelmaa varsinkin ensimmäisinä viikkoina myrkkylöydön jälkeen. Sataman tiedotustilaisuudessa esimerkiksi kerrottiin, että tribuutyylitinaa on tulevan sataman alueella ”pari kiloa”. Kokonaismäärä kuulostaa kiloina laskettuna pieneltä, mutta ympäristön kannalta vain myrkkypitoisuudella on merkitystä. Jo muutama mikrogramma tribuutyylitinaa kilossa pohjalietettä ylittää suositusarvot ja kahdenkymmenen mikrogramman pitoisuus aiheuttaa pysyviä vaurioita vesieliöille.¹⁴ Vuosaaresta mitattiin pahimmillaan yli 8000 mikrogrammaa tribuutyylitinaa per kilo lietettä.

Helsingin Sataman retoriikka teki täyskäännöksen kesäkuun loppupuolella. Ympäristöongelman vähättely muuttui yllättäen luonnonsuojelupuheeksi. Ote Sataman tiedotteesta:

Telakan edustan merenpohjan TBT kulkeutuu virtausten mukana laajalle alueelle. Helsingin Satama pitää erittäin tärkeänä, että tämä pilaantunut massa saataisiin poistettua alueelta mahdollisimman pian. – – ”Toivomme, että myös hankkeen vastustajat olisivat yhtä huolissaan Vuosaaren merialueen tilasta ja pyrkisivät myötävaikuttamaan siihen, että ongelma poistuu mahdollisimman pian”, Helsingin satamajohtaja Heikki Nissinen sanoo. ”Nyt TBT:n löytymistä käytetään satamahankkeen viivyttämiseen, sen sijaan että edistettäisiin siitä johtuvan ympäristöongelman nopeaa poistumista. Tutkimustuloksethan osoittavat, että TBT leviää jatkuvasti telakka-alueelta Sipoon saaristoon.”

Aarno Ahdin sitaatti jutusta 7:

”Mekin olemme huolissamme ympäristöstä. Valitusprosessi vain pitkittää ympäristöongelman hoitamista. Toivottavasti luonnonsuojelijat tietävät mitä tekevät.”

¹³ Ks. osio 6.4.

¹⁴ Mikrogramma on gramman tuhannesosa.

Sataman rakentajien puheessa tributyyliä nyt leviävänä uhkana, jonka he mielellään hoitaisivat pois päiväjärjestyksestä. Suursataman rakentaminen ei siis enää ole pelkästään vesiympäristölle haitatonta, vaan se suorastaan parantaisi ympäristön tilaa. Mitä nopeammin ruoppaukset taas päästäisiin aloittamaan sen parempi. Uhkailupuheen uskottavuutta heikensi minun silmissäni olennaisesti se, että tosiasiasa uusia tutkimuksia TBT:n kulkeutumisesta ei ollut tehty. Haastatteluissa selvisi, että tiedotteessa mainitut tiedot myrkkyjen leviämisestä ovat peräisin keväisestä sataman vastustajien tutkimuksesta. (Ks. osio 6.4.2.).

Toinen syy retoriikan muutokseen oli huoli siitä, että uusi valitusprosessi viivyttaisi sataman valmistumista. Oli nimittain juuri tullut julki, että sataman ruoppauksiin tarvitaan uusi vesilupa myrkkylöydön vuoksi (ks. juttu 6). Siksi Helsingin Satama jopa vetoaa vastustajiinsa, että he eivät toistamiseen ryhtyisi hitaaseen valitusmenettelyyn. Valitusten käsittely eri oikeusasteissa saattaa kestää pitkään, ja satamahankkeen aikataulun mahdollinen venyminen voi tulla kalliiksi.

Ympäristöjärjestöt ja muut kansalais- ja etujärjestöt ovat journalistin lähteinä rinnastettavissa poliittisiin ryhmiin (Pörsti 2003). Toisaalta ne pelaavat siinä mielessä avoimin kortein, että niiden motiivit ovat selkeitä, toisin kuin usein poliittisilla toimijoilla. Vuosaaren sataman vastustajiin kuuluva Luonnonsuojeluliitto on maltillinen, vakavarainen ja vaikutusvaltainen ympäristöjärjestö. Se haluaa valtakunnallisen pääsataman jonnekin muualle kuin Vuosaaren hankkeen ympäristövaikutusten vuoksi (ks. juttu 7). Järjestö yrittää hankaloittaa sataman rakentamista juridisin keinoin, suora toiminta tai muut radikaalit keinot eivät kuulu sen tyyliin. Ennen TBT-löytöä Luonnonsuojeluliitto vetosi läheisiin Natura-alueisiin, ja kanteli suursatamahankkeesta mm. EU-komissiolle. Liitto jätti toukokuussa 2003 poliisille tutkintapyynnön sataman ruoppauksista, koska ne aloitettiin lupaehtojen vastaisesti (juttu 1).

Luonnonsuojeluliitto on tyypillisesti julkisuushakuinen ympäristöjärjestö, mutta samalla se teettää laadukkaita tutkimuksia. Tutkimukset ovat olennainen osa Luonnonsuojeluliiton toimintaa, ja järjestö oli Lounais-Suomen vesi- ja

ympäristötutkimuksen tekemän ensimmäisen TBT-tutkimuksen taustalla. Tutkimus oli tasokas, sitä arvostivat ja siteerasivat myöhemmin jopa Helsingin Sataman omat tutkijat. Tavallaan järjestön poleemisuus ja julkisuusnälkä ei haitannut lähdekritiikkiä, koska järjestön argumentit perustuivat tutkittuihin faktoihin: Vuosaaren satama-alueella on suuria määriä erittäin haitallista ympäristömyrkkyä, mikä haittaa alueen ruoppausta. Lähdekritiikkiä tarvittiin enemmän silloin, kun Luonnonsuojeluliiton väki ennusti TBT-löydön seurauksia, tietenkin sopivasti liioitellen. Ympäristöongelman juridisten ja luonnontieteellisten seurausten arvioiminen kuuluu ympäristöviranomaisille, ei järjestöille. Olin Luonnonsuojeluliiton kanssa tekemisissä lähinnä välillisesti, nimenomaan tutkimusten kautta (tästä enemmän osiossa 6.4.). Varsinainen järjestön edustaja esiintyy vain kerran, jutussa 7, kun Luonnonsuojeluliiton Natura-asiantuntija Tapani Veistola vastaa Helsingin Sataman em. vetoomuksiin olla valittamatta vesilupahakemuksesta.

Sataman vastustajien palkkaama ympäristölakimies Sakari Niemelä oli arvokas tiedonlähde, lähinnä siksi, että sain häneltä kesän mittaan kasoittain Vuosaaritapaukseen liittyviä asiakirjoja. Niemelä on ollut hoitamassa sataman vastustajien junailemia valituksia ja oikeusjuttuja, ja hän oli hyvin perillä hankkeen juridisesta puolesta. Niemelän puheessa kuului luonnollisesti taustavoimien ääni, mutta asiakirjat puhuivat omasta puolestaan. Sataman vastustajien avuliaisuus on sinänsä luonnollista, koska hanke oli vaikeuksissa. Useimmat dokumentit olisin saanut muualtakin, mutta Niemelä oli kerännyt ne yhteen paikkaan. Joitakin dokumentteja pyysin; joitakin sain postilokerooni pyytämättä, jolloin jonkinlainen riski tulla ohjailuksi on ehkä olemassa. Sataman vastustaja ei ainakaan tyrkyttäisi hankkeen kannalta hyödyllistä tai vastustajien kannalta haitallista materiaalia.

Juttua 3 tehdessä minulle valehdeltiin puhelimesta tarkoituksella. Yritin ottaa selvää mitä ruoppauslautat tekevät Vuosaarenlahdella, joka on satama-alueen ulkopuolella. Tiesin että lahdella on ainakin yksi ruoppaaja, koska HS:n kuvaaja Markus Jokela oli käynyt ottamassa sellaisesta kuvan juttua 1 varten. Alun perin kuva ruoppaajasta piti saada Niinilahdelta, tulevalta satama-alueelta, mutta laitteisto oli siirretty

Vuosaarenlahdelle kun satama-alueen ruoppaukset keskeytettiin TBT:n vuoksi. Soitin liikuntavirastolle ja kyselin venelaiturihankkeesta, jonka vuoksi ruoppaajat ilmeisesti olivat uudessa paikassa. Viraston merellisen osaston työntekijä kertoi puhelimesta, että lahdella oli käyty vain tarkistamassa tilanne, ja oli todettu että ruoppauksia ei tarvitakaan.

Heräsi kysymys, mitä ruoppauslautta teki maanantaina Vuosaarenlahdella, jos siellä ei kerran saa ruopata. Soitin liikuntavirastoon, josta minulle kerrottiin, että ”ei siellä mitään ruopata”. Päätin lähteä kuvaajan kanssa käymään paikan päällä, koska ääni puhelimesta ei ollut kovin vakuuttava. Kun saavuimme taksilla Vuosaarenlahden rantaan, näimme heti ruoppaajan keskellä lahtea täydessä työssä. Kahlasimme kaislikossa kengät märkinä päästäksemme mahdollisimman lähelle noin sadan metrin päässä rannasta möyryävää ruoppaajaa. Tuntui hiukan salapoliisilta, olin innoissani. Saimme upeita kuvia mutta toisaalta ärsytti, koska minulle oli valehdeltu puhelimesta. Saimme ainakin lehteen raflaavan otsikon: *Helsinki jatkaa luvattomia ruoppauksia Vuosaaressa* ja tietenkin loistavan valokuvan. (PK, 4; ks. juttu 3.)

Ilmeisesti kyseessä oli hätävalhe. Sataman ruoppaukset olivat keskeytyneet paria päivää aikaisemmin, ja ne oli aloitettu vesilupaehtojen vastaisesti. Näytteitä pohjasedimentin haitta-aineista ei ollut toimitettu viranomaisille kahta kuukautta ennen ruoppausten aloittamista, kuten lupaehdot edellyttävät. Liikuntavirasto oli tehnyt täsmälleen saman virheen aloittaessaan Vuosaarenlahden ruoppauksen, sedimenttinäytteitä ei nimittäin ollut otettu lainkaan.¹⁵ Tämän liikuntaviraston edustaja ilmeisesti halusi salata. Valheella oli lyhyet jäljet, koska oma kuvaajamme oli nähnyt Vuosaarenlahdella ruoppaajan – siitähän oli kuva lehdessäkin – ja kun epäily heräsi, väite oli helppo käydä toteamassa vääräksi omin silmin.

Luvattoman telakkayrityksen Helsinki repair yardin toimitusjohtajaa ja anonymina pysytellyttä sisäistä tarkastajaa haastatellessa perusteellinen taustatieto oli tarpeen. Firman edustajat olivat hankalassa tilanteessa eivätkä juuri myöntäneet tekemiään virheitä – asia joka tekee epäluotettavan vaikutelman. He yrittivät vähätellä vastuutaan ja kiinnittää huomiota toisarvoisiin seikkoihin. Motiivit kiertelyyn olivat selviä: laivoja huoltavalta yritykseltä puuttuivat lain edellyttämät ympäristöluvut, joista olin ottanut selvää ennen puhelinhaastattelua. Yritys oli toiminut pitkään, ja

¹⁵ Eräs haastateltava sanoi että on täysin tavallista ottaa näytteet vasta ruoppauslautalta, samalla kun kaivaminen aloitetaan. Lupaehtojen laiminlyönti on siis aivan normaali käytäntö, joka vain sattui tulemaan julki satama-alueelta löytyneen TBT:n vuoksi. Jotain luutuneista työtavoista kertoo se, että kaupungin työntekijät tekivät saman virheen alle viikon sisällä kahteen kertaan – oppimatta mitään ensimmäisestä rikkeestä.

vuosien varrella lupia koskevat säädökset ovat muuttuneet (juttu 10). Sisäinen tarkastaja toisteli, että he ovat tehneet kaikki selvitykset, jotka viranomaiset ovat pyytäneet. Kuulostaa sinänsä nuhteettomalta, mutta tosiasiasa yrityksillä on velvollisuus seurata lainsäädännön muutoksia ja reagoida niihin oma-aloitteisesti esim. tekemällä uusi lupahakemus tarpeen vaatiessa. Tilanne oli hieman outo, koska huomasin selvittäväni yritykselle lakiasioita joiden pitäisi olla heille itsestään selviä, varsinkin kun luin pykälää suoraan kirjeestä, jonka viranomaiset olivat lähettäneet yritykselle monta kuukautta aiemmin.

6. Dokumenttilähteet

Suomalaisissa toimittajaoppaissa dokumenttilähteiden käyttö ja niiden merkitys jää melko vähälle huomiolle. Sen sijaan tutkivan journalismin kirjallisuudessa dokumenttilähteet ovat keskeisessä asemassa. Gainesin mukaan dokumenttiaineisto tarkoittaa mitä tahansa kirjoitettua materiaalia (1994, 12, 14). Kiviranta on koonnut yhteen kirjallisia lähteitä, jotka mainitaan journalismin oppikirjoissa: ”Kirjallisia lähteitä ovat muut lehdet ja julkaisut, kirjasto- ja arkistomateriaali – erityisesti lähdekirjat, muistiot ja muut dokumentit, esityslistat, pöytäkirjat, viranomaisten kirjelmät, laitosten ja virastojen posti, yleiset ja viralliset asiakirjat, vuosikertomukset, tilinpäätökset ja taseet, tilastot, raportit, tieteellinen aineisto, PR- ja tiedotusmateriaali ja tietotoimistoaineisto.” (1988, 8.)¹⁶ Gaines lukee dokumenttiaineistoihin myös kuvat, numero- ja luettelotiedot, jopa kaiverrukset (1994, 12, 14). Listaani voi lisätä myös sähköiset lähteet, esim. internet-sivustot ja viranomaisten tietokannat (Kuutti 1995; De Burgh 2000; Weinberg 1996).

Henkilölähteiltä ja dokumenttilähteistä saadut tiedot täydentävät toisiaan. Dokumentit antavat tukea haastatteluille, ja henkilölähteet avaavat uusia merkityksiä dokumenteista (esim. Weinberg 1996, 6; Kuutti 1995, 79). Tutkivan journalismin oppaissa toistuu kaavamainen tutkimusprosessi, jossa ”dokumenttipolku” kuljetaan ensin loppuun ja vasta sitten haastatellaan henkilölähteitä (esim. Kuutti 1995; Weinberg 1996; vrt. Kuutti 2002). Tarkoituksena on saada tutkimusaiheesta mahdollisimman paljon tietoa etukäteen, jolloin haastattelussa on helppo tunnistaa mahdolliset kiertelet ja valheet. Vuosaari-prosessi oli luonteeltaan erilainen. Kolme ensimmäistä juttua, jotka julkaistiin peräkkäisinä päivinä, syntyivät nopeaan tahtiin eikä dokumenttilähteiden hankkimiseen ja niihin perehtymiseen ollut liiemmin aikaa. Sain silti jo ensimmäisiä juttuja varten faksin välityksellä kaikkein tärkeimmät asiakirjat eli ne sedimenttimittausten tulokset, joissa näkyy satama-alueelta löydetyn TBT:n pitoisuudet. Tässä vaiheessa hankin myös sataman ja Vuosaarenlahden

¹⁶ Muut lehdet -kategoriasta jää ulos oma lehti. Itselleni Helsingin Sanomien aiemmat Vuosaaren satama -uutiset ja pääkirjoitukset olivat tärkeitä lähteitä. Käytin lähteenä yhteensä 18 HS:n juttua, ks. osio 6.1.

laiturihankkeen vesiluvat. Luvissa näkyvät ehdot, joita rikottiin kun ruoppaukset aloitettiin ennen pohjamyrkkyjen selvittämistä (ks. jutut 1 ja 3). Kiireestä huolimatta sain ensimmäisten juttujen tärkeimmät faktat haastattelujen lisäksi siis myös dokumenteista. Myöhempiä juttuja tehdessä oli enemmän aikaa perehtyä asiakirjoihin.

Tässä luvussa selvitän dokumenttilähteiden käyttöä Vuosaari-jutuissa. Esittelen käyttämäni dokumentit ja kerron niiden hankinnasta. Selvitän esimerkin avulla asiakirjojen merkitystä haastattelujen tukena ja kuvaan sitä miten dokumentit olivat apuna kuvituksen suunnittelussa. Lähdekritiikin rooli korostuu dokumenttilähteiden kohdalla. Vuosaari-prosessissa tiedotteet ja asianosaisten teettämät erilaiset tutkimukset vaativat erityisen lähdekriittistä otetta.

6.1. Dokumenttien hankinta ja niiden käyttö

Hankin dokumentteja monelta eri suunnalta. Useimmiten soitin ympäristöviranomaisille tai Helsingin Satamaan ja pyysin faksaamaan tai lähettämään jonkin tietyn päätöksen, lausunnon tai tutkimuksen. Joskus pyysin ja sain papereita käteen suoraan asianosaisilta kun tapasin heitä (ks. PK, 33). Kerran eräs lukija lähetti minulle antifouling-myrkkymaalien tuoteselosteita. Ensimmäisiä juttuja tehdessä esimies Sinerkari toi pöydälleni Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen Vuosaaren sataman vesiluvasta.

Joitakin dokumentteja, kuten Euroopan ympäristöviraston tutkimuksen TBT:stä tulostin internetistä. Sähköinen Finlex-lakitietokanta oli kätevä relevantteja lakipykälää tarkistaessa, tosin tietokannassa on eräs merkittävä puute: sieltä löytyvät vain uusimmat, voimassa olevat lait. Juttua 10 tehdessä vanhat lait olivat olennaisessa osassa, kun selvitin kuinka pitkään telakkayhtiöt ovat toimineet ilman asiankuuluvia lupia. Teollisuuslaitoksia koskevat ympäristölait ovat muuttuneet moneen kertaan 1960–2003, ja eri lait edellyttävät yrityksiltä erilaisia lupia. Kun

Finlex-tietokannasta ei ollut apua, tarkistin muuttuneet pykälät alueellisen ympäristökeskuksen virkailijalta ja ympäristöministeriön lakimieheltä.

Kesän alussa liityin erilaisille ympäristöviranomaisten sähköpostilistoille. Siten sain Vuosaarta koskevia tiedotteita suoraan sähköpostiin. Toisinaan kaupunkitoimituksen esimiehet välittivät tiedotteita eteenpäin. Luin usein tiedotteiden sähköiset versiot Uudenmaan ympäristökeskuksen ja Helsingin Sataman sivuilta, joita selasin mielelläni muutenkin. Helsingin Sataman sivuilta löytyi esim. tärkeimpien henkilölähteiden loma-ajat, joista oli paljon hyötyä haastatteluajoja suunnitellessa.

Kuten sanottu, koko Vuosaari-prosessi sai alkunsa eräästä dokumenttilähteestä, nimittäin Suomen luonnonsuojeluliiton tiedotteesta:

to 8.5.2003 Kaupunkitoimitukseen tuli Suomen luonnonsuojeluliiton tiedote, jonka otsikko kuului: *Komissio puuttui Vuosaareen – myös ruoppauksissa uusia ongelmia*. Tiedote keskittyi EU-komission antamaan selvityspyyntöön, joka koskee Vuosaaren satamahankkeen vaikutuksia läheiseen Natura-alueeseen. Tiedotteen lopussa mainitaan, että satama-alueelta on löydetty huomattavan korkeita pitoisuuksia tributyyliä, ja että ruoppauksia ei tule aloittaa ennen kuin saastuneen alueen laajuus on tutkittu tarkemmin. Toimittaja Helena Kjellberg teki tiedotteen pohjalta jutun 9.5. lehteen. Hän kirjoitti nimenomaan EU-komission selvityspyynnöstä, ei tiedotteen lopussa mainitusta tinaongelmasta. (PK, 1.)

ma 12.5.2003. Helena toi luonnonsuojeluliiton tiedotteen minulle maanantaina ja sanoi että kysypä tuosta myrkyasiasta vielä, sinuahan kiinnostavat nämä ympäristöasiat. Seuraavasta puhelusta Vuosaaren tapaus lähti liikkeelle toden teolla. Soitin Helsingin Sataman tekniselle johtajalle Aarno Ahdille, joka vahvisti, että satama-alueelta on löytynyt TBT-yhdisteitä. Ohimennen, sivulauseessa hän mainitsi myös, että ruoppaukset on keskeytetty. Tässä on uutinen, ajattelin. Menin puhelun jälkeen suoraan kaupunkitoimituksen esimiehen Kaarina Sinerkarin ja uutispäällikkö Kalle Koposen puheille ja kerroin asiasta. Koponen ehdotti saman tien, että tästä tehdään seuraavan päivän avausjuttu: Vuosaaren sataman ruoppaukset on keskeytetty ympäristömyrkyjen takia. (PK, 1.)

Mitään erikoista ei ole siinä, että lehtijuttu saa alkunsa tiedotteen perusteella. Harvinaisempaa lienee se, että iso uutinen löytyi toissijaisena mainintana tiedotteen lopusta.¹⁷ Tiedotteet kannattaakin lukea tarkkaan ja poimia niistä kiinnostavia

¹⁷ Tiedotteen antanut Luonnonsuojeluliitto ei selvästikään ollut selvillä löydöksensä merkityksestä vielä tässä vaiheessa.

seikkoja vaikka ne tuntuisivat näennäisesti merkityksettömiltä. Sama pätee tietenkin kaikkiin dokumenttilähteisiin.

Ensimmäisten juttujen aikana yksi tärkeä dokumenttilähde oli jutun 1 Markus Jokelan ottama valokuva. Se antoi aiheen kysyä, mitä ruoppaaja tekee Vuosaarenlahdella. Vastaus näkyy jutussa 3 (ks. myös PK, 4):

Helsingin kaupunki ruoppaa venesataman aallonmurtajan pohjaa Vuosaarenlahdessa, vaikka tarvittavia vesiluvan ehtoja ei ole täytetty. Venesataman rakennuttaa kaupungin liikuntavirasto. Tarkoitus on korvata venepaikkoja, jotka jäävät Vuosaaren sataman alle. Hankkeen vesilupa edellyttää, että ruopattavan merenpohjan haitta-aineet analysoidaan ja tulokset toimitetaan Uudenmaan ympäristökeskukselle. Myös töiden vaikutuksia merialueeseen pitää ehtojen mukaan tarkkailla ja tehdä erillinen tarkkailuohjelma. Nämä tiedot olisi pitänyt toimittaa kaksi kuukautta ennen töiden aloittamista. Näin ei ole tehty, kertoo ympäristökeskuksen ylitarkastaja Heidi Åkerla. (Juttu 3.)

Keräsin dokumenttilähteitä pitkin kesää, ja niitä kertyikin melkoinen määrä. Tunnistan itseni Kuutin sitaatista:

– – Yleensäkin asiakirjoja on kerättävä laajalti, koska tutkimuskohteen epämääräisyyden takia journalisti ei aina itsekään tiedä, mitä tarkalleen on etsimässä tai miten tutkittavat asiat on dokumentoitu. (1995, 79.)

Dokumentteja kertyi paljon, koska halusin olla varma siitä mistä kirjoitan ja tarkistaa haastateltavien lausunnot asiakirjoista mahdollisuuksien mukaan. Gaines kutsuu menettelyä osuvasti nimellä ”reality check” (1996, 6).¹⁸

Taulukossa 1 on eritelty ryhmiin Vuosaari-juttujen teossa käytetyt paperille painetut dokumenttilähteet. Sähköisistä lähteistä mukana on muutama tärkein, jotka tulostin talteen. Taulukosta puuttuu joitakin matkan varrella kadonneita asiakirjoja, mutta siitä saa käsityksen Vuosaari-aiheen parissa käyttämästäni dokumenttilähteiden kirjosta. Yhteensä materiaalia on noin 1150 sivua. Dokumenttien määrä ei tietenkään korvaa laatua. Joukossa on paljon toissijaista aineistoa, joka auttoi

¹⁸ Jälkeen päin on käynyt mielessä, olisinkohan hankkinut asiakirjoja yhtä paljon ja ylipäänsä penkonut asioiden taustoja näin innokkaasti jos en olisi jo kesällä alkanut suunnitella tätä tutkielmaa... Toisaalta voi ajatella, että paneuduin työprosessiin poikkeuksellisen huolellisesti juuri siksi että aioin tehdä siitä journalistisen lopputyön.

kokonaiskuvan hahmottamisessa mutta josta ei varsinaisesti päätynyt tietoja itse juttuihin. Esimerkiksi Helsingin Sataman henkilöstölehdet ja PR-materiaali ovat ”sekundaarilähteitä”, Weinbergin (1996) nimitystä lainatakseni. Sekundaarilähteisiin kuuluvat myös lehtileikkeet ja muu mediamateriaali.

Ensisijaisista dokumenteista eli primaarilähteistä muodostuu se selkäranka, jonka tukemana tutkiva toimittaja lähtee haastattelemaan avainhenkilöitä (ibid.). Vuosaari-prosessissa tärkeimmiksi primaarilähteiksi osoittautuivat satama-alueella tehdyt sedimentti- ja vesistö tutkimukset sekä ympäristöviranomaisten lausunnot. Tiedotteet olivat hyödyksi omalla tavallaan. Niistä selvisi harvoin mitään uutta, koska pidin tiiviisti yhteyttä asianosaisiin ja tavallisesti sain kuulla uusista käänteistä jo etukäteen. Tiedotteet olivat kiinnostavia lähinnä siksi, että niistä näkee mitä ja millaista tietoa eri toimijat halusivat välittää ulospäin ja millaista retoriikkaa käyttäen. Tästä tarkemmin osiossa 6.4.2.

Taulukko 1. Vuosaari-työprosessissa käytetyt dokumenttilähteet

Dokumenttilähteet: yhteensä 90 kpl

1. Tutkimukset, asiantuntijalausunnot ja arviot: 25 kpl

- Helsingin Sataman konsulttien tutkimuksia 14 kpl
- ympäristöviranomaisten tutkimuksia 3 kpl
- Luonnonsuojeluliiton konsultin tutkimuksia 3 kpl
- muut:
 - Helsingin kaupunki 2 kpl
 - Euroopan ympäristövirasto
 - Metropolitan Port oy
 - HJA Engineering oy

2. Viranomaisten kirjeet, päätökset ja lausunnot: 18 kpl

- Uudenmaan ympäristökeskus 10 kpl
- Suomen ympäristökeskus 2 kpl
- muut:
 - Korkein hallinto-oikeus
 - Länsi-Suomen ympäristölupavirasto
 - Ympäristöministeriö
 - Merentutkimuslaitos
 - Euroopan komissio
 - Euroopan parlamentti

3. Tiedotteet: 7 kpl

- Uudenmaan ympäristökeskus 3 kpl
- Suomen luonnonsuojeluliitto 2 kpl
- Ympäristöministeriö
- Helsingin Satama

4. Lehtijutut ja uutistoimistojen sähköiset: 22 kpl

- Helsingin sanomat 17 kpl
- Turun Sanomat 2 kpl
- Iltalehti
- The Guardian
- STT

5. Muut dokumenttilähteet: 18 kpl

- Vuosaaren sataman esitteitä ja Helsingin Sataman sisäisiä tiedotteita 10 kpl
- asianomistajien kirjeitä viranomaisille 3 kpl
- antifouling-maalien turvallisuustietoja 2 kpl
- karttoja 2 kpl
- ote Helsingin kaupungin ympäristölautakunnan esityslistasta

6.2. Oppikirjaesimerkki dokumenttilähteiden hyödyllisyydestä

Päiväkirjasta löytyy yksi malliesimerkki siitä, miten dokumenttilähteistä saatu tieto tukee toimittajaa vaikeassa haastattelussa – täsmälleen niin kuin tutkivan journalismin kirjallisuudessa kuvataan. Kyseessä on jutun 7 valmistelu. Soitin Aarno Ahdille kysyäkseni kommenttia uusiin, merkittäviin myrkkylöytoihiin. Tätä ennen olin tutustunut tuoreisiin tutkimustuloksiin, joiden mukaan satama-alueella on jopa kaksinkertaisia määriä tributyylitinaa aiempiin mittauksiin verrattuna.

Kun soitin Sataman tekniselle johtajalle Aarno Ahdille, sain ensin kuulla pitkän luennon siitä miten huolissaan Satama on ympäristöstä ja kuinka ympäristönsuojelijat eivät ehkä tajua mitä tekevät viivyttäessään valituksilla satamahanketta. Hän ei puhunut aluksi mitään uusista, Satamalle epäsuotuisista tutkimustuloksista. Ennen tätä puhelua olin pyytänyt ja saanut UUS:lta faksitse kartan, jossa on Sataman uudet näytepisteet ja niistä löydetyt korkeat TBT-pitoisuudet. Minulla oli siis tavallaan kättä pidempää, jolla vastata Sataman väitteisiin. Ahti kuulosti yllättyneeltä kun tiesin minkä verran myrkkijä oli löytynyt mistäkin kohtaa. Sen jälkeen hän myönsi, että uudet tulokset näyttivät huolestuttavilta, ne olivat yllättäneet Sataman: uusissa näytteissä TBT-arvot olivat kaikkialla korkeampia kuin edellisissä tutkimuksissa. Tässä oli uutiseni seuraavalle päivälle. Kerroin uutispäällikkö Koposelle asiasta, ja hän päätti, että teemme tästä avausjutun juhannuslehden (huomisen lehti) kaupunkisivuille. (PK, 16.)

Muistan kuinka teknisen johtajan puhe muuttui täysin kun hän huomasi, että olen hyvin selvillä uusista tuloksista. Hän tuntui lopettavan normaalin PR-retoriikan ja myönsi, että tulokset olivat ikävä yllätys. Hyvä pohjatieto antoi tukea haastattelulle, jonka aikana paljastui myös paljon asioita joita en tiennyt. Tutkiva journalisti John Camp neuvoo tutkivaa toimittajaa rakentamaan kysymysrunгон, jonka jokaiseen kysymykseen hän tietää vastauksen. Haastattelu jatkuu pitkään niin että toimittaja tietää ennalta kaikki vastaukset ja antaa sen näkyä. Hän voi esim. heittää tarkkoja numerotietoja, jos haastateltava ei muista niitä. Sitten on varsinaisten kysymysten vuoro, joihin haastateltava vastaa automaattisesti totuudenmukaisesti: miksi valehdella kun toimittaja tuntuu tietävän oikeat vastaukset joka tapauksessa. (Raising Hell 1997, 25.)

Perinpohjainen valmistautuminen haastatteluun on ideaali tilanne, joka ei valitettavasti toteudu kovin usein normaalissa toimitustyössä. Esim. kolmen ensimmäisen Vuosaari-jutun teossa olin melko lailla henkilölähteiden varassa,

koska silloin ei ollut ajan puutteen vuoksi mahdollista hankkia kaikkia relevantteja dokumentteja ja perehtyä niihin kunnolla. Myöhemmin dokumenttien lukeminen veikin melkoisesti aikaa. Piti tehdä tietoinen päätös siitä, etten lukisi materiaalia kotona vapaa-ajalla. Päätin myös, etten perehtyisi Vuosaaren satamahankkeen pitkään historiaan systemaattisesti vaan sitä mukaa kun ajankohtaiset asiat sitä vaativat. Täytyi vetää raja johonkin, koska materiaalia oli tarjolla loputtomiin:

– – Tiedotteen liitteenä on Vuosaaren satamahankkeen käsittelyvaiheet 1995–2002. Liitteestä näkee, miten sekavia hankkeen aikaisemmat vaiheet ovat olleet. Siitä on myös kätevä tarkistaa tärkeitä päivämääriä. Liite vahvistaa aiemman tunteen, että en aio paneutua Vuosaaren satamahankkeen parikymmenvuotiseen historiaan kerralla, vaan sitä mukaa kun tulee tarve. Urakka olisi liian mittava tehtäväksi työaikana jatkuvien uusien käänteiden ja TBT-sotkun taustojen selvittämisen vuoksi. Vapaa-ajalla minulla on parempaakin tekemistä. (PK, 17.)

6.3. Dokumenttilähteet ja grafiikka

Dokumenttimateriaalista oli erittäin paljon apua grafiikan suunnittelussa. Gaines sanoo, että grafiikasta on hyötyä tutkivien juttujen kuvittamisessa (1996, 118), ja sama pätee kaikkeen journalismiin. Tutkivan journalismin aiheet ovat usein sellaisia, että juttuihin tulee paljon numeerista materiaalia tai tilastotietoa, jota on hyvä konkretisoida diagrammeilla ja muulla grafiikalla.

Graafiset kartat olivat erityisen hyvä keino havainnollistaa Vuosaaren tapahtumia, ja niitä on lähes kaikissa isoissa jutuissa (ks. jutut 1, 2, 3, 5, 6, 7 ja 15). Laadin kartat yhdessä toimituksen graafikoiden kanssa. Käytimme toistuvasti samaa yhden tai kahden palstan levyistä karttapohjaa, johon liitettiin erilaisia tietoja jutusta riippuen. Tyypillinen tilanne oli sellainen, että olin saanut uusia tutkimustuloksia käsiini, ja juttuun piti saada kartta TBT-näytepisteiden tai ruoppausten sijainnista (esim. jutun 3 graafi). Saatoin hankkia tietyn asiakirjan nimenomaan graafikka varten. Toisinaan kokosin samaan graafiin useista eri dokumenteista saatuja tietoja. Esimerkiksi jutussa 15 osa kartan tiedoista on saatu Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus oy:ltä (TBT-pisteet), osa Helsingin Satamalta (välivaraston sijainti) ja osa Uudenmaan ympäristökeskukselta (alueet, joilla ruoppaus on

sallittu). Jutun 5 graafi laitureiden sijoittamisesta on tehty suoraan alueen suunnitelleen insinööritoimiston karttojen perusteella.¹⁹

6.4. Dokumenttilähteet ja lähdekritiikki

Weinberg (1996, 5) ja Kuutti (2002, 86) toteavat, että henkilölähteisiin verrattuna dokumentit ovat luotettavia, koska ne eivät muuta mieltään. Näin on, mutta dokumentit eivät myöskään sisällä mitään pysyviä totuuksia. Asiakirja voi vanheta nopeasti ja muuttua arvottomaksi. Vuosaari-juttuja tehdessä oli usein tärkeätä tietää, oliko käsillä viimeisin kirjoitettu tieto asiasta vai ei. Esimerkiksi myrkyttyneen lietteen ruoppausta säätelevät HELCOM-ohjeet eivät olleet kesällä 2003 vielä lainvoimaiset, ja niistä tuli uutta tietoa julki Vuosaaren tapauksen vuoksi. Suomen ympäristökeskus antoi kesäkuun lopussa lausunnon, jonka mukaan HELCOM-ohjeet pätevät vaikka niitä ei ole vielä kirjattu lakiin. Tämä oli tärkeä tieto, koska TBT-yhdisteiden löytyessä oli epäselvää miten myrkkymassoja pitää käsitellä. Toinen olennainen seikka on tieteellisten tutkimusten ajanmukaisuus. Tributyyliä ja sen vaikutuksia on tutkittu vähän, ja uusien tuloksien ilmestyessä edelliset vanhenevat nopeasti. Tämän vuoksi tutkimustuloksia sopi epäillä. Kun kerran tapasin Uudenmaan ympäristökeskuksen tutkijoita, yksi heistä huomautti että eräs vesistötutkimus, jonka olin tuonut palaveriin muiden papereiden mukana, sisälsi vanhentunutta tietoa.

6.4.1. Tutkimukset

¹⁹ Tutkivan journalismin kirjallisuudessa on kiinnitetty erittäin vähän huomiota juttujen kuvitukseen. Tämä kieli ehkä siitä, että tutkimusvaihetta korostetaan toimitusprosessin loppusuoran eli itse jutun julkaisemisen kustannuksella. Lukijoita ei tulisi unohtaa tässäkin vaiheessa, onhan tärkeätä että jutun ulkoasu houkuttelee lukemaan. Huomioarvon lisäksi onnistunut kuvitus ja grafiikka parantaa luettavuutta, ja nimenomaan tutkivissa jutuissa on usein vaikeasti hahmotettavaa tietoa, jota kuvitus voi havainnollistaa huomattavasti.

Toimittajat joutuvat pitkälti luottamaan tutkijoihin ja niihin ”faktoihin”, joita tiedemaailma heille tarjoaa. Varsinkin ympäristöongelmat ovat usein näkymättömiä aiheita, joista toimittaja ei voi hankkia oman käden tietoa. Yliopistoja ja muita tutkimuslaitoksia pidetään yleisesti luotettavina tietolähteinä. Pörsti muistuttaa, että tutkijoillakin on omat intressinsä, sidonnaisuutensa ja inhimilliset piirteensä. Instituutioilla on vakiintuneet käytäntönsä ja perinteensä. Hyvin usein tutkimusten tai tieteellisten artikkelien lopussa esimerkiksi todetaan, että aihe vaatii lisätutkimusta. On tietenkin hyvin inhimillistä, että tutkija haluaa perustella omaa työtään ja varmistaa sen jatkuvuuden. (2003.)

Yleisesti ottaen tutkimuslaitokset tuottavat kuitenkin punnittua, perusteltua ja kriittistä tietoa. Tieteen taso on Suomessa korkea, ja tutkijat ovat usein reflektiivisiä ja itsekriittisiä ja antavat mielellään tietoja julkisuuteen. Yliopistot lienevät tutkimuslaitoksista luotettavimmasta päästä; muilla tutkimuslaitoksilla saattaa olla enemmän taloudellisia tai muita intressejä. (Ibid.)

Vuosaari-juttuja tehdessä vastaan tuli useita tieteellisiä tutkimuksia. Osa niistä oli ympäristöviranomaisten, osa yliopistotutkijoiden tekemiä, mutta suurimmaksi osaksi ne olivat Vuosaaren sataman rakentajien tai vastustajien palkkaamien konsulttien tekemiä.

Helsingin Sataman teettämät tutkimukset olivat epäilyttäviä kautta linjan. Niissä oli liikaa olettamuksia ja todennäköisyyksiä, jotta niitä olisi voinut pitää uskottavina tieteellisinä tutkimuksina. Helsingin Satamaa varoitettiin TBT:stä ensimmäisen kerran jo 1990-luvun puolivälissä. Sen jälkeen Sataman lukuisissa lausunnoissa ja selvityksissä TBT-kysymystä kierrellään ja todistellaan eri sanankääntein, että oletettavasti satama-alueella ei ole paljon tätä myrkkyä. Tributyyliä ei kuitenkaan mitattu ennen kuin se oli vesiluvan mukaisesti aivan pakko tehdä, eli vasta keväällä 2003, jolloin tinaa löytyikin tuhatkertaisia pitoisuuksia vaarattomaan tasoon nähden. Lausuntojen perusteella näytti siltä, että Helsingin Satama tiesi tai aavisti myrkkyjen olemassaolon jo 1990-luvun puolella mutta ei halunnut mitata

niitä voidakseen jatkaa projektia mahdollisimman pitkälle. (Aiheesta enemmän ks. juttu 16.)

Sain vahvistusta epäilyksilleni, kun luin Merentutkimuslaitoksen lausunnon vuodelta 1997. Siinä laitoksen johtajat kritisoivat erittäin kovin sanoin Helsingin Sataman Vuosaassa teettämiä tutkimuksia. Merentutkimuslaitos on alan johtava tutkimuskeskus Suomessa. Lausunnossa sanotaan, että Helsingin Sataman vesistötutkimuksissa tuloksia on manipuloitu, ja menetelmät ovat eettisesti epäilyttäviä. Kyse on virtausmalleista, joiden avulla pyritään ennustamaan ruoppauksen pölyttämän lietteen kulkeutumista tietyllä vesialueella. Muutama katkelma Merentutkimuslaitoksen lausunnosta (kursivointi JL):

– – suoritettavat virtausanalyysit sisältävät runsaasti *epäselvyyksiä* ja niissä on runsaasti *perustelemattomia oletuksia*.

– – Sivulla 5 todetaan mallin kalibroinnista seuraavaa: ”sisään- ja ulosvirtausolosuhteet on valittava mereen rajoittuvilla reunoilla siten, että malli antaa mittausten mukaisia tuloksia alueen sisällä” *viittaa myös mallitulosten manipulointiin*.

– – Mallia on ”kalibroitu” sillä mittausaineistolla, jota itse asiassa pyritään selittämään. Tämä poikkeaa hyvästä mallitusetiikasta. Tämänäyttötyypiset kalibroinnit ovat yleensä tapauskohtaisia parametrien arvojen vääntelyä, jolloin mallin ennustavuutta ei itse asiassa voi arvioida lainkaan. Mallitöissä puuttuivat myös kaikki mallin alkutilaan alkuarvoihin, mallihilaan ym. liittyvät seikat.

– – *Viitteet ovat vanhentuneita, osin epärelevantteja* kohdistuen lähinnä omiin töihin.

Lausunto antoi syytä suhtautua Sataman tutkimuksiin erittäin kriittisesti. (Lisää sitaatteja lausunnosta ks. PK, 6–10.)

Sataman konsulttien lausunnot eivät muuttuneet uskottavammiksi TBT-löydön jälkeen. Tributyyliitinan merkitystä ja sen vaikutuksia vähäteltiin riskiarviossa, joka julkaistiin toukokuun 22. päivä reaktiona Vuosaaren myrkkylöytöön. Riskiarviossa on runsaasti oletuksia (kursivointi JL):

– – liuenneena esiintyvän TBT:n *voisi olettaa* olevan vähäinen. Todettujen yllättävän korkeiden TBT-pitoisuuksien perusteella *on syytä olettaa*, että vastaosa telakan edustan TBT:stä esiintyy sedimenttiin päätyneissä, hiekkapuhalluksessa irronneissa maalihiutaleissa ja -lastuissa.

– – Vesieliöstön kannalta vain vesifaasiin liuenneella TBT:llä on käytännössä merkitystä.

Viimeinen väittämä on selvästi virheellinen, koska esimerkiksi simpukat suodattavat elimistönsä läpi hiukkasia, joihin TBT kiinnittyy. Mielestäni lausunnon tarkoitus oli kaikin keinoin vähätellä tuoretta TBT-ongelmaa, jotta ruoppaus olisi voinut jatkua normaaliin tapaan, myrkyistä huolimatta. Sataman tutkimusten uskottavuutta minun silmissäni ei lisännyt myöskään se, että eräs alaa hyvin tunteva tutkija kertoi ja perusteli hyvin miksi Sataman konsulttitutkijat olivat silloiseen työhönsä epäpäteviä.

Sataman vastustajien lausuntoihin ja tutkimuksiin oli yhtä lailla syytä suhtautua kriittisesti. Vuonna 1995, kun suursataman sijoittaminen oli vielä ratkaisematta, Metropolitan port oy -niminen firma teki selvityksen, jossa vertailtiin kahta kilpailevaa satamavaihtoehtoa. Toinen on Vuosaaren ja toinen Kirkkonummen Pikkalaan rakennettava satama. Selvityksessä mm. ennustetaan TBT-yhdisteiden löytyminen Vuosaaresta. Vuosaari näyttäytyy selvityksessä kaikin puolin huonompana ja kalliimpana vaihtoehtona kuin Pikkala. Pian selvisi, että Metropolitan port -nimen takana oli joukko satama- ja telakkayrityksiä, jotka olisivat hyötäneet merkittävästi Pikkalaan sijoitettavasta satamasta.

Myös HJA-Engineering -niminen yritys ennusti TBT-löydön eräässä lausunnossa, ja arvosteli kärkevästi Helsingin Sataman tutkimuksia ja koko Vuosaaren satamahanketta. Kun jossain vaiheessa soitin yrityksen johtajalle, kävi ilmi että firma olisi saanut suunnitella suuren keräyspaperilaitoksen uuteen suursatamaan, mikäli satama olisi rakennettu Pikkalaan Vuosaaren asemasta. Vuosaaren mahtuu ylipäänsä vähemmän teollisuuslaitoksia kuin suunniteltuun Pikkalan satamaan, minkä vuoksi monilla yrityksillä oli intressejä vähätellä Vuosaaren vaihtoehtoa ja ennustaa sille vastoinkäymisiä. Tällaiset lausuntojen tulkinta on ristiriitaista. Niissä voi olla paljon pätevää ja hyödyllistä tietoa, ja lausunnon antajat ovat usein oman alansa huippuasiantuntijoita. Esimerkiksi TBT-löytö ennustettiin useissa 1990-luvun lausunnoissa aivan oikein. On silti vaikea päätellä, kuinka paljon lausunnoissa liioitellaan riskejä ja kuinka paljon ”totuutta” on taivutettu kirjoittajan taka-ajatusten mukaisesti.

HJA-Engineering -paperissa sanottiin, että Helsingin Sataman tutkimuksissa ”on tahallaan haluttu harhauttaa lukijaa suurella määrällä analyyseja ja lukuja, jotka on otettu vääristä paikoista”. Itselläni oli tullut sama tunne Sataman tutkimuksia lukiessa. Esim. monet sedimenttinäytteet oli otettu turvallisen välimatkan päästä telakka-alueesta, ei itse telakan edestä, mikä on ilmiselvästi potentiaalista myrkkyaluetta. Pitäisikö em. lauseen kaltainen ankara syytös jättää huomiotta, kun tiedän että firmalla on omia intressejä pelissä? Jos lähde on jäävi, onko se kokonaan sitä? Osin näihin lähdekriittisiin kysymyksiin kaatui ”tutkimusjuttu”, josta kerron päiväkirjassa (PK, 27–29, 31). Halusin kirjoittaa kesän lopussa tyhjentävästi Sataman hämäristä ja epäpätevistä tutkimuksista, TBT-ennustuksista, ilmeisesti tahallisesta välinpitämättömyydestä ja ylipäänsä kelvottomasta riskinhallinnasta, jota Vuosaaren sataman kokoisessa hankkeessa ei saisi olla. En voinut kuitenkaan luottaa sataman vastustajiin, enkä saanut heidän väitteilleen tarpeeksi varmistuksia muista lähteistä. Kärjekäs HJA-lausunto oli ilmeisesti sataman vastustajien tilaama. Tämäkin pitää ottaa huomioon dokumenttilähteitä lukiessa: kuka tahansa voi ostaa lausuntoja asiantuntijoilta, ja jos näyttää siltä että pyytäjällä ja lausujalla on samoja intressejä, lausuntoon on syytä suhtautua skeptisesti. Päiväkirjassa kerron tarkemmin ”tutkimusjutun” kehittymisestä ja siitä miksi jouduin lopulta hylkäämään sen. Juttusarjan ainoassa kolumnissa (juttu 16) vuodatan monia asioita, joita oli tarkoitus käsitellä tuossa kokoon kuivuneessa jutussa.

Johanna Mattilan tutkimus, jossa Vuosaaren TBT-yhdisteet löytyivät ensimmäisenä, oli tieteellisesti uskottavan tuntuinen. Mattilan tutkimusta lukivat ja kehuivat jopa vastapuolen eli Helsingin Sataman tutkijat. Koska Mattila oli sataman vastustajien palkkaama tutkija, hänkään ei ollut lähtökohdiltaan puolueettomassa asemassa. Tärkein oli kuitenkin selvää: Vuosaaresta löytyi tributyyliä, ja sitä oli paljon. Mattilankin tutkimuksesta löytyi virhe. Jutussa 1 mainitut TBT:n hajoamisajat eivät pidä Suomen oloissa paikkaansa. Ko. hajoamisajat on mitattu eteläisissä vesissä, ja Suomenlahden happitilanne, suolapitoisuus ja veden lämpötila ilmeisesti pidentävät hajoamisaikoja merkittävästi. Jotain tutkijan pätevyydestä voi kuitenkin päätellä tutkimustekstistä ja toisaalta siitä, millaisen kuvan hän antaa itsestään haastattelussa. Tekstien ja henkilöiden uskottavuuden arviointi on mielestäni jossain

määrin intuitiivista. Kuutti puhuu intuitiosta tutkimusaiheen valinnan yhteydessä. Hän rinnastaa intuition uutisnään tai -vainuun, joka johdattaa tutkivan toimittajan hyvän aiheen jäljille. (2002, 61.) Oman kokemukseni mukaan intuitio on vahvasti mukana tutkimusprosessin muissakin vaiheissa, eikä vähiten henkilö- ja dokumenttilähteisiin kohdistuvassa lähdekritiikissä.

6.4.2. Tiedotteet

Tiedotteet ovat mielenkiintoisia dokumentteja, koska ne kertovat paljon niiden lähettäjistä. Helsingin Sataman retoriikka vaihteli melkoisesti tiedotteissa. Se oli paikoin harhaanjohtavaa ja läpinäkyvän tarkoitushakuista. Myöskään ympäristöviranomaisten tiedotteet eivät kertoneet välttämättä olennaisia asioita ajankohtaisista tapahtumista. Sekä Helsingin Satamalta että Uudenmaan ympäristökeskukselta tuli tiedote 19.6. yhteisen kokouksen jälkeen. Käytän näitä kahta tiedotetta esimerkkinä siitä, miksi tiedotteisiin kannattaa suhtautua kriittisesti. Ensin ote Helsingin Sataman tiedotteesta:

Helsingin Satama on tehnyt kesäkuun alussa Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa sovitut lisätutkimukset Vuosaaren sataman rakentamiseen liittyvillä, noin 150 hehtaarin, ruopattavilla alueilla. Tutkimukset ovat varmistaneet, että telakan edessä olevalta, voimakkaasti pilaantuneelta alueelta TBT on levinnyt laajalle aina Sipoon Ribbingön ja Granön läheisyyteen. Myös Mölandetin edustan pohjasedimenttien TBT-pitoisuus on kohonnut.

Tekstistä saa sen käsityksen, että Satama olisi tehnyt uusia tutkimuksia, joissa TBT:n leviämisestä olisi saatu uusia tietoja. Näin ei kuitenkaan ole. Kun soitin Aarno Ahdille ja Uudenmaan ympäristökeskuksen Heimo Tuomolalle, sain kuulla että nuo tulokset ovatkin Mattilan keväällä tehdystä tutkimuksesta. Tiedotteessa myrkkujen leviämispuheella alustettiin seuraavaa:

Telakan edustan merenpohjan TBT kulkeutuu virtausten mukana laajalle alueelle. Helsingin Satama pitää erittäin tärkeänä, että tämä pilaantunut massa saataisiin poistettua alueelta mahdollisimman pian. – – ”Toivomme, että myös hankkeen vastustajat olisivat yhtä huolissaan Vuosaaren merialueen tilasta ja pyrkisivät myötävaikuttamaan siihen, että ongelma poistuu mahdollisimman pian”, Helsingin satamajohtaja Heikki Nissinen sanoo. ”Nyt TBT:n löytymistä käytetään

satamahankkeen viivyttämiseen, sen sijaan että edistettäisiin siitä johtuvan ympäristöongelman nopeaa poistumista. Tutkimustuloksethan osoittavat, että TBT leviää jatkuvasti telakka-alueelta Sipoon saaristoon.”

Satamajohtaja Nissinen on yhtäkkiä kovin huolissaan TBT:n ympäristövaikutuksista, omasta mielestään jopa enemmän kuin Vuosaaren sataman vastustajat. Lausuntoa ei ole kuitenkaan harkittu loppuun asti: on selvää, että alueen ruoppaus on ympäristölle vahingollisempaa kuin haitta-aineiden jättäminen paikalleen merenpohjaan. Ruopatessa myrkyllistä lietettä pölyyää laajalle alueelle, ja silloin TBT vaikuttaa vesiekosysteemiin dramaattisesti enemmän kuin jos siihen ei kajottaisi. Vuosaaren TBT:n ”poistamista” ruoppaamalla ei harkittaisi missään nimessä, jos satamaa ei rakennettaisi.²⁰

Satamajohtajan sanoista kaikuu sama tunnelma kuin Aarno Ahdin kommenteista jutussa 7, jossa Ahti vetoaa sataman vastustajiin etteivät he valittaisi uudesta vesiluvasta. Sataman edustajille on juuri selvinnyt, että Vuosaaren tarvitaan uusi vesilupa ja että edessä saattaa olla pitkä valitusprosessi eri oikeusasteissa. Tästä oivalluksesta juontuu yllättävä huoli ympäristön tilasta, halu ”poistaa ympäristöongelma mahdollisimman pian” ja jopa vetoamukset vastustajiin em. tiedotteessa ja jutussa 7. Hyvällä tahdollakaan Sataman rakentajien huolta ympäristöstä ei voi ottaa vakavasti, niin suoraan heidän puheessaan tuli eri käänteissä ilmi se, että TBT pitää hoitaa pois päiväjärjestyksestä *jotta kenelläkään ei olisi mitään sanomista* ja jotta hommia päästään jatkamaan, ei siksi että se on vakava ympäristöongelma.

Helsingin Sataman tiedote on harhaanjohtava, koska sen mukaan myrkkujen leviäminen on selvinnyt vastikään ”lisätutkimuksissa” (ks. ensimmäinen sitaatti tiedotteesta). Satama oli kyllä tehnyt uusia tutkimuksia Vuosaarella, mutta niiden todellisista tuloksista tiedotteessa ei puhuta mitään. Tulokset olivat nimittäin satamahankkeen kannalta ikäviä uutisia. Lainausta päiväkirjasta 19.6:

²⁰ Sama pätee moniin vesistöissä muhiviin ”vanhoihin synteihin”. Esimerkiksi maataloudesta ja teollisuudesta järvien pohjiin kulkeutuneet ravinteet kannattaa jättää paikoilleen. Niiden liikuttaminen aiheuttaa vain lisää kuormitusta vesistölle ja uusia ongelmia.

Kysyin [Uudenmaan ympäristökeskuksen Heimo Tuomolalta] ensin Sipoon saarista ja sain yllätyksekseni kuulla, että siellä päin ei olekaan tehty uusia tutkimuksia. Kun pääsimme itse asiaan, Sataman todellisiin uusiin tutkimustuloksiin, varsinainen uutinen alkoi hahmottua. Tuomola kertoi, että Niinilahdesta otettiin näytteitä useasta kohtaa, ja niissä näkyi aiempia korkeampia pitoisuuksia TBT-yhdisteitä. Vähitellen valkeni, että lähes koko lahden pohja on tason 2 ylittävää massaa. Myös telakka-alueen ympäriltä otetuissa näytteissä oli aikaisempia tuloksia korkeampia pitoisuuksia. Kun soitin vielä Nyströmille ja Åkerlalle, selvisi, että kokouksessa kaikki olivat yllättyneet näin korkeista pitoisuuksista. Edelliset tutkimukset osoittivat esimerkiksi Niinilahden näytepisteessä alle 200 mikrogrammaa, ja nyt sieltä löytyi paikoin yli 400 mikrogrammaa kilosta. On selvää, että tätä massaa ei saa kuljettaa ja läjittää mereen tavalliseen tapaan. Sataman kriisi näytti syventyneen vakavasti, vaikka kummastakaan lehdistötiedotteesta mitään sellaista ei käynyt ilmi. (PK, 16.)

Uudenmaan ympäristökeskuksesta samana päivänä lähetetty tiedote oli lyhykäisyydessään tällainen:

Vuosaaren sataman lupa sallii pienen lisäruoppauksen Uudenmaan ympäristökeskuksessa oli tänään esillä Vuosaaren satama-alueen pohjoisosaa (Niinilahden ja sen Itäpuolista merialuetta) koskevat aiemmin sovitun näytteenotto-ohjelman mukaan otettujen täydentävien sedimenttinäytteiden analyysitulokset. Neuvottelussa päädyttiin ratkaisuun, että aiemmin hyväksyttyä aluetta, jonka massat ovat meriläjityskelpoisia, voidaan laajentaa Käärmeniemen ja Lehdessaaren väliseen salmeen (kartta liitteenä). Helsingin satama valmistele aiemmin sovitun mukaisesti vesilain mukaista ruoppaus- ja läjityslupahakemusta likaantuneimpien sedimenttien poistamiseksi Vuosaaren satama-alueelta.

Myöskään ympäristöviranomainen ei halunnut kertoa huonoja uutisia. Vaikka Sataman uudet tulokset mainitaan, niiden merkityksestä ei sanota muuta kuin että ne sallivat pienen laajennuksen ruoppausalueeseen. Asian olennaisempaa puolta, sitä että sallittu ruoppausalue kokonaisuudessaan supistui huomattavasti, ei kerrota. Sataman alle jäävästä Niinilahdesta löytyi siis uusissa tutkimuksissa yllättävän suuria pitoisuuksia tributyyliä. Pitoisuudet ylittävät HELCOM-ohjeiden 2-rajaa, mikä merkitsee olennaisia hankaluuksia ruoppauksessa ja lisää kustannuksia. Aiempien tuloksien mukaan Niinilahden myrkkymäärät olisivat alittaneet kakkosrajan, jolloin lahden sadat tuhannet lietekuutiot olisi voitu läjittää merelle normaaliin tapaan. Uusien tulosten mukaan TBT-aineita on paljon luultua enemmän myös muualla satama-alueella. Tästäkään asiasta ei puhuta kummassakaan tiedotteessa.

Mainittakoon yksi tiedote, jonka vuoksi lehteen oli vähällä päästä pieni mutta kiusallinen virhe. SanomaWSOY-konsernin oma, talousuutisiin erikoistunut uutistoimisto Startel julkaisi 29.7. tiedotteen, jonka mukaan Vuosaaren sataman ensimmäisen urakkasopimuksen on saanut YIT-yhtymä. Kollega taloustoimituksesta oli kirjoittanut aiheesta pikku-uutisen, ja tuli varmuuden vuoksi kysymään työnjaosta. Vuosaariasiathan olivat olleet säännönmukaisesti kaupunkitoimituksen sarkaa. Sovimme, että tämäkin uutinen laitetaan kaupunkisivuille. Huomasin että jutussa oli virhe: kyse ei ollut ensimmäisestä urakkasopimuksesta vaan ensimmäisestä *liikenneyhteyksiä* koskevasta urakkasopimuksesta, nimittäin sataman ratapihan rakentamisesta. Olisi ollut nurinkurista kertoa nyt ensimmäisen urakan sopimisesta, kun Vuosaarella oli raivattu metsää ja kaivettu maata jo puolen vuoden ajan ja Helsingin Sanomat oli seurannut töiden etenemistä tiiviisti. Virhe oli peräisin Startelin tiedotteesta. (Juttu 13.)

7. Havainnointilähteet

Havainnointi on kolmas tärkeä tiedonhankinnan osa-alue journalismissa. Se täydentää hyvin esim. haastatteluja (ks. esim. Miettinen et al. 1981, 111). Tarkkaan ottaen toimittaja havainnoi lakkaamatta journalistisen työprosessin kaikissa vaiheissa, mutta tässä havainnoinnilla tarkoitetaan tietojen hankkimista jalkautumalla toimituksen ulkopuolelle. Näin toimittaja voi tutustua tapahtumapaikkoihin, tarkistaa henkilölähteiltä saatuja tietoja ja hankkia uutta tietoa. Kiviranta nimittää havainnointilähteitä tilannelähteiksi (1988). Kerron tässä luvussa niistä muutamasta kerrasta, kun varsinaisesti käytin havainnointia tiedonhankinnassa. Lähdekritiikkiosiossa jatkan tavallaan osion 5.4. teemoja. Pohdin lähinnä subjektiivisen henkilöhavainnoinnin ongelmia.

Havainnointi voidaan jakaa kahteen osaan, *osallistuvaan* ja *tarkkailevaan* havainnointiin (Kiviranta 1988). Osallistuva havainnointi, esim. valehenkilöllisyydet, salakuvaaminen ja -nauhoittaminen ovat melko käytettyjä tutkivassa journalismissa. Monet klassikkojutut on tehty osallistuvan havainnoinnin keinoin. Kuutti nimittää näitä metodeja ansajournalismiksi:

Yksi kuuluisimmista ansajournalistisista valeoperaatioista oli *Chicago Sun-Timesin* vuonna 1976 paljastama kaupungin virkamiesten korruptio. Kaupungilla kiertäneiden huhujen mukaan eräät poliisit sekä palo- ja rakennustarkastajat ottivat pienyrittäjiltä lahjuksia laiminlyödäkseen valvontavelvollisuutensa. Yrittäjät säästyivät kiinteistöihinsä tehtäviltä, lain edellyttämiltä kunnostuksilta. Saadakseen asiasta varmaa näyttöä lehti perusti oman Mirage-("kangastus") nimisen kapakan, joka sai "henkilökunnakseen" lehden toimittajia. Heille avautui aitiopaikka tarkkailla kapakassa sopimuksiaan hierovia viranomaisia ja yrittäjiä. Keskustelut kuvattiin salaa, ja aika ajoin "baarinpitäjät" kävivät tekemässä niistä muistiinpanoja perähuoneessa. (1995, 83–84.)

Näin ruhtinaalliset resurssit ovat tietenkin äärimmäisen harvinaista luksusta. Tarkkaileva, passiivinen havainnointi on toimittajan työssä tavallisempaa. Vuosaari-sarjassa olennaisesti havaintoihin perustuvia juttuja on kaksi tai kolme, laskutavasta riippuen.

Jutun 3 ydin on oma havaintoni (ja valokuvadokumentti) siitä, että Vuosaarenlahdella ruopataan merenpohjaa lupaehtojen vastaisesti, vaikka Helsingin liikuntavirastosta kerrottiin että näin ei ole. Menin valokuvaajan kanssa Vuosaarenlahden rantaan tarkistaakseni puhelinhaastattelussa saatuja tietoja, ja osoittautui että tiedot eivät pitäneet paikkaansa (tapaus on kuvattu tarkemmin osiossa 5.4.).

Juttua 5 tehdessä kävin Vuosaaren Mustalahdella toteamassa, mihin liikuntavirasto rakentaa kiistanalaista venelaituria. Tämä auttoi vertaamaan alueen karttoja ja insinööritoimiston piirustuksia toisiinsa: laituri tuli selvästi yksityistontin vesialueen tuntumaan. Voisi sanoa, että havainnoimalla varmistin asianomistajalta ja dokumenteista saadut tiedot. Samalla saimme otettua jutun 5 kuvat.

Luvatta toimivista telakkayrityksistä kertova juttu 10 ei varsinaisesti perustu havainnointiin, mutta oli kiinnostavaa käydä katsomassa – ja kuvaamassa – millaisissa paikoissa yritykset ovat toimineet nyt ja ennen. Telakka-alueella oli pieni uiva telakka, jossa oli parhaillaan ruoppausproomu hiekkapuhallettavana. Käynnin perusteella sai jonkinlaisen käsityksen siitä, miten alueella aiemmin olleet kaksi suurta uivaa telakkaa ovat toimineet. Hiekkapuhalluksessa irronneet maalihuutalet näyttivät joutuvan helposti veteen.²¹

Kokemukseni mukaan havainnointi on tärkeää paitsi ensikäden tietojen hankinnassa, myös hyödyllisen taustatiedon tuottajana, hieman taustahaastattelujen tapaan (osio 5.). Käymällä kohteissa paikan päällä asiat ja olosuhteet ymmärtää syvemmin, mikä luultavasti näkyy lopullisesta tekstistä, vaikka suoria aistihavaintoja ei juttuun laittaisikaan. Tuntui tärkeältä käydä Vuosaarissa katsomassa telakka-allasta ja uivaa telakkaa vaikka en missään vaiheessa kirjoittanut varsinaista reportaasia paikan päältä enkä kuvannut havaintojani uutisjutuissa.

²¹ Hiippailimme kuvaajan kanssa uivalle telakalle Pääsy kielletty -kylteistä huolimatta. Kävimme tutkimassa myös kuivatelakka-allasta, jolloin eräs telakan työntekijä uhkasi soittaa poliisin paikalle. Ajattelin että sallittakoon ”poikkeuksellinen tiedonhankintamenetelmä”, onhan kyseessä yhteiskunnallisesti merkittävä asia. (Vrt. Journalistin ohjeet, pykälä 14; Kuutti 1995, 123.)

Jotkut tutkivat toimittajat ovat korostaneet havainnoinnin merkitystä. Gerald Posnerin mukaan ”todellinen tutkiva journalismi” edellyttää ”kentällä” liikkumista (Raising Hell 1997, 49). Tutkiva journalisti Michael Fabey sanoo, että ympäristöaiheiden kohdalla jalkautuminen ja kohteisiin tutustuminen on erityisen tärkeää (Weinberg 1996, 437):

Do not try to cover the environment or agriculture from the office; you will never have a true idea of what's going on. You have to go out there and trod through the soil with a farmer as the planting season starts or choke on the dust during a summer drought. Meet the people, feel the dirt. These are the beats about the outdoors and humankind's desire to use or misuse nature. Get out there...

Havainnointilähteisiin voi lukea myös tiedotustilaisuudet. Helsingin Satama järjesti kesän aikana yhden tiedotustilaisuuden. Paikalla oli PR-konsultteja ja Sataman johtohahmoja. Tiedotustilaisuudet ovat mainostilaisuuksia (Huovila 2001, 60) ja niihin on suhtauduttava sen mukaisesti. Tilaisuudet ovat siinä mielessä kiinnostavia, että niissä tulee ilmi tilaisuuden järjestäjän retoriikka. Kuten Helsingin sataman tiedotteista näkee, esim. ympäristöongelman voi määritellä monella tavalla (ks. lähdekritiikki ja tiedotteet, osio 6.4.2.). Tiedotustilaisuuksien tärkein anti on mielestäni kuitenkin siinä, että niissä voi nähdä ja henkilökohtaisesti tavata asianosaisia ihmisiä. Lukisin tämänkin samanlaisen ”hiljaisen tiedon” piiriin, johon kuuluu taustahaastatteluista ja tarkkailevasta havainnoinnista saatu tieto.²²

7.1. Havainnointi ja lähdekritiikki

Lähdekritiikki maantieteellisten havainnointikohteiden suhteen tulee kysymykseen ainakin silloin, kun toimittajille esitellään kohteita kiertoajeluilla. Itsekin osallistuin sellaiselle satama-alueella, mutta tietoa kertyi paremmin omatoimisilla käynneillä. Niiden paikkojen valikointi, joihin kuvaajien kanssa tutustuin, ei ollut vaikeaa. Sekä

²² Tiedotustilaisuuksissa yhdistyvät kaikki kolme tiedonhankinnan tapaa: henkilölähteet, dokumenttilähteet (toimittajille jaettava materiaali) ja havainnointi.

telakka että laiturityömaat olivat itsestään selviä kohteita. Huomaan nyt, että jalkauduin useimmiten yhdessä valokuvaajan kanssa. Entä jos Helsingin Sanomissa ei käytettäisi lainkaan valokuvia, olisinko käynyt kohteissa yhtä ahkerasti? Minkä verran toimittajat yleensä käyvät paikoissa, joista ei tule kuvaa lehteen? Jos kohde ei ole toimittajalle tuttu, omat havainnot lienevät hyödyksi ja niitä on tarpeen hankkia aina kun aikataulu sen sallii.

Ihmisten tarkkailusta (esim. tiedotustilaisuudessa tai haastattelussa) saadun tiedon merkitystä on hankala kuvailla, se liittyy intuitiiviseen ihmistuntemukseen ja nonverbaaliseen viestintään. Se on jonkinlaista vaistonvaraista tietoa esimerkiksi henkilölähteen luotettavuudesta, ja se auttaa suhteuttamaan muulla tavoin hankittua faktatyypistä tietoa. On myös hyvä saada puhelimesta kuullulle äänelle kasvot. Mieltinen et al. muistuttavat henkilöhavainnoinnin vaaroista viitaten yksilöpsykologiaan: mm. stereotypiat ja ennakkoluulot, projektio (toimittaja heijastaa omia torjuttuja puoliaan haastateltavaan) ja väärä ensivaikutelma vaikeuttavat tulkintaa ja saattavat johtaa harhaan. Henkilöhavainnointia helpottavia seikkoja taas ovat esim. havainnoijan ja havainnoitavan sama ikä ja sukupuoli sekä yhteinen tausta kasvatuksen ja koulutuksen suhteen. (1981, 110–111.)

Omien ennakkoluulojen ym. tekijöiden vaikutusta henkilöhavainnointiin on hyvin vaikea arvioida. Jälkeenpäin ajatellen Mieltisen et al. mainitsemia yhdistäviä tekijöitä minulla ei useinkaan ollut sataman rakentajien kanssa; ennakkoluuloja ja stereotypioita luultavasti senkin edestä. Ympäristöviranomaisten ja sataman vastustajien kanssa yhteisiä tekijöitä löytynee enemmän. Vuosaari-prosessissa dokumentit ja muu aineisto varmasti vaikuttivat ennakoasenteisiin henkilölähteitä kohtaan. En kohdannut ketään ns. puhtaalta pöydältä, vaan olin ainakin jossain määrin tutustunut dokumenttilähteisiin ennen haastatteluja ja muita kohtaamisia. Epämääräiset tutkimukset ja tapahtuneet laiminlyönnit loivat mieleeni negatiivisen ensivaikutelman Helsingin Sataman toimista. Sitä on vaikea reflektoida, miten tämä heijastui henkilöhavainnointiini satamajohtajia kohtaan. Luultavasti negatiivisella tavalla.

8. Lopuksi

Tutkielman viimeisessä luvussa pohdin ensin lyhyesti työprosessin opetuksia tiedonhankinnasta ja lähdekritiikistä. Lyhyesti siksi, että vedän enimmäkseen johtopäätökset jo analyysin varrelle (luvut 5–7). Sitten laajennan perspektiiviä tämän tapaustutkimuksen ulkopuolelle ja pohdin tutkivan journalismin tehtävää yleisellä tasolla. Voisiko tutkiva journalismi tiedonvälityksen lisäksi virittää yhteiskunnallista keskustelua? Toiseksi mietin miten voisi tehdä parempaa tiede- ja ympäristöjournalismia. Kiinnitän huomiota erityisesti tiede- ja ympäristöjournalismin riippuvuuteen tutkijoista sekä siihen, miten tutkimustuloksista pitäisi kirjoittaa.

8.1. Tarinan opetuksia

Lähdekritiikissä on paljolti kyse ihmisiin luottamisesta ja tässä mielessä intuitiosta. Joka sana ei voi tarkistaa muista lähteistä. Ensimmäisten Vuosaari-juttujen aikana olin melko lailla henkilölähteiden varassa, koska ei ollut aikaa tarkistaa kaikkia heidän sanomisiaan dokumenteista. Ainakin yksi virhe pääsi lehteen, vaikka kaikki lähteet puhuivat parhaan tietonsa mukaan ja vaikka tarkistin faktat dokumenttilähteistä (ks. osio 6.4.). Aina sopivia dokumentteja ei ole olemassakaan, kuten tässä tapauksessa ajan tasalla olevia ja Suomen oloihin sovellettavia tutkimuksia TBT:n hajoamisajoista.

Lähtökohta lähdekritiikissä on se, että ihmisiin voi luottaa, mikä pitääkin hyvin pitkälle paikkansa. Toinen asia on, pitääkö saatu tieto paikkaansa muualla kuin haastateltavan maailmassa. Toisin sanoen lähdekritiikin voi henkilölähteiden kohdalla jakaa kahteen osaan: 1) puhuuko henkilö parhaan tietonsa mukaan, ja 2) puhuuko henkilö totta (vrt. Huovila 2001, 82). Molemmat kysymykset ovat tarpeen, sillä ei riitä, että henkilö *usko*o puhuvansa totta. Em. virhe pääsi lehteen, vaikka (ja juuri sen vuoksi että) tutkija puhui parhaan tietonsa mukaan. Teoriassa voisi siis

ajatella, että lähdekritiikki olisi kaksiportaista: täytyy tietää valehteleeke henkilö tietoisesti ja jos ei, pitävätkö hänen tietonsa paikkansa. Käytännön työn kannalta tällainen erottelu on hieman keinotekoisia, koska käytännössä lähdekritiikki on henkilölähteiden suhteen enemmän intuitiivista kuin analyttistä.

Intuition merkitystä on äärimmäisen vaikea eksplikoida. Se on jotain mitä kaikki ihmiset käyttävät arkisessa kommunikoinnissa: pieniä huomioita puheesta ja ruumiinkielestä, havaintoja jotka ovat useimmiten tiedostamattomia. Intuitiivinen tieto muistuttaa vaistoa: tuli vain sellainen tunne että hän ei ollut rehellinen tms. Entä onko intuitio aina oikeassa? Ilmeisestikään intuitio ei aina näe epärehellisyyttä, mutta voiko se nähdä valheita siellä missä niitä ei ole? Ennakkoluulot ja -asenteet saattavat vaikuttaa intuitioon (vrt. Miettinen 1981, 111). Jos valmistautuu haastattelemaan valehtelijaa, intuitio hälyttää luultavasti herkemmin kuin jos haastateltavan ajattelee olevan rehellisyyden perikuva.

Nonverbaalisia viestejäkin voi tulkita väärin. Hermostuneisuus ja takeltelu ei välttämättä kieli epärehellisyydestä; se voi vain tarkoittaa että haastateltava etsii sanojaan ja haluaa esittää asiat mahdollisimman johdonmukaisesti (vrt. Kuutti 2002, 135). Lukemattomia haastatteluja tehnyt toimittaja unohtaa helposti, että haastattelu voi olla henkilölähteelle ainutkertainen ja jännittävä tilanne.

Kokemukseni puolsi usein kuultua kehotusta faktojen tarkistamisesta ja varmistamisesta. Oli valaisevaa huomata, että tietoja kannattaa ja pitää tarkistaa huolimatta siitä, mistä lähteestä tieto on alkujaan. Itselläni väärää tietoa tuli matkan varrella vastaan esim. tutkijalta, viranomaiselta, tutkimusdokumenteista ja uutistoimistomateriaalista – kaikki lähteitä, joita toimittajat yleisesti pitävät luotettavina. Vedenpitävä tietojen tarkistaminen on mahdotonta, mutta siihen pitää pyrkiä. Käytännön toimitustyössä aikaa ei ole tarpeeksi perusteelliseen faktojen ristivalotukseen. Siksi lähdekritiikin suhteen täytyy tehdä kompromisseja. Tästä päästäänkin ikuisuusongelmaan, nimittäin toimitustyön paradoksaalisiin tavoitteisiin: pitää tehdä *luotettavaa* jälkeä mahdollisimman *nopeasti*. Yhtälössä on sisäänrakennettu ristiriita. Koska viestimet ovat tulosvastuullisia kaupallisia

yrityksiä ja lyhytnäköinen voitontavoittelu on vakiintunut myös mediataloihin, mitään nopeaa ratkaisua kiire-ongelmaan ei ole näkyvissä. Työmäärän vähentäminen onnistuu kahdella tavalla: palkkaamalla lisää työntekijöitä tai vähentämällä julkaisuvolyymia. Kumpikaan vaihtoehto ei ole suosittu. Päinvastoin, pienemmällä toimittajamäärällä pyritään teettämään yhä enemmän töitä.

Resurssipula on tietenkin kohtalokasta tutkivalle journalismille. Tämä on harmillista, koska sitä tarvitaan edelleen. Tätä kirjoittaessa yhdysvaltalaiset tutkivat toimittajat paljastavat harva se päivä uusia todisteita vankien epäinhimillisestä kohtelusta Irakin vankiloissa. Paljastukset ovat osaltaan vauhdittaneet Yhdysvaltain armeijan sisäisiä tutkimuksia asiasta ja todennäköisesti vähentävät vankien huonoa kohtelua tuomalla asian julkisuuteen. Tämä on vain yksi esimerkki tutkivan journalismin tarpeellisuudesta. Moni tärkeä asia jäisi pimentoon ilman tutkivaa journalismia. Itse koin, että Helsingin Sataman ja Uudenmaan ympäristökeskuksen välissä oli selvä toimittajan mentävä aukko. Suursataman rakennuttajan ja hanketta valvovan viranomaisen yhteistyö ei ollut saumatonta, ja laiminlyönnit olisivat todennäköisesti jääneet piiloon ilman mediajulkisuutta.

8.2. Tutkiva journalismi ja viestinten tehtävät

Esa Reunasen mukaan viestinten tehtävät kiteytetään demokratian ja julkisuuden näkökulmasta yleensä *tiedon välittämiseksi, vallanpitäjien kriittiseksi arvioinniksi* sekä *julkisen keskustelun mahdollistamiseksi*. Tehtävistä ei juuri ole erimielisyyttä, mutta erimielisiä voidaan olla siitä kuinka hyvin viestimet tehtäviä toteuttavat, miten niitä pitäisi toteuttaa ja mikä on tehtävien tärkeysjärjestys. Yksi keskeinen kiista koskee tiedonvälitystä ja julkista keskustelua: ovatko viestimet omaksuneet tiedonvälittäjän roolinsa liiankin kanssa ja unohtaneet velvollisuutensa julkisen keskustelun virittäjinä ja ylläpitäjänä? (Reunanen 2003, 9.) Tyypillisen kritiikin mukaan juuri näin on käynyt. Esim. Careyn mielestä olisi syytä siirtyä tiedottavasta journalismista *keskustelevaan journalismiin*: on hyväksyttävä, että journalismi ei pysty kertomaan totuutta, koska kukaan ei pysty siihen. Siksi journalismin on

keskityttävä ohjaamaan, virittämään, ylläpitämään ja taltioimaan julkista keskustelua. Tällainen journalismi antaa sytykkeitä toisiin keskusteluihin, joita ovat esim. tiede, taide ja uskonto. Tavallisia ihmisiä pitää rohkaista mukaan keskusteluun sen sijaan että he seuraisivat passiivisina toimittajien ja asiantuntijoiden hoitamaa keskustelua. (Reunanen 2003, 9 ref. Carey 2003.)

Samanlaisia tavoitteita on kansalaisjournalismiliikkeellä. Sen polttoaineena on ajatus, että tiedotusvälineiden välittämä tieto ei liity riittävän hyvin kansalaisten omaan kokemusmaailmaan. Siksi kansalaiset saattavat syrjäytyä tapahtumia sivusta seuraavaksi yleisöksi, mikä köyhdyttää julkista elämää ja sen demokraattisuutta. Kansalaisjournalismi pyrkii tarttumaan kansalaisten todellisiin ongelmiin ja rohkaisemaan ihmisiä osallistumaan itseään koskevien kysymysten määrittelyyn. Tavallisia ihmisiä on koottu esim. kansalaisraateihin keskustelemaan ajankohtaisista aiheista, ja näin on *tuotettu uutta tietoa* toimittajien käyttöön. (Reunanen 2003, 9–11.)

Reunanen huomauttaa, että itse julkisen keskustelun käsite on jäänyt melko epämääräiseksi, samoin kriteerit joiden perusteella keskustelua voisi arvioida. Reunanen mukaan yksi ”hyvä ehdotus” tällaisiksi kriteereiksi ovat pääsy, dialogisuus ja harkitsevuus (2003 ref. Heikkilä ja Kunelius 1997). Pääsyssä on kyse siitä, ketkä pääsevät mukaan julkisuuteen. Dialogisuudella mitataan sitä miten hyvin osapuolten näkemykset todella kohtaavat keskustelussa. Harkitsevuuden kriteerillä arvioidaan kuinka pitkäjänteistä ja ratkaisuhakuista keskustelu on.

Miten tutkiva journalismi sopii tähän kuvioon? Kun viestinteen tehtäviksi määritellään tiedon välittäminen, vallanpitäjien kriittinen arviointi sekä julkisen keskustelun mahdollistaminen, tutkiva journalismi assosioituu vahvasti kahden ensin mainitun kanssa. Se ymmärretään selvästi lähinnä tiedon välittämisenä ja vallanpitäjien vahtimisena, mikä edustaa ”vanhanaikaista” käsitystä journalismista. Keskustelu-aspekti jää erittäin vähälle huomiolle, tai kokonaan pois, kun puhutaan tutkivan journalismin tehtävästä. Tuntuu hedelmälliseltä maaperältä pohtia sitä

miten myös tutkiva journalismi voisi toteuttaa viestinten kolmatta tehtävää, julkisen keskustelun virittämistä ja ylläpitämistä.

Nykyisellään tutkiva journalismi toteuttaa viestinten keskustelu-tehtävää siinä mielessä, että sen julkituomat olennaiset yhteiskunnalliset kysymykset sinällään ruokkivat keskustelua. Sen sijaan kansalaisjournalismin tapa koota kansalaisraati keskustelemaan ajankohtaisesta aiheesta ei sellaisenaan sovellu tutkivan journalismin metodiikkaan. Tutkivan journalismin anti keskustelevuuden lisäämiseksi ei liene uudenlaisissa tiedon tuottamisen tavoissa jutun tekovaiheessa. Sen sijaan tutkivan jutun julkaisun jälkeen on muita mahdollisuuksia. Lukijoita voisi rohkaista keskustelemaan aiheesta. Tyypillisesti toimituksen aktiivinen rooli loppuu tutkivan jutun julkaisemiseen, sen jälkeen esim. sanomalehti lähinnä ottaa vastaan yleisönosaston kirjoituksia jutun aiheesta.

Yksi keino voisi olla keskustelun virittäminen verkkolehdeissä. Tutkivan jutun lopussa olisi varta vasten perustetun keskustelupalstan nettiosoite ja vinkki siitä, että jutun aiheesta alkaa keskustelu verkkolehden puolella. Jutun kirjoittanut tutkiva toimittaja toimisi jonkinlaisena moderaattorina mukana keskustelussa. Jos uutinen on yllättävä, yleisesti kiinnostava ja yhteiskunnallisesti merkittävä, kuten tutkivissa jutuissa usein on, ja sen perässä olisi osoite keskustelupalstalle, verkkokeskustelu voisi lähteä liikkeelle vauhdikkaastikin. Parhaassa tapauksessa keskustelu tuottaisi uusia jutun aiheita, joihin tutkiva toimittaja voisi paneutua.

Tiedon tuottaminen rakentuisi niin että alkusysäys, itse tutkiva juttu tehtäisiin perinteisin keinoin. Julkaisemisen jälkeinen keskustelu olisi Careyn ym. ihannetta tavoittelevaa keskustelevaa tiedon tuottamista. Jos lukijoilta tulisi uusia juttuvinkkejä, toimittaja syventyisi niihin itsekseen, tuottaisi tietoa taas perinteisellä tavalla, ja julkaisun jälkeen keskustelu jatkuisi taas verkossa. Vanha ja uusi tiedon tuottamisen tapa ikään kuin vuorottelisivat. Tässä mallissa yhdistyisivät uudella tavalla journalismin vanhat ja uudet tehtävät, siis tiedonvälitys ja keskustelun virittäminen.

Keskustelun edetessä verkossa voisi olla jonkinlaisia selkeyttäviä koosteita ja yhteenvedoja käydystä keskustelusta, lainauksia lukijoiden ja toimittajan (toimittajien) kommenteista, debatin virstanpylväitä kronologisessa järjestyksessä sekä linkkejä alkuperäiseen juttuun ja muihin mahdollisiin aiheeseen liittyviin juttuihin.

Verkkolehdessä käytävän keskustelun moderaattorina, ehkä provosoijanakin toimiva toimittaja voisi arvioida keskustelua esim. Heikkilän ja Kuneliuksen kriteerien mukaan ja ohjata debattia tarpeen mukaan. Pääsyn kriteerin täyttämiseksi ei liene tehtävissä paljon muuta kuin että verkkosivun käyttäjiä ei rajoiteta maksuilla tai rekisteröitymisen vaatimuksella – keskusteluun pääsevät kaikki joilla on kyky ja mahdollisuus käyttää internetiä. Dialogisuuteen toimittaja voisi ehkä vaikuttaa. Hän voisi kommenteillaan ohjata osapuolten näkemyksiä kohtaamaan toisiaan. Harkitsevuuden eli pitkäjänteisyyden ja ratkaisuhakuisuuden kriteeri on ehkä pulmallisempi, mutta ei mahdoton. Toimittaja voisi tietenkin penätä keskustelijoilta mahdollisia ratkaisuja osoitettuihin ongelmiin.

Tässä tutkiva journalismi laskeutuisi ylhäisestä yksinäisyydestään ja keskustelisi lukijoiden kanssa – kerrankin. Tutkivalle toimittajalle voisi tehdä hyvää jättää arkistot ja yksinäinen puurtaminen hetkeksi ja ottaa kosketusta tavallisten ihmisten, lukijoiden maailmaan, mutta kuitenkin tuoreen jutun aihepiirissä pysytellen. Samalla toimittaja saisi epäilemättä paljon kaivattua lukijapalautetta.

8.3. Parempaa tiede- ja ympäristöjournalismia

Tiede- ja ympäristöjournalismi ovat lähdekäytännöiltään erittäin asiantuntijapainotteisia journalismin alalajeja. Ei ole liioiteltua sanoa, että tiedeaiheista kirjoittava journalisti on tutkijoiden armoilla. Aiheet ovat mutkikkaita, ja yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa työskentelevillä tutkijoilla on niistä yleensä ajankohtaisin tieto. Esimerkiksi ilmastonmuutos on näkymätön ongelma, jonka

luonteesta toimittaja ei voi omin havainnoin tehdä johtopäätöksiä. Tutkija on usein tiettyjen faktojen suhteen ainoa lähde, eikä tietoja voi tarkistaa muualta.

Havainnollistetaanpa toimittajan riippuvuutta asiantuntijoista pienellä ajatuskokeella. Aikoinaan tieteenalansa johtavat auktoriteetit tiesivät, että Maa-planeetta on litteä kuin pannukakku. Oli kerettiläistä ja kerta kaikkiaan pätkähullua väittää muuta. Merenkulun kehityksen myötä opittiin uskomaan, että Maa onkin pyöreä kuin pallo. Nykytiedon valossa maapallo ei olekaan pallo vaan navoiltaan litistynyt ja siis ellipsin muotoinen, ja itse asiassa pinnaltaan hyvin rosoinen ja epätasainen. Jos kuvitteellinen tiedetoimittaja olisi ollut mukana seuraamassa näitä vaiheita, hän olisi kirjoittanut että Maa on litteä, pallo tai elliptinen kunkin aikakauden vallitsevan tiedekäsityksen mukaisesti. Näin hän olisi toiminut juuri oikein. Olisi ollut suorastaan hänen *velvollisuutensa* tehdä niin.

Yleensä toimittaja laittaa kuuliaisesti tutkijoiden kommentit lehteen sellaisenaan. Jos asiasta ei ole selkeästi vallitsevaa käsitystä, toimittaja kysyy siitä kahdelta tai useammalta erimieliseltä tutkijalta. Näin saavutetaan näennäisen objektiivinen näkökulma ja annetaan lukijan tehdä omat johtopäätöksensä. Weinberg huomauttaa, että tämä on ongelmana usein nimenomaan ympäristöaiheisissa jutuissa:

– – the journalist too often ends up with a story of dueling quotes, leaving unequipped audiences aware of a controversy but ultimately baffled about what to believe (1996, 436).

Tutkijoiden ”kaksintaistelevat” sitaatit siis jättävät lukijan pulaan, koska kunnollisia johtopäätöksiä ei jutussa tehdä. Erimielisten lähteiden rutiininomaista siteeraamista voisi Elliottia mukaillen nimittää kaksinkertaiseksi vastuun kierron strategiaksi. Elliott tarkoitti vastuun kierron strategialla sitä, että toimittaja laittaa faktat haastateltavan suuhun eikä puhu omalla äänellään (Heinonen 1995 ref. Elliott 1978, vrt. Kunelius 1998, 62). Tapa yleistyi 1900-luvun mittaan ja vahvistui journalismin kaupallistuessa (Kunelius 1998, 61–62). Kaksinkertainen vastuun kierto on keino, jolla toimittaja ensinnäkin kertoo asiat haastateltavien suulla, ja lisäksi tasapainoilee heidän välillään yrittäen kohdella erimielisiä näkemyksiä tasapuolisesti. Ratkaisut

ongelmaan ovat aina tapauskohtaisia mutta yleisellä tasolla voi sanoa, että toimittajan olisi pyrittävä edes jonkinlaisiin synteeseihin pelkän erimielisyyden esittelyn sijasta. Tämä vaatii enemmän aikaa, ajattelua ja paneutumista; asioita joihin toimittajilla ei usein ole varaa. Ympäristöjuttujen kohdalla synteetit ovat haastavia myös siksi, että silloin saattaa joutua ottamaan kantaa arkaluontoiseen asiaan. Yksi hyvä keino on kirjoittaa pääjutun oheen kommentti-osuus, jossa toimittajan ääni saa kuulua.

Toisinaan (ympäristö)journalisteilta vaaditaan mahdottomia. De Burgh sanoo toimittajien epäonnistuneen koska he kirjoittivat 1960- ja 70-luvuilla väestönkasvun ennusteista, jotka olivat liioiteltuja nykyisiin verrattuna. De Burghin mukaan toimittajien olisi pitänyt kyseenalaistaa ennusteiden todistusaineisto tai löytää vaihtoehtoisia näkemyksiä tiedeyhteisöstä (2000, 270). Kritiikki ei varmasti ole aiheetonta, mutta lienee kohtuutonta syyttää yksin toimittajia tällaisesta misinformaatiosta.

Kaikesta huolimatta tutkijoilta saa perusteltua ja punnittua tietoa, ja varsinkin yliopistotutkijoilta saatu tieto on useimmiten asiallista ja puolueetonta (Pörsti 2003). Tämä ei kuitenkaan poista Maa-ajatusleikissä esitettyä ongelmaa tieteellisten paradigmojen muutoksista, eikä tutkimustiedon epävarmuuksista ylipäänsä.

Yksi ratkaisu on eksplikoida tiedejutussa selvästi tutkimuksen epävarmat ja toistaiseksi tuntemattomat tekijät ja kertoa lukijoille, että kyseessä ei ole tieteen viimeinen sana. Tutkijat eivät yleensä kerro tuloksistaan yksinkertaisina totuuksina; useimmiten he raportoivat rehellisesti epävarmuuksista ja virhemarginaaleista ja lisäävät ”tämän tutkimuksen valossa näyttää siltä että” -tyyppisiä lauseita johtopäätösten eteen. Toimittaja on se joka jättää tällaiset lievennykset pois ja haluaa lehden sivuille mieluummin yksinkertaistettua ja selkeää asiaa. Erityisesti tiedejutuissa tämä voi olla virhe. Tiedetoimittajien tulisi olla varovaisia yksinkertaistamisessa, joka on tietenkin kaikelle journalismille tyypillistä. Parempi olisi eksplikoida epävarmuudet tai ainakin välttää raportoimasta uusia

tutkimustuloksia totuuksina ja pysyvinä faktoina. Tämä koskee eritoten erilaisia ennusteita, joita esim. väestötieteilijät julkaisevat.

Olisi suotavaa, että tiedejutun luettuaan lukija jäisi siihen tietoisuuteen, että tutkimus jatkuu myös tästä eteenpäin ja että tämänkertaiset tulokset ovat osa historiallista jatkumoa, jossa tiede metodeineen kehittyy ja yksittäiset tutkimukset ovat vain etappeja matkan varrella. Tieteen epävarmuuksien ja ajallisen perspektiivin eksplikoiminen tiedejutussa ei ole kovin vaikeaa eikä journalistinen teksti siitä sanottavasti huonone. Toimittaja voi tehdä sen helposti käyttämällä samansuuntaisia ilmauksia kuin tutkijat: ”tutkimusten mukaan... tämän tutkimuksen valossa... tähän mennessä on selvinnyt... toistaiseksi ei tiedetä...” jne. Sopivan varovainen sävy ei vesitä juttua vaan päinvastoin on merkki kriittisyydestä. Kun palstatila ja aihe sallivat, muitakin keinoja löytyy. Esim. graafinen aikajana, jossa näkyy ko. tieteenalan virstanpylväitä antaa aivan erilaisen tuntuman tieteellisen tiedon suhteellisuuteen kuin yksittäisen tutkimustuloksen uutisointi. Tulosten lisäksi voisi mahdollisuuksien mukaan kertoa itse tutkimuksesta ja menetelmistä. Tutkijan ja ympäristötoimittajan suhteesta kirjoittanut Erkki Leppäkoski kiteyttää osuvasti, että ”Lyhyt johdatus taustatyöhön auttaisi lukijoita ymmärtämään, ettei ympäristökysymyksissä useinkaan ole ehdottomia totuuksia” (1991, 70).

Kriittinen sävy kunnan kontekstoinnin ja taustoituksen kanssa tekisi vaikutelman, että toimittaja ei vain toista ja kärjistä tutkijoiden lauseita vaan perustellusti jopa kyseenalaistaa ne. Tiedejournalismi, jossa tutkimustuloksia ei esitetä yksinkertaisina faktoina myös rohkaisee lukijaa ajattelemaan itse. Tämä puolestaan ruokkii *keskustelua* paljon paremmin kuin pelkkä tulosten uutisointi. Samoin kuin on laita tutkivan journalismin kohdalla, tiedejournalismin rooli viestimissä on tyypillisesti tiedon välittämistä, mutta tietyin keinoin se voisi toteuttaa journalismin tehtävää julkisen keskustelun herättäjänä. Edellisessä osiossa esitettyä ideaa verkkokeskustelusta voisi hyvin soveltaa tiede- ja ympäristöjuttujen jälkipuintiin. Aihepiiri sisältää paljon eettisiä kysymyksiä, jotka varmasti virittäisivät keskustelua.

9. Lähteet

- Adams, S. & Hicks, W. 2001. Interviewing for journalists. London: Routledge.
- Anderson, A. 1997. Media, culture and the environment. London: UCL Press.
- Gaines, W. 1994. Investigative Reporting for Print and Broadcast. Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- Ginman, M. 1983. En model för journalisternas informationsanskaffning. Relationen mellan informationsflöde och –substans inom olika informationsprocesser i samhället. Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A, vol. 154. Tampere.
- Ettema, J.S. 1988. The Craft of Investigative Journalist. Northwestern University.
- Haavisto, P. & Hannus, T. 1996. Toimittaja haastattelijana. Puheviestinnän pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Hamill, P. 2003. Esipuhe teoksessa Shapiro, B. (toim.) Shaking the Foundations. 200 Years of Investigative Journalism in America. New York: Thundermouth Press/Nation books.
- Hiilamo, H. & Kuutti, H. 1997. Kymmenen erää tutkivasta journalismista. Jyväskylä: Atena Kustannus oy.
- Huovila, T. 2001. Toimittaja – vastuussa oleellisesta muutoksesta. Viestintätieteiden laitoksen julkaisuja, Jyväskylän yliopisto.
- Huovinen, S. 1997. Journalistinen haastattelu intersubjektillisena kohtaamisena. Puheviestinnän pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.
- Investigative journalism. Context and Practice. Burgh, H. de. (ed.) 2000. London: Routledge.
- Journalistin ohjeet. Julkisen sanan neuvosto.
- Kiviranta, U. 1988. Journalistinen lähdejärjestelmä. Peruserottelua, -määrittelyä ja arviointia. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
- Kuutti, H. 1995. Tutkiva journalismi. Journalistinen suuntaus ja suomalaisen journalismin tutkivuus. Jyväskylä: Atena Kustannus oy.
- Kuutti, H. 2002. Tutkittu juttu. Johdatus tutkivaan journalismiin. Jyväskylä: Atena Kustannus oy.
- Lahenius, K. 2002. Sanomalehtitoimitusten verkosto ja toimittajan työ. Helsinki University of Technology. Department of Work and Organizational Psychology. Lisensiaattitutkielma. Helsinki: HUT.

- Leppäkoski, E. 1991. Mitä ympäristötutkijat odottavat tiedotusvälineiltä? Teoksessa Lappalainen, I. (toim.) Toimittajan toinen luonto. Helsinki: Gaudeamus. 66-73.
- Miettinen, J. 1988. Toimitustyö. Journalistiksi suuntautuvan oppikirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Miettinen, J, Kalliomäki I. & Suominen, E. 1981. Journalistinen työprosessi. Helsinki: Gaudeamus.
- Okkonen, A. 1980. Toimittajan työ I. Hämeenlinna: Karisto oy.
- Raising Hell. Straight Talk With Investigative Journalists. 1997. Chepesiuk, R, Howell, H. & Lee, E. (toim.). McFarland & Company, Inc: London.
- Russo, T.C. 1998. Organizational and Professional Identification. A Case of Newspaper Journalists. Management Communication Quarterly, 12:1, 74-122.
- Weinberg, S. 1996. The Reporter's Handbook. An Investigator's Guide to Documents and Techniques. St. New York: Martin's Press.

Painamattomat lähteet

- Pörsti, J. 2003. Lähdekritiikki ympäristötoimittajan työssä. Luento ympäristöjournalismin seminaarissa Jyväskylän yliopistossa 7.2.2003.
- Vuortama, T. 2003. Viestintäoikeus ja journalistietiikka. Luento Jyväskylän yliopistossa 29.3.2003.
- www.ire.org. Investigative reporters and editors. Luettu 10.6.2004
- www.kaapeli.fi/tutki. Tutkivan journalismin yhdistys. Luettu 10.6.2004

Liite 1

Työpäiväkirja

to 8.5.2003. Kaupunkitoimitukseen tuli Suomen luonnonsuojeluliiton tiedote, jonka otsikko kuului: *Komissio puuttui Vuosaareen – myös ruoppauksissa uusia ongelmia*. Tiedote keskittyi EU-komission antamaan selvityspyyntöön, joka koskee Vuosaaren satamahankkeen vaikutuksia läheiseen Natura-alueeseen. Tiedotteen lopussa mainitaan, että satama-alueelta on löydetty huomattavan korkeita pitoisuuksia tributyyliytinaa, ja että ruoppauksia ei tule aloittaa ennen kuin saastuneen alueen laajuus on tutkittu tarkemmin. Toimittaja Helena Kjellberg teki tiedotteen pohjalta jutun 9.5. lehteen. Hän kirjoitti nimenomaan EU-komission selvityspyynnöstä, ei tiedotteen lopussa mainitusta tinaongelmasta. Jutun lopussa todetaan, että ”pienehköjä ruoppaustöitä on aloitettu”.

ma 12.5. Helena toi luonnonsuojeluliiton tiedotteen minulle maanantaina ja sanoi että kysypä tuosta myrkkyyasiasta vielä, sinuahan kiinnostavat nämä ympäristöasiat. Seuraavasta puhelusta Vuosaaren tapaus lähti liikkeelle toden teolla. Soitin Helsingin Sataman tekniselle johtajalle Aarno Ahdille, joka vahvisti, että satama-alueelta on löytynyt TBT-yhdisteitä. Ohimennen, sivulauseessa hän mainitsi myös, että ruoppaukset on keskeytetty. Tässä on uutinen, ajattelin. Menin puhelun jälkeen suoraan kaupunkitoimituksen esimiehen Kaarina Sinerkarin ja uutispäällikkö Kalle Koposen puheille ja kerroin asiasta. Koponen ehdotti saman tien, että tästä tehdään seuraavan päivän avausjuttu: Vuosaaren sataman ruoppaukset on keskeytetty ympäristömyrkköjen takia.

Ja niinhän siinä kävi (juttu 1). Maanantai oli rankka päivä, istuin puhelimesta iltaan asti ja kyselin kommentteja eri osapuolilta. Monet puheluista olivat pitkiä ja perusteellisia, osaksi sen vuoksi, että halusin ymmärtää asiat kunnolla ja osaksi siksi, että asianosaiset halusivat selittää asiat juuria myöten ja tietenkin itselleen parhain päin. Nauhoitin kaikki puhelut ja purin nauhoja vielä myöhään illalla.

Huomasin, että nauhojen purku on todella hidasta puuhaa, enkä ehtinyt kuunnella kaikkia puheluja läpi. Onneksi olin tehnyt muistiinpanoja puhelujen aikana. Jossain vaiheessa vein yläkertaan graafikoille pyynnön grafiikkakuvituksesta. Graafista tuli hyvin yksinkertainen, mutta luultavasti se palveli tarkoitustaan.

Lähetimme kuvaajan ikuistamaan ruoppauslautat, mutta ne olivat siirtyneet lähistölle toiselle työmaalle. Kuva saatiin, ja puhelimessa selvisi syy lauttojen siirtymiseen, siis TBT-löytö. Pääsin kirjoittamaan vasta melko myöhään, ja deadline huohotti niskaan. Kokosin vielä viime tingassa juttuun tietokulman, jossa kerrotaan TBT-aineesta tarkemmin. Ilta venyi kymmeneen asti, ja lopussa olin jo aika naatti. En ehtinyt edes syödä koko päivänä. Halusin tarkistaa jutun viimeisimmän version ennen lehteen menoa, sehän saattaa muuttua käsittely- ja taittovaiheessa.

Sain ympäristölakimies Sakari Niemelältä tarkat tiedot sataman lupa-asioista. Kävi ilmi, että ruoppaus oli aloitettu lupaehtojen vastaisesti, koska tarvittavia tietoja ruoppausalueen mahdollisista myrkkymääristä ei ollut toimitettu ympäristöviranomaisille. Tulokset olisi pitänyt toimittaa Uudenmaan ympäristökeskukseen kaksi kuukautta ennen ruoppausten aloittamista, mutta Satama aloitti ruoppaustyöt ennen kuin tulokset olivat tulleet edes Satamalle itselleen. Laitoin juttuun ympäristöpäällikkö Juha Komsin kommentin, jonka mukaan ”Me arvioimme, että nyt ruopatusta paikasta ei löydy liikaa haitallisia aineita.” Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus oy:n toimitusjohtaja Johanna Manninen kertoo jutussa HELCOM-säännöistä, jotka rajoittavat saastuneen lietemassan ruoppausta ja käsittelyä.

Samana iltana oli Sanomatalon viereisellä kentällä Hesarin perinteiset kevätjuhlat. Tarjoilu oli hulppeaa, mutta ruoka oli pahaksi onneksi loppunut. Kaarina Sinerkari kuunteli jutun viimeiset käänteet, sai melkein hepulin, rutisti ja onnitteli. Totesin, että uutinen ruoppausten keskeytymisestä pysyi ilmeisesti meillä, koska ainakaan toimituksen TV-ruudun uutisissa ei kerrottu asiasta. Kaarina tarkisti matkapuhelimestaan ettei myöskään STT:ltä ollut tullut tietoa asiasta. Kohotimme maljan työvoitolle ja skuupille, niin kuin Kaarina asian ilmaisi.

ti 13.5. Aamupalaverissa todettiin, että Vuosaari-asia huutaa jatkoa. Nyt uutiseksi muodostui se, että Vuosaaren telakan toiminta on keskeytetty (juttu 2). TBT-yhdisteitä sisältävät maalijätteet ovat peräisin telakalta, ja Sataman Aarno Ahti toteaa jutussa, että telakan toimintaa ei ole järkeä jatkaa. (Myöhemmin kävi ilmi, että telakan toimintaa ei lopetettukaan kokonaan, toisin kuin minulle nyt kerrottiin.) Kertasin jutussa joitakin keskeisiä edellisen päivän asioita ja kirjoitin tarkemmin löydön seurauksista, mm. siitä, että ruoppaus keskeytyi vähintään useiksi viikoiksi ja että lisätutkimuksille on tarvetta. Sivuan jutussa myös ydinkysymystä, että TBT-pitoisuudet ovat paikoin niin suuria, että ruopattua lietettä ei saa kasata mereen tavalliseen tapaan.

Jutussa on yksi paha virhe. Viidennessä kappaleessa kerron TBT-löydöstä: ”Tuoreiden tutkimusten mukaan merenpohjassa telakan edustalla on erittäin suuria pitoisuuksia myrkyllisiä TBT-aineita. Yhdisteitä löytyi 8300 mikrogrammaa kilossa pohjalietettä, kun eliöille vaarallinen taso on 20 milligrammaa.” Tuo ”milligrammaa” pitäisi tietenkin olla mikrogrammaa, muuten lauseessa ei ole mitään järkeä. Milligramma on gramman sadasosa ja mikrogramma tuhannesosa.

Graafista tuli tällä kertaa informatiivisempi kuin ensimmäisessä jutussa. Kuva telakka-altaasta saatiin samaan konserniin kuuluvan Lehtikuvan arkistosta. Olli Pohjanpalo kirjoitti kainalojutun, jossa kerrotaan epäselvyyksistä satamatyömaan urakkatarjouskilpailusta. Iltalehti uutisoi asiasta edellisenä päivänä.

ke 14.5. Seuraavan jutun idea tuli siitä, että maanantaina Vuosaarella käynyt kuvaaja Markus Jokela oli ikuistanut ruoppauslautat Vuosaarenlahdella, ei itse satama-alueella. Selvisi, että Vuosaarenlahdella on käynnissä Helsingin kaupungin liikuntaviraston hanke, venesataman aallonmurtajan työmaa. Tällä työmaalla ei kuitenkaan saisi ruopata ennen kuin pohjasedimenttinäytteiden analyysi on toimitettu Uudenmaan ympäristökeskukselle. Vesiluvan ehdoissa sanotaan, että tulokset pitäisi toimittaa valvovalle viranomaiselle kaksi kuukautta ennen ruoppauksen aloittamista.

Heräsi kysymys, mitä ruoppauslautta teki maanantaina Vuosaarenlahdella, jos siellä ei kerran saa ruopata. Soitin liikuntavirastoon, josta minulle kerrottiin, että ei siellä

mitään ruopata. Päätin lähteä kuvaajan kanssa käymään paikan päällä, koska ääni puhelimesta ei ollut kovin vakuuttava. Kun saavuimme taksilla Vuosaarenlahden rantaan, näimme heti ruoppaajan keskellä lahtea täydessä työssä. Kahlasimme kaislikossa kengät märkinä päästäksemme mahdollisimman lähelle noin sadan metrin päässä rannasta möyryävää ruoppaajaa. Tuntui hiukan salapoliisilta, olin innoissani. Saimme upeita kuvia mutta toisaalta ärsytti, koska minulle oli valehdeltu puhelimesta. Saimme ainakin lehteen raflaavan otsikon: *Helsinki jatkaa luvattomia ruoppauksia Vuosaarella* ja tietenkin loistavan valokuvan (juttu 3). Graafissa rinnastetaan kaksi asiaa, siinä näkyy Vuosaarenlahden venesataman ruoppausalue sekä Vuosaaren telakan edustan suurimmat myrkkypaikat. Tämä havainnollistaa sitä, että pohjan myrkyt olisi syytä selvittää ennen ruoppausten aloittamista. Tätä edellyttää jo vesiluvan ehdot telakkapäistöistä riippumattakin, mutta luulisi että pohja tutkittaisiin sitä suuremmalla syyllä kun ihan lähistöllä ruoppaus keskeytettiin myrkkujen vuoksi.

Iltapäivällä pidimme palaverin Kaarina Sinerkarin ja pääkirjoitustoimittaja Keijo Himasen kanssa. Sovimme työnjaosta, kun kaikki kolme olimme kirjoittamassa Vuosaari-aiheesta seuraavan päivän lehteen. Kaarina kirjoitti nasevan kolumnin jutun 3 viereen. Otsikko kuvaa hyvin palaverissamme esiin tulleita mielipiteitä Sataman toiminnasta: *Käsittämätöntä tunarointia*. Sinerkari arvostelee kolumnissaan kovin sanoin satamahankkeen suunnittelua ja riskien hallintaa. Hän muistuttaa, että Satama tiesi jo vuodesta 1998 lähtien, että pohja on tutkittava ennen ruoppausta. Osansa saa myös kaupunki, jota ei Sinerkarin mukaan tunnu kiinnostaneen, mitä telakalta kulkeutuu mereen. Puheenvuoron lopussa siteerataan Sataman johtajaa:

”Vuosaaren satamasta tulee ympäristöllisesti edelläkävijä koko maailmassa”, Helsingin satamajohtaja Heikki Nissinen uhoi tammikuussa uuden sataman peruskiven muuraustilaisuudessa. Hänellä on nyt tehtävää, jotta lupaus tulisi lunastetuksi.”

to 15.5. Juttu 3, Kaarinan kolumni ja Himasen pääkirjoitus (”Vuosaaren telakan myrkyt herättävät isoja kysymyksiä”) julkaistaan.

pe 16.5. Himanen kirjoitti Vuosaaresta pääkirjoitussivulle jo toisena päivänä peräkkäin, nyt kolumnin epäselvyyksistä sataman rakennuttajakonsultin valinnassa.

ti 3.6. Juttu 5 julkaistaan.

ke 4.6. Tänään sain Niemelältä faksin, joka on alun perin eilen lähetetty Helsingin Satamaan Aarno Ahdille: ”Viitaten oheisiin Johanna Mattilan lausuntoihin, toteamme, että TBT-pitoisuudet silläkin alueella, jolle Uudenmaan ympäristökeskus on myöntänyt ruoppausluvan, ovat siinä määrin korkeat, että alueen ruoppaaminen ilman nyt otettuja kattavampaa näytteenottoa ei vastaa Helcomin määräyksiä. – – Valvomme myös TBT:n leviämistä näytteenotoin. Toiminnanharjoittaja vastaa aiheuttamastaan ympäristövahingosta mahdollisesta viranomaisen myöntämästä luvasta huolimatta.”

Faksin ovat 3.6. allekirjoittaneet ”Ulf William Thuringin oikeudenomistajien valtuuttamina” Niemelä ja Juha Sario, toinen ympäristölakitoimiston asianajaja. Paperi kuvastaa kulissien takana käytävää taistelua, jota sataman vastustajat ja hankkeen puuhamiehet käyvät keskenään. Maanomistajat, jotka eivät halua satamaa naapuriinsa, tekevät kaikkensa pelotellakseen sataman rakentajia juristien avulla.

ma 9.6. Himasen pääkirjoitus ”Vuosaaren sataman ruoppauksissa aikalaisä” julkaistaan

ma 16.6. Puhuin kaupunkitoimituksen esimiehelle Kaarina Sinerkarille graduideasta. Että gradussani olisi Vuosaari-jutuista ja jonkinlaisesta päiväkirjasta koostuva journalistinen osa.

ke 18.6. Erinomainen päivä. Kävin aamulla eduskunnassa Luonnonsuojeluliiton seminaarissa, joka koski kansalaisten muutoksenhakuoikeuden rajoittamista. (Anneli Jäätteenmäki piti samaan aikaan suuressa istuntosalissa viimeistä puhettaan pääministerinä.) Viime aikoina on monien infrastruktuurihankkeiden – tällaisia ovat esimerkiksi Lahden oikorata, Turun moottoritien jatke sekä Vuosaaren satama – yhteydessä esitetty, että valitusmenettely on liian pitkä ja mutkikas, se hidastaa hankkeiden aloittamista ja tulee kalliiksi.

Ympäristölakimies Sakari Niemelä kertoi muutoksenhausta yleisesti ja Vuosaaren sataman kannalta. Puheenvuoron lopuksi hän mainitsi, että Helsingin Satamalle olisi huomautettu jo 1990-luvun puolivälissä, että Vuosaaren pohjamudissa saattaa olla myrkkijä haudattuna. Kysyin asiasta Niemelältä, ja hän lupasi faksata minulle asiaan liittyviä asiakirjoja. Olen puhunut Niemelän kanssa melko paljon puhelimesta, ja nyt oli mukava tavata hänet henkilökohtaisesti. Hän vaikutti erittäin avuliaalta ja sanoi lähettävänsä tietoja oikein mielellään. Eikä ihme, sillä hänelläkin on omat syynsä siihen, miksi hän haluaa em. asiakirjoille julkisuutta. Niemelä ja hänen firmansa Ympäristölakiasiantaimisto Niemelä & Saario oy on sataman vastustajien palkkaama. Koalitioon kuuluu ainakin Suomen luonnonsuojeluliitto sekä Fazerin sukua ja muita maanomistajia, joilla on tiluksia Vuosaaren lähetyvillä.

Niemelän lähettämät asiakirjat olivat todellakin mielenkiintoisia. Merentutkimuslaitos, joka toimii liikenne- ja viestintäministeriön alaisuudessa ja on melkoinen alan auktoriteetti Suomessa, oli antanut 1997 tyrmäävän arvion useista Sataman tekemistä tutkimuksista Vuosaarella. Lausunto oli yksi monista, joita oli annettu Vuosaaren sataman lupahakemuksen johdosta. Lainaan Merenkulkulaitoksen arviota melko perusteellisesti, koska se on paljonpuhuva ja koska haluan välttää lyhyitä sitaatteja ja ”kuin piru raamattua” -lukutapaa. Alleviivatuissa kohdissa käy ilmi asian ydin (suluissa omia selvennyksiäni):

”Pääosa sedimenttinäytteistä on otettu selvästi itse nykyisen telakka-alueen ulkopuolelta. Lisäksi pintasedimenttianalyyseja on tehty ruopattaviksi suunnitelluilta alueilta tulevan satama-alueen edustalta. Vain yksi näyte on otettu nykyiseltä telakka-alueelta. Kokeellisten leviämistietojen puuttuessa olisi oletettavaa, että merkittävä osa nykyisellä telakka-alueella muodostuneesta

raskasmetallijätteestä on ollut hiukkasmuodossa (maali- ja muu kiinteä jäte), ja saattaa olla vajonnut pohjaan itse telakka-alueelta. Näin ollen tutkimuksiin ennen suurimittaisten ruoppausten aloittamista olisi ilmeisesti syytä suorittaa nykyisen satama-altaan sedimenteistä kattavampi selvitys, vaikkakaan ko. alueesta tehty yksi analyysi ei viitannut kontaminaatioon.”

--

”Telakka-alueella saattaa olla runsaastikin erilaisia organometalliyhdisteitä. Näistä ei kuitenkaan ole riittävästi tietoa; tosin myöskään vertailumateriaalia ei ole ulappa-alueilta.”

Luin toimitukseen faksattua asiakirjaa suorastaan ahmien. Asiakirja todistaa, että Helsingin Satamaa varoitettiin jo 1997, että ruopattavalla alueella on todennäköisesti orgaanisia metallijätöksiä. Ennen kaikkea tämä tuo hyvin outoon valoon sen, että Sataman edustajat ovat olleet omien sanojensa mukaan kovin yllättyneitä tributyyliytinän löytymisestä. Toiseksi Satama on vedonnut siihen, että HELCOM-normit ovat projektin edetessä tulleet eteen uutena rajoittavana tekijänä. Merenkulkulaitoksen arviossa todetaan kuitenkin, että HELCOM-säännöt tulevat hyvin todennäköisesti voimaan, ja ne tulee ottaa huomioon Vuosaaren satamahankkeen suunnittelussa. Ennen kaikkea on epäilyttävää, että näytteet on otettu telakka-alueen ulkopuolelta. Telakan edustalta, mikä on ilmiselvästi potentiaalinen myrkyttynyt alue, ei ole otettu kuin yksi näyte.

”-- suoritetut virtausanalyysit sisältävät runsaasti epäselvyyksiä ja niissä on runsaasti perustelemattomia oletuksia (virtausanalyyseillä ennustetaan pohjalietteen leviämistä ruoppauksen yhteydessä). Vaikuttaa joka tapauksessa todennäköiseltä, että suurin osa alueen aikaisemmassa telakkatoiminnassa mereen joutunut, mahdollisesti korkeita raskasmetallipitoisuuksia sisältävä hiukkasaines on jäänyt itse telakka-alueelle. Nykyinen telakka-alue tulee osittain rakennettavaksi, mutta ei ole täyttä selvyyttä, tullaanko peitettävä alue ruoppaamaan rakennustöitä varten. Näin ollen sekä kemialliset analyysit että hiukkaskokojakauma olisi tehtävä nykyiseltä satama-alueelta otettavista näytteistä. Porvarinlahdelta on tehty käsittääksemme riittävä sedimenttitutkimus, jonka tulokset eivät viittaa kontaminaatioon. Tämä tutkimus ei kuitenkaan tunnu oleelliselta nykyisen satama-alueen tai tulevien ruoppausalueiden vaikutusten arvioinnin suhteen.”

Sitaatin alusta tuli mieleen Sataman viimeisin riskiarvio TBT-massojen käsittelystä. Myös se sisälsi runsaasti oletuksia. Merentutkimuslaitos ennusti tarkkaan myös nykyiset vaikeudet ruoppausmassojen sijoittamisessa:

”Satama-alueella suoritettaviksi ehdotetuilla lisätutkimuksilla saattaa olla huomattava vaikutus ruoppausten järjestelyyn, sillä suunnitellun merellä, Eestinluodon eteläpuolella tapahtuvan läjityksen sijasta voidaan osa sedimenttimassoista joutua sijoittamaan maalle, mikä puolestaan aiheuttanee oman lupajärjestelynsä. Kysymykseen tulee myös ruoppauksen aikana tapahtuvan sedimenttiaineksen leviämisen minimoiminen.”

Sataman tekee näitä tutkimuksia nyt kesäkuussa, kuusi vuotta pahaenteisen varoituksen jälkeen. Säikäyttikö viimeksi mainittu kohta ruoppauksessa koettavista ongelmista jos lisäselvityksiä tehtäisiin Sataman edustajat niin perusteellisesti, että he mieluummin ummistivat silmänsä ja toivoivat parasta? Voisivathan he edetä muilla rintamilla ja todeta ongelmien tullessa ilmi, että eihän työtä nyt voi keskeyttää kun on jo kerran päästy näin pitkälle. Eräs tutkija sanoi että tämä on suorastaan maan tapa. On vaikea uskoa, että Sataman edustajat eivät olisi aavistaneet, että telakan edustalta löytyy vanhoja syntejä (tai ei ilmeisesti pelkästään vanhoja, vaan näyttää siltä, että maalijätteitä on päässyt mereen viime aikoihin asti). Hehän ottivat yhtä lukuun ottamatta kaikki sedimenttinäytteensäkin kunnioittavan välimatkan päästä telakasta! Miksi? Myönnän, että alan ajatuksissani helposti kehitellä mitä oudoimpia salaliittoteorioita, mutta täytyy sanoa että moni käänne tässä jupakassa on ylittänyt vilkkaan mielikuvitukseni.

Merenkululaitoksen arviosta käy lisäksi ilmi, että Sataman selvitys on tieteellisesti vähintäänkin keho ja tieteenfilosofisesta näkökulmasta katsottuna moraalisesti epäilyttävä:

”Potkurivirtojen kiintoainekuormituksen parametrisointi (Virtanen ja Koponen, sivu 4) perustuu julkaisuun Rytönen ja Madekivi 19xx: kirjallisuusluettelossa ei kuitenkaan annettu mitään viitettä tähän, vain tekijöiden nimet, joten parametrisoinnin luotettavuutta ei voi arvioida. Potkurivirtojen arviointia on

kuitenkin pidettävä kriittisenä tekijänä sedimenttiaineksen irtoamista ajatellen. Samoin jatkossa käytetty parametrisointi (sivut 4 ja 5) perustuu vanhentuneeseen tietoon. Ala on nopeassa kehitysvaiheessa, ja siihen liittyvän kirjallisuuden jatkuva seuraaminen on oleellista. Tästä ei ole selvityksessä mainintaa.” (Potkurivirtojen parametrisoinnilla tarkoitetaan laivaliikenteestä johtuvien virtauksien mallinnusta.)

– – ”Mallissa on kolme avointa reunaa, joten kytkentä Suomenlahden yleiseen kiertoliikkeeseen ja erityisesti Suomenlahden vedenkorkeusvaihteluun on ehdottomasti sisällytettävä siihen Tämän kytkennän puuttuessa mallin antamia tuloksia ei voi pitää luotettavina.”

Merenkululaitos huomauttaa, että Satama on peukaloinut omia tutkimustuloksiaan virtausmallien rakentamisessa:

”Sivulla 3 todetaan mallin kalibroinnista seuraavaa: ...’näitä tietoja käytetään virtausmallin kalibroimisessa, jossa mallin toimintaa säädetään siten että lasketut virtauskentät vastaavat mahdollisimman hyvin mittaustuloksia”

Ensin tehtiin siis mittaukset yhdestä paikasta, ja sitten niiden perusteella yleispätevä virtausmalli! Vähän niin kuin meteorologi mittaisi pilvien liikkeitä taivaalta yhdestä kohtaa, ja sanoisi sitten että näin ne liikkuvat aina laajemmalla alueella.

Merentutkimuslaitoksen raporttiin tulee toruva ja suorastaan opettavainen sävy:

”Tämä lausuma herättää kysymyksen, tarkoitetaanko, että tutkitussa tilanteessa käytetään sellaisia parametrejä, jotta ko. mallitulokset sopivat vastaaviin mittauksiin. Mallin ennustearvo, joka on kuitenkin koko työn tarkoitus, edellyttää, että parametrisointi on mahdollisimman yleispätevä. Mallilla, jossa parametrisointi suoritetaan paikallisesti siten, että malli toteuttaa paikalliset mittaukset, ei ole juurikaan ennustearvoa. Hydrodynaamisella mallillaan pitää olla fysikaalisesti mielekkäät parametrisoinnit laajoista mittausaineistoista ja teoreettisista tutkimuksista ja mallituloksia tulee verrata mittauksiin, ei säätää mallia niiden mukaan.”

Suurin ongelma mallilaskelmissa Merentutkimuslaitoksen mukaan on se, että vedenkorkeuden vaihteluja ei ole otettu huomioon. Tämän vuoksi ”virtausmallituksen tuloksia ei ole syytä pitää luotettavana.”

Edelleen ”Sivulla 5 todetaan mallin kalibroinnista seuraavaa: ’sisään- ja ulosvirtausolosuhteet on valittava mereen rajoittuvilla reunoilla siten, että malli antaa mittausten mukaisia tuloksia alueen sisällä’ viittaa myös mallitulosten manipulointiin.”

– – ”Mallia on ’kalibroitu’ sillä mittausaineistolla, jota itse asiassa pyritään selittämään. Tämä poikkeaa hyvästä mallitusetiikasta. Tämän tyyppiset kalibroinnit ovat yleensä tapauskohtaisia parametrien arvojen vääntelyä, jolloin mallin ennustavuutta ei itse asiassa voi arvioida lainkaan. Mallitöissä puuttuivat myös kaikki mallin alkutilaan alkuarvoihin, mallihilaan ym. liittyvät seikat.”

Aiemmin epäilin itsekseni Sataman omien selvitysten objektiivisuutta ja tieteellistä legitimitettä. Nyt asiasta ei ole enää epävarmuutta, vesistötutkimuksen johtava auktoriteetti teilasi kovin sanoin Sataman tutkimukset.

Tapasin tänään myös Uudenmaan ympäristökeskuksen väkeä. Tapaamista ja tutustumiskierrosta ympäristökeskukseen taisi ehdottaa alun perin keskuksen tiedottaja Pipsa Poikolainen. Innostuin ajatuksesta, koska on mukava kasvokkain tavata ihmisiä, joiden kanssa on ollut paljon tekemisissä puhelimitse ja sähköpostitse. Paikalla oli ympäristökeskuksen johtaja Leena Saviranta, apulaisjohtaja Rolf Nyström, ylitarkastaja Heidi Åkerla ja insinööri Heimo Tuomola. Kerroin aiemmin Poikolaiselle, että haluaisin tavata Åkerlan ja Tuomolan, jos sitä mahdollisuutta kerran tarjotaan. Heidän kanssa olen ollut paljon tekemisissä, koska he ovat saaneet Vuosaari-asian hoitaakseen. Johtoporras oli oma-aloitteisesti ilmaissut halunsa osallistua juttutuokioomme, mistä olin tietenkin mielissäni. Mitään järisyttävää uutta en saanut kuulla, mutta keskustelu oli joka tapauksessa antoisa. Kuulin etukäteen, että huomisen Sataman ja ympäristökeskuksen kokouksesta ei tule suurta uutista, niin kuin periaatteessa olisi voinut tulla. Kävi ilmi, että UUS on pyytänyt Suomen ympäristökeskukselta lausunnon jatkotoimista, ja tämä lausunto saadaan vasta huomiseen kokoukseen. Niinpä Åkerla ja kumppanit eivät ehdi

perehtyä siihen lausuakseen mitään käänteentekevää. Todennäköistä on, että huomenna kirjoitan jotain tyyliin: ”Vuosaaren tilannetta selvitetään edelleen. Asiaan palataan heinäkuun lopulla.” Lomakausi on nimittäin alkamassa, ja em. ympäristökeskuksen nelikko pääsee myös hyvin ansaitulle tauolle. Varsinkin Åkerla ja Tuomola ovat joutuneet melkoiseen myrskyn silmään toukokuun alusta lähtien. Heidän nimensä puhelinnumeroineen kun ovat olleet UUS:n jokaisen Vuosaarta koskevan tiedotteen lopussa. Nyström sanoi, että aina kun heidän puheilleen yrittää päästä, he selvittävät TBT-aineiden saloja puhelimesta jollekin toimittajalle tai muulle uteliaalle.

Mielenkiintoisinta kuultavaa tässä palaverissa oli se, että UUS oli antanut Merenkululaitoksen kanssa samaan aikaan huomautuksen Sataman omista selvityksistä, jotka oli liitetty vesilupahakemukseen. Åkerlan mukaan ”hakemus perustui huonolle tiedolle”.

Åkerla puhui myös HELCOM-säännöistä. TBT-yhdisteisiin liittyvät normithan ovat jossain määrin epäselviä. Opin, että Suomi on kyllä sitoutunut HELCOM-normeihin, mutta ne eivät ole kovin eksaktit. Niissä sanotaan mm. että rajoitukset pitää määrittellä kansallisesti eli jokaisessa HELCOM-maassa erikseen.

Herää uusia kysymyksiä: miksi vesioikeus ei ottanut huomioon UUS:n huomautuksia lisäselvitysten tarpeesta? Saiko vesioikeus luettavakseen Merentutkimuslaitoksen kriittisen arvion? Miksi Satama ei reagoinut, kun monelta taholta neuvottiin, että lisätutkimuksille on tarvetta?

Sivusimme myös uuden vesiluvan tarvetta. Tämä asia tuntuu olevan tässä vaiheessa jonkinlainen tabu, josta kukaan ei halua sanoa mitään. Sataman pitää siis hakea ympäristölupavirastolta uutta vesioikeuslupaa pahiten saastuneiden ruoppausmassojen käsittelyä varten (ks. juttu 6). Kuten kirjoitin, Sataman edellinen vesilupaprosessi kesti viisi vuotta. Tämä uusi lupa koskee rajatumpia toimenpiteitä, joten luultavasti hyvin todennäköisesti luvassa ei mene yhtä kauan. Nopeimmillaan vesilupa voidaan saada eri tahojen mukaan noin puolessa vuodessa, jos hakemus on selkeä ja hyvin tehty, ja jos siitä ei valita kukaan. No, on ihan varmaa että hakemuksesta valitetaan. Kukaan ei ota kantaa kuinka kauan lupaprosessissa voisi

mennä tällä kertaa. Kukaan ei tiedä. Kuuma kysymys tässä on se, kuinka paljon uuden vesiluvan hakeminen hidastaa koko satamahanketta vai hidastaako ollenkaan. Nyströmin arvioiden mukaan ruopattavaa riittää todennäköisesti koko kesäksi. Talvella ei jäiden takia ruopata.

Nyström sanoi, että aluksi Satama ei oikein ottanut uskoakseen, että uusi vesilupa tarvitaan. Huomasin saman asian kun haastattelin Sataman edustajia juttua 6 varten. He vähätelivät koko asiaa ja sanoivat, että lupaa ei varmaankaan tarvita. He pysyivät tällä kannalla vaikka sanoin, että Heimo Tuomola kertoi juuri minulle, että UUS on päättänyt, että vanha lupa ei riitä ja uusi lupa tarvitaan.

Näyttää siltä, että Sataman olisi kannattanut ottaa tosissaan Merenkululaitoksen suositukset ja varoitukset. Nyt kostaatuu se, että tarpeellisia selvityksiä ei tehty. Vaikka edellinen lupahakemus tuli vesioikeudessa hyväksytyksi, kuin ihmeen kautta, olisi pohjamudat kannattanut tutkia. Näitä tutkimuksia tehdään siis vasta nyt, kuusi vuotta myöhemmin.

Merentutkimuslaitoksen arvion viiteluettelossa on monta kiinnostavaa kohta. Siinä luetellaan tutkimukset, joista lausunto on annettu. Tilasin tänään puhelimitse yhden niistä HJA-engineering -nimiseltä konsultilta Yhdysvalloista. Viitteen otsikko on: ”Asiantuntijalausunto: Vuosaaren korjaustelakan hiekkapuhallusjätteet (HJA-engineering 6.3.1997)”. Kuulostaa lupaavalta. Satama on siis selvittänyt tätäkin jo 1997. Merentutkimuslaitoksen arvioissa tästä paperista ei kuitenkaan kerrota tarkemmin, siinä vain ehdotetaan lisäselvityksiä myös telakka-alueen läheisyydessä.

Lisäksi nyt pitää selvittää, onko Eestiluodon eteläpuolella sijaitsevalla läjitysalueella tehty uusia, parempia virtaustutkimuksia. Merentutkimuslaitoksen arvioissa Sataman tutkimukset kyseisellä alueella todetaan monin tavoin epäluotettaviksi, mm. juuri mallien manipuloinnin vuoksi, ja suositetaan uusien mittauksen tekemistä. Satamahan sai myrkkylöydön jälkeen luvan jatkaa ruoppauksia tietyllä alueella, ja läjittäminen tehdään ko. alueelle.

Näytin kaupunkitoimituksen uutispäällikkö Kalle Kuposelle Niemelän faksaamaa paperia ja kerroin näistä uusista tiedoista. Sovimme, että jatkan asian penkomista.

Sakari Niemelä faksasi minulle toisenkin paperin. Siinä vertaillaan Pikkalan ja Vuosaaren satamahankkeen ympäristövaikutuksia. Pikkala oli yksi vaihtoehto Sataman sijoituspaikaksi. Selvityksen mukaan Pikkalaan rakennettavalla satamalla olisi huomattavasti vähemmän haitallisia vaikutuksia ympäristöön. Erilaisista, lähinnä poliittisista syistä satama haluttiin kuitenkin Helsingin rajojen sisälle.

to 19.6. Kun tulin töihin, Sakari Niemelän sihteeri oli lähettänyt minulle lisää kiinnostavaa materiaalia, mm. sivuja Maa ja Vesi oy:n asiakirjasta ”Pikkalan satamahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostus”, jossa puhutaan myös paljon Vuosaaresta. Paperissa vertaillaan Pikkalan ja Vuosaaren satamavaihtoehtojen ympäristövaikutuksia. Sivulla 172 selvitetään Vuosaaren telakan toimintaa tähän tapaan (en ole korjannut hieman epäselviä lauserakenteita. Alleviivaukset ovat omiani.):

”Maalausta ja hiekkapuhallusta suoritettiin Uviassa telakassa (4500 m²) ja Kuivatelakassa (21 300 m²). Hiekkapuhallus suoritettiin kuparikromikuonalla. Maalauksessa käytettiin sekä punapigmenttimaaleja sinkkimaaleja, joita oli myös liuotinvapaita eli pigmenttirikkaita maaleja. ”Anti-fouling” myrkkymaaleja oli sekä orgaanisia tinayhdisteitä että kupariyhdisteitä sisältäviä tyyppejä.”

Tributyylitina mainitaan vieläpä nimeltä. **Tämä tarkoittaa, että joku ennusti jo 1995, että telakan edustalta voisi löytyä orgaanista tinaa!** Papereissa muistutetaan myös, että myrkyt voisivat vaikuttaa ruoppaustöihin:

”Jotta HELCOM:in ja muiden ruoppausta käsittelevien kansainvälisten sopimusten suosituksia voitaisiin noudattaa, olisi Vuosaaren telakka-alueella ympäröivien sedimenttien tilanne tinayhdisteiden ja muidenkin yhdisteiden kuten PCB:n esiintyminen kartoitettava huomattavasti nykyisin käytettävissä olevia tietoja yksityiskohtaisemmin.”

On pidettävä mielessä, että lausunto on Metropolitan Port oy:n tilaama, eli yritysryppään, joka halusi sataman mieluummin Pikkalaan kuin Vuosaaren. Toisin

sanoen paperi on Vuosaaren sataman vastustajien puhetta. Siitä huolimatta fakta on, että tributyylitinan löytyminen pohjalietteestä ja ongelmat ruoppauksessa aavistettiin jo 1995, mutta Satama ei jostain syystä ottanut asiaa tutkittavaksi. Yhä oudommalta vaikuttavat kommentit, joiden mukaan Sataman edustajat ovat olleet hyvin yllättyneitä viime aikojen tapahtumista, siitä että tinaa löytyi.

Tänään sain Niemelältä myös Johanna Mattilan antamia lausuntoja toukokuun loppupuolelta. Ne ovat ikään kuin yhteenvetoja ja johtopäätöksiä siitä, mitä TBT-löytö voi aiheuttaa. Hyviä dokumentteja perusasioiden, kuten raja-arvojen ja muiden säädösten kertaamiseen. Toisaalta lausunnot ovat pätevää, tutkimuksiin perustuvaa propagandaa, jolla pelotellaan sataman rakentajia. Mattila on kuitenkin tiedemies, tai -nainen, eikä sorru turhaan mollaamiseen tai mustavalkoisuuteen ja antaa myös myönnytyksiä Satamalle lausunnoissaan.

Odottelin tänä torstaipäivänä Sataman ja UUS:n kokouksen johtopäätöksiä. Minulle oli eilen kerrottu ympäristökeskuksen tapaamisessa, että suuria uutisia ei ole odotettavissa. Toisin kävi.

Ensin tuli Helsingin Sataman tiedote iltapäivällä kahden aikaan:

”Helsingin Satama on tehnyt kesäkuun alussa Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa sovitut lisätutkimukset Vuosaaren sataman rakentamiseen liittyvillä, noin 150 hehtaarin, ruopattavilla alueilla. Tutkimukset ovat varmistaneet, että telakan edessä olevalta, voimakkaasti pilaantuneelta alueelta TBT on levinnyt laajalle aina Sipoon Ribbingön ja Granön läheisyyteen. Myös Mölandetin edustan pohjasedimenttien TBT-pitoisuus on kohonnut.”

Tiedote antaa ymmärtää, että Satama on käynyt ottamassa näytteitä em. saarien edustalla. Näin ei kuitenkaan ole, vaan saarten tuntumassa näytteitä otti Mattila ym. Puheella myrkkyjen leviämisestä alustettiin melkoista muutosta Sataman retoriikassa:

”Telakan edustan merenpohjan TBT kulkeutuu virtausten mukana laajalle alueelle. Helsingin Satama pitää erittäin tärkeänä, että tämä pilaantunut massa saataisiin

poistettua alueelta mahdollisimman pian. – – ’Toivomme, että myös hankkeen vastustajat olisivat yhtä huolissaan Vuosaaren merialueen tilasta ja pyrkisivät myötävaikuttamaan siihen, että ongelma poistuu mahdollisimman pian’, Helsingin satamajohtaja Heikki Nissinen sanoo. ’Nyt TBT:n löytymistä käytetään satamahankkeen viivyttämiseen, sen sijaan että edistettäisiin siitä johtuvan ympäristöongelman nopeaa poistumista. Tutkimustuloksethan osoittavat, että TBT leviää jatkuvasti telakka-alueelta Sipoon saaristoon.’”

Lisäksi tiedotteessa kerrotaan, että UUS on antanut luvan aloittaa ruoppaukset entisen alueen lisäksi myös Lehdessaaren ja Käärmeniemen välisellä alueella. Ja että Niinilahden ruoppausedellytyksiä selvitetään vielä heinäkuun aikana.

Tiedotteesta voi päätellä, että Satama suostuu nyt uskomaan (toisin kuin jutun 6 aikaan), että se tarvitsee uuden vesiluvan pahiten saastuneiden massojen käsittelyyn. Ja Satama vetoaa hankkeen vastustajiin, etteivät he valittaisi vesilupahakemusta, koska valitukset pidentävät lupamenettelyä merkittävästi ja edelleen saattavat viivyttää koko hanketta. Nyt kaikkien osapuolten pitäisi vetää yhtä köyttä, ympäristön hyvinvoinnin nimissä. Luonnonsuojeluliiton Tapani Veistola vastaa tähän jutussa 7, että myrkyistä on selvästi enemmän haittaa jos niitä pölytetään ympäriinsä ruoppaamalla kuin jos ne jätettäisiin paikoilleen.

Ajattelin tässä vaiheessa, että myrkkujen leviäminen Sipoon saaristoon voisi olla uutinen, luulin nimittäin, että Satama olisi nyt tutkinut näitä alueita tarkemmin. Samaan aikaan tuli tiedote myös UUS:lta. Siinä kerrottiin lyhyesti, että Vuosaaren satamalle on annettu lupa ruopata hieman laajemmalla alueella.

Soitin sitten ympäristökeskuksen insinööri Tuomolalle kyselläkseni kokouksen tuloksista enemmän. (Panin heti merkille, että tavallisesti melko pidättyväinen Tuomola oli nyt, tapaamisemme jälkeen selvästi rennompi ja puheliaampi.) Kysyin ensin Sipoon saarista ja sain yllätyksekseni kuulla, että siellä päin ei olekaan tehty uusia tutkimuksia. Kun pääsimme itse asiaan, Sataman todellisiin uusiin tutkimustuloksiin, varsinainen uutinen alkoi hahmottua. Tuomola kertoi, että Niinilahdesta otettiin näytteitä useasta kohtaa, ja niissä näkyi aiempia korkeampia pitoisuuksia TBT-yhdisteitä. Vähitellen valkeni, että lähes koko lahden pohja on

tason 2 ylittävää massaa. Myös telakka-alueen ympäriltä otetuissa näytteissä oli aikaisempia tuloksia korkeampia pitoisuuksia. Kun soitin vielä Nyströmille ja Åkerlalle, selvisi, että kokouksessa kaikki olivat yllättyneet näin korkeista pitoisuuksista. Edelliset tutkimukset osoittivat esimerkiksi Niinilahden näytepisteessä alle 200 mikrogrammaa, ja nyt sieltä löytyi paikoin yli 400 mikrogrammaa kilosta. On selvää, että tätä massaa ei saa kuljettaa ja läjittää mereen tavalliseen tapaan. Sataman kriisi näytti syventyneen vakavasti, vaikka kummastakaan lehdistötiedotteesta mitään sellaista ei käynyt ilmi.

Kun soitin Sataman tekniselle johtajalle Aarno Ahdille, sain ensin kuulla pitkän luennon siitä miten huolissaan Satama on ympäristöstä ja kuinka ympäristönsuojelijat eivät ehkä tajua mitä tekevät viivyttyessään valituksilla satamahanketta. Hän ei puhunut aluksi mitään uusista, Satamalle epäsuotuisista tutkimustuloksista. Ennen tätä puhelua olin pyytänyt ja saanut UUS:lta faksitse kartan, jossa on Sataman uudet näytepisteet ja niistä löydetyt TBT-pitoisuudet. Minulla oli siis tavallaan kättä pidempää, jolla vastata Sataman väitteisiin. Ahti kuulosti yllättyneeltä kun tiesin minkä verran myrkkyjä oli löytynyt mistäkin kohtaa. Sen jälkeen hän myönsi, että uudet tulokset näyttivät huolestuttavilta, ne olivat yllättäneet Sataman: uusissa näytteissä TBT-arvot olivat kaikkialla korkeampia kuin edellisissä tutkimuksissa. Tässä oli uutiseni seuraavalle päivälle. Kerroin uutispäällikkö Kuposelle asiasta, ja hän päätti, että teemme tästä avausjutun juhannuslehden (huomisen lehti) kaupunkisivuille. Ennakkotiedoista poiketen Sataman ja UUS:n kokouksesta sikisi siis uutinen (ks. juttu 7).

Samana päivänä UUS oli saanut Suomen ympäristökeskukselta (SYKE) pyytämänsä lausunnon TBT-pitoisten ruoppausmassojen käsittelystä ja Vuosaaren tilanteesta. Sain lausunnon UUS:lta, ja siitä oli hyötyä jutun teossa. HELCOM-sääntöjen tulkinnasta on ollut epäselvyyttä, ja siksi yksiselitteisiä ohjeita TBT:n varalle ei ole ollut käytössä. Nyt SYKE:n lausunto selkeyttää ohjeita, käytännössä se lähinnä suosittelee niiden mukaan toimimista.

ma 23.6. Juhannusviikonlopun jälkeen maanantain aamupalaverissa oli puhetta Vuosaaresta. Viikon lomalta palannut kaupunkitoimituksen esimies Kaarina

Sinerkari viittasi torstain lehteen, ja totesi, että Vuosaari sen kuin tuottaa uutisia. Hän lisäsi, että Vuosaaren telakalla kuulemma maalataan jotain risteilijää. Ja että telakan toimintaa voisi seuraavaksi tarkastella lähemmin.

Klo 14.00 tapasin ympäristölakimies Sakari Niemelää. Mitään varsinaisesti uutta ei tullut ilmi, puhuimme asiakirjoista, jotka olin saanut häneltä aiemmin, eli Merentutkimuslaitoksen ja Maa ja vesi oy:n lausunnoista, joissa ennustetaan telakan edustan myrkkylöydöt. Niemelän kanssa täytyy pitää mielessä, että hän sananmukaisesti ajaa sataman vastustajien asiaa.

Sain Niemelältä yhden uuden asiakirjan. Se on ympäristöministeri Satu Hassin lehdistötiedote, päivätty 24.1.2002. Tiedotteen ydin on se, että Hassi myöntyy Vuosaaren kaavan hyväksymiseen valtioneuvoston enemmistön mukaisesti. Hassi oli loppuun asti hanketta vastaan, ja myöntävän päätöksen teki ministeri Suvi-Anne Siimes, joka oli Hassin sijainen ulkomaanmatkan ajan. Valtioneuvoston päätöksen tuli olla yksimielinen.

Tiedotteen liitteenä on Vuosaaren satamahankkeen käsittelyvaiheet 1995–2002. Liitteestä näkee, miten sekavia hankkeen aikaisemmat vaiheet ovat olleet. Siitä on myös kätevä tarkistaa tärkeitä päivämääriä. Liite vahvistaa aiemman tunteen, että en aio paneutua Vuosaaren satamahankkeen parikymmenvuotiseen historiaan kerralla, vaan sitä mukaa kun tulee tarve. Urakka olisi liian mittava tehtäväksi työaikana jatkuvien uusien käänteiden ja TBT-sotkun taustojen selvittämisen vuoksi. Vapaa-ajalla minulla on parempaakin tekemistä.

Pidimme palaverin Kaarina Sinerkarin kanssa. Näytin hänelle MTL:n ja Maa ja vesi oy:n oraakkelimaisia papereita. Kuten arvata saattaa, myös Sinerkari hämmästytti kuullessaan, että Satama sai tietää vakavasta TBT-riskistä jo 1995. Hänen mielestään on kiinnostavaa ottaa selville, mitä MTL teki lausunnollaan. Eikö se aiheuttanut reaktioita, käyttikö viranomaisen asiantuntemustaan pelkästään yksityisen tahon hyväksi? (MTL:n lausunto on Niemelän toimiston tilaama.)

Sovimme, että tutkin Vuosaaren telakan nykytoimintaa ja selvitän mitä lupia sillä on ja miten on mahdollista, että maalijätteitä on päässyt veteen ilmeisesti vielä

aivan viime aikoina. Päin vastoin kuin kirjoitin jutussa 2, telakka on yhä toiminnassa. Idea kirjoittaa telakasta seuraavaksi syntyi jokapäiväisessä aamupalaverissa, johon osallistuu päivävuorossa olevat kaupunkitoimituksen toimittajat ja jossa käydään läpi päivän lehti. Sovimme myös, että telakka-juttuun voisi liittää Sataman kommentit 1990-luvun TBT-varoituksista.

On totta, että telakka on jäänyt vähälle huomiolle. Tämä johtuu lähinnä siitä, että itse satamahanke ja siihen liittyvät uutiset ovat kuitenkin olleet lehtijutuissa pääroolissa, ja vieneet kaiken huomion. Olisin tietenkin voinut selvittää samalla myös telakan toimintaa. Kirjoitin telakan toiminnasta jutussa 2. Jutussa ei puututa telakan ympäristölupiin, ja niitä aion selvittää nyt. Muistan, että yritin kysellä eri paikoista telakan lupa-asioista, mutta en saanut selkeitä kommentteja oikein mistään.

ti 24.6. Tämä homma alkaa muistuttaa yhä enemmän salapoliisin työtä. Soitin Pariisiin Matti Perttilälle, Merentutkimuslaitoksen kemian osaston johtajalle, jonka nimi on siinä MTL:n lausunnossa, jossa tyrmitään Sataman tekemät tutkimukset läjityspaikan virtauksista ja sedimenttinäytteistä. Kyselin sellaisen paperin perään, joka mainitaan lausunnon viitteissä (Asiantuntijalausunto: Vuosaaren korjaustelakan hiekkapuhallusjätteet), koska halusin tietää mitä telakkajätteistä oli saatu tietää. Jos myrkkujen olemassaolo selvitettiin, miksi asiaa ei otettu huomioon, ja jos ei, miten se on mahdollista, onhan selvää että telakan edustalla niitä on. Perttilä neuvoi kysymään paperia Niemelältä, jonka toimisto MTL:n lausunnon alun perin tilasi ja joka oli toimittanut MTL:lle ne selvitykset, joiden perusteella se teki lausuntonsa. Puhuimme sitten yleisesti siitä, miksi MTL:n murskakritiikkiä ei otettu vakavasti. Perttilä kertoi, että SYKE, Satama ja firma nimeltä YVA olivat olleet yhdessä rintamassa eri mieltä Sataman tutkimuksen tieteellisestä pätevyydestä. Tuntuu hieman oudolta, että SYKE ei viranomaisena reagoinut MTL:n lausuntoon sen kummemmin.

Kysyin kuka on tämä Sarkkila, jonka nimi on parin olennaisen viitteen (mm. virtaustutkimusten) perässä. Hän on SYKE:llä töissä, mutta kuulosti olevan jotenkin sidoksissa myös YVA:an. YVA on yhtiö, jota SYKE käyttää tutkimuksissaan

ilmeisesti konsultin tavoin. Perttilä ei heti sanonut suoraan mitään, mutta kuin kerroin että voimme keskustella epävirallisesti ja luottamuksellisesti, hän myönsi, että tällä Sarkkilalla voisi olla yhteisiä intressejä SYKE:n ja YVA:n suhteen. Viimein kävi ilmi, että asiaan liittyy jotenkin Sarkkilan vaimo, jonka kautta näiden kahden tahon intressit olisivat kohdanneet. Olisiko vaimo ollut YVA:ssa töissä? Tuntuu uskomattomalta, että tällainen linkki olisi voinut olla ratkaisevassa asemassa, mutta asiaa pitää yrittää selvittää.

Telakka-juttua alustaessani puhuin vanhan tutun UUS:n Heidi Åkerlan kanssa (jonka kanssa on myös rennompaa jutella sen jälkeen kuin tapasimme). Hän sanoi, että UUS oli vastikään lähettänyt pari kirjettä Vuosaaren telakalle koskien niiden ympäristölupia. Kirjeiden kirjoittaja Aino Tamsi-Joensuu oli lomalla, mutta UUS:n ympäristönsuojeluosaston sihteeri lupasi faksata kirjeet. Vielä niitä ei kuulunut.

Soitin myös Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen ylitarkastajalle Juha Lahtelalle, jota haastattelin jo telakan sulkemista käsitelleeseen juttuun (juttu 2) ja joka Åkerlan mukaan tietää telakan lupa-asioista. Kun sain Lahtelan kiinni, hän oli juuri menossa kokoukseen ja sovimme että soitan hänelle huomenna.

Päätin, että säästän kaikki nauhat, joille olen äänittänyt puheluita, ja merkitsen tarkoin muistiin millä nauhalla on mitään. Jossain on muistaakseni sanottu, että on hyvän tavan mukaista ilmoittaa haastateltavalle, että puhelu menee nauhalle. En ole tehnyt niin. Voin kuvitella, että se saa haastateltavat entistä enemmän varuilleen. Toisaalta he kyllä aina tietävät puhuvansa toimittajan kanssa. Ja usein sanon, että ei tämä ole haastattelu, voimme puhua epävirallisesti jne, kenellekään ei pitäisi tulla yllätyksenä mitä lehdessä lukee. Hyvin harvoin näiden juttujen teossa on kukaan pyytänyt juttua tarkistettavakseen. Pari kertaa niin on käynyt, ja molemmilla kerroilla olen lukenut tekstin puhelimesta, tai sen osan tekstistä, jossa on asianosaisen kommentteja.

Olisin halunnut käydä kuvaamassa surullisenkuuluisaa telakka-allasta jo tänään, mutta toimituksessa oli pulaa kuvaajista. Ongelma on aina sama, mutta varsinkin nyt kun kaksi kuvaajaa jahtaa Jätteenmäkeä ja uuden hallituksen muodostamista.

Soitin tänään myös proffa Heikki Luostariselälle, ja ehdotin gradu-ideaani, sitä että opinnäytteen journalistinen osa koostuisi Vuosaari-jutuista ja mukana olisi myös tällainen päiväkirjamainen selonteko tapahtumien kulusta. Idea oli proffan mielestä OK, kuten myös maisteriohjelman vetäjän Erkki Hujasen mielestä, jonka kanssa juttelin viime viikolla.

ke 25.6. Sain kirjeet, jotka UUS on lähettänyt Vuosaaren telakalla toimiville firmoille 4.6. ja 9.6. Niissä todetaan, että telakkatoiminta edellyttää ympäristölupaa, ja urakoitsijoiden pitää nyt hakea lupia. Telakka on toiminut siis ilmeisesti ilman minkäänlaista ympäristölupaa! No, siinä voisi olla telakka-jutun kärki: Vuosaaren telakka, josta satamahanketta myrkyttävät aineet ovat peräisin, on toiminut ilman asiaankuuluvia lupia. Kävimme kuvaajan kanssa telakalla ja viihdyimme pitkään, se on aika mielenkiintoinen paikka.

Tänään opin muun muassa sen, että ihmisen kanssa voi puhua kaksikymmentä minuuttia puhelimesta ilman että hän sanoo yhtään mitään. En tajua, miksi X on niin äärimmäisen varovainen. Mies ei sano suoraan yhtään mitään vaan änkyttää ja ähisee ja kiertelee minkä ehtii. Sitäkään, että ”TBT on ehkä mahdollisesti peräisin telakalta” ei kuulemma saisi laittaa hänen kommenttinaan lehteen. Lopussa turhauduin ja kysyin ihan suoraan, miksi hän on niin varuillaan. Hän sanoi, ettei halua sekaantua Uudenmaan ympäristökeskuksen toimialueelle. Telakka kuuluu nykyään UUS:n ”valvontaan”. Voisiko Lahtela olla huolissaan omasta maineestaan? Telakkahan on toiminut vuosia ilman lupia, ja aiemmin Helsingin ympäristökeskus on ollut valvova viranomainen. Hmm.

ma 30.6. Aloitin telakka-juttua. Jutun kärki on se, että Vuosaaren telakka on toiminut 1970-luvun alusta asti ilman asiaankuuluvia lupia. Vaikuttaa jossain määrin haastavalta saada tekstistä järkevää ilman tiettyä annosta juridista jargonia. Lainsäädäntö ja lupien tarve on muuttunut vuosien varrella useaan kertaan.

Törmäsin tänään samaan ongelmaan kuin Vuosaari-kuplan puhjetessa puolitoista kuukautta sitten. Istun melkein koko päivän puhelimesta, ja saan pitkistä puheluista vain vähän käyttökelpoista informaatiota tai kommentteja. Nauhojen purku on

hidasta, en millään ehdi kuunnella kaikkia nauhoja, vaikka se tuntuu välttämättömältä koska niiltä löytyy usein tärkeitä asioita, joita en ole haastattelun aikana ehtinyt tai huomannut kirjoittaa ylös. Usein haastateltavat puhuvat hartaasti asioista, jotka ovat heidän virkansa tai omien intressiensä kannalta – tai eivät ollenkaan – olennaisia, mutta journalistiselta kannalta epäolennaisia. Joskus haastateltavat antavat vinkkejä, joiden he luulevat olevan jutun teon kannalta hyviä, mutta jotka ovat lopulta samantekeviä asioita. Esimerkiksi Helsinki repair yardin edustaja kehotti jututtamaan maalitehtailijoita, mutta journalistisesti ajatellen maalien käyttäjät tuntuvat toimijoista kiinnostavammilta; ja tietenkin ne, jotka ovat päästäneet maalijätteitä mereen. Asiantuntijan mielestä relevantti asia on usein journalistiselta kantilta epärelevantti. Pitäisi kysyä tarkempia ja täsmällisempiä kysymyksiä ja yrittää itsekkin pysyä asiassa. Toisaalta tämä asia on sen luonteinen, että vapaasti rupatellessa tulee usein kiinnostavia asioita ilmi. En saisi välttämättä haastateltavilta paljonkaan irti täsmäkysymyksillä, jos en ainakin lisäksi kysyisi kuvailevampia miksi, millainen, mitä luulet, mitä olet mieltä -tyyppisiä kysymyksiä. Itse asiassa parhaat tiedot olen saanut rupatellessa, en tiukoilla kysymyksillä. Mutta pitäisi opetella keskeyttämään.

Jututin lomalta palannutta ympäristöinsinööri Aino Tamsi-Joensuuta, joka on toinen em. UUS:n kirjeiden allekirjoittajista. Hän vahvisti jutun pääasian, eli että telakan urakoitsijoilla ei ole lupia nyt eikä niitä ole ollut aiemminkaan. Tamsi-Joensuu on avulias, mutta virkamieskiemurat ovat juurtuneet hänen kieleensä melko syvälle, joten haastattelu kestää; täytyy kerrata sanottuja asioita, jotta ymmärtäisin ne niin kuin ne ovat. Se oli hieman hämmentävää, että valvova virkamies ei tiennyt kaikkia telakoihin liittyviä lainsäädännön yksityiskohtia, vaan vastasi joihinkin kysymyksiin mutu-tyyliin. Tällainen oli esimerkiksi kysymys siitä, että kenen vastuulla lupien hakeminen kunkin lain voimassaoloaikana on: pitääkö yhtiöiden hakea lupia omaaloitteisesti vai onko viranomaisen tehtävä patistaa ne lupamenettelyyn? Ainakin minusta tieto tuntui olennaiselta. Vuosina 1967-1995 on siis ollut voimassa terveydenhoitolaki, jossa telakoita ei mainita, mutta sen ns. kaatopykälässä luetellaan erilaisia teollisuuslaitoksia ”ja niihin verrattavia laitoksia”, joilla pitää olla sijoituspaikkalupa. Oliko tuona aikana siis telakkayrityksen tehtävä tulkita lakia ja päätellä, onko sen toiminta rinnastettava mainittuihin teollisuuslaitoksiin? Tamsi-Joensuun tuntuma oli, että ennen vuotta 1995 (jolloin tuli laki jossa telakat

mainitaan) viranomaisen olisi pitänyt vaatia luvan hakemista. Hän sanoi myös (minkä kommentin laitan lehteen), että yrityksen pitäisi itse seurata lainsäädäntöä ja reagoida, jos siihen tulee muutoksia jotka koskevat omaa toimintaa. Mutta hänen mukaansa tässä tapauksessa näin olisi pitänyt menetellä vasta 1995 jälkeen, kun telakat mainitaan laissa. Tämä pieni yksityiskohta on olennainen kun selvitetään, miten on mahdollista että suuri teollisuuslaitos on voinut toimia kolme vuosikymmentä ilman lupaa.

Sain apua ympäristöministeriöstä, jossa on päteviä ympäristölainsäädännön asiantuntijoita. Luvan hakeminen on ollut yrityksen vastuulla jo 1967 voimaan tulleen terveydenhoitolain jälkeen, mutta viranomaisen pitäisi osaltaan valvoa, että lain piiriin kuuluvat laitokset hakevat tarpeellisia lupia. Hän lisäsi, että tuohon aikaan luvan tarvetta ei välttämättä ole ollut, jos laitos on merkitty asemakaavaan. Asemakaavaan hyväksyminen on ikään kuin kuitannut sen, että toiminta ei ole ihmisten terveydelle haitallista (tuohon aikaanhan ei vielä puhuttu ympäristöhaitoista). Tässä tapauksessa asemakaavaa ei ilmeisesti kuitenkaan ole ollut, koska UUS:n kirjeessä viitataan luvan tarpeeseen jo 1967 annetun lain aikana.

Soitin sitten asianosaiseen yritykseen, Helsinki repair yardin telakkapäällikkö Erkki Miettiselle, joka totesi ykskantaan, että tarvittavat luvat ovat kunnossa, ja että yhtiön asioista antaa lausuntoja toimitusjohtaja Ari Puroja. Tämä kertasi, että lupa-asiat ovat kunnossa, koska ympäristönsuojelulain velvoittama ilmoitus on jätetty. (Kun ympäristönsuojelulaki tuli voimaan vuonna 2000, erilaisten ympäristöön vaikuttavien yritysten ja laitosten piti tehdä ilmoitus toiminnastaan, minkä perusteella ympäristökeskukset päättelivät, tarvitaanko toiminnalle laissa määritelty ympäristölupa.) Tamsi-Joensuun mukaan ilmoituksella ei ole merkitystä, jos toiminnalla ei ole aiemmin ollut lupaa. Ilmoitusjärjestelmän idea on se, että siinä selvitetään, tarvitsevatko aiemmilla luvilla toimineet yritykset uutta ympäristölupaa, jossa eri lupamuodot yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi.

Kun kysyin Purojalta aiemmista luvista, hän yhdisti minut yrityksen sisäiselle tarkastajalle. Hän oli selvästikin tutustunut lakipykäliin, mutta väitti kivenkovaan, että 1995 voimaan tullessa laissa ei puhuta telakoista. Tarkastaja myönsi, että ympäristölupaa ei ole haettu vaikka olisi pitänyt. Hän sanoi, että se oli virhe, joka

johtui saamattomuudesta ja siitä, että toiminta on ollut hänen mukaansa vähäistä. Luvan tarve ei kuitenkaan riipu toiminnan määrästä. Tuntui todella oudolta, että yhtiön toimitusjohtaja ja ilmeisesti lupa-asioita selvittänyt sisäinen tarkastaja eivät *vieläkään* tienneet muusta luvan tarpeesta kuin ympäristöluvasta. Olihan UUS juuri kirjoittanut yhtiölle kirjeen, jossa selitetään juurta jaksuen lainsäädännön vaiheet ja eri luvat ja se, että yhtiön olisi pitänyt hakea niitä. Ja yhtiö oli vastannut UUS:lle: sain tänään toimitusjohtaja Ari Purojan allekirjoittaman kirjeen, josta lainaus:

”Käsityksemme mukaan laivanrakennus- ja korjaustoiminta ei ole edellyttänyt ympäristölupaa ennen kuin 1.3.2000 voimaan tulleen ympäristönsuojeluasetuksen 1 § 2 G -kohdan mukaan. Tällöin lupavelvollisten laitosten luetteloon lisättiin myös telakat.”

Yhtiö siis haastaa UUS:n kirjeessä esittämän väittämän, että telakka on mainittu 1995 terveydensuojelulaissa:

”Telakka on mainittu terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 1 §:n luettelossa, joten telakkatoiminta on ollut terveydensuojelulain (763/1994) 9 §:n tarkoittamaa sijoituslupan vaativaa toimintaa. Terveydensuojelulaki ja -asetus tulivat voimaan vuoden 1995 alussa. Helsinki repair yard oy ltd:n olisi tullut hakea Helsingin ympäristölautakunnalta terveydensuojelulain mukaista sijoituslupaa, vaikka aikaisemmillä toiminnan harjoittajilla ei ole ollutkaan sijoituslupaa tai terveydenhoitolain (468/1965) 26 §:n mukaista sijoituspaikkalupaa. Aikaisemmalta toiminnalta olisi tullut edellyttää sijoituspaikkalupaa terveydenhoitoasetuksen (55/1967) 917 § 1 momentin kohdan 44 perusteella. Koska toiminnalta puuttuu sijoituslupa, tulee Helsinki Repair Yard Oy Ltd:n hakea ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa viipymättä.

Sitaatissa tulee olennaisia asioita ilmi. Lisäksi sitaatin ensimmäisen kappaleen viimeisessä virkkeessä näkyy sama epätietoisuus, joka kuului Tamsi-Joensuun puheessa. ”– – toiminnalta olisi tullut edellyttää sijoituspaikkalupaa – –”. Tarkoitetaanko tässä siis viranomaista, joka ei ole edellyttänyt sijoituspaikkalupaa vaikka olisi pitänyt, vai pitäisikö yhtiön edellyttää lupaa omalta toiminnaltaan?

Päivän yllätyksestä vastasi sisäinen tarkastaja, joka puhui vuolaasti mutta halusi pysyä nimettömänä. Ihmettelin, että eikö tämä anna yrityksestä outoa kuvaa, ja että eikö hän halua keskustella asiasta vielä toimitusjohtajan kanssa, mutta hän pysyi kannassaan. Tärkein peruste taisi olla se, että hän ei halua että toimittajat soittelisivat hänelle. Kysyin Sinerkarilta miten tämän kanssa toimitaan, sisäinen tarkastaja antoi kuitenkin jutun kannalta tärkeimmät tiedot (olin tietenkin luvannut, että en mainitse nimeä jos asianosainen ei sitä halua). Sinerkari sanoi, että nimettömyydestä olisi hyvä kysyä vielä toimitusjohtajalta, koska sisäinen tarkastaja on ”vain” työntekijä. Pyysin myös lisää aikaa jutulle. Aamupalaverissa sovimme, että telakkajuttu tulisi keskiviikon lehteen, mutta iltapäivällä näytti siltä, etten saa juttua valmiiksi ja huomenna olen iltavuorossa.

Yksi tiedonhakuun liittyvä huomio: Finlex-lakitietokanta on epäkäytännöllinen, kun tarkastellaan em. kaltaista lakiproessia, siis sitä millä tavalla tietystä asiasta puhutaan eri laeissa eri aikoina. Vanhempien lakien sellaisten pykälien kohdalle, joita on muutettu, merkitään vain linkki josta pääsee uuteen pykälään. Vanhoja asetuksia ei siis pääse katsomaan.

ti 1.6. Sain tehtäväksi kirjoittaa huomisen lehteen Vuosaari-aiheisen uutisen ympäristölautakunnan esityksen perusteella. Lautakunta antoi pyyhkeitä Sataman vesistöntarkkailuohjelmalle, ja ohjasi tekemään suunniteltua tarkempaa seurantaa mm. ruoppauksen aiheuttamasta veden samentumisesta, josta on haittaa vesieliöille (juttu 9).

Tänään olo tuntui ilkeältä. Tuntui kuin tarkoituksella vainoaisin sataman rakentajia.

ke 2.6. Kirjoitin telakka-jutun loppuun, se julkaistaan huomisen lehdessä. Kirjoittamisprosessissa tuli harmittava takaisku, kun ympäristökeskuksen Aino Tamsi-Joensuu alkoi perua aikaisempia puheitaan. Soitin hänelle tänään uudestaan vain tarkistaakseni pari asiaa. Nyt hän kiisti joitakin seikkoja, joita oli aiemmin kirjannut virallisiin papereihin, telakkaurakoitsijoille osoitettuihin kirjeisiin. Hän epäoi, että ehkä 1970-luvun alusta vuoteen 1995 jatkunutta luvatonta toimintaa ei

voikaan nimittää luvattomaksi, koska telakoita ei nimetä erikseen terveydenhoitolaissa. Jouduin muuttamaan jutun kärjen otsikkoa myöten, ja monia asioita leipätekstissä, mikä oli turhauttavaa ja työlästä. Olinhan tehnyt jutun jo melkein valmiiksi kahtena edellisenä päivänä. No, täytyy toivoa, että nämä muutokset auttavat pääsemään taas hiukan lähemmäksi totuutta... Ainakin riski epätotuuksien tai epävarmojen totuuksien julkaisemisesta pieneni. Se kai tässä harmittaa, etten saanutkaan otsikkoon, että telakka on toiminut *kolmekymmentä vuotta* ilman lupia.

Oli ehdottomasti hyvä asia, että teksti sai levätä parin yön yli. Sitä oli helppo muokata, kun olin saanut siihen hieman etäisyyttä. Näin pitäisi aina voida tehdä.

Haastattelin juttua varten vielä paria Vuotekno oy:n ihmistä. Firma vuokraa telakan tiloja yrityksille, ja pääsi jutussa sanomaan, että ympäristöluvut ovat vuokralaisten omalla vastuulla ja niiden hoitaminen lukee vuokrasopimuksissa. Toimitusjohtaja Pekka Viukari kertoi, että telakka-altaassa työskentelevä Helsinki repair yard on laiska siivoamaan altaan pohjaa hiekkapuhallusjätteistä, vuokraisännän on pitänyt huomauttaa asiasta useaan kertaan. Vuoteknon tyypeiltä sain kuulla asioita, joiden perusteella voi päätellä, että Valmet on todennäköinen syyppä myrkkymaalipäästöihin. Valmetin aikana Vuosaarella toimi kaksi suurta uivaa telakkaa, ja on erittäin todennäköistä, että maalijätteitä joutui veteen niiltä.

Yritin saada kiinni Helsinki repair yardin toimitusjohtajan Ari Purojan kysyäkseni hänen mielipidettään työntekijän nimettömyydestä, mutta soittopyyntöni ei vastattu. Jätin vastaajaan viestin myös toisen luvattoman telakkayrityksen, Päijät-steelin edustajalle, joka ei soittanut takaisin. Toivottavasti ei tule sanomista. Kirjoitin juttuun, että ”Päijät-steelin henkilökuntaa ei yrityksistä huolimatta tavoitettu”.

Oli tekemässä pääjutun kinaloon tietokulmaa, jossa olisin selvittänyt kuka on työskennellyt milloinkin Vuosaaren telakalla. Tietoja oli kuitenkin vaikea saada, koska ihmiset olivat tavoittamattomissa, lähinnä lomilla. Tietokulma jäi tekemättä, osaksi myös sen vuoksi, että olin illalla jo aika väsynyt ja täynnä telakka-asiaa, en jaksanut.

pe 4.7. Telakkajuttu (juttu10) tuli ulos torstaina, komeasti isolla kuvalla premiltä alkaen, ja ”huusi jatkoa”, niin kuin Kaarina asian ilmaisi. Päätoimittajien ja osastojen esimiesten aamupalaverissa oli äimistely telakan luvattomuutta, ja vastaava päätoimittaja Janne Virkkunen oli kysellyt Kaarinalta asiasta.

Torstaina olin koko päivän Porvoossa juttukeikalla, joten pääsin tekemään jatkoa telakkajutulle perjantaina. Päätimme tehdä aiheesta ”miksi” eli suorapuheisen kysymys-vastaus-jutun, jossa on Miksi?-vinjetti. Aluksi tuntui ikävältä alkaa taas kiusata Tamsi-Joensuu-parkaa, mutta hän suhtautui asiaan hyvin. Kyselin kollegoilta neuvoja ensimmäisen miksi-jutun tekemiseen, ja minulle kerrottiin, että vastaukset laitetaan juttuun sellaisenaan. Eihän se ihan niin mennyt, Tamsi-Joensuu vastaili pitkään ja asiasta toiseen rönsyillen, joten kokosin ja tiivistin vastaukset nauhalta.

Puhuimme Kaarinan kanssa tutkimus-jutun tekemisestä.

la 5.7. Miksi-juttu julkaistiin (juttu 11). Jutusta tulee selväksi lähinnä se, että yritykset ovat itse vastuussa ympäristöluvistaan. Hämärän peittoon jää, mikä mättää viranomaisten valvonnassa, kun valtava teollisuuslaitos toimii vuosikaudet ilman lupia.

Samalla sivulla on jonkun kollegan tiedotteesta tekemä juttu siitä, että Uudenmaan TE-keskus haluaa lisäselvityksiä TBT-aineiden vaikutuksista Vuosaaren alueen kaloihin. Sinänsä ilahduttavaa, että tällaiset tahot reagoivat asioihin. Kuten jutusta käy ilmi, Helsingin edustalla käy kalassa 45 000 henkeä vuodessa (luku on kyllä hämmentävän suuri). Ja suosituimpia kalastusalueita ovat kaupungin itäiset vedet, joihin Vuosaarikin kuuluu.

su 20.7 Tämä juttu on suoraan jatkoa edelliseen: nyt UUS hyväksyi Vuosaaren sataman vesistönsuojeluohjelman (juttu 12). Siihen tuli juuri TE-keskuksen

vaatimuksesta lisäys, että TBT-aineet on mitattava myös kaloista. Tämä on vähintäänkin kohtuullista. Olisikohan UUS tai kukaan muu vaatinut kalojen pitoisuuksia, jos TE-keskus ei olisi herännyt?

su 6.7. Janne Virkkusen Vuosaari-aiheinen pääkirjoitus julkaistiin.

ma 14.7. Aloitin tutkimus-juttua. Jutun ydin on, että Satamaa varoitettiin TBT-aineista jo 1990-luvun puolessavälissä, ja silloiset tutkimukset ovat epäpäteviä. Virtausmalleja on manipuloitu ja näytteitä ei ole otettu telakan edustalta.

Lueskelin paperinivaskaani, ja tilasin lisää luettavaa. Sain tänään UUS:n 24.6.1997 päivätyn kirjeen Länsi-Suomen vesioikeudelle, jossa sanotaan, että ”massoista tulisi määrittää myös orgaaniset tinayhdisteet. – – Nämä täydennykset tulisi tehdä ennen luvan myöntämistä.

Soitin HJA-engineering oy:n Heikki Aholalle, joka oli ”yksityisen tahon” pyynnöstä arvioinut Sataman tutkimuksia, ja kritisoinut niitä rankasti. Hän puhui paljon siitä miten kaikin puolin järkevämpää olisi ollut sijoittaa satama Kirkkonummelle, joka oli yksi vaihtoehtoista. Tässä vaiheessa nämä argumentit eivät tunnu kovin olennaisilta, vaikka toisaalta Ahola vihjasi voimakkaasti epämääräisistä kytköksistä silloin, kun satama haluttiin väkisin Helsinkiin. Toisaalta hänellä on omat intressinsä pelissä, hän olisi halunnut suunnitella Kirkkonummen satamaan tiettyjä teollisuuslaitoksia, joita ei Vuosaareen mahdu.

Ahola muuten kertoi jutulleensa tutun rautatieinsinöörin kanssa, joka oli pitänyt sataman rautatien tunneleita vaarallisina korkeuserojen tms. vuoksi. Onnettomuus tunneleissa olisi kuulemma katastrofi.

ti 22.7. Hurjaa miten nopeasti aika kuluu. Tutkimus-juttu eteni tänään, mutta en oikein tiedä mihin suuntaan.

Puhuin Aarno Ahdin kanssa mukavia, en vielä ahdistellut vanhojen tutkimusten epäselvyyksillä. Halusin udella nykyhetkestä, siitä mitä VTT:n kanssa tehdyistä selvityksistä on irronnut. Opin lähinnä sen, että UUS ja Satama puhuvat jatkosta keskiviikkona 30.7.2003.

Juttelin Heidi Åkerlan kanssa Sataman vanhoista tutkimuksista. Ydinkysymys on: jättikö Satama tahallaan ottamatta näytteet telakan edustalta? Toinen kysymys kuuluu, että miksi satama ei reagoinut TBT-varoituksiin. Jälkimmäiseen oikeastaan tiedän vastauksen: Satama ei tee mitään ylimääräisiä selvityksiä, jos niitä ei varsinaisesti vaadita. Heitä voi tietenkin syyttää lyhytnäköisyydestä, mutta sehän on joka tapauksessa nykyihmisen perisynti, ainakin ympäristöasioissa, ei siis mitään uutta. Ehkä TBT-vaara tiedostettiin, mutta asiaa ei haluttu ottaa selville ennen kuin on pakko. Sitten voi sanoa – mikä on kuulemma maan tapa – että eihän me enää voida lopettaa kun kerran ollaan jo näin pitkällä. Tätä on tietenkin hyvin vaikeaa todistaa. Ja todennäköisempää on, että TBT-riskiä ei otettu vakavasti tai ajateltiin, että yhdisteitä ei ole pohjassa paljoa. Sitä paitsi Satama mittasi kokonaistina- ja sedimenttiasioita, mutta ei analysoinut siitä orgaanista ja epäorgaanista tinaa erikseen. Luultavasti he luottivat kokonaistina- ja sedimenttiasioihin eivätkä vaivanneet päätään tina-asioilla sen enempää.

Ensimmäinen kysymys on yhä auki. Maalaisjärki sanoo, että telakan edustalla on eniten myrkkijä. Silti Satama ei ole ottanut telakan edustalta sedimenttinäytteitä kuin kerran, vuonna 1997, ja siitäkin mitattiin vain PCB-aineet, ei muuta. Paperit ovat sekavia. Tutkimuksia on tehty monella eri kerralla eri paikoista, ja eri aikoina on mitattu eri asioita, joten on hyvin vaikeaa saada kokonaiskuvaa siitä mitä itse asiassa on mitattu ja saatu selville. HJA-engineering oy:n Heikki Ahosen arvelu siitä, että tutkimukset on tahallaan tehty harhaanjohtaviksi, on vakava syytös, jonka esittäminen lehtijutussa on harkittava tarkkaan. Täytyy jututtaa häntä lisää, ja kuunnella edellinen haastattelu nauhalta. Ja täytyy soittaa Pariisista palanneelle Merentutkimuslaitoksen Matti Perttilälle, koska myös MTL:n selvityksessä Sataman tutkimuksia kritisoitiin myös rankasti. Toisaalta on muistettava, että Ahosella on omat intressinsä pelissä, tai oli ainakin silloin kun hän lausunnon kirjoitti.

Se oli tänään selvä ”takaisku”, että Åkerlan mukaan myös UUS olisi suositellut näytteenottoa vain sedimentoitumisalueella (vähän matkan päässä telakasta) eikä telakan edustalla. Tuntuu käsittämättömältä, ettei UUS:kaan olisi pitänyt tärkeänä tutkia telakan edustaa.

Nyt tuntuu riskaapelilta lähteä syyttämään Satamaa vakavista laiminlyönneistä, siitä että he ovat jättäneet asioita tutkimatta silkkaa pahuuttaan. Toisaalta, jos tarkoitus on oikeasti ollut johdattaa tutkimusten lukijaa harhaan, en millään haluaisi jäädä yhdeksi harhaanjohdetuista! Paineita lisää se, että on hiljaisin kesäaika ja jutuista on huutava pula, ja tänään viikkopalaverissa sanoin, (ennen puhelua Åkerlan kanssa), että voisin saada jutun valmiiksi viikonlopuksi. Sen, että on hiljainen heinäkuu ei saisi tietenkään antaa vaikuttaa julkaisukynnykseen. Täytyy pitää pää kylmänä, ja jättää juttu vaikka kokonaan julkaisematta jos asiat eivät tunnu varmoilta. En tiedä sitten kuinka paljon syytöksiä voi laittaa muiden (kuten Aholan ja MTL:n Perttilän suuhun). Tästä jutusta voi tulla iso tai sitten juttua ei tule ollenkaan. Olen koonnut samalla ”Sanottua” -kainalojuttua, jossa on melko herkullisia lainauksia satamahankkeessa mukana olevilta, ja sen tutkimuksia kritisoivilta tahoilta. Ajattelin kirjoittaa samaan yhteyteen myös ”Kaupungin laita” -kolumnin tai kommenttiosan. Tekee mieli päästä sanomaan asioita myös omalla äänellä, kolumnin vapauden keinoin ja turvin. Jos tästä nyt mitään tulee, en tiedä. Tämän viikon voin tehdä vain puolikkaita Vuosaari-päiviä, koska aamupäivät olen kiinni ns. päivälisä-vuorossa.

Yksi tutkivan journalismin piirteistä on, että joskus pitkäkin perehtyminen ja penkominen johonkin asiaan tuottaa vesiperän. Täytyy varautua myös siihen.

Täytyy soittaa Juha Komsille, Sataman entiselle ympäristöpäällikölle, joka jäi eläkkeelle toukokuussa (kreivin aikaan!). Åkerlan mukaan, jolle kerroin avoimesti kaikki epäilyni, Komi ei henkilönä ainakaan koskaan vaikuttanut siltä, että voisi vehkeillä tutkimusten kanssa, hän päinvastoin tuntui Åkerlasta haluavan oikeasti hoitaa ympäristöasiat hyvin.

ti 28.7. Kirjoitin ”ykkösen” eli pikku-uutisen ensimmäisen sataman liikenneyhteyksiä koskevan urakkasopimuksen solmimisesta (juttu 13). Taloustoimituksesta tuli eräs toimittaja käymään kaupunkitoimituksen deskillä, ja halusi kysyä kumpi uutisoisi urakasta. Vuosaari on ollut kokonaan kaupunkisivuilla, joten listavuorossa (iltavuoron vastaavana toimittajana) ehdotin, että me ottaisimme aiheen. Olin kyllä huomannut tiedotteen, mutta ajattelin säästää uutisen tällä viikolla julkaistavaan isompaan juttuun, josta ainekset saadaan Sataman ja UUS:n keskiviikkoisesta kokouksesta. Nyt taloustoimituksessa joku oli tehnyt asiasta uutisen, ja he aivan oikein tulivat keskustelemaan kaupunkitoimitukseen mahdollisesta työnjaosta. He olivat kirjoittaneet uutisensa Startel-uutistoimiston tiedotteen mukaan. Startel oli hoitanut asian melko suurpiirteisesti, uutisessa kerrottiin ensimmäisestä urakasta Vuosaarella ylipäänsä, vaikka kyseessä oli ensimmäinen liikenneyhteyksurakka. Satamassahan on esimerkiksi raivattu metsää ja ruopattu merenpohjaa jo pitkään, joten ensimmäisestä urakasta ei todellakaan ollut kyse.

su 3.8. Tämän viikon keskiviikkona oli Sataman ja UUS:n kokous, josta olin saanut tiedon etukäteen. Soitin iltapäivällä Nyströmille, Tuomolalle ja Ahdille ja kyselin kokouksen tuloksista. Mitään järjestyttävää ei tullut, mutta ihan hyvä päivitys Vuosaaren asioista saatiin lehteen (juttu 14). Kokouksessa oli puhuttu 2-tason TBT-massojen käsittelystä, arvatenkin, ja Satama oli saanut UUS:lta luvan ruopata myös Niinilahden koillisranta. Nostin jutun kärkeen sen, että Sataman uusi vesilupahakemus jätetään syyskuussa. Kertasin luvan ja hakuprosessin merkitystä, ja kerroin Ahdin sanoin joitakin asioita myrkkymassojen käsittelystä. Satama on selvittänyt VTT:n kanssa TBT-lietteen käsittelyä, mutta Ahti ei kertonut yksityiskohtia. Se selvisi, että massojen käsittely, siis puhdistaminen on aivan liian kallista. Vaihtoehdoksi jää massojen varastoiminen maalle, saastuneen aineksen eristäminen meriympäristöstä tavalla tai toisella. On kiinnostavaa kuulla, miten se aiotaan tehdä. Kuten tässä uusimmassa jutussa kerron, ongelmalietetä on satoja tuhansia kuutioita. Eduskuntatalon tilavuus on 106 000 kuutiota.

Sain juttuun myös ensimmäisen arvion TBT-aineiden aiheuttamista kustannuksista. Ahti arvioi, että myrkyt maksaisivat parin prosentin verran koko hankkeen

budjettiin nähden. Summa ei ole pieni; koko sataman kustannukset ovat Helsingille ja valtiolle 460 miljoonaa euroa. Keijo Himanen käveli vastaan käytävällä ja ihmetteli TBT-kustannuksia. Kaksi prosenttia tekee 9 miljoonaa euroa. Ja tämä on tietenkin alaspäin vedetty arvio, kuulin sen Ahdin äänestä.

Tässä jutussa saatiin tuurilla pieni uutisvoitto. Kokouksen jälkeen ei tullut UUS:n tiedotetta tavalliseen tapaan, koska UUS:n tiedottajat olivat syystä tai toisesta poissa keskiviikkoiltapäivän. Tiedote tuli vasta torstaina, jolloin kirjoittamani juttu oli jo lehdessä. Toisaalta tiedotteessa ei ollut tyypillisesti juuri mitään muuta asiaa kuin uusi ruoppausalue. Kiinnostavin asia tällä hetkellä, ruoppausmassojen kohtalo, ei olekaan UUS:lle kuuluva asia muuta kuin silloin kun he antavat viranomaislausuntonsa uuteen vesilupahakemukseen. Joka tapauksessa opiksi voi ottaa sen, että oli hyvä tietää Sataman ja UUS:n kokouksen päivämäärä taas etukäteen, jolloin tiesin soittaa heti sen jälkeen ja uutisia saatiin lehteen tuli tiedote tai ei.

STT oli poiminut juttunsa kärkeen TBT-massojen väliavarastoinnin. Sataman haluaa jo alkaa ruopata 2-tason ylittäviä massoja, ja varastoida ne väliaikaisesti satama-alueelle. Minäkin puhuin asiasta Ahdin kanssa, mutta koska konkreettisia päätöksiä varastoinnista ja esimerkiksi siinä käytettävistä menetelmistä ei ole tehty, ja Satama ja UUS keskustelevat asiasta paremmin elokuun alkupuolella, jätin asian jutusta pois. Kun luin STT:n jutun, tuntui että väliavarastointi olisi pitänyt mainita. Jos asia on kiinnostava, sen voi uutisoida ennakoivaan tapaan, vaikka siitä olisikin vielä tulossa tarkempia neuvotteluja.

Tutkimus-juttu kuihtui käsiini, ainakin toistaiseksi. Hienoinen pettymys. Ensinnäkin Aholalla on omia intressejä, joiden vuoksi hänellä on hyvä syy mollata Sataman tutkimuksia ja vastustaa sataman rakentamista Vuosaareen. Ahola olisi nimittäin halunnut rakentaa uuteen satamaan paperinkäsittelylaitoksen, mutta Vuosaaressa se ei käy päinsä tilanpuutteen vuoksi. Lisäksi maalaisjärkeni koki kolauksen, koska UUS:kaan ei jostain käsittämättömästä syystä vaatinut näytteenottoa telakan edustalta. Kolmanneksi: on jossain määrin anakronista tivata Satamalta sitä, miksi orgaanista tinaa ei mitattu alueelta hyvissä ajoin. TBT-aineiden vaaroista on opittu vasta hiljattain. Tämä ei tietenkään sulje pois sitä, että mitään yllättävää ei ole siinä

että vanhan telakan edustalla on itsestään selvästi kaikenlaisia aineita, eikä mittauksia ole tehty riittävästi.

Itse asiassa ehdotin uutispäällikkö Kalle Kuposelle, joka tuli lomilta (ja on nyt kaupunkitoimituksen pomo Sinerkarin jäädessä lomalle), että olisimme kuitenkin kysyneet em. kiusalliset kysymykset tämän päivityksen yhteydessä. Vanhoista tutkimuksista ja niiden puutteesta tulisi hyvä ”Miksi?”, tosin Miksi-juttuformaatti voisi olla liian lyhyt. Koponen oli sitä mieltä, että säästetään tutkimusasiat, kunnes satama hakee uutta vesilupaa. Tosin Sataman lupahakemus jätetään vasta syyskuussa, ja minun pestini loppuu elokuun lopussa... Mutta joka tapauksessa on hyvä idea udella 1990-luvun asioista jonkin ajankohtaisen asian yhteydessä, koska omillaan tutkimusjuttu ei taida kantaa edellä mainituista syistä.

(Kevennys! 31.7. jutun kanssa samalla sivulla on yksi STT:n kesäankoista, joka meilläkin pääsi lehteen: ”Laivan epäillään kipanneen jätteitä veteen.” Porvoon lähellä joku mökkiläinen oli tulistunut, kun kotirantaan oli ajautunut pahanhajuista jätettä. Seasta oli löytynyt myös ruotsalaisia teepusseja. Kun ulapalla oli samaan aikaan näkynyt ruotsalainen rahtilaiva, näytti ihan siltä että syylliset olivat selvillä. Vääriin. Soittelin asiasta seuraavana aamuna, ja totuus oli, että WC-jäte oli heitetty huviveneestä, joita alueella on paljon. Joten, teepusseista ja hajusta huolimatta, ruotsalaiset eivät tällä kertaa olleet asialla.)

ke 20.8. Lähdin eilen puolen päivän jälkeen parin kollegan kanssa kaupungin ympäristölautakunnan järjestämälle perinteiselle toimittajien veneretkelle. Retkellä oli puheenvuoroja muun muassa viime viikon pienestä öljypäästöstä, sinileivistä ja vesistön tilasta ylipäänsä. Kun yllättäen näin Aarno Ahdin Kauppatorin laiturilla, arvasin että töihin tässä joutuu, hyvästi leppoisa risteily ja maisemien katselu! Ahti piti puheenvuoron, jossa hän julkisti sataman virallisen suunnitelman TBT-massoja varten. Tätä on odoteltukin. VTT:n kanssa laadittu suunnitelma tarvitaan uutta vesilupaa varten. Satama ehdottaa syyskuun vesilupahakemuksessaan, että 2-tason massat sijoitettaisiin Niinilahteen, joka jää lopulta sataman alle (juttu 15). Suunnitelman mukaan lahti ruopataan tyhjäksi, sinne kipataan saastuneet massat, ja niiden päälle kasataan kiinteää maa-ainesta. Lopulta lahdesta tulee satamapihan

pohja. Suunnitelmaan kuuluu myös Niinilahden 2-tason massojen välivarastointi kallioon louhittavaan altaaseen. Niinilahti pitää saada ensin tyhjäksi ennen kuin sinne voi varastoida mitään. Haastattelin Ahtia veneessä, samoin UUS:n apulaisjohtaja Rolf Nyströmiä, jolla oli oma lyhyt puheenvuoronsa. Mukana oli paljon toimittajia. Ahti pääsi telkkariin sanomaan, miten he haluavat ”hoitaa tämän ympäristöongelman pois päiväjärjestyksestä”.

Kysyin Nyströmiltä myös 1990-luvun TBT-varoituksista. Hänen(kin) mielestään on perusteltua kysyä, miksi niihin ei reagoitu. Nyström muistutti, että myös UUS kehotti vesioikeudelle antamassaan lausunnossa mittaamaan myös orgaaniset tinayhdisteet. Ahtia en valitettavasti ehtinyt ehdistellä näillä kysymyksillä, mikä jäi hiukan vaivaamaan. Sen sijaan keksin hienon uuden tiedonhankintamenetelmän: kun Ahti esitteli Niinilahti-suunnitelman alkuperäiskappaleita, pyysin niitä röyhkeästi itselleni. Mukavana miehenä Ahti suostui, hiukan vastahakoisesti kylläkin, ja antoi minulle koko kansiolisen materiaalia! Toistaiseksi niistä oli ainakin se hyöty, että saimme jutun graafin tarkemmaksi. Jatkoa varten on myös hyvä, että vesiluvan hakemukseen liitettyjä piirustuksia ja suunnitelmia voi vilkaista. Ja, täytyy myöntää, Vuosaari-papereiden keräilystä on tullut kesän aikana jo melkein harrastus...

Jutun 15 kinaloon tuli tausta-kainalojuttu. Aiemmin lähes samat asia ovat olleet tietokulma-kainalona. Siinä faktat luetellaan ranskalaisin viivoin, kun taustavinjetin alla on proosaa. Ranskalaiset viivat olivat hävinneet käsittelyssä, ja teksti on nyt hiukan tökkivää. Myös taustajutun otsikko muuttui käsittelyssä. Alkuperäinen kuului: ”Satama vastatuulella.” OK, ehkä se ei ole paras mahdollinen, mutta uusi otsikko ”Myrkkylöydöt hidastivat sataman rakentamista” ei ole hyvä sekään. Tuollaisen voisi oikeastaan kirjoittaa vasta kun satama on valmis. Ja virallinen arvio tässä vaiheessa on, että projekti pysyy aikataulussa.

Myös pääjutun otsikko muuttui taittovaiheessa. Alkuperäinen oli: ”Helsingin Satama haluaa varastoida Vuosaaren myrkyt Niinilahteen”. Tämä otsikko ei kuitenkaan mahtunut normaalilla pääotsikon fonttikoolle, joten se muutettiin epätäsmällisempään muotoon: ”Helsinki haluaa varastoida Vuosaaren myrkyt Niinilahteen”, ja Helsingin Satama tuli kakkosotsikkoon. Niinpä niin, lehtijuttujen

teko on toimituksessa jossain määrin ryhmätyötä, siihen on freelancerin työhön tottuneella välillä vaikea mukautua.

Joka tapauksessa, tämän jutun myötä Vuosaari-jupakassa sulkeutuu tietty ympyrä. Olen tyytyväinen että se tapahtui ennen kuin pestini Hesarissa loppuu. Toukokuun alussa TBT-myrkyt löytyivät; nyt julkistettiin suunnitelma, mitä asialle aiotaan tehdä. Lähes kolmen ja puolen kuukauden aikana asia on kasvanut: myrkkijä oli enemmän kuin aluksi luultiin ja niistä on aiheutunut ja aiheutuu paljon enemmän harmia kuin aavistettiin. TBT:n vuoksi sataman pitää esimerkiksi hakea uusi vesilupa, mikä voi olla pitkä prosessi. Tributyyliinasta aiheutuvat kustannukset tulevat varmasti ainakin kaksinkertaistumaan nykyisestä arviosta. Jupakka on paitsi kasvanut, myös rönsyillyt moneen suuntaan. Yhdeksi sivujuoneksi muodostui liikuntaviraston puuhailut Vuosaarenlahdella ja Jan Wallin mökkirannassa. Toinen rönsy oli Vuosaaren telakan puuttuvat ympäristöluvut. Seuraava askel on Sataman uuden vesilupahakemuksen jättäminen. Silloin selviää Niinilahti-suunnitelman yksityiskohdat, ja eri tahot luultavasti antavat asiasta syksyn mittaan lausuntojaan. Syksyllä etenee myös Vuosaaren satamaan liittyvä rikostutkinta, joka ei ole liikahtanut koko kesänä. Luonnonsuojeluliittohan jätti poliisille tutkintapyyynnön siitä, että ruoppaukset aloitettiin lupaehtoja täyttämättä. Tulokset myrkkypitoisuuksista olisi siis pitänyt toimittaa Uudenmaan ympäristökeskukseen kaksi kuukautta ennen ruoppausten aloittamista, ja Satama aloitti kaivuun ennen kuin tulokset olivat tulleet heillekään. Tutkintaa johtava Jouko Siikavirta kertoi puhelimesta, että laiminlyönti näyttää ilmeiseltä. ”Rapsut tulee varmasti jollekulle.”

la 23.8. Kun lauantain Kaupungin laita -kolumnille etsittiin kaupunkitoimituksen sähköpostilistalla kirjoittajaa, ilmoittauduin (juttu 16). Olen pitkin kesää hautonut ajatusta, että voisin kirjoittaa Vuosaaresta kolumnin. Onkin jo korkea aika sanoa jotain omalla äänellä! Koko kesän olen kirjoittanut asiasta tiukkaa uutista, en ole edes kommentti-kainaloa tehnyt. En tiedä onko tämä puolustelua, mutta jollain tavalla Vuosaaren tapahtumat ovat olleet uutisteksteissäkkin tarpeeksi isoja skandaaleja ja laiminlyönnit tarpeeksi törkeitä, niin että kenenkään ei tarvitse enää todeta että on se niin väärin. Paljon helpompi oli liittää kommenttiosuus erääseen Nuuksion ulkoilualueista kirjoittamaani juttuun. Tapaus oli klassinen suojellako vai

eikö suojella -tyyppinen kiista, joskin melko hienosyinen. Siinä molempien osapuolten perustelut olivat asiallisia, sanoisinko että moraaliväittämien välinen harmaa alue oli laajempi. Eli asia ei ollut kovin mustavalkoinen, siihen teki hyvää sanoa oma kommenttinsa. Vuosaari-jutuissa puolestaan ei ole ollut mitään epäselvyyttä siitä, kuka on väärässä, kuka on paha tyyppi ja kuka on uhri. Ja Kaarina Sinerkarin Näkökulma-kolumni (jutun 3 yhteydessä) oli aika tyhjentävä silloin toukokuussa. Tietenkin asiaa olisi voinut mainiosti kommentoida kolumnissa kesälläkin. Siihen että en aikaisemmin tehnyt niin, saattaa vaikuttaa myös se että olen uutisoinnissa pinnistellyt paljon puolueettoman ilmaisun eteen, tai niin ainakin kuvittelen. Tiedän että aihe on hyvin arkaluontoinen, joten minun on pitänyt olla varovainen. Saatan olla montaa mieltä Vuosaaren puuhamiesten tekosista, asenteesta ja ammattitaidosta, mikä käy ilmi tästäkin päiväkirjasta, mutta uutista kirjoittaessani mielipiteet on pidettävä omana tietona. Sen vuoksi voi olla, että yhtäkkinen kolumnissa revittely on tuntunut kaukaiselta; ainakaan siihen ei ole ollut ihan helppo tarttua.

No, tähän vihoviimeiseen Vuosaarijuttuun, Kaupungin laita -kolumniin, purkautuivatkin sitten kaikki kesän aikana kertyneet patoutumat! Kirjoitin ulos epäkohtia, virheitä ja laiminlyöntejä, joita olen huomannut Helsingin Sataman teettämässä vanhemmissa tutkimuksissa, ja kirjoitin myös 1990-luvun TBT-varoituksista, joista olen edellä kertonut. Itse asiassa yksi motiivi kirjoittaa kolumni oli se, että saan jotenkin kerrottua niistä varoituksista, nyt sen tajuankin. Se tutkimusjuttuhan jäi tekemättä; siinä olisin kysynyt Sataman tyypeiltä juuri näistä asioista. Miten kätevää, nyt minun ei tarvinnut soittaa yhtään puhelua, kirjoitin vain asiat lehteen omasta näkökulmastani...

Tuntui hyvältä kirjoittaa kolumnissa kaikista niistä asioista, jotka jäivät kesällä vaivaamaan. Nyt ne ovat poissa mielestäni, lentäneet ulos maailmaan lehden sivuilla! Helpottavaa. Kuten Merentutkimuslaitoksen murskakritiikki Sataman tutkimuksia kohtaan sekä maalaisjärki-argumenttini siitä, että on selvää että vanhan telakan edustalta löytyy myrkkijä. Kirjoitin myös mahdollisimman selkeästi ulos sen, että Satamaa varoitettiin TBT:stä 1995, ja Satama mittasi myrkyt vasta 2003. Loppuun laitoin maininnan siitä, että Skotlannissa on herätty epäilemään olisiko TBT:llä ja MS-taudilla yhteyttä. Sain asiaa käsittelevän Guardian-lehden artikkelin

Sakari Niemelän sihteeriltä. Niemelä onnistui (taas?) käyttämään minua äänitorvena. Mietin kyllä pitkään, onko MS-asia turhaa pelottelua. Päädyin siihen että ei. Kolumni voikin olla provokatiivinen, ja kirjoitin pelkistä alustavasta epäilyistä, en sanonut esimerkiksi että TBT ”todennäköisesti” tai ”luultavasti” aiheuttaa keskushermoston tautia.

Muuten, tästä jutusta tuli talon ulkopuolelta tasan yksi palaute, ja se oli satamajohtaja Heikki Nissisen puhelu. Hän oli hiukan närkästynyt jutusta, mutta ei mitenkään hälyttävästi. Taisi hän mainita sanan ”ristiinnaulita” jossain kohtaa, mutta veti sen pois kun kysyin että kuulinko oikein. Nissinen oli ottanut henkilökohtaisesti sen, että jutussa puhutaan välinpitämättömyydestä ja esimerkiksi huonoista tutkimuksista. Häntä kismitti se, että jutussa puhuttiin Helsingin Sataman tutkimuksista vaikka kyse oli oikeasti heidän palkkaaman konsultin tutkimuksista. Nissinen ymmärsi kuitenkin sanomattakin sen, että lehtijutussa pitää vetää mutkia suoraksi, ja että lukijalle ei ole tärkeää onko se Satama vai konsultti joka tutkimukset tekee, tärkeää on se että Satama on toimeksiantaja. Nissinen väitti, että he ovat koko ajan luulleet käyttävänsä parhaita asiantuntijoita; minä olin eri mieltä. Hän myös korosti ihan oikeutetusti sitä, että TBT-aineista ei tiedetty 1990-luvulla yhtä paljon kuin nyt. ”Eihän me *voitu* tietää kaikkea sitä...” Sitä hän ei pystynyt perustelemaan tyydyttävästi, miksi siitä telakan edestä ei otettu näytteitä ajoissa. Nissinen oli puhelimesta kieltämättä melko vakuuttava, epäilykseni tahallisista laiminlyönneistä hälventyivät ehkä hiukan. Huolimattomuutta, suurpiirteisyyttä ja alkeellista riskinhallintaa ei kukaan voine kiistää. Tahallisten laiminlyöntien mahdollisuudesta vielä: Nissinen on Sataman ylimmällä rappusella, hän ei näe alas asti, sinne missä varsinaiset duunarit hääraävät.

Epilogi

Syksyisessä Jyväskylässä 1.10.2003

Ensimmäinen Vuosaaren satamaa koskeva juttu kesän jälkeen julkaistaan Helsingin Sanomissa. Kaupunkisivujen juttu on otsikoitu: *Vuosaaren satama hakee uutta lupaa marraskuussa*. Jutussa kerrotaan Niinilahden tyhjentämisestä ja väliaikaisen varastoaltaan rakentamisesta. Myrkkymassat aiotaan siis haudata sataman alle

jäävään Niinilahteen. Itse Niinilahden myrkkylietteet pitää säilöä väliaikaisesti kallioon louhittavaan altaaseen, ennen kuin sen pohjaa päästään ruoppaamaan.

Aarno Ahti kertoo TBT:n aiheuttamisen vastoinkäymisten taustoista: ”Asiantuntijatkaan eivät osanneet varoittaa, että TBT-yhdisteisiin pitäisi kiinnittää huomiota.” Ahti jatkaa: ”Suomessa ei ole ohjeita siitä, miten suuria pitoisuuksia sisältävää massaa saa läjittää meren pohjaan.” Ja edelleen: ”Jos satamaa ei rakennettaisi, myrkkyy olisi merenpohjassa, ja se vaikuttaisi siellä eliöihin.” Kaksi ensimmäistä väitettä eivät pidä lainkaan paikkaansa ja kolmaskin on pahasti harhaanjohtava: eliöiden kannalta olisi parasta olla kajoamatta myrkkyyihin. Jutussa ei ole käytetty muita henkilölähteitä. En oikein tiedä mitä ajatella. Hämmäntävää. Mitä tämä journalismi oikein on?

Epilogi II

7.7.2005 Helsingin käräjäoikeus tuomitsi Helsingin Sataman teknisen johtajan Aarno Ahdin sakkoihin kahdesta vesilain rikkomuksesta. Hän sai 40 päiväsakkoa, joista Ahdin tuloilla maksettavaa tuli yhteensä 2000 euroa.

Ensimmäinen luparikkomus oli se, että ympäristölupaehdoissa edellytettyä ilmoitusta töiden aloittamisesta ei ollut tehty. Lupaehdoja rikottiin myös siinä, että ruopattua pohjamutaa läjitettiin väärään paikkaan. Lisäksi lupaviranomainen eli Uudenmaan Ympäristökeskus ei saanut ajoissa selvitystä TBT-pitoisuuksista. Oikeus korosti, että Ahdin velvollisuuksiin kuului valvoa, että lupaehdoja noudatetaan.

KAUPUNKI

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

► KULTTUURI B 4-B 7 ► KAUPPAPAikka B 2

Vuosaaren sataman ruoppaus keskeytyi

MARKUS JOKELA / HS

► Merenpohjasta löytyi ympäristömyrkyjä

► Ruoppaus ehti kestää vain kaksi päivää

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

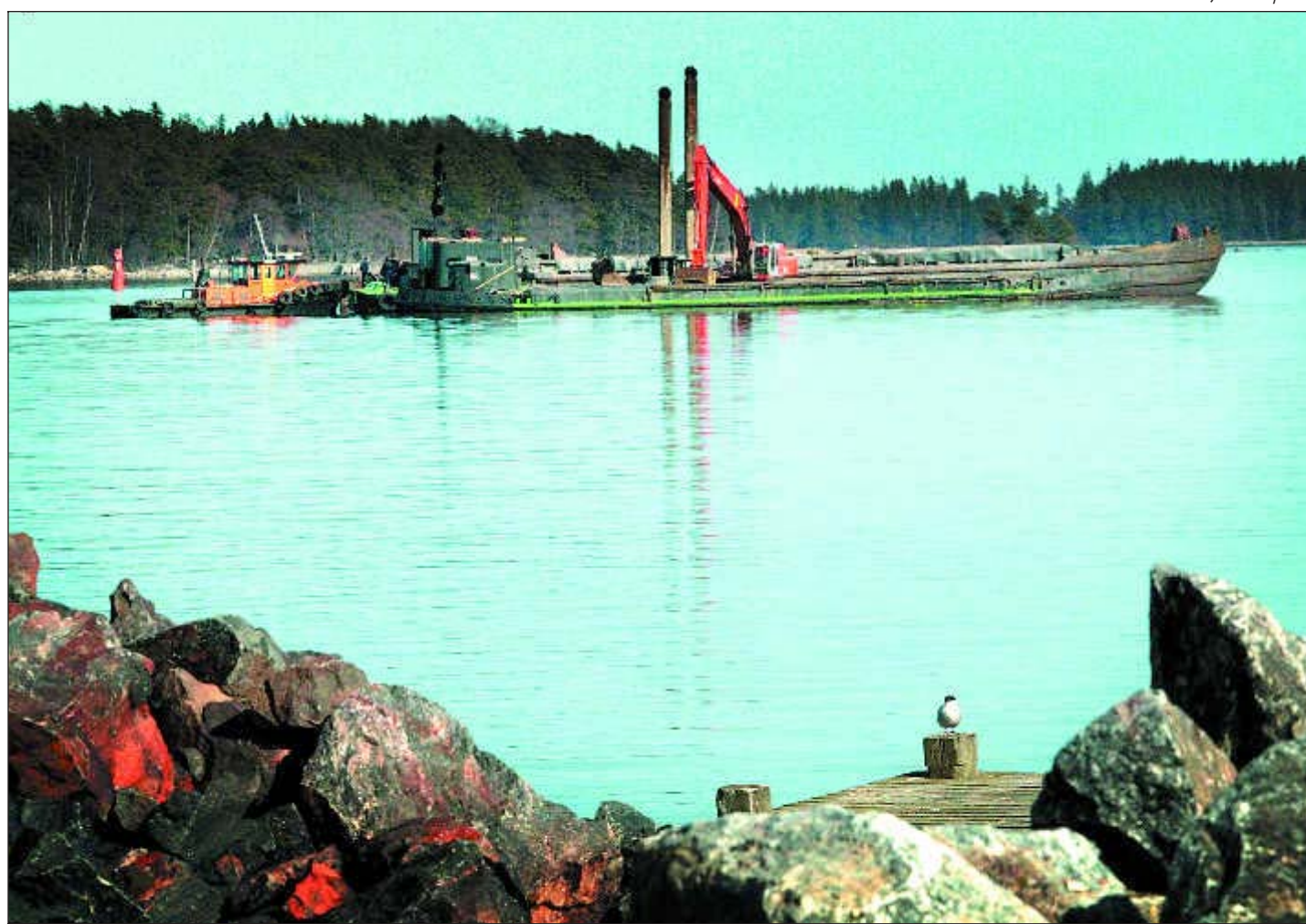
Ruoppaukset Vuosaaren sataman vesialueella loppuivat viime perjantaina kun selvisi, että merenpohjassa on ympäristölle haitallista tributyylinen (TBT). Ainetta on pohjamudassa jopa kymmenkertaista määrä sallittuun määrään nähden. Ruoppaus alkoi viime viikon torstaina ja keskeytyi perjantaina.

Helsingin satama aloitti ruoppaukset, vaikka vesilupien vaatimat TBT-arvot eivät olleet selvillä.

"Sataman vesiluvissa asiaa ei ole selvitetty", ympäristölakimies Sakari Niemelä sanoo. Niemelän asianajotoimisto tilasi TBT-pitoisuudet selvittämään tutkimuksen, joka julkistettiin perjantaina.

Uudenmaan ympäristökeskus pyysi samana päivänä Helsingin satamalta lisää tutkimuksiin ja ruoppaus keskeytyi. Myös Helsingin satama oli tehnyt tutkimuksen pohjamutien aineista.

Helsingin sataman teknisen johtajan Aarno Ahdin mukaan tulokset saatiin juuri samana perjantaina.

Vuosaaren telakan eteläpuolella ruopataan veneilysataman aallonmurtajan paikkaa. Samanlaisella proomuauksella ruopattiin Niinilahdessa tulevan suursataman vesialueella, kunnes myrkytöisyydet tulivat tietoon.

Ruoppaus aloitettiin kuitenkin ennen kuin myrkytöisyydet olivat selvillä. "Me arvioimme, että nyt ruopattua paikasta Niinilahdesta ei löydy liikaa haitallisia aineita", Helsingin sataman ympäristöpäällikkö Juha Komi kertoo.

Helsingin sataman tilaaman tutkimuksen mukaan Niinilahden pohjassa on kuitenkin

TBT-yhdisteistä 29 mikrogrammaa pohjan liettekiloa kohti. Pitoisuus on selvästi yli sallittujen arvojen.

Hollannissa TBT-aineiden raja-arvoksi on määritelty 1,5 mikrogrammaa per kilo. Vuosaaren sataman alueella pahimasta paikasta löytyi jopa 8300 mikrogrammaa mutakiloa.

Koska TBT-aineita löytyi reippaasti suoja-avot ylittävää pitoisuutta, tietyistä paikoista ruopattua pohjamutaa ei saa kasata mereen kuten oli suunniteltu.

On vielä epäselvää, kuinka suuri ala merenpohjaa on saastunut niin pahasti, että lietteitä ei saa kasata merenpohjaan. Pohja-aineista syntyy tuhat

kuutiometriä yhdeltä hehtaarialta.

"Kippausvaiheessa hienojakoinen liete pääsee leviämään veden virtausten mukana. Haitta-aineet ovat kiinnittyneet nimenomaan hienojakoisuuteen", sanoo toimintajohtaja Johanna Manninen Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus oy:stä.

Yhtiö teki asianajaja Niemen tilaaman tutkimuksen, jossa TBT-arvot paljastuivat.

"Suomi on sitoutunut kansainvälisiin HELCOM-ohjeisiin, jotka kieltävät tällaisen aineksen läjittämisen mereen", Manninen sanoo.

Niin sanotun Helsingin komission merensuojelua koskevat HELCOM-ohjeet koskevat kaikkia Itämeren maita. Ne määrittelevät muun muassa toimenpiteitä, joita tiettyjä pitoisuuksia sisältäville pohjakerrostumille saa tehdä.

Toinen vaihtoehto on nostaa ja kerätä liete maalle, mikä voi

olla suuressa mittakaavassa hankalaa.

Kun Vuosaaren sataman rakentamista valmistellaan, juuri ruopatun lietteen keräämispaikka on olennainen. Lietteen kuljetus maalle ja sen säilöminen maan päällä on kallista ja hankalaa.

Tällaiset TBT-pitoisuudet vaikuttavat erittäin paljon luonnon monimuotoisuuteen", Manninen arvioi. Löydetty myrky vaikuttaa vesieläimiin monilla tavoilla. Se vaikuttaa niiden hormoneihin ja hankaloittaa siten lisääntymistä ja kasvua.

TBT-aineet kerääntyvät erityisen helposti simpukoihin. Jos TBT-pitoisuudet pohjakerrostumissa ovat suuria, simpukat jäävät pieniksi eivätkä ne voi lisääntyä. TBT-aineet eivät ole tietävästi ihmiselle haitallisia.

TBT-yhdisteet hajoavat luonnossa, mutta hajoamisaike vaihtelee paljon.

Kesällä aineiden hajoamiseen menee vedessä 6-85 päivää ja pohjan sedimentissä 120-670 päivää.

TIETOKULMA TBT on tinayhdiste

- Tributyylinen (TBT) on orgaaninen tinayhdiste.
- TBT-aineita käytetään laivojen pohjamalinala. Maali ehkäisee levien ja muiden eliöiden tarttumista alusten pohjaan.
- TBT-aineet aiheuttavat muun muassa vesieläinten lisääntymisen ja kasvuhäiriöitä.
- Yhdisteiden vaikutuksia tai kerääntymistä ihmiseen ei ole havaittu.
- Monien ympäristömyrkyjen tavoin TBT kerääntyy pohjalietteen.
- 20 mikrogrammaa TBT:tä yhdessä kilossa lietteä aiheuttaa vaurioita ympäristössä
- Vuosaaresta TBT-aineita löytyi jopa 8300 mikrogrammaa kilosta lietteä.

havaittu.

Monien ympäristömyrkyjen tavoin TBT kerääntyy pohjalietteen.

20 mikrogrammaa TBT:tä yhdessä kilossa lietteä aiheuttaa vaurioita ympäristössä

Vuosaaresta TBT-aineita löytyi jopa 8300 mikrogrammaa kilosta lietteä.

Sijaisten käyttöä aiotaan rajoittaa Helsingin kouluissa

► Opettajan ensimmäiseksi poissaolopäiväksi ei saisi vastedes palkata sijaista

► Säästöt suurentavat ryhmiä entisestään vuonna 2004

Helena Kjelberg
HELSINGIN SANOMAT

Kun opettaja sairastuu, hänelle ei vastedes ilmeisesti palkata sijaista ensimmäiselle poissaolopäivälle. Ehdotus sisältyy Helsingin opetusviraston talousarvioehdotukseen vuodelle 2004.

Kaupunginhallituksen asettama säästovelvoite merkitsee koulujen käyttömeneihin ensi vuonna lähes 27 miljoonan euron vähennystä. Sijaista luopumalla koulut voisivat säästää vuodessa noin 1,5 miljoonaa euroa.

Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto käsittelee

talousarvioesitystä tänään tiistaina. Jos se ei hyväksy sijaisista luopumista, vastaava säästö on haettava jostain muualta.

Vuoden 2004 säästötartve on jatkossa ensi syksynä toteutettaville säästöille. Ne tietyt mm. koulujen ryhmäkokojen suurentamista, tukiopeutuksen, kerhotuntien ja valinnaisaineiden määrän vähentymistä. Kaikkea tätä merkitsee ns. tuntikeyhksen eli koulujen käyttötöön annettavan tuntimäärän pienentyminen.

Jo ensi syksynä tuntimäärä pienenee aiempien päätösten perusteella kolme prosenttia. Vuonna 2004 vähennys olisi

nyt käsittelyyn tulevan ehdotuksen mukaan alaluokilla ja ammatillisessa koulutuksessa 3,3, yläasteella 3,8 ja lukioissa 4,2 prosenttia. Alun perin tuntikeyhseen kaavailtiin vieläkin jyrkempää leikkausta. Siltä kuitenkin vältyttiin, jos leikkaukset aloitetaan jo vuoden alussa eikä vasta kouluvuoden alkaessa elokuussa.

Miten tuntikeyhssästä kussakin koulussa toteutetaan, jää koulun itsensä ratkaistavaksi.

Ryhmäkoot nousevat kahta kappaletta. Toisaalta varsinaisen luokkakoko kasvaa ja toisaalta luokkaa pystytään yhä harvemmassa aineessa jakamaan kahtia.

Vielä vuonna 2001 ryhmäkoko suomenkielisillä ala-asteilla oli ensimmäisellä ja toisella luokalla noin 20 ja ylempillä luokilla 24 oppilasta. Se kasvaa monessa koulussa jo ensi ja viimeistään seuraavana syksynä lähemmäksi epävirallisia enimmäiskokoja, jollaisina pidetään ensimmäisellä ja toisella

luokalla 25:tä ja ylempillä luokilla 32:tä oppilasta.

Vakinaisia opettajia koulusta ei ainakaan vielä irtisano. Sen sijaan tuntiopettajien joukko pienenee esityksen mukaan lähes kolmanneksella eli noin 200 opettajalla.

"Soketahan me olisimme, elleimme myöntäisi, että säästöt jossain näkyvät", myöntää opetusviraston kehittämispäällikkö Tero Vuontisjärvi. Hänen mukaansa missään vaiheessa ei ole kuitenkaan herännyt kysymystä siitä, etteikö lakisääteisiä velvoitteita pystyttäisi toteuttamaan.

Säästöpakettiin liittyvästä kouluverkon tarkistuksesta opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto on päättänyt jo aiemmin. Päätös tietää lukuisien kouluhankkeiden siirtymistä ja kymmenien viiappelukoulujen lakkauttamista lähivuosina.

Jo aiemmin on myös linjattu, että esimerkiksi hyvin pienien kielten ryhmiä ei enää aloiteta.

Porolahdessa yhdistetään luokkia

► Johtokunnat vetoavat säästöjen perumiseksi

Roihuvuonna sijaitsevan Porolahden koulun rehtori Markku Keijonen ei suorasta kädeltä osaa sanoa, miten hänen koulussaan tilanne hoidetaan, jos opettajalle ei enää ensi vuonna saa palkata sijaista.

"Se on uusi tilanne, joka täytyy miettiä kunnolla", Keijonen sanoo. Kahta 30 oppilaan luokkaa ei välttämättä yhdistetä yhdeksi, vaan turvaututaan tavalla tai toisella esimerkiksi koulunkäyntiavustajan apuun, hän pohtii.

Tämän vuoden koulusäästöt merkitsevät Porolahden koulussa mm. sitä, että kolme noin

20 oppilaan viidettä luokkaa yhdistetään kahdeksi 30 oppilaan luokaksi.

Yläasteella valinnaisaineiden opetus vähentyy. Suositut kuvaamatoiden ja tietotekniikan kurssit toteutuvat todennäköisesti ensi syksynäkin, mutta sen sijaan ranskan opetus on vaakaaludalla.

Yhdestä opettajasta koulu myös joutuu luopumaan.

Vuosi 2004 vielä ankarampien säästövaihtumusten on Keijosen mukaan pitkälti vielä arvailujen varassa. Ryhmäkoot kasvavat entisestään, jokainen museo- tai muu opintokäynti koulun ulkopuolella täytyy

mieltä entistä tarkemmin. Myös oppimateriaalin kierrätys lisääntyy. Nykyisinkin kirjoja kierrätetään, ei pelkästään säästösyyistä vaan myös kestävän kehityksen nimissä.

Vanhemmat, jotka ovat ottaneet koulusäästöjen takia yhteyttä Porolahden koulun rehtoriin, ovat olleet eniten huolissaan ryhmäkokojen kasvamisesta, luokkien yhdistämisestä ja kaveripiiriin muuttamisesta. Keijonen mukaan kukaan ei joudu ilman kaveria vieraseen ryhmään.

Keijonen on eniten huolissaan opettajien jaksamisesta. "Koulun arki on riittävän kova ilmiönä. Ajan ilmiöt heijastuvat opettajan työhön: oppilaiden pahoinvointi, unettomuus, päihteiden käyttö."

Säästöistä huolimatta Keijonen luottaa siihen, että helsinkiläiskoulut pystyvät kyllä hoitamaan tehtävänsä.

"Tähän saakka kouluoimeaa on pidetty hyvin Helsingissä. Nyt tietty joustavuus poistuu. Kyllä koulu tämän kestä, mutta helppoa ei välttämättä tule olemaan", Keijonen sanoo.

Keijonen tosin huomauttaa, että hänen oma 750 oppilaan koulu on isona yhtenäisenä peruskouluna joustavampi mukautumaan uuteen tilanteeseen. Vaikeampaa on pienillä kouluilla.

Parhaillaan Helsingissä viriää myös koulusäästöjä vastustava liike. 44 koulun johtokunnat vetoavat kaupungin päättäjiin, jotta nämä peruisivat opetus-toimen leikkaukset.

Viimeiset lastit Pietariin meneviä marjaomenapuita pakettiin Harvialan taimitarhalla maanantaina.

Omenapuut lähtivät lahjapakettissa Pietariin

► Helsingin syntymäpäivälahja Pietarille on 300 marjaomenapuita

Milla Autio
HELSINGIN SANOMAT

Viimeinen erä Helsingin syntymäpäivälahjasta Pietarin kaupungille, 85 marjaomenapuita pujoiteltiin maanantaina kahteen rekkaan Harvialan taimitarhalla Janakkalassa. Viisimetristen puiden latvoissa pyöri lähtiesä vain västäräkkejä ja muutamia viime syksyn marjoja, mutta juhannukseen mennessä niiden pitäisi kukkia Pietarin juhlapuistossa Nevan rannalla.

Ensimmäiset Helsingin lahjoitusta 300 marjaomenapuita istutettiin luoteeseen Pietariin, Staraja Derevnjan kaupunginosaan yhdeksänkymmenen hehtaarin puistoon

kokeeksi keväällä 2001 ja niitä on mennyt sinne jo kolmessa erässä. "Kolmesataa puuta eli yksi puu Pietariin jokaiselle vuodelle", viher suunnittelija Eva-Liisa Telén kertoo.

Juhlapuistoon tulee muun muassa kirsikkapuita Japanista ja penkkejä Australiasta. Turkulaiset lahjoittavat havupuita ja pylväshaapoja.

Rekkakuskit Vladimir Litvinov ja Aleksei Kiseljov arvelevat omenapuulastin olevan perillä Pietarissa tiistaina aamupäivällä. "Maanantaina rajalla ei tavallisesti ole pahaa jonoa."

Juuttikankaaseen käärityt, pellosta nostetut juuripaakut eivät kestä pitkää odoteltua. Keskiyöksi puut pitäisi jo istuttaa puistokujalle uimaran tuntumaan.

Tullia puista ei tarvitse maksaa, koska venäläiset kuittasivat lahjan humanitaariseksi avuksi.

Marjaomenapuita on kasvatettu taimitarhalla 15 vuotta ja

niiden sisaria kasvaa Helsingissä katu- ja puistopuina muun muassa Lauttasaressa ja Hältälässä. Ne ovat Helsingin kaupungin tilaus.

Lahjapuiden siemenet kerättiin 1987 harvinaisen komeasta marjaomenapuusta vanhan talon pihalta Viidin Nummelasta. Pellossa puut on pidetty kaapeina ja juuret pieninä, mutta jos ne viihtyvät perillä Nevan rannassa, ne alkavat leviittää ja kasvattaa latvustaan 5-8 metrin korkeuteen.

Marjaomenapuun kukat ovat valkoisia tai vaaleanpunaisia, hedelmät pieniä ja keltaisia tai punertavia.

Pietarin juhlapuiston omenapuulehtoon menevät jänisten ja peurojen hampaista selviytyneet valioyksilöt. Niiden viidentoista vuoden kasvatus on maksanut noin 90 000 euroa.

Lahjan luovuttaa Pietarin puistossa kahden viikon kuluttua Helsingin ylipormestari Eva-Riitta Siitonen.

LYHYESTI

Hus palkkaa viransijaisen Asko-Seljavaaralle

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri Hus palkkaa sittenkin sijaisen Töölön sairaalan plastiikkakirurgian ylilääkärin virkaan. Husin hallitus kävi maanantaina toistamiseen läpi kirurgian toimialajohtajan Seppo Vainionpään tekemän kielteisen päätöksen.

Kansanedustajaksi maaliskuussa valittu ylilääkäri, mikrokirurgi Sirpa Asko-Seljavaara (kok) oli valittanut siitä, ettei Hus aio palkata hänelle sijaista vaalikauden virkapaan ajaksi.

Asko-Seljavaaran mukaan tänä vuonna klinikan huippu-mikrokirurgien määrä on pudonnut kuudesta neljään ja Hyksin plastiikkakirurgian jonoissa on yli 2 000 potilasta.

Sijaista vastustanut Vainionpää taas sanoi selvityksessään, että koko sairaanhoitoalueelle on saatu kaksi plastiikkakirurgian erikoislääkärää lisää. Vastavaan ei ole kyetty muilla kirurgian alueilla.

Porvoon saaristosta kerätty öljyä kymmeniä kiloja

PORVOO. Sulavasta jäästä irronnutta öljyä kerättiin Porvoon rannikolla maanantaina ensimmäistä päivää vapaapalokunnan voimin. Tähän saakka keräämisestä ovat huolehtineet saariston asukkaat.

Talteen otettu öljy pitää toimittaa Porvoon paloasemalle. Palomestari Kosti Heiskanen mukaan öljyä on nyt otettu talteen kymmeniä kiloja.

Öljyhavainnoista voi ilmoittaa Porvoon paloasemalle (019) 547 3700. Eiliseen mennessä havaintoja oli tullut useita kymmeniä.

Pahimmat öljyessintymät ovat Emäsalon länsirannalla. Esiintymät ovat pieniä ja yksittäisiä.

Tuntematon mies jäi junan alle Puistolassa

Toistaiseksi tuntematon, noin 35-40-vuotias mies jäi junan alle ja kuoli Helsingin Puistolassa asemalla lauantaina kello 23:n aikaan.

Junan alle jäänyt oli noin 180 senttimetriä pitkä ja normaaliavoloinen. Miehen hiukset olivat tummat, lyhyet ja siistit. Hänellä oli tummat viikset.

Vaateuksena miehellä oli vaaleanruskea pusero tai popliinittaki, punainen villapusero, harmaat suorat housut ja Sievin mustat nahkakengät kokoa 44.

Lisäksi miehellä oli vasemmassa nimettömässä kultainen sormus, jossa on kaiverrus "12.5.89 Kaisu".

Polisi pyytää miehen henkilöilyksyydestä jotain tietäviä soittamaan Helsingin poliisin väkivaltarikosyksikköön numeroihin (09) 189 5349 tai (09) 189 5308. Virka-ajan ulkopuolella numero on (09) 189 4240.

Espoon järvet välttyvät kalakuolemilta

Espoon järvet kärsivät viime talvena happikadosta, jonka pelättiin tappavan kaloja. Jäiden lähdyttyä on kuitenkin selvinnyt, että suurilta kalakuolemilta on välttytty.

Parissa järvestä kaloja on kuollut jonkin verran. Pahiten happikadosta kärsi Matalajärvi, jonka rannoilla oli pääsäänteenä haisevia kuolleita kaloja. Samaan aikaan järven rannoille kuitenkin pelmahti paljon lokskeja. Ne söivät suurimman osan kaloista ja loput painuivat pohjaan.

Espoon ympäristökeskuksesta arvelaan, että talvella tehdyt hoitotoimet estivät pahat kalakuolemat.

KAUPUNKI

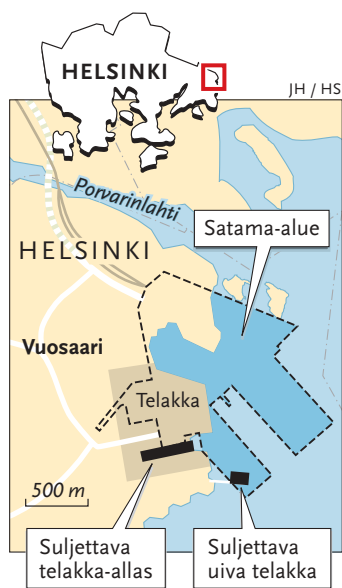
KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

► KULTTUURI B 6–B 9 ► KAUPPAPAikka B 4–B 5

Telakka-altaan ja uivan telakan toiminta keskeytetään Vuosaaressa

► Telakalta on päässyt ympäristömyrkyjä meriveteen

► Myös sataman ruoppaus keskeytyi useaksi viikoksi

ILKKA RANTA / LEHTIKUVA

Telakka-altaasta on päässyt mereen erittäin myrkyllisiä TBT-yhdisteitä. Niiden vuoksi keskeytyi myös Vuosaaren sataman ruoppaus.

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Laivojen huoltaminen Vuosaaren telakka-altaassa ja niin sanotulla uivalla telakalla keskeytetään, koska niiden toiminnasta pääsee ilmeisesti ympäristömyrkyjä meriveteen. Kyse on tributyylinasta (TBT), jonka vuoksi myös Vuosaaren sataman ruoppaus pysähtyi perjantaina.

"Ei ole mitään järkeä jatkaa telakkatoimintaa, koska sen seurauksena tributyylinasta pääsee veteen", Helsingin Sataman tekninen johtaja **Aarno Ahti** sanoo.

Ahdin mukaan kaupungin hallintoon on otettu yhteyttä, jotta riskialtista toimintaa voisi loppua mahdollisimman pian. Huoltopaikat olisi ennen pitkää suljettu joka tapauksessa sataman tieltä.

ten pääsyä mereen ei juuri valvota. "Telakka-altaalla kävi ympäristökeskuksen tarkastaja syksyllä 2000. Hänelle kerrottiin, että satama-altaaseen päästettävä vesi työntää maali-jätökset altaan perälle", Lahtela sanoo. Lahtelan mukaan tätä väitettä ei tarkistettu eikä muutakaan kontrollia ole.

Telakka-allas tyhjenetään aina huollon ajaksi, ja laivan pohjasta irrotettu maali jää altaan pohjalle. Kun huolto on tehty, portit avataan. Vesi täytetään altaan ja laiva pääsee ulos. Tässä vaiheessa TBT-aineita on vuosien varrella päässyt veteen.

"Allas on tapana puhdistaa muutaman kerran vuodessa", Lahtela sanoo. Vanhaa maalia

ei kerätä järjestelmällisesti talteen eikä sen kulkeutumista altaasta valvota.

Lahtelan mukaan huoltokäytännöt telakalla eivät ole muuttuneet vuosien varrella. Hänen mukaansa on mahdollista, että maalijätettä on joutunut me-

reen myös viime aikoina. Lahtela ei kommentoi uivan telakan huoltojen ympäristöriskejä.

Ahdin mukaan laivoja hiekkapuhalletaan sekä telakka-altaassa että telakan edustalla uivassa telakassa. Hänen mukaansa on selvää, että hiekkapuhalluksessa maalijätöksä joutuu veteen. "Siitä se on kaikki tullut", Ahti kertoo.

"Itse saamme tietysti syyt- tää. Olisi pitänyt tajuta, että telakan toiminta ei ole meille eduksi", Ahti sanoo. Hän viittaa TBT-aineisiin, joiden vuoksi Vuosaaren sataman ruoppaus jouduttiin keskeyttämään viime perjantaina alkuunsa.

TBT-aineet ovat orgaanisia tinayhdisteitä. Ne haittaavat muun muassa vesieläinten hormonoitumista. Suurissa pitoisuuksissa eläinten lisääntyminen ja kasvu häiriintyvät.

Monien muiden ympäristömyrkyjen tavoin TBT kerääntyy vesistöissä pohjalietteen.

Pohjamudan TBT-pitoisuudet olivat paikoin niin suuria, että ruoppattua lietettä ei saa kasta mereen. Nyt selvitetään muita vaihtoehtoja.

Ahti sanoo, että yksi mahdollisuus on säilöä pahiten saastunut maa-aines telakka-altaaseen.

Vuosaaren sataman ruoppaus on keskeytynyt joka tapauksessa vähintään useiksi viikoiksi, sanoo Kala- ja vesitutkimus Oy:n toimitusjohtaja **Juhani Niinimäki**. Yhtiö teki toisen niistä kahdesta tutkimuksesta, joissa TBT-aineet löydettiin. Jatkosta neuvotellaan Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa.

"Ilmeisesti on syytä tutkia tarkemmin pahimman TBT-alueen laajuus ja saastuneen kerroksen syvyys", Niinimäki sanoo. Hän ei kommentoi sitä, kuinka kauan mahdolliset tutkimukset kestävät.

Krpp takavarikoi lähes 10 000 tablettia Subutexia

LYHYESTI

Krpp takavarikoi lähes 10 000 tablettia Subutexia

► Keskusrikospoliisi (krp) on tutkittavana laaja Subutexin maahantuontiin ja kauppaan liittyvä juttu. Krp takavarikoi lähes 10 000 Subutex-tablettin erän epäoluisesta asunnosta huhtikuussa.

Poliisi epäilee mukana olleen useita rahoittajia ja maahantuojia. Jutun vuoksi on ollut kiinnitettuna, pidätettyä tai vangittuna seitsemän suomalaista miestä ja yksi nainen. Aine oli tuotu Suomeen laivalla Ranskasta.

"Kyseessä on varmaankin yksi isoimmista yksittäisistä Subutex-takavarikoista Suomessa", kertoo krp:n rikosylikomisario **Tero Haapala**.

Erän arvoksi katukaupassa poliisi arvioi runsaat 200 000 euroa. Subutexia käytetään esimerkiksi heroistiinien vieroitus- tai korvaushoitoon.

Ainetta voidaan myös käyttää laittomasti huumeena. **STT**

Nurmijärven kunnanhallitus myisi kunnan vesilaitoksen

► Nurmijärven kunnanhallitus päätti tiukalla äänestyksellä esittää kunnanvaltuustolle, että Nurmijärvi myy kunnan vesilaitoksen Nurmijärven Sähkö Oy:lle. Äänestyksessä äänet menivät tasan 4-4. Ratkaisevan äänen antoi kunnanhallituksen puheenjohtaja **Pasi Hurttala** (kesk).

Hurtallan lisäksi myymistä kannattivat keskustan ja kristillisdemokraattien edustajat. Kauppaa vastustivat sosiaalidemokraatit. Kokoomuslaisten äänet hajoivat.

Nurmijärven Sähkö maksaa vesilaitoksen liiketoiminnan ja käyttöomaisuuden arvonlisäverottomana hintana 18,4 miljoonaa euroa. Nurmijärven Sähkön omistaa kunta. Vesilaitoksen myymisen yksi tarkoitus on saada rahaa kunnan lähivuosien suurille investoinneille. **HS**

Vantaa jakoi rahaa taiteilijoille

► Vantaan kaupunki jakoi tiistaina apurahoita taiteilijoille noin 60 000 euroa. Rahat myönnettiin 26 hakijalle. Lisäksi myönnettiin 10-vuotisujuhla-apurahaa noin 8 400 euroa kolmelle taiteilijalle.

Yksittäisten taiteilijoiden apurahat olivat noin 1 000-3 000 euroa. Suurimmat yhden henkilön apurahat saivat tanssitaiteilija **Tytti Kronqvist**, 4 000 euroa, ja elokuvaohjaaja **Jean Bitar**, 5 000 euroa. 10-vuotisujuhla-apurahat saivat taidegraafikko **Leena Golmik**, kuvataiteilija **Hannu Korpinen** sekä **Paula Holopaisen** ja **Kari Aapron** työryhmä. **HS**

Helsinki säästää omaishoidon tuesta

► Helsingin sosiaalitoimi säästää tänä vuonna omaishoidon tuesta. Vähiten apua tarvitsevien hoitoluokkaan ei oteta uusia asiakkaita kesäkuun jälkeen.

Ryhmään kuuluu vanhuk- sia, vammaisia ja kehitys- vammaisia, jotka tarvitsevat omaisten apua esimerkiksi aamu- ja iltatoimissa, ruokailussa ja asioinnissa kodin ulkopuolella. Hoitajalle maksetaan tukea 225,30 euroa kuussa. Asiakkaita ryhmässä oli viime vuonna kolmasosa kaikista omaishoidon tuen saajista.

Sosiaalitoimi on laskenut säästöä saatavan noin 83 000 euroa. **STT**

Kauniainen valitsee kaksi uutta johtajaa

► Kauniainen kaupungin- hallitus esittää yhdyskuntaoi- men johtajaksi epäoluisa diploma-insinööriä **Esko Seppästä** ja sosiaali- ja terveytoimien johtajan virkaan Kauniassa asuvaa erikois- hammaslääkäriä, valtiotieteen kandidaatti **Ulla Tikka**.

Kaupunginvaltuusto päättää johtajavalinnoista 19. touko- kuuta. **HS**

Rakennuttajakonsultin valinta meni uusiksi

Olli Pohjanpalo
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin Satama on joutunut keskeyttämään rakennuttajakonsultin valinnan Vuosaaren sataman rakentamista varten.

Helsingin Satama lähetti talvella tarjouspyynnöt konsultin valitsemiseksi projektia johtamaan. Pyyntöihin sisältyi ehto, että valittavalla konsultilla ei projektinjohtosyistä voida samalla tilata rakennusurakoi- ta.

Markkinaoikeus keskeytti konsultinhankinnan Lemcon Oy:n valituksen vuoksi.

Lemconin mukaan sen emoyhtiö Lemminkäinen ei olisi voinut osallistua satamatöiden asvalt- ja kiviurakoihin, jos Lemcon olisi valittu projektinjohtoon.

Markkinaoikeuden mukaan menettely rajoitti kilpailua.

Helsinki ei aio valittaa markkinaoikeuden päätöksestä, vaan se on jo järjestänyt uuden tarjouskilpailun, jossa mainit-

tua ehtoa ei enää ole.

Viimeisiä tarjouksia odotellaan ensi viikolla.

Sataman tekninen johtaja **Aarno Ahti** sanoo, että konsultin valinta viivästyy parilla kuukaudella.

Sekä Helsingin Satama että markkinaoikeus puolustavat asiassa tasapuolista kilpailua, mutta ne näkivät asian aivan päinvastaisesti.

Ahdin mukaan Helsingin Satama näki kilpailutilanteen muihin urakoitsijoihin nähden

epätasapuoliseksi silloin, jos projektia johtava yritys toimii samalla urakoitsijana. Markkinaoikeus näki, että projektia johtavan yrityksen on myös saatava osallistua urakkakilpailuihin.

"Asia on tulkinnanvarainen", markkinaoikeuksen tote- si päätöksessään.

Satama odottaa nyt tarjouksia, joissa ilmeisesti ainakin Lemcon jättää itselleen option osallistua myös rakennusurakoihin.

Ahdin mukaan tarjousten vertailu tulee hyvin vaikeaksi.

"Eihän projektinjohtaja voi valvoa omia töitään. He eivät voi olla valmistelemassa urak- kapyyntöjä, joihin he itse ovat jättämässä tarjouksia."

Euroopan investointipankki rahoittaa hanketta osittain.

"Heillä on hyvin tiukat ohjeet tällaisissa tilanteissa. Voi olla että heiltäkin tulee vaatimus, että yritys ei voi toimia samalla urakoitsijana ja rakennuttajakonsulttina", Ahti sanoo.

Vpk:n miehet jynssäivät Porvoon rantakallioita

► Laivoista talvella päästetty öljy lähinnä kosmeettinen haitta

Merituuli Ahola
HELSINGIN SANOMAT

PORVOO. "Minun moraalini tämä ei mene. Toiset sotkevat ja toiset täällä siivoavat", toteaa Tolkkien vapaapalokunnan puheenjohtaja **Hans Högström** tuottuneena.

Turhautunut palomies seisoo Emäsalon länsirannan rantakallioilla Porvoossa. Siellä hän on tänään ollut kahdeksan tuntia.

Sade kastelee Högströmin oranssit palomiehen haalarit ja tekee kallioista liukkaampia. Vielä liukkaampia niistä tekee rantaan ajautunut öljy. Se on peräisin sulavasta jäädä, jonka Porvoon edustalla seisokkelleet alukset ovat talvella tuhrineet pilssivedellään.

"Mikä ihme saisi taottua niiden kapteenien ja konemiesten kalloon, ettei öljyä saa laskea mereen. Pilssivesille on vastaanottopaikat satamissa", Högström tilittää ja vetoaa jo ympäristöministeriinkin.

Rannansiivoustyöhön hän on joutunut vapaapalokuntavuosi- naan vain kerran ennen tätä. Silloin kyse oli laivan karille- ajosta.

Nyt Högström on johtanut Tolkkien vapaapalokunnan siivousoperaatiota maanantaista lähtien. Viikonloppuna pääsiivousvastuu oli asukkailla.

Eilistä siivoustyötä vaikeutti kylmä ja sateinen sää. "Auringon valo kuivattaa öljyä vähän ja se lähtee helpommin irti. Sateella se on sitkeämmässä. Periaatteessa öljy olisi huomattavasti helpompi

Tolkkien vapaapalokunnan miehet kaapivat öljyä irti liukkaista rantakallioilta.

saada talteen vedestä. Sen voisi esimerkiksi imeyttää turpeen. Jos tarkkoja ollaan, niin oikea tapahan olisi se, ettei öljyä edes laskettaisi mereen", Högström kritisoii.

Hän jynssää graniittikallioita polvillaan pienen herjan kanssa. Viereissä kaksoisveli **Karl-Erik Högström** kaapii pak- suinta öljyä muoviviipäriin. Sitä on rantaviivan tuntumassa

pitkänä, ohuena viivana. Kirjavasta kallioista öljyä tuskin erottaa. Noin 400 metrin lahd- denpoukamasta Tolkkien vpk on tänään kerännyt 5-10 kuu- tiota öljyä.

Maanantaina Porvoon saaris- torantoja puhdisti yksitoista Tolkkien vpk:n miestä. Tä- nään öljynkeruuyksikkö on kuuden miehen kokoinen.

Myös muut saariston vpk:t on valjastettu siivoustalkoisiin.

Emäsaren toisella rannalla hääri Emäsalon vapaapalokun- ta ja Pellingin vpk tekee illalla tarkistuskäynnin Pellingin ran- noille.

"Sieltäkin on tullut ilmoit- tuksia. Niitä on tullut tasaisesti koko saaristosta. Onaksen saari on läntisin paikka ja Herrskär itäisin", toteaa palomestari **Jouni Virta** Porvoon palokun- nasta.

Öljyesiintymille yhteistä on

se, että ne kaikki löytyvät saar- ten länsirannoilta. Itärannat ovat öljyläikiltä säästyneet. Eilisen päivän aikana Porvoon paloasemalla vastaanotettiin noin 50 ilmoitusta rannalle ajautuneesta öljystä.

"Pääsomanä on nyt se, että vaikka se näyttää pahalta, ei määrää kuitenkaan ole suuri", palomestari lohduttaa Porvoon saariston mökkiasukkaita.

Ilmoitukset öljyhavainnoista

voi tehdä Porvoon paloasemal- le puhelimeen (09) 547 3700. Paloasemalla ja Emäsalon lähi- kauppa Englundilla jaetaan myös jätessäkejä ja kertakäyt- töhanskoja omatoimisille sii- voajille.

► KOTIMAA A 11
Ajelehtivät pojut kehittävät öljyntorjuntaa

Espoon säästöistä ei vielä sopua

► Tehostamistoimet vaikuttavat vasta pitemmän päälle

Antti Manninen
HELSINGIN SANOMAT

► Espoon puolueiden johto- henkilöt eivät ole vielä pääs- seet sopuun, mihin toimiin kaupungin pitäisi ryhtyä ta- lousarvioon syntyneen 42 mil- joonan euron aukon täyttämiseksi. Kaupunginhallitus ja val- tuustoryhmien puheenjohtajat kokoontuivat tiistaina iltakou- luun, jossa tämän vuoden sääs- tötoimista ja ensi vuoden ta- lousarvion kehyksestä puhutiin.

Kaupunginhallituksen pu- heenjohtaja **Ritva Erkama** (kok) arvioi, että nopeasti ei voida säästää kovin paljon toi- mintamenoissa. Summa jää hä- nen mukaansa tänä vuonna huomattavasti alle 25 miljoon- an euron, joka oli kaupungin- johtaja **Marketta Kokkosen** alkuperäinen säästö tavoite. Li- säksi hän ehdotti 10 miljoonan euron lykkäyksiä investointei- hin.

Demarien valtuustoryhmän puheenjohtaja **Markku Siston- en** päätyi vielä varovaisem- paan arvioon. "Virkamiesten säästöajatuksot olivat kovin ylimalkaisia ja alustavia", hän sanoi.

Kaupunginjohtajan ajama ta- lousarvion korjaus ja useam- malle vuodelle ulottuvat ra- kenteelliset muutokset jokoivat silti mielpiteitä.

Erittäisesti sosiaalidemokraatit, vasemmistolitoit ja vihreät ovat vastustaneet menojen

leikkauksia tänä vuonna, koska ongelma on tulojen puolella, ei menojen paisumisessa yli bud- jetin.

Ilta- koulussa keskusteltiin siitä, miksi esimerkiksi opetus maksaa Espoossa oppilasta kohti selvästi enemmän kuin muissa suurissa kaupungeissa. Lisäksi suomenkielinen opetus käyttää enemmän rahaa kuin ruotsinkielinen, jossa kieliope- tuksen valinnaisuus on sup- peampi.

"Opetuksessa on kuitenkin vaikea säästää, koska ensi syk- syn suunnitelmat on jo löyty lukkoon eikä nopeita muutok- sia esimerkiksi kieltenopetuk- sessa voi tehdä", **Eeva Honka- nummi** (vihr) sanoi.

Espoo on jo tämän vuoden budjetin perusteluissa valmis- taunut kunnallisveron korot- tuksen nykyisestä 17 prosen- tista 17,50 prosenttiin vuonna 2004. Ainakin osa poliitikoista on sitä mieltä, että puolen pro- senttiyksikön veronkorotus ei riitä.

Espoon talousarvion rahoit- tusaukko vastaa kunnallisver- non yhden prosenttiyksikön tuottoa. Valtuustoryhmien neuvottelijat pyrkivät sopi- maan ensi viikolla säästöistä, joilla ainakin osa siitä kurottai- siin umpeen. Loput otettaisiin velkaa.

Kokkosen ehdottama säästö- ohjelma oli karvas pala Espoon valtuuston lähetekeskustelussa maanantaina.

MARKUS JOKELA / HS

Ruoppaaja kaivoi Vuosaarenlahtea keskiviikkona, vaikka pohjan haitta-aineita ei ole selvitetty.

Helsinki jatkaa luvattomia ruoppauksia Vuosaareissa

► Vesiluvan ehtoja ei ole täytetty

► Taustatiedot olisi pitänyt toimittaa kaksi kuukautta ennen töiden alkua

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

Helsingin kaupunki ruoppaa venesataman aallomurtajan pohjaa Vuosaarenlahdessa, vaikka tarvittavia vesiluvan ehtoja ei ole täytetty. Venesataman rakennuttaa kaupungin liikuntavirasto. Tarkoituksena on korvata venepaikkokäytön, jotka jäävät Vuosaaren satamalle.

Hankkeen vesilupa edellyttää, että ruopattavan merenpohjan haitta-aineet analysoidaan ja tulokset toimitetaan Uudenmaan ympäristökeskukselle. Myös töiden vaikutuksia merialueeseen pitää ehtojen mukaan tarkkailla ja tehdä erillinen tarkkailuohjelma. Nämä tiedot olisi pitänyt toimittaa kaksi kuukautta ennen töiden aloittamista. Näin ei ole tehty, kertoo ympäristökes-

kuksen ylitarkastaja Heidi Åkerla. Hän lisää, että ympäristökeskus selvittää Vuosaarenlahden tilannetta torstaina. Limnologi Ari Piispanen Vesihydro Oy:stä kertoo, että tiistaina liikuntavirastosta pyydettiin tekemään puuttuvat tutkimukset. Vesihydro on liikuntaviraston palkkaama konsultti.

Yhtiön näyteenottajat kävivät lahdella keskiviikkona. "Virhe johtui aikataulusyistä", sanoo liikuntaviraston rakennusmestari Tapio Lappalainen. Hän viittaa Niinilähdellä viime perjantaina keskeytyneeseen Vuosaaren sataman ruoppaukseen. Kaivaukset py-

Vuosaaren saastema- ja ruoppausalueet

► Pohjan myrkyä ei ole mitattu, vaikka niitä löytyi lähistöltä.

säytettiin, kun satama-alueen pohjasta löytyi suuria pitoisuuksia ympäristölle haitallista tributyylitinaa (TBT). Eniten tätä laivamaaleissa käytettävää

myrkyä löytyi Vuosaaren telakan edustalta. TBT-aineet ovat huuhtoutuneet pohjamutaan telakka-altaasta, jossa hiekkapuhalletaan irti vanhojen laivojen maaleja. Telakka-altaan ja niin sanotun uivan telakan toiminta keskeytetään myrkytyksen vuoksi. Vaatii lisää tutkimuksia selvittää, miten ja milloin sataman ruoppausta voidaan jatkaa. Selvitystä tehdään myös EU-komissiolle sataman vaikutuksista läheiselle Natura-alueelle. Ari Piispanen ei usko, että Vuosaarenlahdesta löytyisi suuria pitoisuuksia TBT-aineita. Keskiviikkoiltana oli vielä epäselvää, keskeytetäänkö venesataman ruoppaus kunnes tulokset saadaan. Lähin laboratorio, jossa TBT-pitoisuuksia mitataan, on Saksassa. Tulosten saapuminen kestää joitakin viikkoja.

NÄKÖKULMA

Kaarina Sinerkari

Käsittämätöntä tunarointia

Vuosaaren satamaa on suunniteltu poikkeuksellisen perusteellisesti. Helsingin sataman edustajien puheista oli jo pitkään saanut käsityksen, että kaikki oli valmista, vain valittajat ja valitusten käsittely viivästyttivät hanketta.

Nyt työt ovat pysähtyneet sataman oman tunaroinnin takia. Satama-alueen ruoppaukset eivät kestä väliaikaisen vuorokauden ennen kuin ne jouduttin keskeyttämään. Merenpohjassa olikin niin paljon myrkyä, että suunnitelmat menevät uusiksi. Tutkimukset vievät arvioiden mukaan viikkoja. Sen jälkeen tiedetään, milloin ruoppauksia päästään jatkamaan ja miten paljon odotettua kalliimmaksi massojen käsittely tulee.

Riskien hallinta petti pahasti jo alkumetreillä, ja rakentajat on nyt yllätetty housut kintuissa. Ruoppaukset aloitettiin hyvässä uskossa mutta lupaehtojen vastaisesti. Tutkimustuloksia ei mallettu odottaa. Satamassa on tiedetty jo vuodesta 1998 lähtien, että pohja on tutkittava ennen ruoppausta. Töihin ryhdyttiin vasta vesioikeuden luvan saatua lainvoiman viime syksynä.

Tahalliset piittaamattomuudet vaikuttaa myös se, ettei kaupunkia ole kiinnostanut, mitä mereen kulkeutuu korjaustelakalta. Se toimii satama-alueella kaupungin osakkuusyhtiön, Vuoteknon vuokralaisena. Telakalla on korjattu ja maalattu laivoja. Helsingin ympäristökeskukselle on riittänyt selitykseksi, että myrkyämaalien jätökset huuhtoutuvat satama-altaan perälle.

Kaupungin liikelaitoksena satama toimii hyvin itsenäisesti. Kaupungin johdossa apulaiskaupunginjohtaja Martin Meinanderin kuuluu valvoa sen toimintaa.

Äskettäin sataman johtokuntana toimivan lautakunnan jäsenet kapinoivat. Heidän mielestään sataman virkamiehet edes vaivautuneet valmistelemaan asioita kunnolla, koska pitivät lautakuntaa kumileimasimena. Toivottavasti nyt paljastunut epäonnistuminen sataman rakennustöiden hallinnassa ei ole oire iteriittisuudessa kasvaneesta piittaamattomuudesta. "Vuosaaren satamasta tulee ympäristöllisesti edelläkävijä koko maailmassa", Helsingin satama johtaja Heikki Nissinen uhoi tammikuussa uuden sataman peruskiven muuraustilaisuudessa. Hänellä on nyt tehtävää, jotta lupaus tulisi lunastetuksi.

► kaarina.sinerkari@sanoma.fi

LYHYESTI

Itäväylällä puuta päin ajanut mies kuoli

► Läkäs mies menetti autonsa hallinnan ja ajoi päin puuta Itä-Helsingissä myöhään tiistai-iltana. Onnettomuus tapahtui Itäväylällä kauppa-alueen kohdalla. Kuljettaja vietiin tajuttomana sairaalaan, jossa hän myöhemmin kuoli. Hän oli 67-vuotias. **STT**

Espoo säästää sammuttamalla katuvalot kesäksi

► Katuvalaistus sammutetaan Espoossa toukokuun 20. ja heinäkuun 22. päivän väliseksi ajaksi. Syynä ovat kaupungin säästöt. Valojen sammutus perustuu kaupungin teknisen lautakunnan hyväksymään toimintasuunnitelmaan, jossa menot on sopeutettu käytettävissä oleviin määrärahoihin. Katuvalojen sammuttamisella arvioidaan saavutavan noin 40 000 euron säästöt energiakustannuksissa. Pysyvästi valaistujen liikennetunnelien ja alikulkujen valoja ei kuitenkaan sammuteta. Viimeksi Espoon katuvalaistus sammutettiin kesäksi 1990–1995. **HS**

Pureva tanskandoggi tuli kalliiksi omistajalleen

► Helsingiläiselle miehelle koitui melkoiset kustannukset tanskandoggiasta, kun Helsingin käräjäoikeus tuomitsi hänet 40 päiväakkoon eli 240 euroon ja koviin korvauksiin järjestysääntörikkomuksista ja vammantuoottamisesta. Mies antoi 80-kiloisen koiransa kulkea vapaana Merihaassa, ja kahdesti siitä aiheutui ongelmia. Ensimmäisellä **HS**

kerralla koira puri karkeakarvaista mäyräkoiraa, joka sai pahoja vammoja. Toisella kerralla haittaa aiheutti myös ihmiselle. Tanskandoggi hyökkäsi tuolloin bastardi-rotuisen koiran kimppeeseen, jonka omistaja alkoi puolustaa koiransa. Seurasi ihmisen ja koiran välinen taistelu, jossa ihmiselle aiheutui olkapäävähäys sen jälkeen, kun koira oli riuhtaissut itsensä kaulapantaoitteesta. Koiran uhrin vaativat oikeutta määräämään tanskandogin lopetettavaksi, mutta siihen oikeus ei nähtyn perustetta. Koiran omistaja joutuu maksamaan todisteluskustannuksia, oikeudenkäyntikuluja ja korvauksia 3 700 euroa. **HS**

Asuntoliitto palkitsi Porvoon

► Suomen Asuntoliitto on myöntänyt Porvoon kaupungille vuoden 2003 ympäristöpalkintonsa. Palkitsemisen oli tunnustus erityisesti Porvoonjoen Länsirannan asuinalueen kaavoituksesta, jota Asuntoliitto pitää esimerkillisenä ja rohkeana. Länsirannan suunnittelun ja toteutuksen katsotaan luovan perustaa uudistaa suomalaista asuntorakentamista nykyistä asukaslähtöisemmäksi ja asumisviihtyisyyden kannalta keskeisiä miljöötehtäviä kunnioittavaksi.

Alun perin alueelle kaavoitettiin kerrostaloja. Nyt Länsirannalle on rakenteilla moderni puukaupunki 1990-luvulla pidetyin suunnittelukilpailun tuloksena. **HS**

Helsinki aikoo sulkea sukupuolitautilien poliklinikan

► Kaupunginepidemiologi: Säästöjä ei syntyisi ollenkaan

► Rokotusasemakin uhattuna

Olli Pohjanpalo
HELSINGIN SANOMAT

Helsingin terveysvirasto suunnittelee sulkevänsä pysyvästi sukupuolitautilien poliklinikkansa. Terveysviraston toimitusjohtaja Matti Toivola sanoo, että kaupungilla ja Helsingin seudun yliopistollisella keskussairaalla (Hyks) on sukupuolitautilien hoidossa päällekkäistä toimintaa ja siksi harkitaan kaupungin klinikasta luopumista. Terveyslautakunta saa asian purtavakseen lähiaikoina.

Helsingin omalla sukupuolitautilien poliklinikalla Mechelinikadulla kävi viime vuonna noin 16 500 asiakasta. Hyksin vastaava poliklinikka on Iho- ja allergiasairaalassa Meilahdessa. Klinikalla käy vuosittain 12 000–13 000 potilasta, myös helsinkiläisiä. Lisäksi sukupuoi-

litauteja hoidetaan Helsingin omilla terveysasemilla. Toivolan mukaan on selvää, että jos kaupungin poliklinikka suljetaan, sukupuolitautilien hoitoa ei voi siirtää yksin terveysasemille, vaan Hyksin klinikat yhdistettäisiin. Kaupunginepidemiologi Timo Rostila vastustaa kaupungin klinikan sulkemista. Hänen mielestään potilaita riittää kahdellekin pienelle poliklinikalle.

Sukupuolitautilien vastaanotolle tulossa pitää Rostilan mukaan olla matala kynnyks. Jos Hyksin ja kaupungin klinikat yhdistettäisiin, Rostila arvelee käynneissä syntyvän hävikkiä. Osa potilaista jäisi silloin hoitamatta. Jos sukupuolitauti jää hoitamatta, sen jälkihoito on erittäin kallista. Kaupungin omilla terveysasemilla pystytään taudit diagnosoimaan, mutta niiltä puut-

tuu erikoisoaaminen. Lisäksi terveysasemilla on aina kiire. Asian arkaluontoisuuden vuoksi potilaat haluavat hoitaa sukupuolitautiliansa hoidon muualla kuin omalla terveysasemallaan.

Hyksin poliklinikka ottaisi helsinkiläiset hoitaakseen, mutta Rostilan mukaan kaupungin kannalta siinä ei olisi järkeä, koska säästöjä ei synny. Vuonna 2001 kaupungin sukupuolitautilien poliklinikalla käynti maksoi 50 euroa, mutta Hyksin klinikalla 70 euroa. Jos 15 000 potilasta (hävikin viidessä potilaista osan) siirtyisi kaupungilta Hyksille, kaupungille tulisi lisäkustannuksia 300 000 euroa vuodessa. "Säästöjä tulee vain jos käynnit jäävät toteutumatta", Rostila sanoo. Mahdollista on sekin, että Hyks tulee vastaan alentamalla hintoja.

Tartuntatautiyksikön henkilökunta on huolissaan palvelujen saatavuuden ja hoidon tason huonontumisesta. Henkilöstön mielestä heillä on erityisosaamista ja vahva työmotivaatio, jota muualla ei ole.

Erityisosaamista on myös rokotusasemalla, jonka palvelut myös ovat lakkautusuhan alla. Rokotusasemalla käy vuosittain 7 000 asiakasta. Puhe- linnuventa on iso osa toimintaa. Rokotusasemalla annetaan neuvoja, mitä rokotuksia kaukomailla lähtevät tarvitsee. Siellä tehdään asiakkaalle myös rokotussuunnitelmaa.

Rostila sanoo, että erikoisrokotuksia ei voi hajauttaa terveysasemille, vaan aseman suljettua ovensa potilaat siirtyisivät yksityisille lääkäreille. **Tartuntatautiyksikön** henkilökunta sanoo terveyslautakunnan jäsenille toimitettavansa kirjelmässä, että pitkällä tähtäimellä palvelujen puuttuminen tulee sairaanhoitokustannuksina maksamaan moninkertaisesti.

Tartuntatautiyksikössä on myös tartuntatautilain edellyttämää epidemiologista toimintaa, jota ei voida lakisääteisenä lakkauttaa. Rostilan mukaan sukupuolitaudit, rokotukset ja epidemiologia ovat kokonaisuus. "Kun muut lopetetaan, epidemiologiakin vaikeutuu."

Ilmastointiongelmat jatkuvat Myyrmäen uimahallissa

► Uima-altaiden bakteeripulmat eivät enää vaivaa

Matti Huhta
HELSINGIN SANOMAT

► Myyrmäen peruskorjatun ja laajennetun uimahallin ilmastointia ei ole saatu kuntoon. Etenkin ruuhkapäivinä uimahallin ilma on raskasta. Myös vedenpuhdistuksessa oli aluksi ongelmia, ja altaiden bakteeripitoisuus lähenteli heikon uimaveden rajaa.

"Hallin ilmastointi ei yksinkertaisesti riitä. Sen sijaan veden puhtausongelmat on saatu kuntoon säädöillä, ja uimavesi on ollut jo pari kuukautta aivan hyvää", kertoo uimahallin hallimestari Risto Kulmala.

Myyrmäen uimahalli sai laajennusremontissa entisen ison altaan, lasten altaan ja hypypaltaan lisäksi terapia-altaan ja kylmäaltaan. Etenkin terapia-altaan 33-as-

teisen veden hyvänä pitämisessä oli aluksi ongelmia, koska altaassa saattoi yhtä aikaa pulkoida jopa 40 uimaria. Puhdistus saatiin kuitenkin säästöjen jälkeen kuntoon. Sen sijaan ilmastointipulmiin ei ole välttämättä apua edes luvassa. "Olimme toivoneet, että koko Myyrmäen urheilutalon ilmastointi olisi uusittu peruskorjauksessa, mutta säästösyistä vanhoja ilmastointilaitteita ei vaihdettu uusiin. Nyt kuljetaan, kun ilmanvaihtoa on yrittetty saada sellaiseksi kuin pitäisi, mutta emme ole onnistuneet", Kulmala sanoo.

Urheilutalon uimahallin kävijämäärät lisääntyivät remontin jälkeen 15 prosenttia.

Hallissa käy kuukaudessa noin 900 uijaa ja huippukuukausina väkeä on ollut jopa 1100. Peruskorjattu uimahalli otettiin käyttöön viime marraskuussa. Myyrmäen urheilutalossa on uimahallin lisäksi palloiluhalli, jota myös piti laajentaa. Kustannusyistä hankkeesta luovuttiin.

KAUPUNKI

► KULTTUURI B 6-B 9 ► KAUPPAPAikka B 4-B 6

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

KESKIVIKKONA 21. TUOKOKUUTA 2003

B

HKL-Bussiliikenne kiistää hintojen polkemisen liikenteen kilpailutuksessa

► HKL: Hintatason lasku tehnyt lähes kaikkien bussiyrittysten tuloksen tappiolliseksi

Olli Pohjanpalo
HELSINGIN SANOMAT

► HKL ei hyväksy tarkastuslautakunnan arviota siitä, että HKL-Bussiliikenne on voittoa liikkenteen tarjouskilpailuja alihinnoittelulla. Lautakunta vastasi tiistaina tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen. Joukkoliikennelautakunnan mukaan hinnoittelu ei ole ollut aggressiivista.

Tarkastuslautakunnan mukaan HKL-Bussiliikenteen me-

neistyminen tarjouskilpailuissa on tapahtunut taloudellisuuden ja kannattavuuden kustannuksella. "Tällaisen linjalinnan tulisi kaupunkikonsernissa perustua omistajan selkeään hyväksymispäätökseen."

HKL:n mukaan se on voittanut liikennöintikilpailuja yleensä pienemmällä hintamarginaalilla kuin sen kilpailijat, mikä osoittaa, ettei se ole ollut polkuhinoilla liikkeellä. "HKL-Bussiliikenne ei ole

dominoitunut tarjouskilpailuja. Hintatason lasku on vaikuttanut kaikkien bussiliikenne-markkinoilla toimivien bussiyrittysten talouteen siten, että niiden tulokset ovat pääsääntöisesti olleet tappiollisia."

Omistajaa eli kaupunkia edustaa ensi kädessä joukkoliikennelautakunta. Sen puheenjohtaja **Helena Kangas** (vas) sanoo, ettei lautakunnalla ole sellaista tietoa ollut, että tarjouksia jätetään liian alhaisella tasolla. Kilpailutarjoukset jätetään virkamiestyönä ilman lautakunnan käsittelyä.

"Ei lautakunta ole linjannut niin, että HKL:n pitää olla markkinajohtaja. Lautakunnan linjaus on että markkinoilla

pysytään ja ollaan merkittäviä toimijia", Kangas sanoo.

Samaan viittaa kaupunginvaltuuston vuoden 2002 talousarvion perusteluissa sisältyvä periaate: Kaupungin tavoitteena on säilyttää vahva omistajuus pääkaupungin bussiliikenteessä, millä varmistetaan terveen markkinatilanteen säilyminen ja turvataan palvelujen tuotanto.

Tämän vuoden budjetista vastaava periaatetta tosin ei enää löydy.

Kangas ei usko, että HKL olisi alihinnoitellut tarjouksiaan. Ensimmäiset kilpailukierrokset 90-luvun lopulla olivat raadollisia kaikille. "Ne olivat kalliita kierroksia meillekin", Kangas sanoo. "Se oli kilpailun logiik-

ka, joko pysytään markkinoilla tai tiputaan."

HKL-Bussiliikennettä hierittää se, että liikennelaitos on samassa rivissä muiden kaupungin liikelaitosten kanssa. Kaikilta peritään korkeita korkoja ja tuloutuksia kaupungille. HKL-Bussiliikenteelle siitä aiheutuu rasitusta, jota sen kilpailijoilla ei ole.

Tarjouskilpailut ratkaistaan pisteytyjärjestelmällä, jossa hinnalla on osuus ratkaisee. Liikennöitsijän tarjoaman kaluston laadulla on huomattavan pieni merkitys. HKL:n pääluottamusmies **Tapio Havasto** sanookin, että laatua pitäisi painottaa enemmän. Näin saataisiin turvattu joukkoliik-

enteen kehittäminen.

Havaston mukaan kilpailutamisella oli tarkoitus pistää joukkoliikenne polvilleen. "Muulla se on onnistunut, mutta HKL on selviytymistarina."

Hän sanoo, että jos kunnallista liikennöitsijää ei ole, markkinat keskittyvät yhdelle yrittäjälle. Siitä seuraa hintojen nousu ja siitä taas joukkoliikenteen palvelutason heikkeneminen.

Tarkastusviraston konsultilla teettämän analyysin mukaan HKL-Bussiliikenteen talous on kuralla.

Joukkoliikennelautakunnan mukaan korkeat tuottovaatimukset ja lainakorot ovat vai-

keuttaneet HKL-Bussiliikenteen kilpailuasemaa. Lisäksi vuosien 2001 ja 2002 alijäämät tulokset johtuivat osakkeiden arvonalennoista, jotka vuoksi tilinpäätöksiin on kirjattu osin 13 kuukauden menot, mutta vain 12 kuukauden tulot. Näitä konsultti ei ole huominnut.

HKL:n mukaan nämä erät ovat niin suuria, että niiden huomioon ottamatta jättäminen antaa HKL-Bussiliikenteen toiminnan kannattavuudesta merkittävästi todellista huonomman kuvan.

Uusimpien liikennöintisopimusten korvaustaso on noussut ja ensi vuonna HKL-Bussiliikenne pyrkii nolattulokseen.

LYHYESTI

Helsingin Satama: Ruoppaus jatkuu pian

► Vuosaaren sataman ruoppauksia jatketaan ehkä jo ensi viikolla. Näin uskoo Helsingin Sataman tekninen johtaja **Aarno Ahti**. Uudenmaan ympäristökeskus keskeytti ruoppaukset 9. toukokuuta, kun pohjalietteestä löydettiin myrkyllistä tributyyliä.

Sataman edustajat sanovat, että rakentaminen ei viivästy ruoppauksien vuoksi. Ympäristökeskus ja Helsingin Satama neuvottelevat jatkosta ensi torstaina. Keskeinen kysymys on, saako saastunutta lietettä sijoittaa mereen, ja mitkä ovat mahdollisia vaihtoehtoja. Ahdin mukaan yritys vaihtoehto on kerätä myrkyllinen massa syvänteeseen ja peittää se puhtaalla aineksella. Pahtien saastunutta pohjamaata on arvioiden mukaan 50 000-100 000 kuutiota. HS

Terveyslautakunta lykkäsi talousarvion käsittelyä

► Helsingin terveyslautakunta jätti tiistain kokouksessaan pöydälle terveystalouden ehdotuksen vuosien 2004-2006 taloussuunnitelmaksi ja vuoden 2004 talousarvioksi.

Ehdotukseen sisältyvät 21 miljoonan euron säästötoimet. Listalla ovat mm. Myllypuron sairaalan sulkeminen, pitkäaikaishoidon keskittäminen kolmeen sairaalaan ja 164 pitkäaikaishoitopaikan vähentäminen, Viikonniemen ja Meri-Rastilan terveysasemien sulkeminen, päiväsaaralaittoiminnan lakkauttaminen ja lupupuolittien poliikkilain lopettaminen.

Terveyslautakunta kokoontuu taas ensi tiistaina. Sen täytyy antaa esityksensä talousarviosta kaupunginhallitukselle kesäkuun alussa. HS

Ville Komsin puukottaja vailla täyttä ymmärrystä

► Mielentilalauseen mukaan entisen kansanedustajan **Ville Komsin** (vihr) puukotuksesta syytetty 31-vuotias kurdin miehen vailla täyttä ymmärrystä. Helsingin käräjäoikeus käsittelee asiaa tiistaina.

Viime itsenäisyyspäivänä Kontulan metsäpolulla tapahtuneesta puukotuksesta käyty 20-senttinen kiistely on myös löytynyt metsästä Kontulan urheilukentän läheltä. Sen löysi syytetyn sisko, joka toimitti veitsen poliisille.

Komsia puukotettiin useita kertoja eri puolille kehoa. Syytetyn mukaan kyseessä oli tapellutlanne, Komsilla on asiasta eri näkemys.

Miestä pidetään vangittuna. Käräjäoikeus antaa ratkaisunsa toukokuun lopulla. HS

Kuorma-auton kuljettajalle sakot Sipoon kuolonkolarista

PORVOO. Kuorma-auton kuljettaja tuomittiin tiistaina Porvoon käräjäoikeudessa 340 euron sakkoihin liikenteen vaarantamisesta. Syyttäjä vaati kuljettajalle viime syyskuussa tapahtuneesta kolarista rangaistusta kuolemantuottamuksesta, koska yli kymmenen tonnin kuormaa kuljettaneen kuorma-auton nopeus onnettomuuden tapahtuessa oli sata kilometriä tunnissa. Nopeusrajoitus Öljytienä oli 80 kilometriä tunnissa.

Käräjäoikeus hylkäsi kuolemantuottamussyytteen, koska sivutieltä tullut nainen ajoi pysähtymättä ajovälille stopmerkin takaa. "Paikalla oli huono näkyvyys, tilanne oli ylilytyksellinen ja arvaamaton, eikä kuorma-auton vlinopeus ollut huomattava", käräjätuomari **Maija-Liisa Karislon** perusteli. HS

Kampin työmaalla muurattiin peruskivi

Merituuli Ahola
HELSINGIN SANOMAT

► Voiko 400 kutsuvierasta tuoda keskelle putkenpätkiä ja rautamököitä? Kampin työmaalla oliin sitä mieltä, että ei voi ja ryhdyttiin torstaina suursivoukseen.

Yli 13 metriä syvä, 400 metriä pitkä ja 100 metriä leveä työmaa-alue saatiin juhla-kuntoon peruskiven muurauksen varten. Siinä missä vielä torstaina loju neljän autokorin verran rakennusjätettä, komeili eilen katos, kaksi lippupanttoa, puhujanpönttö ja Kampin Keskuksen peruskivi sekä koko joukko peruskiven muurauksen todistavia nimekkäitä kutsuvieraita, joukon etunenässä pääministeri **Anneli Jäätteenmäki**.

Vielä muutama tunti ennen neituntista seremoniaa keltaiset kauhakuormaajat tasoittelivat työmaan ajoteitä. Valkoisen

KAMPIN RAKENTAJAT

Kaupunkitoimitus tapaa sarjassa Suomen suurimman työmaan rakentajia.

katoksen suojissa kiillotettiin kuohuviinilaseja ja työsuojeluvälineitä **Teuvo Teurokoski** sekoitteli sinisten työmaakoppien takana laastia pääministerille ja muille päivän muurareille.

"Puhujapöntön vieressä ei voi sekoittaa, kun tämä pölyää niin. Siihen on vain hämähäkin vuoksi nostettu sementtimylly", Teurokoski paljasti.

Sen lisäksi, että Teurokoski piti huolta muurauksista, hän veti Suomen liput salkoon. "Juhlan jälkeen minun täytyy toki tarkistaa, että kaikki sampanja on varmasti juotu", Teurokoski naureskeli.

Teuvo Teurokoski (vas) ja Matti Backman väänivät eilen Kampin työmaalla betonilaastia Kampin keskuksen peruskiven muuranneelle Anneli Jäätteenmäelle.

TIETOKULMA Kolmasosa louhimatta

► Kampin keskuksen rakennustyöt alkoivat elokuussa 2002 ja ne etenevät aikataulussa 170 työmiehen voimalla.

► Neljän hehtaarin alueelta on kaivettu maata yhteensä 180 000 kuutiota. Kalliota on louhittu 150 000 kuution verran, mikä on kaksi kolmasosaa kokonaisuudesta. Louhintaa saadaan loppuun tämän vuoden aikana.

► Nyt työmaalla tehdään liikenneterminaalien perustuksia. Ensimmäiset seinät pystytetään elokuussa.

► Kampin työmaata vartioi kaksi nosturia. Kesän loputtua niitä seisoo työmaalla viisi kappaletta.

► Kampin keskuksen on määrä valmistua vuonna 2006.

Stadionin itäkatsomo saa klassisen katoksen

► Arkkitehtikilpailu ratkesi heti ensimmäisellä kierroksella

Jorma Erkkilä
HELSINGIN SANOMAT

► Olympiastadionin itäkatsomo saa linjakkaan katoksen, jonka parhaiten näkyvä osa alapinta on puuta. Arkkitehtikilpailun voittivat arkkitehtitoimisto K2S:n nuoret tekijät **Kimmo Lintula**, **Mikko Summanen** ja **Niko Sirola**. Rakennesuunnittelusta vastaa **Launo Laatikainen**.

Voittajat ja muut palkintoiloiille sijoittuneet nousivat tiistaina palkintokorokkeelle aurinkoisella stadionilla perinteisessä palkintojenjakopaikassa etusuoran varrella.

Palkintolautakunnan mukaan kilpailussa haettiin katosta, joka sopii stadionin nykyiseen ulkoasuun ja kaupunkikuvaan. Se ei myöskään saa viestiä liikaa huomiota arkkitehtoisesta arvokkaasta rakennuksesta.

Suomi-Finland-niminen voittajatyö on seitsemän kannatinpilarin varaan rakennettava levymäinen, alapinnaltaan kaareva rakenne. Raadin mielestä se muodostaa sopusointuisen parin A-katsomon betonirakenteelle katokselle.

"Voittajasuunnitelma vastaa hyvin paikan henkeä. Samaa katosta ei voisi kuvitella mihinkään muualle. Se jättää stadionin tornin ja A-katsomon edelleen hallitseviksi elementteiksi", palkintolautakunnan jäsen professori **Antti-Matti Siikala** sanoi.

"Työ on yksinkertaisuudessaan hyvin moderni. Se jatkaa hyvin Olympiastadionin ajallista kerrostuneisuutta."

Kaupunkikuva uusi katos ei juuri näy, koska se ei nouse paljon katsomon reunan yläpuolelle. Äänentoisto- ja valaisinlaitteet on suunnitelmassa

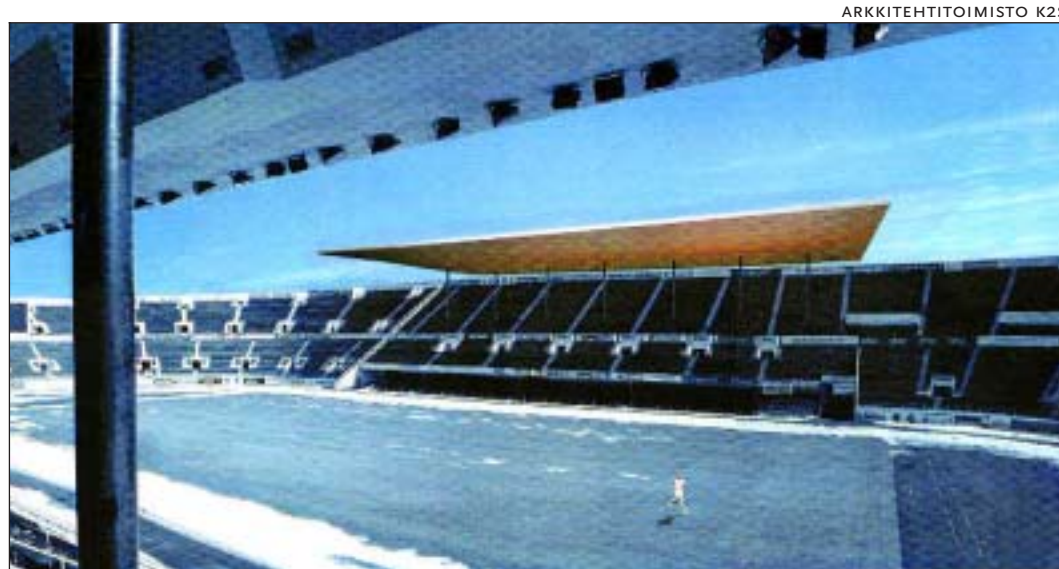
integroitu rakenteisiin, mutta ratkaisun toimivuus tutkitaan vielä. Ohut kattorakenne on herkkä tuulen aiheuttamalle värähtelylle. Myös sen tukeminen vaakavoimilla on vielä selvittävää.

Palkintolautakunnan mukaan suunnitelma on toteutettavissa aikataulussa ja katos pysyy annetussa budjetissa. Rakentaminen alkaa syksyllä 2004, ja katoksen on määrä valmistua hyvissä ajoin ennen seuraavan vuoden elokuussa pidettäviä yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailuja.

Arkkitehti **Kimmo Lintula** sanoi voittajajärjestyksen työstä lähteneen liikkeelle stadionin hahmosta ja tunnelmasta. "Mietimme, mitä katos tekee katsomotilalle."

"Meillä oli erilaisia vaihtoehtoisia suunnitelmia. Teimme tavallaan ketunlenkin ja pala-siemen lopuksi siihen suunnitelmaan, joka meillä oli ensimmäisenä", Lintula kertoi.

Lintulan mukaan idea katoksen alapinnan päällystämiseen

Havainnekuva näkyy, kuinka arkkitehtikilpailussa voittaneen katoksen kaareva alapinta on vaaaleista rimoista, joiden välissä on avosaumat.

puulla tuli siitä, että stadionilla on käytetty muutenkin paljon puuta, muun muassa katsomojen ulkoseinissä.

Itäkatsomo katetaan suoralta osuudeltaan. Uuden katoksen suojaan tulee 7 567 istumapaikkaa. Ennestään stadionilla on noin 6 000 katettua paikkaa. "Kun uusi katos valmistuu, stadionilla on 14 987 katettua istumapaikkaa. Se ei ole vielä kovin paljon", Stadion-säätiön puheenjohtaja **Erkki Aurejärvi** sanoi.

Olympiastadion on suojeltu arvorakennus, minä vuoksi

Museovirasto on seurannut tarkasti suunnitelmia itäkatsomon kattamisesta. Museoviraston arkkitehdin **Erkki Mäkiön** mukaan kansalliseen monumenttiin voi tehdä näinkin suuren muutoksen.

"Stadion on rakennettu vaihteittain eikä itäkatsomon katos ole merkittävin muutos sen ulkoasussa. Suunnitelma katos sopii hyvin 1930-luvun ulkoasuun", Mäkiö sanoi.

Mäkiö painottaa, että stadion ei ole museo, minkä vuoksi sitä on aika ajoin kohennettava

uusien vaatimusten mukaiseksi.

"Käytettynä pitäminen on paras tie säilymiselle. Muutokset on harkittava aina tapauskohtaisesti", Mäkiö sanoi.

Toiseksi kilpailussa sijoittui **Simo Freesen** ja **Juhani Penttimiksen** ehdotus **Tehtään betonista** ja kolmanneksi arkkitehtitoimisto Davidssonin työ **Parasol-paraguas**. Voittajan palkinto on 34 000 euroa, toinen saa 25 000 ja kolmas 16 000 euroa. Arkkitehtikilpailuun osallistui 63 työtä.

TIETOKULMA

Helsinki maksaa puolet, valtio toisen puolen

► Olympiastadionin uudistuksiin on varattu 8,4 miljoonaa euroa. Itäkatsomon katoksen osuus on siitä noin puolet.

► Valtio ja Helsinki maksavat kumpikin puolet kustannuksista.

► Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi itäkatsomon kattamisen 13. marraskuuta 2002.

► Kansainvälinen yleisurheiluliitto myönsi maailmanmestaruuskilpailut Helsingille huhtikuussa 2002.

► Yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailut järjestetään Helsingissä 6.-14. elokuuta 2005.

► Ensimmäiset yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailut järjestettiin Helsingissä elokuussa 1983. HS

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

KAUPUNKI

Liikuntavirasto joutui taas keskeyttämään laiturihankkeen

► Vuosaaren rakennettu venelaituri ulottuu naapurin tontin eteen

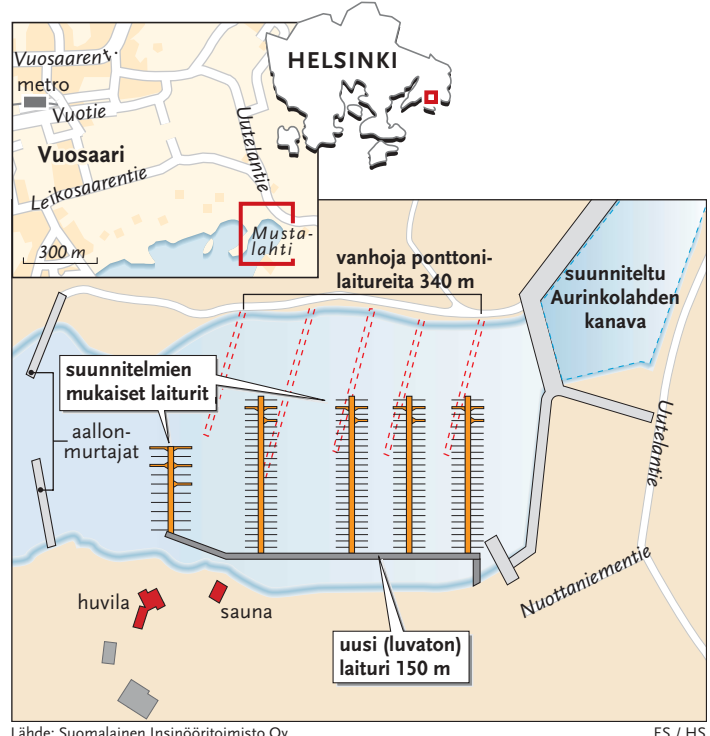
Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Jan Wallia odotti hämmennä näky, kun hän ajoi tuttuun mökkirantaan Vuosaares-

sa viime viikon perjantaina. Rantaveteen oli ilmaantunut 150 metriä pitkä ponttonilaituri. "Viime kesänä tuosta saunasta mentiin vielä uimaan

mutta epä onnistu enää", narkästynyt Wall sanoo. Laituri kelluu saunan edustalla muutaman metrin päässä rannasta. Kyseessä on Helsingin liikuntaviraston hanke, jossa Mustalahden venelaitureita siirretään pois Aurinkolahden kanavan tieltä. Osa venelaitureista sijaitsee kiistellyn kanavan suuaukon kohdalla. Wall pani lakimiehen selvittämään, onko rantaan ilmaantunut laiturin lain mukainen.

Mustalahden laiturisuunnitelma

Lähde: Suomalainen Insinööritoimisto Oy

Kävi ilmi että Uudenmaan ympäristökeskus on asettanut Mustalahden laiturihankkeelle tietyt ehtoja. Laitureiden rakentajan eli rakennusviraston pitäisi sopia asiasta viereisen tontin omistajan kanssa.

Ehto on annettu siksi, että piirustusten mukainen laiturin ulottuisi tilanhaltijan vesialueelle ja aivan tilan edustalle.

Walliin ei otettu yhteyttä. Tämän asianajaja vaatii nyt ympäristökeskukselta, että laiturin siirretään entiselle paikalleen ja työlle haetaan uusi vesilupa. Wall sanoo, että mökkitiedillä on laiturin myötä menynyt.

Alun perin rakennusvirasto otti itse ympäristökeskukseen yhteyttä, ja pyysi ohjeita. Virasto halusi tietää, pitääkö Aurinkolahden kanavahankkeelle hankkia uusi vesilupa, kun kanavan suunnitelma oli muutunut.

Jan Wall ja Eva-Liisa Savilahti vaativat, että uusi laiturin siirretään saunan edestä muualle.

Ympäristökeskus vastasi, että uutta lupaa ei tarvita, mutta naapurin kanssa pitää neuvotella.

"Me olemme pyytäneet liikuntavirastolta selvitystä asiaan", sanoo insinööri Heimo Tuomola Uudenmaan ympäristökeskukselta.

"Tällainen ei pitäisi olla mahdollista", sanoo liikuntaviraston johtaja Anssi Rauramo. Hänen mukaansa Mustalahden laiturityöt on nyt keskeytetty.

Tuomolan mukaan uusi vesilupa tarvitaan, jos asiassa ei päästä sopuun. Uuden luvan hakeminen kestää puolisen

vuotta, kerrotaan Länsi-Suomen ympäristölupavirastosta.

Liikuntavirasto joutui keskeyttämään myös toisen laituriprojektin Vuosaarissa viime viikolla. Se aloitti Vuosaarenlahdella venelaitureiden aallonmurtajan pohjan ruoppaukset, vaikka tarvittavia tutkimuksia pohjalietteen ympäristömyrkyistä ei ollut toimitettu Uudenmaan ympäristökeskukselle.

Tässäkin oli kyse vesiluvan ehtoista.

"Näitä virheitä on turha kiistää. Niistä otetaan opiksi. Me selvittämme ehdottomasti, missä kohtaa ketjuu on ongelmia", Rauramo sanoo.

Ponttonilaituri rakennettiin yksityisen rannan eteen ilman maanomistajan lupaa.

LYHYESTI

Espoo tarjoaa ilmaisen matkan Isoon Vasikkasaareen

► Espoo tarjoaa ilmaisen vesibussireissun kaupungin suosituimmalle ulkoilusaarelle Isoon Vasikkasaareen sunnuntaina 25. toukokuuta. Moottorialus Aurora lähtee Haukilahden satamasta kello 9, 10 ja 11. Auroraan voi nousta myös Nokkalan laiturissa, jonne matka Haukilahdesta kestää kymmenen minuuttia.

Paluuajukset Isoista Vasikkasaaresta mantereelle lähtevät kello 12, 13, 14 ja 15. Auroraan mahtuu kerralla 80 henkeä. Säännöllinen reittiliikenne ulkoilusaariin alkaa kesäkuun alussa.

Iso Vasikkasaari on luoteisnurkkaa lukuun ottamatta ulkoilualuetta. Saarella on Espoon saariston ehkä erikoisin rakennus: Poseidonin temppeliä jäljittelevä huvimaja. Se sijaitsee yksityisalueella.

Nainen kuoli ojaanajossa Klaukkalassa

NURMIJÄRVI. Nainen kuoli tieltä ajossa Nurmijärven Klaukkalassa lauantain vastaisena yönä. Onnettomuus sattui puoltalta öin Kirkkotieellä Luhtaajan kohdalla.

Nainen oli tulossa Klaukkalantieltä päin, kun hänen autonsa alkoi heittelehtiä vähän ennen Luhtaajan siltaa.

Ajoneuvo suistui tien oikealle puolelle osittain ojaan. Autossa yksin ollut nainen putosi ajoneuvon viereen.

Tapauksella oli silminnäkijöitä, jotka riensivät auttamaan ojaan ajanutta. Nainen oli kuitenkin kuollut heti onnettomuudessa saamiinsa vammoihin.

Onnettomuudessa surmansa saanut nainen oli syntynyt 1974.

Mies ryösti R-kioskin Vuosaarissa

► Noin 30–40-vuotias suomalaismies ryösti R-kioskin Vuosaaren Leikosaarentielle perjantai-iltana kahdeksan aikoihin. Mies sai saaliikseen vähäisen summan rahaa. Hän poistui paikalta ilmeisesti jalkaisin.

Miehen hiukset olivat pitkät, vaaleat ja suoraa. Hän oli noin 175–180 senttiä pitkä ja ruumiinrakenteeltaan tanakka. Yllään ryöstäjällä oli vaaleankeltainen fleecetakkki, mustat housut ja valkoiset lenkkarit. Mukanaan hänellä oli R-kioskin muovikassi.

Tapahtumasta jotain tietäviä pyydetään ottamaan yhteyttä Helsingin rikospoliisiin numeroon 09-1894240.

Liikenteen-ohjauskeskus uusiutui

► Helsingin kaupungin ja Helsingin poliisin yhteinen liikenteenohjauskeskus on uusittu Hietaniemenkadulla. Uudet videotykkit heittäivät nyt katukameroiden kuvaa laajoille näyttötauluille entisten monitorien sijasta. Kaduilla on 30 kameraa ja niistä kaikista saadaan samanaikaisesti kuvaa keskuksen screeneille.

Liikenteen ohjaus, liikennevalojen seuranta ja käyttöaikojen säätäminen sekä vikailmoitusten vastaanotto ovat ohjauskeskuksen tärkeimpiä tehtäviä. Kaupungissa oli viime vuonna 424 liikennevalot, joista 284 keskusohjauksessa.

Pikku Huopalahdesta nousi iso hauki

► Pikku Huopalahdesta Tilkan rannasta nousi viikonvaihteessa yli viisikiloisen ja lähes yksimetrisen hauki. 14-vuotias Aki Ronkanen tainnutti Mätäajan suulla lymyneen kalan kivellä. Aki nosti hauen kaverinsa kanssa pelastuskeskellä merestä.

Ilmapallot saaneet Anne Alkio (vas.) ja Katri Laakso lauloivat innolla tuttuja gospelsävelmiä Kaisaniemessä.

Gospel soi Kaisaniemessä

► Kirkkopäivät huipentuvat Senaatintorin yleisöjuhlaan

Matti Huhta
HELSINGIN SANOMAT

► Sadakaan ei masentanut raiisioisnuoria valtakunnallisten kirkkopäivien nuorten tapahtumassa Kaisaniemen puistossa lauantaina. Anne Alkio ja Katri Laakso lauloivat veisukirjamaratonin tuttuja lauluja puiston marilla penkeillä joi silloin, kun muut vasta rupesivat pikkuhiljaa hakeutumaan puiston sateen taottua.

"Pidämme gospelista, monet kappaleet ovat todella hyviä ja mukana tempaavia", tytöt

vakuuttivat. Omana suosikkinaan he pitivät Juha Tapiota. "Hän on hyvän näköinen nuori mies, ja hänen kappaleensa Mitä silmät ei nää on oikeastaan ainut piisi, joka soi niin Novan kuin SuomiPOPinkin listoilla", raiisioisneitokset kertoivat.

Tyttöjen muita gospelsuosikkejä ovat the Rain ja Bass'n Helen, jota raiisioisaiset aikovat mennä illalla kuuntelemaan vielä kulttuuriareena Glorian gospelkonserttiin. Anne ja Katri olivat saapuneet kirkkopäi-

ville tilausbussilla lauantaiaamuna. Ennen Kaisaniemessä oli ehditty jo kiertää Esplanadin näyttely- ja myyntikojut.

Kaisaniemen päätellassa esiintyi muun muassa lasten- ja nuortenkuoroja. Hyvän yleisömenestyksen sai myös entisen riparilaisten sketsikilpailu. Paikalla olleet Vantaankosken seurakunnan nuoret kannustivat äänekkäästi omaa sketsiporukkaansa.

"Tällä on ollut ihan mukavaa", totesi Miia Ylitalo, joka oli sonnustautunut tilaisuuteen punaisilla pirunsarvilla. Miia oli vasta menossa kesällä rippileirille, ja kirkkopäivät oli osa leiriä edeltävää kaupunkijaksota.

Aikuisten monet tapahtumat keskittyivät Rautatien kirkkopäivätilaan, jossa käytiin keskustelua niin kehitysyhteistyöstä kuin suomalaisten uskosta. Ympäri kaupunkia oli lisäksi kymmeniä erilisiä tapahtumia.

Illan Virsi ja tähti -tapahtuma keräsi tuhansia ihmisiä Senaatintorille kuuntelemaan johtavien suomalaisten viihdetaitelijoiden tulkintoja virsistä ja hengellisistä lauluista.

Kirkkopäivien päätöspäivänä tänään on messuja kirkkoissa eri puolilla pääkaupunkiseutua. Päivät päättyvät kello 13 Senaatintorilla alkavaan suureen Sirkus Pyhä -tapahtumaan koko perheelle.

"Kahdeksantoista tuntia vietän makuuasennossa"

Elsa Tuppurainen
HELSINGIN SANOMAT

► "Olen meikannut yli 50 vuotta tai vähän ylikin", Heliä Linden sanoo ja laittaa huulipunaa. "Joku voi pitää tätä turhamaisena." Hän on lähdepyörätuolilla huoneestaan sairaalan fysioterapiasastolle seisoa.

Sairaalaan hän on asunut kymmenen vuotta. Kotiapu kävi kerran kaksi viikossa ja fysioterapeutti kerran.

"Olen niin sanottu korkea para. Jalat ovat halvaantuneet, kädet on saatu pumppamalla kuntoon Meilahden fysioterapiassa ja Käpylän kuntoutuskeskuksessa."

"Pärjäsini kotona melkein kymmenen vuotta. Kotiapu kävi kerran kaksi viikossa ja fysioterapeutti kerran.

Sitten vähän hosuun ja putosin wc:ssä pytyyn ja pyörätuoliin väliin. Olkapäähän tuli revähdyks, sellainen keihäänheitäjän vamma."

Jalan murtuminen vei Heliä Lindenin ensin Malmiin sairaalaan ja sitten pitkäaikaispotilaaksi Myllypuroon. "Kun tulin tänne, ajattelin että tällaiseen paikkaanki minut tuotiin kuolemaan. Nyt kun olen nähnyt, miten paljon täällä on nähty talon eteen vauaa, on käsittämätöntä että tämä halutaan lopettaa."

Seisonnassa Heliä Linden käy viikoittain. Seisonta kippilaitteissa on kainaloista alas päin halvaantuneelle potilaalle äärettömän tärkeää. Se vaikuttaa luustoon, verenkiertoon, suoliston toimintaan ja spastiisuuteen.

Fysioterapeutti auttaa Lindenin pyörätuolista kippiin, laittaa hihnat kiinni ja tarvittavat pehmusteet paikoilleen. Linden nostaa itsensä säätimellä tarkalleen säädetyyn kallistusasteeseen.

Kipissä hän on kolme varttia ja seuraliekkunasta pyöräili-

Heliä Linden "seisoo" viikoittain kolme varttia fysioterapian kipissä.

VUOTEEN LAIDLALLA

1 2 3 4 5

Sarjassa tavataan helsinkiläisiä pitkäaikaispotilaita ja heidän omaisiaan.

joita, oravia ja lintuja. Nyt urahtaa ohi uututena punainen potkupyörä. "Viisi kertaa päivässä tarvit-

sen kaksi ihmistä avukseni, yllättävät tilanteet tulevat sitten lisäksi. Ja vain kuusi tuntia voin istua, 18 tuntia vietän makuulla", hän kertoo.

Sairaalan lopettamisaikeista ei ole kaikille potilaille rohjetu kertoa. Omaisten päivitytellen kuitenkin kantaantunut joidenkin korviin. Joku potilas on herätessään kysynyt, että joko tänään lähdetään.

"Tällä on ollut turvallinen olo", Heliä Linden sanoo. "Jos täältä joudun lähtemään, se on kuin häätö pihalle."

KAUPUNKI

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

► KULTTUURI B 6-B 7 ► KAUPPAPAikka B 2

Vuosaaren sataman ruoppauksiin tarvitaan uusi vesilupa

► TBT-yhdisteet aiheuttavat lisätutkimuksia lupaa varten

► Vähemmän saastuneella alueella ruoppaus saa jatkoa

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin Sataman pitää hakea uutta vesilupaa Vuosaaren satamaa varten. Uusi vesilupa tarvitaan, koska nykyinen lupa ei salli pahiten saastuneen ruoppausmassan kasamista mereen. Uudenmaan ympäristökeskus ilmoitti asiasta maanantaina. Samalla se antoi luvan jatkaa ruoppaamista vähemmän saastuneella alueella.

Ruoppaukset keskeytettiin toukokuun alussa, kun satama-alueelta merenpohjasta löytyi suuria pitoisuuksia ympäristölle haitallista tributyyliä (TBT). Tinayhdisteitä käytetään laivojen pohjamaaleissa. Vuosaaresta löydetty TBT on päässyt veteen satama-alueen telakalta. "Pahiten saastunut alue vaatii vesilain mukaisen uuden luvan", sanoo Heimo Tuomola

Uudenmaan ympäristökeskuksesta.

Tuomolan varovaisen arvion mukaan ensimmäisessä lupa- vaiheessa meni puoli vuotta. Sen jälkeen luvasta voi valittaa. Viimeksi sataman vesiluvan käsittelyyn kului eri oikeusasteissa viitisen vuotta. Helsingin Sataman tekninen johtaja Aarno Ahti ei halunnut maanantaina kommentoida tuoreen lupa-asian merkitystä.

Ongelman ydin on myrkytöiden ruoppausmassojen sijoittaminen. Tavallisesti massat kasataan mereen. Kansainvälisten säännösten mukaan näin ei kuitenkaan saa toimia, kun tietyt TBT-pitoisuuksien raja-arvot ylittyvät. Tällaista pahasti saastunutta lietettä on Vuosaaren satama-

alueella eri arvioiden mukaan 50 000–200 000 kuutiota. Nyt Helsingin Satama selvittää, kuinka paljon raja-arvot ylittävää massaa tarkkaan ottaen on ja mitä sille voidaan tehdä. Uuden vesiluvan hakeminen perustuu näihin tutkimuksiin.

Ahti kertoo, että uusien näytteiden otto alkaa satama-alueella jo tänään tiistaina. TBT-näytteet joudutaan lähettämään Saksaan analysoitavaksi, koska Suomessa ei ole asianmukaista laboratorioita. Helsingin Satama sai ympäristökeskuksesta luvan jatkaa ruoppauksia satama-alueen koillisosassa, jossa TBT-pitoi-

suudet ovat pienempiä. Töitä ei kuitenkaan aloiteta vielä, koska ruoppausalustoa tarvitaan näytteiden otossa.

Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus -yhtiön johtaja Johanna Mattila ihmettelee ruoppausluvan myöntämistä. "Alueella jossa nyt saa ruopata, on mitattu TBT-yhdisteet vain yhdestä pisteestä. Se ei anna riittävän tarkkaa kuvaa myrkytöiden määrästä."

Mattila teki toisen kahdesta tutkimuksesta, joissa Vuosaaren TBT-aineet alun perin löydettiin. Mattila arvostelee terävästi Helsingin Sataman teettämää selvitystä, jonka perusteella ympäristökeskus antoi nyt luvan jatkaa ruoppauksia. Muun muassa väite, että vain veteen

liuenneella TBT:llä on vesielioistolle merkitystä, kirvoittaa Mattilalta kritiikkiä.

"Tämä ei pidä paikkaansa. On esimerkiksi simpukoita, jotka suodattavat hiukkasia elimistönsä läpi", Mattila sanoo.

TBT haittaa muun muassa vesieläinten hormonijärjestelmää.

Aarno Ahti kertoo, että tutkimuksia tehdään lisää monella rintamalla. Uusia näytteitä otetaan kolmestakymmenestä pisteestä tulevalla satama-alueella. "Tarkoituksena on selvittää raja-arvot ylittävän ruoppausmassan juridisia ja ympäristöllisiä seurauksia", Ahti sanoo.

"Koska saastunut aines poistetaan, ympäristön kannalta on parempi, että satama rakennetaan."

Nummelan kentän motellista ja asfaltista käydään kauppaa

► Kiitoradan asfaltin jyrkimistä ei uhkailuista huolimatta jatkettu

Merituuli Ahola
HELSINGIN SANOMAT

► Nummelan lentokentällä ei maanantaina nähty kaivinkoneita eikä jyrkimä, vaikka kiitoradan asfaltin omistava Nummelan Ravintolat -yhtiö oli uhannut jatkaa sen poistamista maanantaina. Kiitoradan Lohjan puoleisesta päästä 200 metrin pituudelta huhtikuussa kuorittu asfaltti seisoj radan päässä parimetrisessä kasassa. Ilmailuliiton toiminnanjohtaja Kai Mönkkönen näkee kiitotien päässä valoa.

sen puheenjohtaja Seppo Kurkelaa.

Lentokentällä riitelevät lento- paikan pitaja, Suomen Ilmailuliitto, ja motelliyritys Nummelan Ravintolat, joka suivaantui, kun Ilmailuliiton myi motellin tontin Ilmailuliitolle. Nummelan Ravintolat olisi myös halunnut ostaa sen.

Nummelan Ravintolat tulkitse, että kun tontti vaihtoi omistajaa, myös vuokrasopimus purkaantui. Nummelan Ravintoloiden mielestä pääkiitoradan asfaltti kuului heille, koska motelliyritystä oli 80-luvulla kiitoradan päällystännyt. Yhtiö päätti jyrjää asfaltin pois ja myydä sen uusiokäyttöön. "Minulle on arvoitus minne asfalttia kaupataan ja kuka sitä ostaa", Mönkkönen ihmetteli.

Kiitoradan Lohjan puoleinen pää on käyttökelvoton, ja se pitää aikanaan korjata.

Kiistasta huolimatta lentokenttä on toiminnassa ja Nummelan Lentokeskus pitää sillä parhaillaan kesän ensimmäistä purjelentokurssia.

"Ihmettelemme vain koska kiitoradan päässä on työkonetta ja koska ei. Asia ei kuulu meille, mutta toki toivomme sille järkevää ratkaisua", toivoi purjelentokoulun opettaja Jyri Laukkanen.

Lähinnä purjekoneiden käytämälle kentälle Mönkkönen lupaili ketterää parempaa kesää. "Harrastajakunnassa on paljon patoutunutta energiaa, ja kunhan hommat tästä järjestyvät, päästään keskittymään tärkeimpään eli lentämiseen".

Vihdin kunnanjohtaja oli mieltetysään varovaisempi: "On yhä mahdollista, että asfaltti kuorietaan myydään."

Tapani Kankkunen, Kimmo Kuusisto, Jyri Laukkanen ja Arja Kautto rullasivat purjelentokonetta Nummelan kiistellyllä lentokentällä.

Nummelan lentokentän päästä puuttuu 200-metrinen kaistale. Se on kaupan.

Nummelan lentokentällä monta omistajaa

1. Kiitoradan omistavat Nummelan Ravintolat Oy ja Vihdin kunta.
2. Motellin omistaa Nummelan Ravintolat Oy.
3. Tontin, jolla motelli sijaitsee omistaa Suomen Ilmailuliitto.
4. ja 5. Lentokonehallit omistaa Nummelan Ravintolat Oy. Niiden käytöstä ei ole päästy sopimukseen, joten ne ovat tyhjillään.
6. Lentokentän maa-alueen omistaa Vihdin kunta.

Kaupunginhallitus hyväksyi Helsingin Veden laskutusperusteiden muutoksen

► Uusi periaate on: mitä väljemmin asut, sen enemmän maksat

Pasi Tuohimaa
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin kaupunginhallitus hyväksyi maanantaina Helsingin Veden suunnitelmat muutata vesilaskun perusmaksu kuulusidonnaisesta rakennuksen kerrallan perustavaksi.

Muutos tulee voimaan aikaisintaan vuoden 2004 puolivälissä. Se vaatii vielä kaupunginvaltuuston hyväksynnän.

Muutoksen periaate on, että mitä väljemmin asut, sen enemmän maksat. Esimerkiksi viisihenkiselle, 80 neliön kiinteistössä asuvalle perheelle perusmaksu on edullisempi kuin 150 neliössä asuvalle pariskunnalle, vaikka pariskunnan kuluus olisi vähäisempää.

Helsingin Veden perustelujen mukaan uusi perusmaksu kohdistuisi kuluttajille nykyis-

tä oikeudenmukaisemmin. Koska kyseessä on laskutusperusteen muuttaminen eikä hinnankorotus, kiinteistöjen vesilaskut eivät Helsingin Veden mukaan muuttuisi.

Helsingin Vesi haluaa myös, että kiinteistöön tulevasta puhtaasta vedestä ja sieltä lähtevästä jätevedestä maksetaan eri perusmaksut. Kolmantena perusmaksuna tulee vielä rakennuksen katoilta ja maanpinnalta viemäreihin valuvasta sade- ja sulamisvedestä perittävä hulevesimaksu.

Esitystä vastustaa muun muassa Uudenmaan asuinkiinteistöyhdistys. Sen mielestä uusi maksurakenne kannustaa entistä vähemmän säästeliääseen vedenkäyttöön ja on epäoikeudenmukaisempi kuin nykyinen kulutussidonnainen maksu.

Vaikka veden hintaa ei nyt korotetakaan, kiinteillä maksuosuudella Helsingin Vesi varmistaa maksutulojen riittävän tason tulevaisuudessa.

Helsingin Veden ongelma on, että veden kulutus vähenee, vaikka vuosittain vesijoh-

to- ja viemäriverkkoon liittyy noin 350 uutta asiakasta.

Kolme erillistä perusmaksua ja käyttömaksu merkitsevät, että Helsingin Vedellä on tulevaisuudessa käytössään enemmän korotuskohteita.

Nostamalla vaikka vain yhtä maksua kerrallaan varmistetaan tasainen maksutulojen kasvu.

Pinta-alaan perustuva maksu on käytössä jo Espoossa. Nykyisin Helsingin alin perusmaksu, 30 euroa vuodessa, peritään vuodessa 75 kuutiota tai vähemmän vettä käyttäviltä.

KOMMENTTI

Kallista kuin Saharassa

► Helsingin Vesi on toivotoman urakan edessä. Kun se nostaa veden hintaa, kulutus vähenee. Kun kuluus vähenee, veden hintaa on taas nostettava. Lopulta tuhansien järvien maassa vedestä saa maksaa saman hinnan kuin Saharassa.

Viimeisen 10 vuoden aikana hinnan ja kulutuksen suhde Helsingissä on kehittynyt edellä kuvatun mukaisesti. Kulutus per kaupunkilainen on enemmän kuin puolittunut, samaan aikaan kun sen hinta on enemmän kuin kaksinkertaistunut. Vesi ei enää kulje riittävän nopeasti putkistoissa. Vettä

on pakko puhdistaa lisää ja rakentaa uusia puhdistuslaitoksia. Tarvitaan taas uusia hinnankorotuksia.

Kaupunkilainen maksaa kylmästä vedestä noin 15 euroa kuukaudessa. Viiden hengen perheen kahden kuukauden lasku on oman mittarin takana asuvalle noin 150 euroa. Tukholmassa on puolet halvempaa.

Milloin Helsingistä löytyy päättäjää, joka panee pisteen kaupungin vesihölmöilylle? Jos sitä liikelaitoksesta itseltään odottaa, vesi voi pian olla Saharan hinnoissa.

Pasi Tuohimaa

Espoon asukaspuistossa tarjolla lapsille ilmainen ateria

► Espoo alkoi maanantaina tarjota lapsille ilmaisen lämpimän ruoan asukaspuistoissa. Tarjoilu jatkuu 8. elokuuta asti arkipäivisin kello 11.30–12.30. Ruokailuun ei tarvitse ilmoittautua, mutta lapsella pitää olla mukana omat ruokailuastiat, juomat ja leipää.

Myös kaikille pienille kouluikäisille tarjotaan asukaspuistoissa välipala 12. elokuuta lähtien kello 13–14 hintaan 30 euroa kuukaudessa. Elokuussa maksu on 15 euroa. Välipalaruokailuun pitää ilmoittautua ennakkoon puistoista tai internetistä saatavalla lomakkeella.

HS

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

KAUPUNKI

Vuosaaresta löytyi odotettua enemmän TBT-yhdisteitä

► Uudet tutkimustulokset yllättivät Helsingin Sataman edustajat

► Myrkyt hidastavat sataman ruoppausta

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

Vuosaaren satama-alueella on odotettua suurempia pitoisuuksia myrkyllistä tributyyliä (TBT).

Pahasti saastunutta pohjalietettä on myös paljon laajemmalla alueella kuin aiemmin luultiin. Löytö selväsi Helsingin Sataman uusissa tutkimuksissa.

Suuri yllätys oli, että sataman alle jäävästä Niinilahdesta löytyi paljon korkeampia pitoisuuksia kuin aiemmin.

"Niinilahti tuli yllätyksenä. TBT-arvot olivat uussissa näytteissä kaikkialla korkeampia kuin edellisissä tutkimuksissa", Helsingin Sataman tekninen johtaja Aarno Ahti sanoo. Aikaisemmat näytteet otettiin jäältä käsin; nyt pohjamuutettiin sukeltajan kanssa.

"Voi olla, että Vuosaaren telakalla käyneiden isojen laivojen potkurivirrat ovat sekoittaneet pohjaa", Ahti sanoo.

Vuosaaren sataman ruoppaukset keskeytettiin touko-

kuun alussa, kun myrkylliset TBT-yhdisteet löydettiin.

Niinilahdesta löytyi useasta kohtaa sen verran saastunutta lietemassaa, ettei sitä saa kuljettaa ja kasata merelle tavalliseen tapaan. Tämä on tärkeä kysymys, koska lietteen kasaaminen maalle on hyvin hankalaa.

"Niinilahdessa massan määrä on hallittavissa. Lietettä on joitakin kymmeniätuhansia kuutiota", Ahti sanoo.

Massojen käsittelyä säätelee Suomessa HELCOM-säännöt, joiden tulkinasta on ollut epäselvyyttä. Suomen ympäristökeskuksen tuore lausunto täsmentää toimintaohjeita. Lausunnon mukaan tason 2 yllättäviä määriä saa lujittaa mereen vain siinä tapauksessa, että maalle kasaaminen on ympäristölle vielä haitallisempaa.

Aarno Ahdin mukaan 2-tason yllättävää massaa on Vuosaarissa satoja tuhansia kuutiota. "Muutaman eduskuntatalon verran", hän arvioi.

Kun tributyyliä määrää kilossa pohjalietettä ylittää 200 mikrogrammaa, sitä ei saa lujittaa mereen. Niinilahdesta löytyi tinaa pahimmillaan 460 mikrogrammaa kilosta.

Ahdin mukaan yksi vaihtoehto on sijoittaa saastunut massa täytemaaksi sataman pohjalle. Tätä ja muita vaihtoehtoja Helsingin Satama selvittää nyt Valtion tieteellisen tutkimuskeskuksen kanssa.

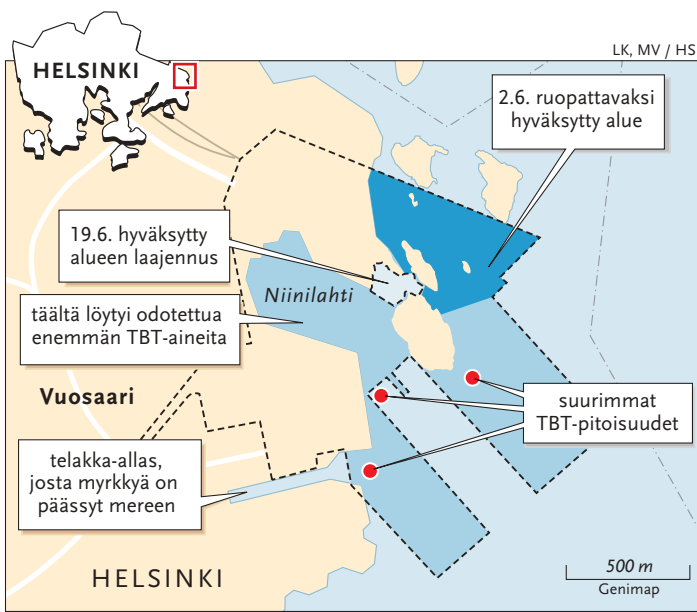
Uudenmaan ympäristökeskuksen insinööri Heimo Tuomolan mukaan TBT-yhdisteitä löytyi odotettua laajemmalla ja syvemmällä myös satama-alueella sijaitsevan telakan edustalta.

Myrkyt ovat peräisin maaliähteistä, joita on päässyt telakalta veteen. Näillä kohdilla TBT-pitoisuudet ovat jopa 15 000 mikrogrammaa kilossa lietettä.

Myrkkylöytöjen vaikutukset satamaprosenttiin ovat vielä epäselvät.

Laajemmat ruoppaukset siirtyvät ainakin ensi kesään. Uudenmaan ympäristökeskus sallii ruoppauksen nyt reilun kahdenkymmenen hehtaarin alueella; kokonaan ruoppattava alue on 150 hehtaaria.

Joka tapauksessa pahiten saastuneimman lietteen käsittelyn tarvitaan uusi vesilupa. Luvan hankkimisen kestoa ei kukaan halua vielä arvioida. Vesilupa haetaan ympäristölu-

pavirastolta normaalin lupamenettelyn mukaisesti, joten päätöksestä voi valittaa erioikeusasteissa.

Ahti vetoaa ympäristönsuojelijoihin, etteivät he valitsisi lupahakemuksesta. Hän viittaa Suomen luonnonsuojeluliittoon, joka on valittanut Vuosaaren sataman vesiluvista aiemmin.

"Mekin olemme huolestuneita ympäristöstä. Valitusprosessi vain pitkittää ympäristöongelman hoitamista. Toivottavasti luonnonsuojelijat tajuaavat mitä tekevät."

"Emme me halua viivyttää sataman rakentamista, me haluamme että se rakennetaan toiseen paikkaan", sanoo Tapii Veistola luonnonsuojeluliitosta.

"Meidän tehtävämme on katsoa, että ympäristö huomioidaan ja lupaehtoja noudatetaan. Emme valita luvista perusteista tai kiusantekemisestä."

Veistolan mielestään on selvää, että saastuneen pohjalietteen pölyttäminen ruoppamalla on haitallisempaa kuin sen jättäminen paikalleen.

LYHYESTI

Kuljettaja loukkaantui ulosajossa Tuusulassa

Kuljettaja loukkaantui ulosajossa Tuusulassa Jokelantiellä torstai-aiamuna. Kolmekymppinen mies ajoi Järvenpäästä Jokelan suuntaan.

Hänen kuljettamansa auto ajautui ensin oikealle puolelle tienvarseen, mistä se pomppasi vastaan tulevien kaistan yli ojaan. Lopuksi auto päätyi takaisin tielle katolleen.

Kuljettaja putosi kyydistä tielle. Hänet kuljetettiin Medi-Helillä Helsinkiin. Autossa ei ollut muita matkustajia.

HS-STT

Marjatta Laitinen ehdolle Espoon piispanvaaliin

Kanta-Espoon kirkkoherra Marjatta Laitinen asettui ehdolle Espoon hiippakunnan piispanvaaliin. Valitsijayhdistyksen asiakirjan allekirjoitti yhteensä 24 maallikkoa ja pappia kolmen rovastikunnan alueelta.

Valitsijayhdistykset saavat asettaa ehdolle valitsemansa papin, joka tarvitsee vähintään kymmenen äänioikeutettua. Piispanvaalissa äänioikeutetuista puolet on pappi ja puolet maallikoita.

Kirkkoherra Marjatta Laitinen on Espoon hiippakunnan perustamista valmistelevalle työryhmän puheenjohtaja. HS

Kaupungin laina varmistui Vuosaaren liikunta-keskukselle

Liikuntakeskuksen ja jäähallin rakentaminen Helsingin Vuosaaren alkanee tulevina syksynä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi viime keskiviikkona kaupunginhallituksen esityksen myöntämään 2,8 miljoonan euron lainan Kiinteistö Oy Vuosaaren liikuntakeskukselle.

Halliin tulee kaksi jääkiekkokaukaloa, kolme sisäpölyttävää sekä näiden välikerroksen ravintola-, kokous-, toimisto- ja kuntosalitiloja. Rakennus nousee Kartanonkentän pohjoispuolelle olevalle tontille kesällä 2004.

Hallin verottomat rakentamiskustannukset on arvioitu enintään seitsemäksi miljoonaksi euroksi.

Omien pääomien osuus on 1,4 miljoonaa euroa, pankkilainaa on 2,8 miljoonaa ja kaupungin lainaa 2,8 miljoonaa euroa. HS

Espoon Leppävaaran vanhustentalolle uusi paikka

Albergan kartanon tontille Espoon Leppävaaraan ei rakenneta vanhusten palvelutaloa kuten aiemmin suunniteltiin. Kaupunkisuunnittelulautakunta löysi talolle uuden paikan Ruusutorpansilan alueelta Etelä-Leppävaarasta.

Lautakunnan mielestä Ruusutorpalla on tarpeeksi tilaa

taloudelliseen ja järkevään rakentamiseen. Etuna lautakunta piti sitä, että rakentaminen tyhjälle tontille vauhdittaa muuta rakentamista Leppävaarankadulla. HS

Tuomio törkeästä kuoleman-tuottamuksesta jäi voimaan

Helsinki miehen törkeästä kuolemantuottamuksesta ja pahoinpitelystä saama kahden vuoden ja neljän kuukauden vankeusrangaistus pysyi ennallaan hovioikeudessa.

Lauri Antero Immonen tönäisi kesäkuun lopussa 2001 kiistan päättäneen miestä ja hakkasi tämän päätä katukivetykseen.

Uhrin avovaimo ja tytär näkivät tapahtuman. Uhri vietiin kotiin, mutta hän ei tullut aamulla tajuihinsa. Mies kuoli myöhemmin sairaalassa.

Immonen määrättiin maksamaan omaisille korvauksia 30 000 euroa. STT

Espoon keskuksen neuvola muuttuu

Espoon keskuksen neuvola muuttuu Kamreerintie 5:een. Äitiys- ja lastenneuvolapalveluja on tarjolla uusissa tiloissa heinäkuun alusta alkaen.

Myös Espoon keskuksen fysioterapia muuttuu heinäkuussa. Uusi paikka on Kuninginkatuun lukion ja uimahallin rakennus. HS

Lasse Salomaa, Ville Viitanen ja Jaana Viertola lastasivat ihmisketjuna purjevenettä torstaina Helsingin Pohjoisrannassa.

Juhannus on venekerhojen ruuhka-aikaa

► Vesille lähdetään viimeistään aattona – satoi tai paistoi

Hasse Härkönen
HELSINGIN SANOMAT

Tuli auringonpaistetta tai kylmää sadesaata, niin toiveilijä viettää juhannusta meren aalloilla. Helsingin venekerhojen laitureilla oli torstaina vipinää, kun lomalaiset lähtivät vesille.

"Lähtörujanssi alkoi torstaina iltapäivällä ja jatkui perjantaina puoleen päivään asti. Päivä ennen juhannusta ovat venekerhoon kiirettäsi aikaa", Siibelin-puiston kupeessa sijaitsevan Humallahden veneker-

hon puheenjohtaja eli kommodori Raimo Lamminen kertoi.

"Koko juhannusta edeltävä viikko on ollut kiirettä, puheluita ja kysymyksiä tulee paljon. Juhannuksen jälkeen tilanne rauhoittuu selvästi", kuvaili Kipparilahden venekerhon satamapäällikkö Tuomo Pesonen.

Pahin lähtöruuhka ajoittui torstai-iltana, kun kaupunkilaiset työpäivän päätteeksi kiirehtivät vesille.

"Välillä meno on samanlaista

kuin ajaisi ruuhkassa Kehä ykköstä länteen päin ja pyrki Hämeenlinnantielle. Se on sellainen hallittu kaos. Kun on stressiä vesille pääsystä ja paljon ruuhkaa, niin välillä tunteet käyvät kuumina", Pesonen kuvailee juhannusta.

"Sataman kärrykapasiteetti on tiukoilla, kun kaikki haluavat saada tavaran veneeseen suunnilleen yhtä aikaa."

Raimo Lammisen arvion mukaan noin kolmasosa Humallahden kerholaisista on vesillä juhannuksena.

Venepäiköitä Humallahdessa on yli 200.

Lasse Salomaa, Ville Viitanen, Jaana Viertola ja Terhi Pietari lastasivat tavaroitaan purjeveneeseen torstai-iltapä-

vällä Helsingin moottorivenekerho laiturilla Pohjoisrannassa.

He suuntasivat juhannukseksi Helsingin kaupungin omistamaan Elisaareen, joka sijaitsee Inkoon merialueella.

"Ainakin kymmenen tunnin purjehdus on edessä", Salomaa arvioi. "Perillä otetaan sitten rauhallisesti, grillailaan, pelataan pelejä ja saunotaan", hän kertoi viikonlopun suunnitelmista.

Veneen kipparin Viitanen mukaan sää ei suuremmin vaikuta vesille lähtöön juhannuksena.

"Ainoastaan jos on liian kova tuuli, niin sitten lähtöä pitää harkita. Matkalla Elisaareen on iso selkä, jonka ylittämisen ei ole järkevää pahassa kelissä."

Torstaina tuuli oli onneksi melko kesy.

Satoi tai paistoi, joka tapauksessa merelle on varustauduttava lämpimillä vaatteilla. Pipot, kerrospukeutuminen ja toppavaatteet ovat purjehtijan arkipäivää.

"Periaatteessa kannattaa laittaa samanlaiset vaatteet päälle kuin talvisin hiihtämään lähdettäessä", Viertola totei.

Mahdollisesti sateinen ja kylmä juhannus ei pelottanut nelikköä.

"Ei se mikään ongelma ole. Jos sataa, niin laitetaan lämmittin päälle ja lisätään vaatteita", Viertola sanoo.

"Ja yhden tähden jallu auttaa pitämään kylmän loitolla", Salomaa täydensi.

Etelä-Tapiolan purkukoulun tilalle asuntoja ja toimistoja

► Myös alueen katujärjestelyt muuttuvat

Raija Kaikkonen
HELSINGIN SANOMAT

Länsiväylän ja Etelätuulentien risteysalueen tulemaan Tapiolaan rakennetaan nelikerroksisia asuin- ja viisikerroksisia toimistotaloja.

Tarkoituksena on saada kaupunkisuunnittelulautakunnan vastikään hyväksymä Tuuliniityn asemakaavanmuutos valtuuston päätettäväksi ensi keväänä. Alueen rakentaminen voisi silloin alokea jo ensi vuonna.

50-vuotisjuhliansa tänä vuonna viettävään Tapiolaan

halutaan lisää asuntoja ja toimintaa.

Asuin- ja kerrostalojen tieltä puretaan huonokuntoinen Etelä-Tapiolan koulu, joka on rakennettu 1961. Oppilait ovat jo siirtyneet Weege-taloon. Vanhan koulun tontilla sijaitsevat

ruotsinkieliset Vindängenin koulu ja päiväkotit sen sijaan jatkavat näillä näkymin toimintaansa. Folkhälsan on ollut kiinnostunut koulutontin länsiosasta. Se harkitsee palvelukeskuksen ja vanhusten asuntojen rakentamista Vindängenin koulun vierestä.

Koulutontille Etelätuulentien varteen on myös tulossa Finnforestin pääkonttori. Puisen talon arkkitehtikilpailu on vastikään päättynyt ja yritys julkistaa tulokset Tapiolan 50-vuotisjuhliissa syyskuussa. Myös muiden toimistotalojen julkisivut aiotaan rakentaa puusta.

Asemakaavan muutosalue on noin 4,7 hehtaarin suuruinen. Alueella aiotaan muuttaa myös katujärjestelyjä ja panna autot maanalaiseen pysäköintilaitokseen.

Helsingin uimarantojen vedenlaatu moitteeton

Jenny Nyholm
HELSINGIN SANOMAT

Helsingin uimavesien laatu on ollut kesäkuussa hyvä. Bakteriopitoisuudet ovat olleet alhaisia eikä uimavesissä ole havaittu sinilevää.

Terveystarkastaja Leea Kultanen Helsingin kaupungin ympäristökeskuksesta kertoo, ettei sinilevää ole edes lämpimänä kesinä yleensä vielä kesäkuussa.

Helsingin kaupungin ympäristökeskus valvoo kaikkien Helsingin 24 uimarannan vedenlaatua. Jos sinilevää tavataan jollain uimarannalla kesän aikana, siitä tulee rannalle tiedote.

"Sinilevän havaitseminen ei tarkoita automaattisesti uimikieltoa, mutta jos tietää olevansa herkkä, niin uimista kannattaa välttää", Leea Kultanen sanoo.

Ympäristökeskus ei toki päivysty uimarannoilla jatkuvasti, ja tilanne levän kanssa saattaa

Uimavesien lämpötiloja 20. 6.

muuttua nopeastikin. Jos uimarannalla havaitsee sinilevää eikä asiasta näe tiedotetta, kannattaa olla yhteydessä ympäristökeskukseen.

Sinilevän lisäksi merivedestä määritetään ulosteperäiset bakteerit ja luonnossa yleisesti esiintyvät koliformiset bakteerit.

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

KAUPUNKI

LYHYESTI

Vesalan surmatyöstä epäilty otettiin kiinni

► Poliisi otti perjantai-iltapäivällä puoli neljän aikaan kiinni miehen epäiltynä Vesalassa tapahtuneesta verityöstä. Nainen löydettiin surmattuna kotoaan Rekipellontieltä kuudelta torstai-iltana. 46-vuotias epäilty oli uhrin miesystävä. Epäilty löydettiin itä-helsinginkiläisestä asuntolasta. Epäilty ei ole vielä voitu kuulustella tämän humalatilasta vuoksi. Helsingin poliisin mukaan hänet todennäköisesti pidätetään viikonlopun aikana ja mahdollinen vangitsemis- ja oikeudenkäynti käydään alkuviikosta.

Epäillyllä on väkivaltainen menneisyys. HS

Matinkylän tuhopoltoista kiinni otettu poika tunnusti

► Espoon Matinkylässä tuhopolttojen sarjasta kiinni otettu 13-vuotias poika on Yleisradion Ylen aikaisen mukaan tunnustanut tekonsa poliisin kuulusteluissa.

Rauhalanpuijissa syytettyjen eilen autotalo, ja poliisi otti palopaikan läheltä kiinni 13-vuotiaan pojan. Poika on tunnustanut syyttäneensä ainakin suurimman osan paloista. Tutkinnanjohtajan, rikosylikomisario Sakari Juurikkalan mukaan poika ei ole osannut kertoa syytä teoilleen. Ylen aikainen kertoi.

Alaikäinen poika on korvausvelvollinen, vaikka ei joudukaan teostaan rikos-oikeudelliseen vastuuseen. Espoon poliisi kaipaa edelleen havaintoja aikaisemmista tuhopoltoista. Espoon Matinkylän alueella on parin viikon aikana poltettu seitsemän autotaloa ja useita pienempiä rakennuksia. HS

Vuosaaren ruoppaustöistä muutoksia vesiliikenteeseen

► Vuosaaren sataman alueelta ruoppattujen savimassojen kuljetukset läjitysalueelle alkoivat torstaina. Ruoppausta tehdään Käärmeniemen itäpuolisella alueella.

Läjitysalue sijaitsee noin kahdeksan kilometriä Eestiluodosta etelään. Ruoppausmassat kuljetetaan alueelle väylää, joka kulkee Mölandetin, Pikku-Niinsaaren, Kuiva-Hevosen ja Eestiluodon länsipuolitse. Proomut käyttävät sekä väyliä että niiden ulkopuolisia alueita. Massat kuljetetaan hinaajavetoisilla proomuilla. Yhdistelmän kokonaispituus on noin 100 metriä. HS

Satelliittipaikannus laajenee lähitakseihin

► Lähitakseissa Helsingin ympäristössä otetaan testikäyttöön satelliittien perustuva paikantamisjärjestelmä, jonka uskotaan helpottavan taksin saamista ja parantavan myös taksinkuljettajan turvallisuutta.

Satelliittien perustuva paikannusjärjestelmä on tarkempi kuin tukiasemia käyttävät järjestelmät. Lisäksi GPS-paikannus on edullisempi. "Vapaana oleva taksi pystytään sen avulla löytämään lähempää kuin tähän mennessä. Tämä nopeuttaa asiakkaiden auton saantia", sanoo projektipäällikkö Harri Matveinin Helsingin Ympäristön Taksikeskuksesta.

Uuden järjestelmän uskotaan parantavan myös taksinkuljettajien turvallisuutta. Normaaliassa ajossa auto pystytään keskukselta paikantamaan tietynsäteen ruudun sisällä muutaman sadan metrin tarkkuudella. Jos autoa annetaan hätäkutsu, auto pystytään paik-

Yhdistelmä liikkuu ja ohjautuu rajoitetusti, joten Vuosaaren satamahankkeen mukaan muun vesiliikenteen tulee ottaa huomioon väistämismellollisuudet. Ruoppausalueella liikkumista kehoitetaan välttämään. Ruoppaus- ja läjitystyöt jatkuvat jäiden tulon asti joka päivä kello 6–23. STT

Ammutuksi ilmoitettu mies löytyikin hyvässä kunnossa

► Loviisan poliisi tutki keskiviikkoiltaan tapahtunutta ammutusta hälytysilmoitusta niskoitteluna poliisia vastaan. Määrälahden kaupunginosaan hälytettiin keskiviikkona poliisyyksikön lisäksi niin sairausauto kuin Medi-Helikin. Ilmoituksen mukaan mieshenkilöä oli ammuttu. Tapahtumapaikalla ammutuksi ilmoitettu mies oli hyvässä kunnossa eikä tiennyt tapahtuneesta mitään. Poliisi tutki niskoittelurikoksena tapauksia, joissa poliisi hälytetään paikalle aiheettomasti.

Poliisin mukaan vielä ei ole varmaa, onko hälytysten tehnyt henkilö toiminut tahallisesti vai mahdollisessa mielenhäiriössä. Alkoholinäkö ei ole osuutta asiaan. HS

Lämpimässä kalaa myyneelle miehelle sakkoja

► Helsinginkiläismies tuomittiin sakkoihin terveydelle vaarallisen ruokatavaran myynnistä. 64-vuotias mies oli myynyt henkilöautostaan savukalaa puutarhamyymälän pihalla. Kalat olivat myynnissä ruskean vuoiperin päällä ulkoilman 15 asteen lämpötilassa. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen kalaa on myynnin ja varastoinnin aikana säilytettävä korkeintaan kolmen asteen lämmössä. Ilman kylmälaiteita säilytetyn kalan myynti ulkosalla olisi ollut oikeuden mielestä turvallisista vain talvelle. Miehelle tuomittiin 30 päiväsakkoa eli 180 euroa sakkoja.

Ennen käräjille joutumistaan mies oli jo saanut aiemmin Helsingin kaupungin ympäristölautakunnalta kiellon myydä kalaa henkilö- tai pakettiautosta. Mies ei ollut totellut kielloa, ja kaupunki oli antanut hänelle uhkasakot. STT

Herttoniemen Teboil purettiin

► Kettutiellä Herttoniemessä sijainnut Teboilin huoltoasema purettiin loppuviikosta. Tilalle rakennetaan ympäristövaatimukset täyttävä automaattiasema, jonka on tarkoitus valmistua heinä-elokuun vaihteessa. Autonhuolto ja -pesu sekä huoltamon myymälä, stereolike ja kahvio jatkavat toimintaansa uuden aseman yhteydessä. HS

Merivesi on poikkeuksellisen kylmää Helsingin edustalla

► Vesi on ollut viileämpää viimeksi 1960-luvun alussa

► Sinileväkukinnat tulevat luultavasti pari viikkoa normaalia myöhemmin

Hasse Härkönen
HELSINGIN SANOMAT

► Merivesi on tänä vuonna poikkeuksellisen kylmää Helsingin edustalla. Merentutkimuslaitoksen mittauksen mukaan meren kesäkuun keskilämpötila oli perjantaina 12,5 astetta, kun viimeisen 40 vuoden ajalta kesäkuun keskiarvo on yli 13 astetta.

Pääkaupungin edustalla meri on siis noin neljä astetta viileämpää kuin normaalisti. "Tätä kylmempää vesi on ollut kesäkuussa viimeksi 60-luvun alkupuolella, tosin vuonna 1982 meren keskilämpötila oli alkukesällä melkein yhtä alhainen kuin nyt", erikoistutkija Pekka Alenius Merentutkimuslaitoksesta sanoo.

Kuluvan kesäkuun keskiarvo tulee vielä aavistuksen nousemaan, koska vesi lämpenee koko kesäkuun ajan.

"Talvi oli pitkä ja kova, ja paksu jääkerros varastoi kylmyyttä mereen. Veden lämpeneminen alkoi vasta huhtikuun puolessa välissä, kun edellisen keväänä meri alkoi lämmetä jo maaliskuun loppupuolella", Alenius kertoo.

Merivesi lämpenee Helsingin edustalla keskimäärin 16-

17-asteiseksi kesän aikana. Korkeimmillaan lämpötila on yleensä heinä-elokuun vaihteessa. Vaikka vesi on nyt kylmää, niin keskiarvoilmoitustiloihin voidaan silti päästä loppukesällä.

"Nopeat vaihtelut ovat mahdollisia. Jos tulee lämmin ja tyyni jaksu, niin pintavesi voi parissa viikossa lämmetä neljä tai viisi astetta", Alenius sanoo.

Sinilevät ovat vaivanneet Suomenlahtea viime vuosina. Veden kylmyys saattaa vaikuttaa tämän kesän sinilevätilanteeseen.

"Sinilevät vaativat lämmintä vettä kukintaansa, ja on todennäköistä, että kukinnat tulevat tänä kesänä pari viikkoa myöhemmin kuin viime vuosina. Tilannetta ei kuitenkaan voi ennustaa tarkasti. Jos tulee helteinen jaksu, vesi lämpenee nopeasti ja leväkukinnat voivat alkaa piankin", professori Markku Viitasalo Merentutkimuslaitoksen biologian osastolta sanoo.

Viitasalon mukaan myrkyllisen sinilevän, nodularian, kukinta runsastuu, kun ulappavedet lämpenevät noin 15-asteiseksi.

Myrkyttömän sinilevän, aphanizomenonin, kukinta voi alkaa jo viileämmässäkin.

Veden lämpötila vaikuttaa muidenkin meressä elävien kasvien ja eläinten tilanteeseen.

"Kylmä kevät on hidastanut levien ja vesikasvien kasvua. Rantavesien kasvit ovat tänä vuonna aika vähissä. Tämä ei johdu pelkästään kylmästä vedestä, vaan myös kova jäätälvi vaikuttaa. Jääpeite raapi rantavyöhykkeet puhtaaksi, ja rihma- ja makrolevien sekä vesikasvien kasvu on käynnistynyt normaalia myöhemmin", Viitasalo toteaa.

"Kylmä vesi vaikuttaa myös kalojen kutuaikoihin. Esimerkiksi Tammissaaren saaristossa hauen kutu tiettävästi aluksi epäonnistui pahasti. Hauet eivät päässeet mataliin kaislikoi-

hin kutemaan, kun lahdet olivat vielä paksussa jäässä."

Haitoista huolimatta meriveden viileydellä on myös positiivisia vaikutuksia. Vapaka- lastajien kannalta alkukesä on ollut erinomaisista aikaa.

"Viileän veden ansiosta kalat ovat pysyneet matalissa vesissä ja ovat halukkaita ottamaan vieheisiin", kalastusopas Ari Paataja kertoo. Paataja kalastaa asiakkaidensa kanssa Suomenlahden alueella.

"Koko kevään ja kesäkuun ajan on kuuhau tullut erittäin hyvin uistelemalla. Myös hauen kohdalla on pytvä tilanne, viileä vesi on pitänyt isot yksilöt vapakalastajan kannalta sopivissa paikoissa."

Pääkaupungin uimavedet puhtaita

► Rantavedet lämmenneet viikossa muutaman asteen

Miia Jonkka
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin uimarantojen vesi on tällä hetkellä puhdasta, ja viikon aikana uimapaikkojen lämpötilat ovat nousseet muutaman asteen.

Matalat ranta-alueet lämpenevät nopeammin kuin ulap-

pavedet. Esimerkiksi Marjanien rannalla veden lämpötila on noussut viikossa neljä astetta ja on nyt 18 astetta. Kylmintä on Pihlajasaaren rannassa, jossa meriveden lämpötilaksi mitattiin perjantaina 12,5 astetta.

Rantojen vesistä ei ole löytynyt merkkejä sinilevästä, ja bakteeripitoisuudet ovat edelleen hyvin alhaisia.

Helsingin kaupungin ympäristökeskus seuraa yleisten uimarantojen veden laatua koko uimakauden kesäkuun alusta elokuun puoleenväliin asti. Helsingissä on 24 yleistä uimarantaa.

CHRISTIAN WESTERBACK / HS

Hietarannassa merivesi oli perjantaina 17-asteista.

Uimavesien lämpötiloja 27. 6.

Jakomäen kuningatar kruunattiin Unelmagalleriassa

► Kuvataiteilija kokosi Pauliina Lasman unelmat yhdeksi kuvaksi
► Yhteisötäidetta tekevästä galleriasta tuli uusi kohtauspaikka

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Pauliina Lasma on elämänsä aikana reissannut ympäri maailmaa, Kiinaa ja Afrikkaa myöten. Vieraat maat eivät kuitenkaan kelvanneet unelmien valtakunnaksi – rouva halusi kuningattareksi Jakomäkeen.

Pauliina Lasma on taatusti arvonimensä ansainnut, hänen asui Jakomäessä jo ennen kuin se sai nimensä yli kolmekymmentä vuotta sitten.

Idea Jakomäen kuningattaresta syntyi naapurin isännän kohteliaisuudesta ja toteutui Unelmagalleriassa. Siellä tehdään totta kaikkien halukkaiden unelmista.

Joku saa vihdoon unelmiensa pitsihuvilan, joku pääsee ratsastamaan joutsenella. Joku haaveilee kiireettömyydestä ja rauhasta, toinen pallopelistä lohikäärmeen kanssa. Tai yksinkertaisesti: "Olisipa meillä vielä lehmä."

Unelmakuvat saavat alkunsa keskusteluista ja haastattelusta. Sitten unelmat visualisoidaan ja koostetaan kuvakollaaseiksi. Kaikki keinot ovat sallittuja, mutta useimmat unelmat on saatu eloon valokuvilla ja maalamalla. Unelmagalleristi, kuvataiteilija Ritva Harle käsittelee valokuvat digitaalisesti kunkin unelmoijan toiveiden mukaisiksi.

Yhteisötäidetta mielellään tekevät Harle sanoo halunneensa

Pauliina Lasma unelmoi itsensä Jakomäen kuningattareksi. Unelmagalleristien avulla kootuun kuvakollaasiin tuli muistoja Afrikasta ja Kiinasta.

Näillä näkymin kohtauspaikka toimi ainakin vuoden 2004 loppuun.

Unelmoijat pääsevät myös osaksi tieteellistä tutkimusta. He täyttävät lomakkeen, joita myöhemmin tarkastellaan yhdistelemällä sosiologista, sosiaalipoliittista ja psykoanalyttistä näkökulmaa.

Unelmagalleria on helsinkiläisittäin harvinaisen sosiaalija kulttuurialan yhteishanke. Ritva Harle kättelee erityisen vuolaasti kulttuuritoimen Mauri Lehtovirtaa, joka aut-

toi järjestämään unelmoinnille hyvät olosuhteet.

Jakomäen galleria on järjestyksessä toinen etappi neljän kaupungin sarjassa. Viime vuonna toteutettiin lappenrantaisten unelmia, seuraavaksi on tarkoitus mennä Ouluun ja sitten ehkä Turkuun. Nähtäväksi jää, saako Jakomäen kuningatar arvovaltaista seuraa muista kaupungeista.

► Unelmagalleria sijaitsee osoitteessa Vuorensyrjät 7 A.

KAI SINERVO / HS

Pauliina Lasma (oik.) sai haluksensa taiteilija Eija Paulukselta unelmakuvanäyttelyn avajaisissa.

KAUPUNKI

Lammassaarassa on monenikäistä, uutta ja vanhaa, pientä ja isoa mökkiä. Jotkut ovat liian isoja annettuihin määräyksiin nähden.

JUKKA GRÖNDÄHL / HS

Pummikassan laskut menevät Markus Draken osoitteeseen

Perttu Kauppinen
HELSINGIN SANOMAT

► Internetissä toimivan pummien vakuutuslaskun verkkosivujen laskut menevät **Markus Draken** osoitteeseen. Vihreiden kansanedustajaehdokkaana ollut Drake herätti keuhkokuumeella muun muassa huumemyönteisillä lausunnoillaan. Ennen vaaleja Vihreissä liitossa epäiltiin Drakella olevan yhteyksiä viriteillä olevaan pummikassaan. Drake lupasi luopua hankkeesta, mutta myöhemmin hän kuitenkin tuki kampanjaa.

Toukokuun alusta alkaen toimintansa pummikassa lupaa maksaa jäsenilleen tarkastusmaksut, mikäli nämä jäävät kiinni liputtu matkustamisesta pääkaupunkiseudun julkisissa kulkuvälineissä. Jäsenmaksu on 15 euroa kuukaudessa.

Pummikassan verkkosivujen nimi pummit.org on ostettu enom.com-yritykseltä. Yritys laskuttaa palvelusta **Emmi Vä-**

hässä samaan katuosoitteeseen, jossa Drake asuu. Helsingin Sanomien saamien tietojen mukaan Vähpässi ei asu osoitteessa.

Drake kielsi viime viikolla olevansa missään tekemisissä pummikassan kanssa tai tietävänsä, kuka palvelua ylläpitää. Helsingin Sanomat ei ole tavoittanut Vähpässiä tai Drakea useista yrityksistä huolimatta.

Pummikassan ylläpitäjät pyytävät nimettöinä. Kassan jäsenmaksut ja liputtu matkustamisesta seuranneet tarkastusmaksulaput pyydetään lähettämään Herttoniemeessä sijaitsevaan vallattuun puuhuvilaan, joka on vuokrattu kaupungilta. Pummikassan sivut avattiin ensimmäisen kerran jo viime vuonna, mutta ne suljettiin pian.

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuustokunnan YTV:n hallintojohtajan **Matti Hillin** mukaan sivujen omistajaksi oli silloin merkitty Markus Drake.

Lammassaarassa on ohjeiden vastaisia mökkejä

► Helsingin kaupunki katsoo luvattonta rakentamista läpi sormien

Olli Pohjanpalo
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin Lammassaaren mökkikylässä on rakennettu vastoin kaupungin antamia ohjeita. Rakennusten enimmäiskoko on ylittynyt, ja rakennuksiin on tehty luovuttomia lippoja ja terassinkaitteita.

Helsingin kaupunki ei vuokraisintään ole puuttanut ohjeiden vastaiseen rakentamiseen.

Voimassa olevassa vuokrasopimuksessa sanotaan, että ohjeiden vastaiset mökit on vuokranajan kuluessa eli vuoden 2006 loppuun mennessä saatettava ohjeiden mukaiseksi tai poikkeamille on hankittava lupa.

Kaupunki on joustava, sillä viime vuonna kiinteistöviraston mittausosasto kartoitti koko rakennuskannan, mutta rakennuksiin ei vaadittu muutoksia. Tai sitten tieto ei kulunut kiinteistövirastosta rakennusviraston viherosastolle, joka Lammassaarta hallinnoi.

Lammassaaren maat ovat vuokralla Raittiusyhdistys Koitto ry:llä. "Kaupunki tietää, että mökit ovat ylisuuria", Koiton hallituksen puheenjohtaja

Jukka Pirttilä sanoo. Yhdistys yrittää hakea ylisuurille mökeille luvat ensi vuonna. Lammassaaren rakennuskannasta on muodostunut kovin epäyhtenäiseksi ja epäsiistiksi.

Aarne Susi, mökkilläinen vuokrasopimuksen vuodelta 1997, kulkee saaren länsireunaa ja osoittaa rinteessä olevaa mökkiä: "Tuo on lähelle kahtakymmentä neliötä."

Pirttilän mukaan ylisuuret mökit ovat noin 14-15 neliömetriä. Suurin sallittu mökin koko on 12 neliötä. "Ei täällä ole yhtään kahdenkymmenen neliön mökkiä."

Susi sanoo, että rakentamiseen alkoi karata käsistä viisi kuusi vuotta sitten. Hänen mukaansa ihmiset puhuvat kyllä luvattomasta rakentamisesta, mutta eivät julkisesti yhdistyksen kokouksissa.

"Minutkin leimattiin häiriköksi", hän sanoo. Susi sanoo tulleensa erotetuksi Koitosta sillä perusteella, että hän pilaa saaren yhteishengen.

TIETOKULMA Mökki saa olla 12 neliötä

- Raittiusyhdistys Koitto vuokrasi Lammassaaren vuonna 1904 Viiikin sotilaspuustellilla.
- Keväällä 1905 Lammassaaren valmistui tanssipilviljonki Pohjolan Pirtti.
- Saari oli aluksi telta-alue. Teltapaikoille alettiin rakentaa mökkejä noin 1913. Nykyiset mökit ovat 1940-50-luvuilta.
- Mökin koko saa olla 12 neliötä ja lisäksi saa olla kahden neliön varasto.
- Mökkejä oli enimmillään

noin 200, nyt 112. Kaupunki haluaa vähentää ne noin sataan.

► Maan omistaa kaupunki, joka on vuokrannut sen Raittiusyhdistys Koitto ry:lle. Kukin mökki maksaa tontinvuokraa 300 euroa vuodessa. Rakennukset ovat mökkilläisten omia.

► Säännöllinen vesiliikenne saareen loppui 1960-luvulla. Vuodesta 1993 saareen on päässyt Pornaisteniemestä pitköpuita pitkin.

Ylisuuri rakentaminen perustuu 1990-luvulla tehtyyn suunnitelmaan. Siinä suositeltiin, että mökkin koko nostetaan 15 neliöön.

Saarelaiset alkoivat soveltaa suunnitelmaa, vaikka sitä ei koskaan vahvistettu ja kaupunki hyllytti sen. Pirttilä itsekin rakensi mökkinsä vuonna 1996 tätä vahvistamatonta suunnitelmaa noudattaen. Puheen-

johtajan mökki on pari neliötä liian iso.

"Tuudittauduimme 15 neliöön. Luulimme, että näin tulee tapahtumaan, mutta sitten ei tapahtunutkaan", hän sanoo.

Toisaalta tasapuolisuus on hänen mukaansa toteutunut, sillä saman tietämättömyyden vallatessa kuka tahansa olisi voinut laajentaa mökkinsä. "Ketään ei ole kielletty."

Hashemin perhe toi Bollywoodin Hakaniemeen

Miia Jonkka
HELSINGIN SANOMAT

► "Ai sä et tykkää rakkaudesta?" **Jony Hashem**, 17, ihmettelee, kun tiedustelen, kertovatko intialaiset elokuvat koskaan mistään muusta kuin lemmeistä ja romantiikasta.

Lukiota käyvä Jony Hashem on kesätoissa isänsä **Mohammad Hashemin** intialaisten elokuvien videovuokraamossa Hakaniemessä. Vuokraamossa tuoksuvat mausteet, sillä liike sijaitsee intialaisen ruokakaupan takoaissa.

Bangladeshiläinen Hashemin perhe on pyörittänyt videovuokraamon ja ruokakaupan yhdistelmä Hakaniementorinkatu 2:ssa kolme vuotta. Perhe tilaa Bollywood-elokuvia Saksasta, Lontoosta ja Intiasta. Hyllyiltä löytyy satoja vhs-kasetteja ja dvd-levyjä.

Suurin osa intialaisista elokuvista on hindinkielisiä. Hashemin perheen vuokraamossa on tarjolla myös bengalinkielisiä elokuvia. Dvd-levyjä on tekstitys englanniksi, ja niiden kautta vuokraamon asiakas-kunta on laajentunut.

"Dvd-levyjä myötä olemme saaneet asiakkaita myös enemmän suomalaisia", Jony sanoo. "Suurin osa asiakkaistamme on nuoria. He hankkivat tietoa uusimmista elokuvista internetistä ja tietävät, mitä haluavat."

Elokuvia voi vuokrata, kun on maksanut Indian Video Centerin 33 euron jäsenmaksun. Summan saa takaisin, kun eroaa kerhosta. Vuokrahinta on kahdesta kolmeen euroa, ja elokuvia voi myös ostaa omaksi.

"Tämä on nyt tosi suosittu", Jony sanoo ja osoittaa julistetta, jossa komea mies on näykkäisemänsä leikkisästi kaulin naisen korvaa. Kyseessä on, kun taas muuten, romantiikka-komedian mainos.

"Intialaisissa elokuvissa on

Jony Hashem esittelee elokuvia Hitendra Kvmarille (vas.) ja Raksi Suurmalelle.

YRITYS HYVÄ KYMMENEN

Sarja kertoo omintakeisista yrityksistä ja yrittäjistä.

paljon rakkautta, mutta on niissä myös normaalia arkista elämää, politiikkaa ja tarinoita ihmisten selviytymisestä", Jony selittää.

Kuin todisteeksi videovuokraamon televisioruudussa pyörii elokuva, joka kertoo kahdesta köyhästä, töitä etsivästä nuorukaisesta.

Raksi Suurma ja **Hitendra Kvmar** palauttavat kolme dvd-levyä ja ottavat mukaan kaksi

uutta. Intialainen nuori pari vuokraa Bollywood-elokuvia muutama kerran kuukaudessa.

"Haluamme nähdä uusia hindielokuvia, mutta katsomme myös Hollywood-elokuvia."

Intialaisten lisäksi vuokraamossa käy paljon myös bangladeshiläisiä, nepalilaisia ja srilankalaisia. Jony Hashem kertoo, että Mumbai eli entisen Bombayn alueella tuotetut musiikkivideot elokuvat ovat Aasiassa suosittuja Intian rajojen ulkopuolellakin.

"Esimerkiksi kotimaassani Bangladeshissa kaikki ne, joilla on satelliittivastaanotin, katsovat intialaisia elokuvia televisiosta", hän sanoo.

TIETOKULMA Intian Hollywood

- Intia on maailman suurin elokuvantuottaja: maassa tuotetaan vuosittain noin 800 elokuvaa.
- Termi "Bollywood" tulee Bombaysta, jota pidetään Intian Hollywoodina.
- Muita tunnettuja elokuvien tuotantokeskuksia ovat Madras ja Kalkutta.
- Bollywood-elokuvat ovat hindinkielisiä. Hindia ymmär-

tää monikielisessä Intiassa noin puolet väestöstä.

- Tanssi ja laulu korvaavat sensuurin takia intialaisissa elokuvissa suudelmat ja seksin.
- Bollywood-elokuvien tuntu-merkkinä pidetään herkullista värimaailmaa, suuria tunteita ja musiikkivideoita tanssi- ja musiikkikohtauksia.

Ympäristölautakunta moitti Vuosaaren vesistön tarkkailuohjelmaa

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Vuosaaren sataman rakentamiseen liittyvä vesistön tarkkailuohjelmaa sai pyyhkeitä tiistaina kokouksesta Helsingin ympäristölautakunnalta. Ohjelman avulla on tarkoitettu seurauksia, kuten veden saumattua, lietteen kulkeutumista sekä pohjalähtien ja vesikasvillisuuden tilaa.

Lautakunta huomauttaa myös, että tarkkailuohjelman veden saumattua käsittelevä osa on puutteellinen ja sitä pitää tarkentaa. Lautakunnan läviämistä ruoppausmassan levittämisestä johtuvaa samennuspalvelua pitää tarkkailla erityisesti massan

Ympäristölautakunta totesi, että tributyyliin eli TBT:n

läjitysalueella ulkosaaristossa.

Pohjalla kulkeva samennuspilvi vaikuttaa erityisesti pohjajalkeisiin ja -kasveihin sekä kalajen kutualueisiin.

Erityisen hyvänä seikkana lautakunta pitää sitä, että saumattomuudessa otetaan käyttöön uusinta mittausmekaniikkaa ja sovelletaan vedenlaatu- ja virtausmalleja.

Ympäristölautakunnan lausuntoa Helsingin Sataman vesistöntarkkailuohjelmasta pyysi Uudenmaan ympäristökeskus.

Motelliyritystä uhkaa jyrä Nummelan kiitoradan ja purkaa lentokonehallit

► Yrittäjä ehdotti Ilmailuliitolle vaihtokauppaa

Merituuli Ahola
HELSINGIN SANOMAT

► Kiista Nummelan lentokentän kiitoradasta, lentokonehallista ja kentän viereisen motellin tontista ja vuokrasopimuksesta jatkuu.

Ilmailuliitolla vuokratuissa rakennuksissa motelliä pyörittävä Nummelan Ravintolat-yhtiö tarjosi Ilmailuliitolle vaihtokauppaa. Yhtiö haluaisi vaihtaa omistamansa kiitoradan ja lentokonehallit kolmen hehtaarin tonttiin, jolla motelli sijaitsee. Tähän Ilmailuliitossa ei suostuttu.

"Ei näillä ehdoilla ja kaiken tapahtuneen jälkeen", kom-

mentoi Ilmailuliiton puheenjohtaja **Tapio Savolainen** tiistaina.

Tonttikauppa meni Nummelan Ravintolalta sivu suun, kun Ilmailuliitos myi motellin tontin Suomen Ilmailuliitolle elokuussa 2002.

"En ymmärrä, mitä Ilmailuliitto tekee tontilla", Nummelan Ravintolat-yhtiön hallituksen puheenjohtaja **Seppo Kurkela** ihmetteli eilen.

Ilmailuliitto esitti irtisanomalleen vuokralaiselle uutta, 20 vuoden vuokrasopimusta. Siihen sisältyi kaksi ehtoa: lentokonehallit tulisi palauttaa ilmailijoille, eikä kiitoradan asfalttia saisi jyräsi. Nummelan

Ravintolat kuori omistamaansa kiitoradan asfalttia huhtikuussa 2002 metrin matkalta. Se aikoo myydä sen uusiokäyttöön. Vuokrasopimukseen Nummelan Ravintolat ei suostunut.

"Jollei sopimusta saada aikaan, puramme koko kiitoradan asfaltin ensi maanantaina sekä lentokonehallit ja motellin syyssyyn mennessä", kertoo Kurkela. Hän on myös tehnyt rakennusten purkamisesta ilmoituksen Vihtiin kunnalle.

"Emme suostu antamaan omaisuuttamme ilmaiseksi. Mieluummin puramme sen."

Kurkelan mukaan näissä oloissa yritys toimintaa on vaikeaa suunnitella pitkällä tähtäyksellä.

"En ymmärrä, miksi se on vaikeaa. Mehän tarjoamme 20 vuoden vuokrasopimusta!", Savolainen pohtii.

Kalankäsittelylaitokselle keskeytysuhka puutteellisten tilojen vuoksi

Sammeli Heikkinen
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin ympäristölautakunta määräsi tiistaina Vartiokylässä toimivan Hiet-sun kala-yrityksen tekemään parannuksia tiloihinsa sekä täydentämään omavalvontajärjestelmäänsä. Lisäksi kalankäsittelylaitosta kiellettiin aloittamasta uusia toimintoja, kuten savustamista.

Jos määrättyjä korjauksia ei tehdä 8. elokuuta mennessä, laitoksen toiminta keskeytetään. Lautakunta tehoi määräystä 5 000 euron uhkasakolla.

Ympäristölautakunnan mukaan tilojen ja rakenteiden keskenäisyys vaikuttavat merkittävästi laitoksen puhtaanapitoon ja toimivuuteen. Hiet-sun Kala ei tällä haavaa täytä lainsäädännön toiminnalle ja omavalvonnalle asettamia vaatimuksia.

Lautakunta on puuttanut laitoksen puutteisiin jo aiemmin. Viime vuonna yritys velvoitettiin tekemään parannuksia kalankäsittelytiloihin ja sitä kiellettiin pakastamasta tai savustamasta kalaa.

Vaatimuksen tueksi määrättiin lisäksi 5 000 euron uhkasakko.

Laitoksessa on tehty useita tarkastuksia vuosina 2002 ja 2003. Tarkastuksissa on paljastunut, että parannustöitä ei ole tehty riittävästi hyvin tai loppuun saakka.

Lisäksi Hiet-sun kala on pakastanut ja savustanut kalaa, vaikka tämä kiellettiin yrityksestä toistaiseksi vuonna 2002. Koska ympäristölautakunnan määräämiä muutoksia ei oltu tehty kunnolla, yritys määrättiin maksamaan 5 000 euron uhkasakosta 2650 euroa.

Hiet-sun kalasta ei haluttu kommentoida asiaa tiistaina.

MATKAILU

BENGTSKÄR RETKET
m/s ANNALLA
Lähdöt päivittäin Hangosta 28.6.-17.8.
• Opas mukana laivalla

AIKATAULU	HANKO, lähtäjä	BENGTSKÄR
	11.00	13.00
	18.00	16.00

HINTA: 44 € (Lapset 4-14 v. puoleen hintaan. Sisältää lohikeittolounaan laivalla.
VARAUKSET: www.rosita.fi 02-469 2500
ROSITA OY

Vuosaaren telakalta puuttuvat ympäristöluvut

► Lupien puute tuli ilmi vasta Uudenmaan ympäristökeskuksen tekemällä tarkastuskäynnillä

► Suurin osa myrkyllisistä TBT-yhdisteistä päässyt mereen jo ennen nykyisiä urakoitsijoita

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Vuosaaren telakalla on työskennelty ainakin vuodesta 1995 lähtien ilman asiaankuuluvia lupia. Tuolloin tuli voimaan terveysnsuojelulaki, jossa telakoita edellytetään sijoituslupaa jättäen varten. Vuoden 2000 ympäristönsuojelulaki edellyttää telakoita varsinaista ympäristölupaa. Uudenmaan ympäristökeskuksen ympäristöinsinööri Aino Tamsi-Joensuu mukaan telakan urakoitsijat eivät ole hakenneet tarvittavia lupia missään vaiheessa. Telakalla huolletaan, maalataan ja hiekkapuhalletaan laivoja. Lupien puute huomattiin, kun Uudenmaan ympäristökeskus teki telakalle tarkastuskäynnin toukokuun lopussa. Tarkastus tehtiin, kun Vuosaaren satama-alueen pohjaliettestä löytyi suuria pi-

toisuksia tributyyliinä (TBT). Myrkylliset TBT-yhdisteet ovat peräisin telakan maalijätteistä, joita on vuosien mittaan päässyt meriveeteen.

Tamsi-Joensuu huomauttaa, että hyvin todennäköisesti suurin osa TBT-aineista pääsi veteen ennen kuin telakan nykyiset urakoitsijat aloittivat toimintansa.

Telakan toiminta oli paljon nykyistä laajempaa 1970-luvulla. Silloin alueella oli kaksi suurta uivaa telakkaa, joiden toiminnasta maalijätteet ovat luultavasti peräisin.

Jo 1967 voimaan tullessa terveydenhuoltolaissa tietyiltä teollisuuslaitoksilta vaadittiin sijoituspaikkalupaa. Koska telakoita ei mainita laissa erikseen, on epäselvää, olisiko Vuosaaren telakalla pitänyt olla sijoituspaikkalupa jo 1970-luvulla.

Telakan nykyisiltä urakoitsijoilta Helsinki repair yardilta

Vuosaaren telakalla toimivat yhtiöt velvoitettiin hakemaan ympäristöluvut elokuun loppuun mennessä.

ja Päijät-steel-yhtiöltä odotetaan ympäristölupahakemusta elokuun loppuun mennessä. Helsinki repair yardin edustaja haluaa pysyä nimettömänä. "Oli virhe olla hakematta ympäristölupaa vuonna 2000 tulleen lain jälkeen", hän kommentoi.

Yhtiö on tehnyt ympäristönsuojelulain mukaisen ilmoituksen toiminnastaan. Ilmoituksella ei kuitenkaan ole merkitystä, koska aiemmat luvat eivät olleet kunnossa. Ilmoitusjärjestelmä on sitä varten, että yhtiöt selvittävät aiempien lupien oikeuttamaa toimintaa. Viranomaisen siten tarkistaa, onko toiminta ympäristönsuojelulain edellyttämällä tasolla. Jos näin ei ole, laitosta kehoitetaan hakemaan ympäristölupaa.

"Ilmoitus on rutiinitoimenpide. Olennaista on, että ilmoittajalla on oikeus toimia aiempien lupien mukaan", Tamsi-Joensuu sanoo.

Helsinki repair yardin edustaja ei ollut puhelinhaastattelussa tietoinen vanhemmistä lakipykälistä, jotka velvoittavat hakemaan sijoituslupaa. Yhtiö on huoltanut aluksia Vuosaaren telakalla

vuodesta 1991 lähtien. "Yrittäjien velvollisuus on seurata lainsäädäntöä, ja reagoida kun omaa toimintaa koskevat lait muuttuvat", Tamsi-Joensuu toteaa. Päijät-steelin henkilökuntaa ei yrityksistä huolimatta tavoitettu. Päijät-steel on toiminut Vuosaarissa 2002 lähtien.

Ympäristökeskus selvittää telakalla toimivien yhtiöiden tämänhetkistä toimintaa. Tamsi-Joensuu ei osaa vielä sanoa, missä määrin aiempaa telakkatoimintaa tutkitaan. Tamsi-Joensuu valittaa, että viranomaisilla ei ole paljon resursseja valvontaan ja tarkastuskäynteihin. "Usein vinkki luvattomasta toiminnasta tulee joltain ulkopuoliselta taholta."

Vuosaaren telakan tiloja vuokraa Vuotekno, joka on osittain Helsingin kaupungin omistama yhtiö. Toimitusjohtaja Pekka Viukari sanoo, että vuokralaisten toiminnan luvattomuus tuli yllätyksenä. "Jokaisen vuokralaisen täytyy itse hakea lupia, se lukee vuokrasopimuksessa", Viukari huomauttaa.

Pojat katselivat keskiviikkona merelle telakalta seinän päältä.

JOHANNA KETOLA / HS

LYHYESTI

Jussi Pajunen: Virastopäällikköjä ei tulisi valita poliittisin perustein

► Helsingin kaupunginhallituksen puheenjohtajan Jussi Pajunen (kok) mielestä poliittisia virkanimityksiä ei enää tulisi tehdä virastopäällikkötasolla ja sen alapuolella. Pajunen mukaan myös virastopäällikköjen virkakausien määräaikaisuudesta pitäisi luopua. Apulaiskaupunginjohtajien ja kaupunginjohtajan valinta on poliittista ja niin pitää Pajunen mukaan ollakin, hän kirjoittaa Taloussanomissa.

Nainen loukkaantui ulosajossa Helsingissä

► Nainen loukkaantui ulosajossa Helsingissä aikaisin keskiviikkoamuna. Poliisin mukaan yksin autossa ollut kuljettaja puhalsi kokeessa yli korkean rattijuopumuksen rajan. Onnettomuus sattui Kontulantielle Kurkimäen kohdalla noin puoli yhdeltä aamulla. Auto oli tieltä suistuttuaan kulkenut ojassa vielä noin 70 metriä ja törmännyt lopulta mäntyyn. Nainen löi ilmeisesti rintakehäänsä auton rattiin ja hänet vietiin sairaalaan. Kuljettaja ei käyttänyt turvavyötä. STT

Kaupunki-suunnitteluseura valitti KHO:een Töölönlahden kaavasta

► Helsingin kaupunkisuunnitteluseura sekä Kruununhaan asukasyhdistys ovat valitta-

neet Töölönlahden asemakaavasta korkeimmalle hallinto-oikeudelle (KHO). Valituksen syy on Helsingin hallinto-oikeuden kesäkuun alussa tekemä päätös, jolla hallinto-oikeus hylkäsi kaikki Töölönlahden asemakaavaan kohdistuneet aikaisemmat valitukset.

Aikaisemmat valitukset johtuivat siitä, että Helsingin kaupunginvaltuusto helmikuussa 2002 hyväksyi Töölönlahdelle uuden asemakaavan. Valitusaika KHO:een kestää vielä muutaman päivän. HS

Raitiovaunut 1 ja 3B poikkeusreitillä vesivahingon vuoksi

► Vesivahinko on sortanut katu Kaarlenkadun kohdalla. Sortumien vuoksi raitiovaunut 1 ja 3B ohjattiin keskiviikkona viidestä lähtien poikkeusreitille. Helsingin keskustasta pois päin kulkeva liikenne joutui kiertämään Hämeentien ja Helsinginkadun reittiä Brahen kentälle asti.

HKL:n liikenteenohjauksesta kerrottiin, että liikennettä ei jouduttu pysäyttämään sortuman vuoksi. Vesivahinko aiheutti joitain myöhästymisiä, muttei ruuhkauttanut liikennettä.

Poikkeusliikenne jatkui myöhään keskiviikkoiltaan asti. HS

Helsingissä kuusi kirjastoa pidetään kiinni osan kesää

► Kuusi Helsingin kaupungin kirjaston toimipisteistä on suljettuna osan kesää. Suljettuina olevat kirjastot ovat Etelä-Haaga, Munkkiniemi, Pikku-Huopalahti, Puistola, Ruoholahti ja Suutarila. Edellisten lisäksi Rikhardinkadun kirjasto on suljettuna peruskorjauksen vuoksi ja Toukolan kirjasto muuton takia. HS

Raili Rouhaisen mökki sai kyytiä Vantaalla

HELSINGIN SANOMAT

► Raili Rouhainen tilasi Ky-rösköskelta asti varastomökin omalle pihalleen Vantaan Tammistoon.

Mökki on oikein sievännäköinen, kahdeksan neliometriä, suomalaista puuta. Lisäksi varastomökki pääsi hienolle matkalle ennen päätymistään varsinaiseen elämäntehtävänsä varastomökiksi: se matkusti halki suloisien Suomen suven Vantaan Tammistoon, Ensimmäiselle tielle. Harva varastomökki näkee yhtä paljon maailmaa koko elinaikanaan.

Mutta Rouhaisen pihalla iskin sitten ennalta-arvaamaton tenkkapoo. Mittailtiin ja mittailtiin, mutta mökki ei mahtunutkaan talon ohi takapihalle, omalle paikalleen, ei sitten millään.

Mutta ei hätää, sillä nosturiyrittäjä Pekka Niska sattuu kuulumaan Raili Rouhaisen tuttavapiiriin. Pidettiin pieni sotaneuvottelu, eikä Pekka Niskalla kauaa nokka tuhius, kun pulmaan keksittiin ratkaisu: sillä jos ei mökki mahdu talon sivusta, niin talon päällä on kosolti tilaa.

Pekkaniskan nosturi ajettiin asemin talon kulumalle, varastomökki kiinnitettiin lujasti nosturin koukkuun – ja hups vain, mökki nousi talon yläjuuri oikealle paikalleen Raili Rouhaisen takapihalle.

Naapuri Harri Vuoriokin kävi auttamassa, kun Pekkaniskan nosturi nosti keskiviikkona Raili Rouhaisen varastomökin talon ylitse omalle paikalleen.

PENNTI KOSKINEN / HS

Rikoskomisario tuomittiin rattijuopumuksesta

► Lievä sakkotuomio tuskin johtaa miehen irtisanomiseen

Susanna Reinboth
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin huumeoliisirikoskomisario Juhana Hakola tuomittiin keskiviikkona Helsingin kärjäoikeudessa sakkoihin rattijuopumuksesta.

Hän joutuu maksamaan 20 päiväsakkoa eli yhteensä 640 euroa sakkoa. Lisäksi hänet määrättiin ajokieltoon tämän kuun loppuun.

Hakola (kok) on myös Helsingin kaupunginvaltuutettu.

Hakola puhalsi 8. kesäkuuta Olympiasatamassa niukasti yli sallitun lukeman. Tarkkuusalkometri näytti hänen hengitysilmassaan 0,25 milligrammaa alkoholia, kun raja on 0,22.

Hakola myönsi itse teon, mutta hänen mukaansa se ei ollut tahallinen. Hän oli ennen ajoa testannut itsensä poliisilta ostamallaan alkometrillä. Kyseessä oli poliisin käytöstä poistettu, huollettu laite, joka näytti 0,2:ta promillea.

"Olen hyvin tarkka tällaisissa asioissa, sillä tiedän, että virkaurani riippuu siitä. Tästä syystä minulla oli laite mukani", Hakola kertoi.

Hakola puhallutettiin pasintarkastuksessa, kun hän oli

ajanut auton Tallinnan-laivasta. Lukema oli yli yhden promillen. Paikalle tulleen poliisipartion laite näytti 0,53:ta promillea. Rattijuopumuksen raja on 0,5 promillea. Lopullinen tulos saatiin, kun Hakola vietiin poliisiasemalle tarkkuusalkometrin testiin.

Hakola pyysi, että hänet jätettäisiin rangaistukseen tuomitsematta.

"Minulle on aina ollut kunia-asia toimia oikein. Nytkin pyrin toimimaan huolellisen miehen tavoin", Hakola vetosi.

Hänen mukaansa ei tunnu kohtuulliselta, että hän saattaa jopa menettää virkansa rangaistuksen takia.

Myös syyttäjä myönsi, että Hakola oli yrittänyt olla huolellinen. Hän kuitenkin huomautti, että kuljettajan vastuu on hyvin ehdoton.

Oikeudelta kului vain viitisen minuuttia niukan, muuttaman rivin pituisen päätöksen tekemiseen. Sen mukaan oli Hakolan omassa riskissä luottaa poliisin käytöstä poistettuun alkometriin.

Hakola ei heti osannut sanoa, aikooko hän valittaa päätöksestä. Apulaispoliisipäällikkö Jouko Salo Helsingin poliisilaitokselta arvioi, ettei Hakolan potkuihin ole välttämättömiä syitä, sillä teko oli lievä, Hakolan menneisyys on nuhtreeton eikä miehellä ole alkoholi-ongelmaa. Lopullisen päätöksen asiasta tekee poliisikomentaja Jukka Riikonen palatuaan lomalta. Hän myös päättää, jatkaako Hakola huumeoliisissa.

KAUPUNKI

Mennään bussilla – vaikka keskelle metsää

► Lauri Pitkänen ja Niko Setälä harrastavat joukkoliikennettä

Tuomo Väliaho
HELSINGIN SANOMAT

► Linjan 472 busseja jyrähtää käyntiin ja peruuuuta Elielinaukion laiturista. Suuntana on Vestra Vantaalla.

Niko Setälä, 23, ja Lauri Pitkänen, 22, silmäilevät busseja sisällä.

► Carruksen City L vuosimallia 2001. Rakennettu Volvon alustalle, etupäässä matalalattiaa, Setälä toteaa ajopelistä.

Kydyissä ovat nyt todelliset asiantuntijat, jotka kutsuvat itseään joukkoliikenneharrastajiksi. Setälän ja Pitkänen erityisalana ovat HKL:n ja YTV-alueen busseja, joille he ovat rakentaneet kokonaisen nettisivuston. Sivulla on tietoa pääkaupunkiseudulla käytetystä bussikalustosta, kuvia eri busseista ja joitakin matkapäiväkirjoja.

”Busseissa on hienointa se, että niillä pääsee joka paikkaan. Vaikka keskelle peltoa niin kuin Vestraan”, Pitkänen miettii.

Kaverukset tutustuivat internetin keskusteluryhmässä 1996. Yhteisessä kaveripiirissä oli ”lähiliikenneajajia”, jotka osasivat ulkoa aikatauluja, ja sitä myötä myös Setälä ja Pitkänen kiinnostuivat joukkoliikenteestä. Vuonna 1998 he pystyttivät bussisivustonsa nettiiin.

Joukkoliikenteen harrastajia on erilaisia: yksi opettelee aikatauluja, toinen bongaaile

busseja, kolmas on kiinnostunut kalustosta. Myös tässä laajassa esiintyy puhdasoppisuuden tavoittelijoita.

”Eräs tamperelainen harrastaja ei hyväksy pakettiautoista rakennettuja pikkubusseja”, Pitkänen naurattaa.

Miehet kieltävät olevansa bussibongareita, mutta Kannelmäessä päät käännyvät.

”Scanian yhtenäisrakenteinen bussi CK 13”, Setälä sanoo. ”Yksi 90-luvun rumimmista busseista”, Pitkänen lisää.

Setälä ja Pitkänen ovat ulottaneet harrastuksensa myös joukkoliikennejärjestelmiin. Otaniemessä tietotekniikkaa opiskelevilla miehillä on sivuaineenaan liikenteen telematiikka eli tietotekniikan soveltaminen liikenteeseen.

”Netissä keskustellaan muiden harrastajien kanssa, miten jonkin linjan voisi järjestää paremmin”, Pitkänen sanoo.

Vaihdamme busseja Vantaan-koskella Vantaan sisäiselle linjalle 44. Pysäkillä odottelee Carrus City L, tällä kertaa ajokki on vuoden 1995 mallia.

Herrat kertovat lähtevänsä bussiajeluille aina, kun vapaa-aika sallii.

”Jos tulee uusia linjoja tai autoja, lähdetään niihin tutustumaan”, Setälä sanoo.

”Tässä on sekin hyvä puoli, että Helsingin seutu ja bussilinjat tulevat tutuksi.”

Setälä pääsi kesällä 2001 unelmakesätoihin. Hän testasi

Niko Setälä (vas.) ja Lauri Pitkänen ajavat ympäriinsä pääkaupunkiseudun busseilla etsien uusia reittejä ja automalleja.

matkakorttia ja ajeli busseilla kahdeksan tuntia päivässä.

Setälä ja Pitkänen ovat tehneet harrastusmatkoja myös Tallinnaan ja Tukholmaan. Jälkimmäisillä busseilla Setälä ajeli kaverineen viime keväänä neljä päivää. Tukholma tuntuu herrojen puheista päätellen joukkoliikenteen taivaalta.

”Siellä bussikaikat vetävät, vaikka muu liikenne seisoo.

Helsingissä kaikki menee aina tukkoon yhtäaikaan. Täällä ei edes sakoteta bussikaistaa ajavia yksityisautoilijoita”, Pitkänen mieltii.

”Koko Tukholmanläänissä on yhtenäisen bussijärjestelmää”, Setälä toteaa.

”HKL:n ja YTV:n voisi yhdistää. HKL on enemmän poliittinen elin, YTV taas asiantuntija. Ja insinöörinä arvostan

enemmän asiantuntemusta”, Pitkänen jatkaa.

Vaihdamme busseja vielä kaksi kertaa. Ensin Katriinan sairaalan luona ja sitten Suutarilassa, jossa pääsemme Vantaan liikenteestä Helsingin linjalle 73. Malmilla vaihdamme K-junaan, koska sillä pääsee nopeammin takaisin Helsingin keskustaan.

Emme valokuvaajan kanssa vaivaudu vilauttamaan matkakorttejamme junan lukijalaitteelle. Setälä ja Pitkänen näyttävät kortsinsa tyytyväisen näköisinä ja toteavat sen helpottavan liikennesuunnittelua.

► **Bussipysäkki eli pääkaupunkiseudun bussiväylä verkossa:** www.mystinenportaali.com/bussi/fin/

Kuntaministeri Manninen: Yhteisöverouudistus kohteli Helsinkiä kaltoin

► Pääministeri Vanhanen: ”Uutta uhkaa valtion puolelta ei tule”

Olli Pohjanpalo
HELSINGIN SANOMAT

► Alue- ja kuntaministeri **Hannes Manninen** (kesk) tunnusti Yleisradionle perjantaina, että valtio on tehnyt virhearvioinnin leikatessaan Helsingin yhteisöverotuloja.

”Se perustuu liian optimistisiin talousennusteisiin, ratkaisu oli Helsingin kannalta liian rankka”, ministeri sanoi Päivän peili -lähetyksessä.

Helsingin kaupunginjohtaja, ylipormestari **Eva-Riitta Siitonen** (kok) sanoi lähetyksessä, että pääkaupungin talousahdinko saattaa syöstä koko maan talouden lamaan.

”Nyt on menty kohtuuden rajan yli. Poliittisten päätäjien on otettava yhteinen vastuu: koko maa syöksyy lamaan, jos Helsingin kohdalla ei tehdä jotain.”

”Liiotettua”, Manninen vastasi. ”Ennusteiden mukaan talous Helsingissä paranee ensi

vuoden aikana ja tulevina vuosina.”

Pääministeri **Matti Vanhanen** (kesk) piti Ylen Aikaisen haastattelussa tärkeänä pääkaupunkiseudun kunnallistalouden pysymistä kunnossa. Valtion liikkumattomia kompensoida esimerkiksi Helsingin menettetty yhteisöverotuloja Vanhanen piti ”valitettavan pieninä”.

Pääministeri muistutti, että valtio auttaa kuntia selviytymään peruspalveluistaan muun muassa kansallisen terveyshoitojärjestelmän ja perhepolitiikan avulla.

Vanhasen hallitus on luvannut tehdä vuoteen 2005 mennessä yhteisöverouudistuksen, jossa kuntien joko-osuuksien tulevaisuus ratkeaa.

”Jos muutoksia tehdään, ne kompensoidaan täysimääräisesti. Uutta uhkaa valtion puolelta ei tule”, hän sanoi.

Vanhanen myös muistutti, että tekeillä on niin sanottu

Lapin viluloma vaihtui Tallinnan kylpyihin

► Tilastokeskus kyseli Ljudmilan työhaluja

Kari Kiuru
HELSINGIN SANOMAT

► Kesä ei ole eläkeikää lähentelevälle työnhakijalle erityisen otollista työn saamisen aikana. Kauppa ja teollisuus vähentävät työvoimaa, virastot palkkaavat opiskelijoita, ja muutkin kesätyöpaikat ovat menneet nuorille.

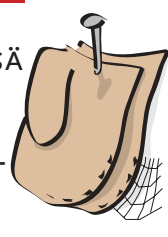
Pitkään työttöminä olleiden **Ljudmilan** ja **Sirkan** tarkoituksena oli viettää kesäkuussa viikko Lapissa. Se olisi ollut palkinto tiivistä osanotosta

Kaksi tuhatta litraa öljyä maastoon Pohjassa

► Imatra Steelin tehtaalla Pohjassa tapahtui öljyvahinko perjantaina illalla. Tehtaalta valui 2 000 litraa karkaisuöljyä ympäristön maastoon ja ojiin. Onnettomuus tapahtui perjantaina illalla hieman ennen puolta yhdeksää. On-

TYÖTÄ ETSIMÄSSÄ

Sarjassa seurataan kahden työttömän elämää vuoden ajan.

”Ehkä se ei suuri vahinko ollut. Vilu Lapissa olisi voinut tulla, ja siellä on niitä hyönteisiäkin paljon. Yritetään elokuussa uudestaan. Matkarahat sain takaisin ja käytiin ne Tallinnassa kylpyläviikkoon. Siellä on vielä selvästi halvempaa kuin Suomessa”, Ludmila toteaa.

Tässä kuussa Ljudmila on vastannut Tilastokeskuksen puhelinkyselyyn. ”Ne ovat soittaneet jo kolme tai neljä kertaa ja soittavat vielä kerran. Työtä siellä ei ole tarjolla, mutta kysely liittyy tilastointiin. Minä olen heille ilmoittanut, että työhaluja minulla on. Sydän ja kuulo ovat kuitenkin sellaisessa kunnossa, että niistä on rajoitteita.”

Kylmät säät tai rahojen puute vaikuttivat niin, että Lappiin oli lähössä vain viisi keskustelupiiriin osanottajaa. Niin pienelle osanottajamäärälle oleskelua ei järjestetty.

nettomuuspaikalle lähetettiin neljä pelastuslaitoksen yksikköä sekä ympäristöviranomaisia. **STT**

Kehätien murskausasema sai ympäristöluvan

► Uudenmaan ympäristökeskus on myöntänyt ympäristö-

luvan Vantaalla Kehä III:n tuntumassa toimintansa aloittavalle asfaltin murskausasemalle.

Murskausasema tulee kehä III:n ja Tuusulanväylän risteykseen. Siellä saa käsitellä jäteasfaltia 16 000 tonnia vuodessa.

Murskausasemaa lähinnä oleva asutus on 350 metrin päässä Köyhämäentienä.

Tammiston luonnonsuojelualue on reilun kilometrin päässä. **HS**

Ekokem ostaa käytetyn savupiipun

Kari Kiuru
HELSINGIN SANOMAT

► Ekokemin Riihimäen ongelmajätelaitos on tilannut tulipalossa osittain tuhoutuneen savupiipun tilalle käytetyn piipun. Juhannuksena syttynyt palo vaurioitti laitoksen toisen polttolinjan piipun lujitemuovia sisärankenteita. Tilalle tulee terästä.

Piippupalon syy on Ekokemin toimitusjohtajan **Esa Tommilan** mukaan vielä selvittämättä.

”Polttolinjan toiminta oli ajettu alas vuosiseisokin takia. Savupiipussa kaasujen lämpötila on vain parisataa astetta, kun lämpötila itse polttoprosessissa on noin 1300 astetta. VTT tutkii vielä palon syyttämisyyttä, mutta työ kestää ke-

sälomien takia joitakin viikkoja.”

Ekokem osti savupiipun sisärakenteet hämäläisyrittäjältä, jonka nimeä Tommila ei liikesyistä halua kertoa. ”Piippu on ollut käytössä aluelämpökokeskuksessa noin kymmenen vuotta. Sen rakenteet kestävät hyvin vielä 60 vuoden käytön. Me saamme sen avulla polttolinjan käyttöön elokuun alussa. Uusi piippu olisi valmistunut syyskuun alussa.”

Ekokemin polttolinjan piippu on Stadionin tornin korkeuden eli 72 metriä. Savupiipun korjaaminen ei vaikuta oleellisesti Ekokemin tuotantoon.

”Heinäkuu on tammikuun ohella vuoden hiljaisinta aikaa. Siirsimme joitakin polttolinjan kunnostustöitä aikaisemmaksi ja teemme ne nyt tässä yhteydessä”, Tommila sanoo.

Uudenmaan TE-keskus haluaa kalaselvityksen Vuosaaresta

HELSINGIN SANOMAT

► Uudenmaan työvoima ja elinkeinokeskus (TE-keskus) haluaa, että Helsingin kaupunki selvittää Vuosaaren sataman alueen kalojen soveltuvuuden ihmisravinnoksi. Erityisesti selvityksessä pitää ottaa huomioon kujan ja ahvenen käytökelvottomuus.

Velvoite liittyy Vuosaaren sataman rakentamiseen ja alueella havaittuihin tributyylinäpitoisuuksiin. Tributyylinä (TBT) on useimmille vesi-

eliöille erittäin myrkyllinen, ja yhdisteillä on myös merieläiden hormonitoiminnan kannalta haitallisia vaikutuksia.

Uudenmaan TE-keskus hyväksyi jo toukokuussa syyväyden rakentamiseen liittyvän vesistö- ja kalataloustarkkailuohjelman. Nyt TE-keskus haluaa ohjelman vielä täydennyksiksi.

Helsingin edustalla vesillä käy kalassa vuosittain noin 45 000 henkeä. Suosituimpia kalastusalueita ovat kaupungin itäiset vedet.

MIKSI?

Onko telakka ainoa luvaton laitos?

► Vuosaaren telakka on toiminut ainakin vuodesta 1995 ilman tarvittavia ympäristölupia.

Lupien puute tuli ilmi Uudenmaan ympäristökeskuksen tarkastuskäynnillä toukokuussa. Vuosien mittaan telakalta on päässyt veteen myrkyllistä tributyyliä. Sen löytymisen keskeytti Vuosaaren sataman ruoppaukset melkein kuukaudeksi.

Uudenmaan ympäristökeskuksen ympäristöinsinööri Aino Tammi-Joensuu, onko Helsingissä paljonkin luvattomia teollisuuslaitoksia?

Helsingin laitoksista meidän valvontaan kuuluvat isot voimalaitokset, satama, telakka ja joitain metalliteollisuuden laitoksia. Luvattomat laitokset ovat usein pienempää kunnallista teollisuutta, ja niitä valvoo Helsingin ympäristökeskus.

Minulla ei ole tällä hetkellä tiedossa meidän valvottavia laitoksia, joilla ei ole lupaa. **Jussi Laitinen**

Kenen vastuulla lupien hakeminen on?

Yritysten vastuulla.

Kuka maksaa lupapyykin, jos luvaton toiminta on aiheuttanut ympäristöhaittoja?

Yritys on aina vastuussa toiminnastaan, on se sitten luvallista tai luvattonta.

Mitä seurauksia yhtiöille tulee luvattomasta toiminnasta?

Ensimmäinen vaihe on, että Uudenmaan ympäristökeskus kehottaa hakemaan lupaa. Luvattoman toiminnan vaikutuksia tarkastellaan, ja joissain tapauksissa siitä voidaan ilmoittaa poliisille. Ratkaisua ovat toiminnan vaikutukset ja se, onko luvaton toiminta tuottanut taloudellista hyötyä.

Vuosaaren tapauksessa mietitään myös, onko kyse vesilain rikkomisesta. Poliisin asia on selvittää, kuka telakan monista urakoitsijoista on päästänyt myrkyllisiä tynähdisteitä mereen.

KAUPUNGIN LAITA

Mökin rannassa soi kolmosen ratikka

Työkaveri valitti, ettei saa mökille unta. Onkohan siellä liian hiljaisista? Hän on kaupunkilainen, jota alkaa viiden päivän jälkeen ahdistaa maalla.

Toinen tuttava oli samaa mieltä. Hän lähti ystävänsä mökille juhannuksen viettoon ja helpottui huomattavasti, että peräkammarissa seisoi televisio.

Kolmas tuttava valitti, että mökin lähellä asuva anoppi pitää jokaisella nuorempaan Helsingissä viettämää viikonloppua henkilökohtaisena lounaskautena. ”Teillä menee niin monta kaunistaa kesäviikonloppua ohi”, anoppi surkuttelee.

Tuttavan mielestä ne eivät mene kaupungissa suinkaan ”ohi”.

Suomessa on jo yli 450 000 kesämökkiä. Valtaosan niistä

Laura Pekonen
laura.pekonen@sanoma.fi

omistavat suuret ikäluokat, joista monet ovat kasvaneet maalla ja siirtyneet kaupunkiin vasta 1960- ja 1970-luvun suuren muuton aikana opiskelemaan tai töihin.

Heille mökki ja metsänhelma edustavat yhä sitä oikeaa, alkuperäistä elämää, johon pääsee palaamaan kaupungin

kiireestä lomilla, viikonloppuisin tai työelämän jälkeen.

Ei ihme, että talviasuttavien mökkien määrä kasvaa sitä mukaa kuin suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja kaipaavat takaisin heinälatoihin tai järvenrannoille.

Mutta entäs 1970-1990-luvulla syntyneet kaupunkilaislapset? Suuri osa meistä on elänyt koko ikänsä betonin sisässä tai ainakin lähiössä. Meille maitolaituri ja metsätie eivät ole koskaan olleet sitä alkuperäistä elinympäristöä, jonka olemme vastentahtoisesti jättäneet.

Suuret ikäluokat voivat kutsua meitä mediasukupolveksi tai sushi-sukupolveksi, joilla on lyhyt pinna, pikaruokavatsa ja roskaraja-addiktio. Tunustan. Mutta toisin kuin hyväntarkoitettavat mökki-ihmiset uskovat, meitä ei paranna hiljainen viikko luonnon helmoissa,

siillä me emme osaa sitä kaivata.

Mökillä on ihan yhtä mukavaa kuin vaikka viikonloppuna Tukholmassa, mutta ei siellä kohtuun tunne palaavansa.

Välillä mieleen hiipii kauhea ajatus: kun nämä kaupunkilaislapset aikanaan perivät vanhempansa, mitä tapahtuu kaikille niille tuhansille mökeille, jotka edelliset sukupolvet ovat rakkautella remontoineet?

Eivät kaikki kamppilaiset jaksaa koko ikäänsä korotella mökille kitkemään kasvimaata, kun kerrostalon ikkunalaudalakin voi kasvattaa yrttejä – tai ostaa niitä kaupasta. Mahahavaisille helsinkiläisille lepo kun saattaa tarkoittaa sohvalla löhöilyä eikä puskissa puuhastelua.

Tai sitten olen väärässä. Koska minä suurten ikäluokkien eläkeläinen muuttan mökilleen,

niihin vedetään nyt kiivaasti sähköjä ja asennetaan vesivesoja. Näin me hienohiipäiset kaupunkilaisjalkelaiset jouduimme harvoim mökkilläkään yhtä alkeellisiin olosuhteisiin kuin mihin vanhemmamme tottuivat – millä he yhä leuhkivat.

Tai sitten vaurastuvat venäläisturistit ostavat vähitellen ylijäämämökit pois. Luonnonrauha pannaan kierrätyksikäyttöön.

Työkaveri, joka ei saa maalla unta, alkoi mieltä kesäsununtain hiljaisessa työvuorossa ratkaisua. Eikös pari vuotta sitten julkaistu cd-levy, johon on äänitetty Helsingin ääniä? Mitäs jos panisi kolmosen ratikan mökille soimaan?

Kyllä uni järven rannassa maistuisi makealta, kun taulalla kirskuisivat ratikan jarrut Porthaninkadun alamäessä.

Hakaniementorin alle asennetaan jätesäiliöitä

► Hakaniementorilla on tällä viikolla asennettu maanalaisia jätesäiliöitä, jotka vähentävät paha hajua ja lokkeja. Teräksiset säiliöt ovat 14 000-16 000 kuution vetoisia, eikä niitä tarvitse tyhjentää joka ilta. Uusista säiliöistä näkyy maan päälle vain kolme pönttöä, joihin torikappiaat tyhjentävät roskansa. Aiemmin maanalaiset jätesäiliöt on asennettu Töölöntorille ja Kauppatorille.

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 6222, hs.kaupunki@sanoma.fi

KAUPUNKI

Auringonpaahde ajoi pullokansan puistoihin

► Monikaan kaupunkilainen ei kauhistele kesäjuopottelua

Marie Jaakkola
HELSINGIN SANOMAT

► "Me ei häiritä, eikä meitä häiritä", kuvailee opiskelijajoukossa Vanhankirkon puistossa istuskeleva **Olli-Juhani Kärkkäinen**. Hän viettää lauantai-iltaapäivää perinteiseen tapaan: nurmikolla oluen ja pizzapakkauksen keskellä. "Jos joku häiriintyy meistä, olkoon sen oma häpeä. Ei me edes kiroilla", hän kuvailee. Kärkkäinen ystävineen ei olekaan saanut valituksia; poliisi on toivottanut vain hyvää päivänjatkoa. Sen sijaan hän kertoo, että lähellä istuvia "pilvenpoltajia" sakotettiin. Puistajuopottelu käy pidempikestoisenä kunnan puolelta, vaikka se rajoittuisikin viikonloppuihin. "Onneksi viikot olen töissä niin saan levätä."

Turistin mielestä suomalaiset juovat kesäisin yllättävänkin sivistyneesti. Brasilialainen

Ihays Barca ei edes huomaa Esplanadin puiston eväsviltejä koristavia pulloja.

"Eivät suomalaiset niin paljon juo, vaikka ruotsalaiset väittävätkin minulle sellaista." Barcan seurassa olutta nauttiva Tukholmasta kotoisin oleva **Pontus Broddnar** korjaa, että kesäiset juomistavat ovat yllättävän samanlaiset Helsingissä ja Tukholmassa.

"Ongelma on, että alkoholin järkevän julkisen nauttimisen pitäisi olla luvallisempaa."

Broddnar katsahtaa kesäistä puistoa osoittaakseen, että laki on kautkana toteutumisestaan.

Eläkeläisytyökset Pirkko Tanner ja **Rainer Nyström** istuvat puiston penkillä. Heitä ei häiritse lähiympäristön juopottelu; itse asiassa ystävyksillä on viiniä laukun kätöksissä – sivistyneesti mehupullossa.

Nyström kertoo, ettei liiku mielellään pimeällä Helsingissä. Silloin hyvää tarkoittavakin

humalaiset saattavat käyttäytyä vaarallisesti.

Lapulta kotoisin oleva **Pasi Rintala** ei pidä kaljapullojen kanssa heilumisesta, häntä ärsyttävät erityisesti rikkiäiset pullot. "Helsingissä on kuitenkin poikkeuksellisen ahkera pullokerääjä", Rintalan seurassa oleva **Jarmo Rantamäki** kiittelee.

Rantamäki vetää rajan siihen, häiritseekö oluen litkiminen muita ympäristössä. Juhlinta omassa porukassa on hyväksyttävää, jos siihen liittyy iloa, ei uhoa.

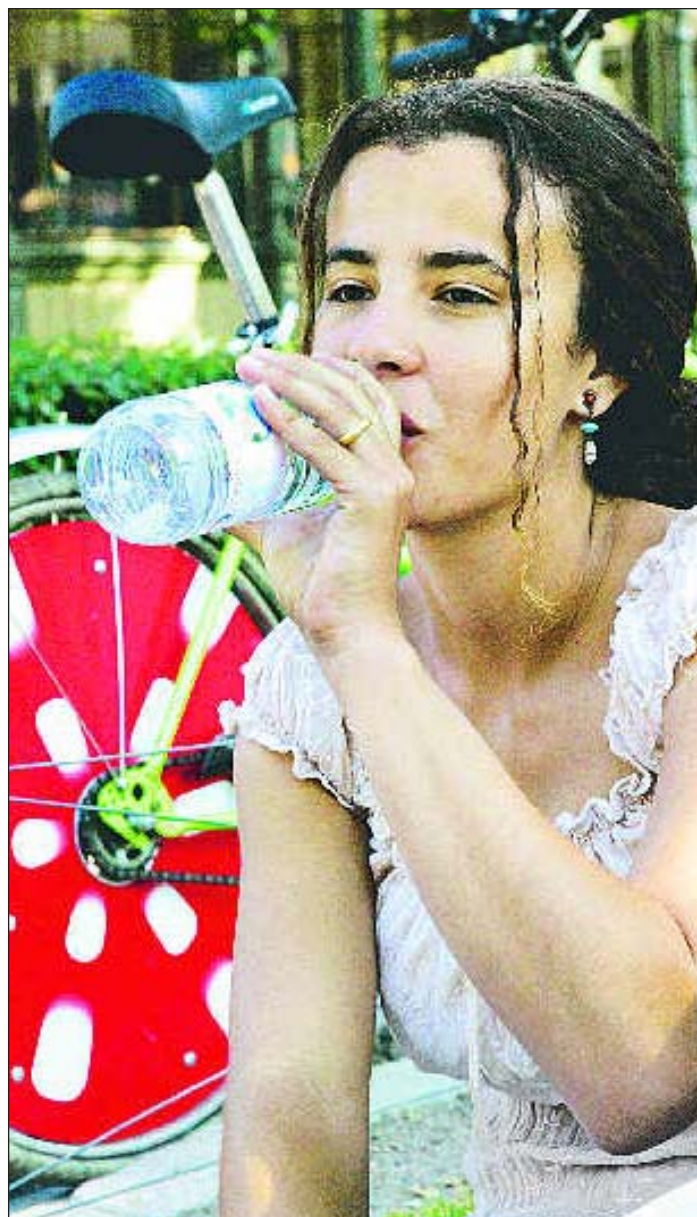
Helsinginkadulla perheensä kanssa tepasteleva **Terhi-Leena Rakki** ei ymmärrä juopottelua. Se on ylimainostettua.

"Juopottelu häiritsee perheeni elämää. Niin ostoskeskuksissa kuin metroissakin joudun pitämään lapsista erityishuolta."

Terhi-Leena Rakin silmään pistävät ympäristössä notkuvat humaltuneet kaupunkilaiset. Olo on silloin turvaton. "Ja lapsille pitää vielä selittää, miksi setä nukkuu nurmikolla!"

Sami Leinonen, Marja Boman, Leena Penttinen, Kirill Tervo ja Matti Juntunen juovat bisseä ja pelasivat seurapelejä Vanhan kirkkopuiston helteessä.

Brasilialainen Ihays Barca nauttii lauantaina ainoastaan pullovetä.

Ystävykset Rainer Nyström ja Pirkko Tanner eivät törnä Espalla häiritsevään juopotteluun.

Alkoholi ja kesä kuuluvat yhteen

► Kesäjuopottelu työllistää Helsingin poliisia monella saralla. Päihtyneiden korjailun lisäksi ilkkuvallan ja häiriöiden, rattijuoppojen, pahoinpitelyiden kuin varkauksien määrä oli kuluneen viikon aikana korkea. Esimerkiksi ilkkuvallan ja häiriöilmoituksia tuli poliisille 90 enemmän kuin edellisellä viikolla. Myös siveellisyyssrikosten eli muun muassa itsensä-paljastamisen määrä oli lähes kaksinkertaistunut.

Helsingin poliisin hälytyskeskusyksikön päivystävä komisario **Tuomo Tuohimaa** kertoo, että öykkäroinnin ja juomisen suhde on selkeä. "Siellä missä nautitaan alkoholia on myös öykkärointia." Häiriökäyttäytymistä haettiin kuluneen viikon aikana paljon kaduilta, puistoista ja metroasemilta.

Julkijuopottelun hillitsemiseksi on Helsingissä järjestetty sääntö. Vuonna 1999 voimaan tullut järjestysäännön neljäs pykälä kieltää päihdyttävän ai-

neen nauttimisen julkisella alueella.

Poliisi ei ehdi puuttua kaikkien rajallisten resurssien ja lisääntyneiden tehtävien vuoksi.

"Usein asioihin puututaan vain silloin, kun alkoholin käyttö tai muu käyttäytyminen häiritsee kansalaisia", Tuohimaa kuvailee.

Kuluneen viikon aikana rattijuoppoja jäi kiinni lauantaihin mennessä kesäaikaan nähden huomattavan paljon eli 82; luku oli viime viikolla 65.

Marian sairaalan päivystyksessä helteet ovat näkyneet humalaisten lisääntymisenä.

"Meille tulee päivittäin voimakkaassa humalatilassa olevia ihmisiä. Poliisi on tuonut heitä tarkkailtavaksi normaalia enemmän tällä viikolla. Muuten helle ei ole vielä, ihme kylä, näkynyt" sairaalalääkäri **Minna Kylmä** Marian sairaalan päivystyksestä kertoo.

Kaljakauppa käy. Maanantaina alkanut helle näkyi Alkon panimotuotteiden myynnin

kasvuna. Alkon erikoisuunnittelija **Jussi Ruotsalaisen** mukaan esimerkiksi siideriä myytiin Alkon Helsingin myymälöissä peräti 60 prosenttia enemmän kuin viime viikon alkupuoliskolla.

Helsingin terasseilla on riittänyt väkeä helleviikon aikana. Mannerheimintien Baker's -ravintolasta kerrotaan, että lämmin sää on tuplannut oluen myynnin. Kaivohuoneella puolestaan lämmin sää on saanut juhlijat liikkeelle: Pool Party -tapahtumassa oli kuluneen viikon keskiarvona ennätysmäärä juhlijaita.

Perinteiset kaupat ja kioskit ovat saaneet osansa janoista ihmisistä. Asematunnelin R-kioskista olut- ja siiderihyllyt on ostettu tällä viikolla miltei tyhjiksi. Myös Valintola Kontulassa kassahihna on kuljettanut normaalia enemmän siideriä ja olutta. "Myynti on ollut noin 20 prosenttia vilkaampaa", myymäläpäällikkö **Seppo Toivanen** sanoo.

Yleismies Kai Greus nostaa ja niittää

► Velimies kuvaa veden alla ja hakee pohjaan tippuneet Rolexit

Kari Kiuru
HELSINGIN SANOMAT

KIRKKONUMMI. Urakoitsija **Kai Greusilla** on sellainen pihatöiden tietäjä, että metrin korkuisen heinikon kimppuun ei tavallisen ruohonleikkaajan kanssa kannata mennä. Viikate on hyvä työväline, mutta parhaiten korkean heinän kaato käy raivaussahalla. Siinä menevät nurin samalla pienet pensakit ja vesakot.

Greusin veljeksillä on selvä työnjako; Kai Greus tekee maanpäälliset työt, ja **Kari Greus** ahkeroi veden pinnan alla. "Velimies kuvaa, tekee pohjakkarttoituksia ja hakee mereen tippuneet Rolexit sekä muut arvoesineet", Kai Greus selvittää.

Kai Greusin yksityisyritystään ura alkoi 1980-luvun lopulla. Silloin yksi nosturiryttäjä kauppieli kalustoaan. Greus mietti kuukauden ja perusti oman firman. Nyt yritys työllistää kolme henkeä.

Nosturia voi käyttää maa- ja lauksissa, kalusteiden nostoissa

Kai Greus kitkee kirkkonummelaisen kesämökin pihamaata.

ja kunnostustöissä. Jos tarvetta on, Greus myös hoitaa rakennustyömaiden siivouksia. "Nehän (rakennustyömaat) näyttävät vähän samanlaisilta kuin huolimattoman miehen halot literissä. Kun kukaan muu ei ehdi putsamaan, niin me ehdimme."

Nosturille ei kuitenkaan ollut töitä jatkavasti, ja Greus

päätti laajentaa toimialaansa. Nyt hän on talo- ja mökkipehotori.

"**Notostöissä pitää** olla tarkkana koko ajan. Pehotorin hommaa ihmiset pitävät lunkina. Niinhän se osittain onkin, kun pääkoppa voi levätä."

Greus tekee töitä kiireisille tai iäkkäille ihmisille. "Nyky-

ajan tempo on sellaista, että pihatöitä ei aina ehdi tehdä. Kun ollaan kotoa, mökillä pitäisi tehdä polttopuita tai hoitaa istutuksia. Kun ollaan mökillä, pitäisi omakotitalossa hoitaa nurmikon leikkausta ja kastelua, lehtien poistoa tai räystäkourujen puhdistuksia."

Sen verran isoveli Kari Greus tinkiä sukeluttajan toimen-

TIETOKULMA Tarjolla vain sirpaletietoa

► Edes kohtuullisesti koko maan kattavaa tietoa mökki- ja talotalkkareista ei ole.
► Puhelinuetteloiden keltaisilta sivuilta voi hakea apua kiinteistöjen huoltoyrityksistä, mutta niitä kovin pienet tai pitkien ajomatkojen päässä olevat työt eivät juuri kiinnosta.
► Kylätalkkarit tarjoavat apua vanhenneille omakotiasukkaile kiinteistö- ja kodinhoitoon liittyviä palveluja. Kylätalkkarit ovat aloittaneet Suutarilan omakotiyhdistyksen, Landbon omakotiyhdistyksen, Karjaan talo- ja asuntoyhdistyksen, Kirkkonummen pienkiinteistöyhdistyksen sekä Vartio- ja

Mellunkylän kiinteistöyhdistyksen palveluksessa.
► Lisätietoja kylätalkkareista saa projektisihteeriltä Ilmari Valkamalta, puh. 09 6803 7135 tai 041 462 8267.
► Päätoimisia mökkitalokareita on Uudenmaan ulkopuolella esimerkiksi Mikkelin ja Savonlinnan seuduilla sekä Lapissa.
► Internet-sivuilta mökkitalokareita löytyä Hauholta, Padasjoelta, Somerolta, Asikkalasta ja Vesilahdesta.

► Tietoa avun tarjoajista saa kyläkaupasta, paikallisesta kunnantoimistosta tai omakotiyhdistyksiltä. HS

kuvasta, että hän tekee internetisivustojen ja puutarhahom-
"Sellaisia töitä me ei tehdä, mitä ei osata. Jos mökillä tarvitaan timpuria, niin me hankimme sellaisen. Ammattitaidottoman ei kannata vaativia korjauksia lähete askaroimaan. Siinä tekee enemmän vahinkoa kuin hyötystä", Kai Greus sanoo.

Toistaiseksi Greusilla ei ole pehotorin töissä kovin veristä kilpailua ollut. Sana tekijästä on kulkenut suullisesti asiak-
kaalta toiselle. Joillekin kuntien ilmoitustalulle hän on myös pikkulappuja jättänyt.
"Kyllä kilpailua tulee, kun muutkin tämän homman keksivät. Sitten on myös sellaisia kavereita, jotka tekevät hommia pimeästi ilman veroja. Me teemme tilitykset viimeisen päälle", Greus vakuuttaa.

► Nostourakointi Greus Oy, Sallatunturintie 2 H 64, 00970 Helsinki. Puh. 0400 504 837. www.nostokoneurakointigreus.fi

LYHYESTI

Työntekijät sammuttivat kasviöljytehtaan palon Kirkkonummella

► Mildolan kasviöljytehtaan työntekijät sammuttivat teollisuuspalon Kirkkonummen Pikkalassa lauantaina iltapäivällä ennen kuin palo ehti levitä. HS

Vuosaaren sataman vesistöohjelma hyväksyttiin

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Uudenmaan ympäristökeskus on hyväksynyt ohjelman, jonka mukaan tarkkailaan Vuosaaren sataman rakentamisen vaikutuksia vesistöön.

Tärkeä osa tarkkailua on veden samentumisen seuraaminen ruoppauksen yhteydessä. Samentumista tutkitaan automaattisilla mittauslaitteilla ja virtausmalleilla.

Satama-alueen pohjaliettestä löytyneen myrkyllisen tributyyliinan (TBT) vuoksi tarkkailuohjelmaan kuuluu myös simpukoiden ja sedimenttien TBT-pitoisuuksien

seuranta. Helsingin Sataman laatimaan ohjelman tehtiin joitakin lisäyksiä. Uudenmaan työ- ja elinkeinokeskuksen lausunnon perusteella myös kaloista mitataan TBT-pitoisuuksia.

Helsingin Sataman pitää tehdä tarkkailuohjelmasta jatkoehdotus vuoden loppuun mennessä. Jos esimerkiksi vesi samenee odotettua laajemmalla alueella, tarkkailualueita on laajennettava.

Hyvän pohjan rakentamisen vaikutusten tutkimiselle antavat yli kymmenen vuotta alueella jatkunut pohjalienten ja vesikasvillisuuden seuranta.

KAUPUNKI

KAUPUNKI, PL 65, 00089 SANOMAT
(09) 122 2511, FAKSI (09) 122 622, hs.kaupunki@sanoma.fi

► KULTTUURI B 5-B 7 ► KAUPPAPAikka B 3

Helsingin joukkoliikenteen hinnat ovat eurooppalaisittain halvat

► HKL luultavasti nostaa lippujen hintoja ensi vuoden alusta

Elsa Tuppurainen
HELSINGIN SANOMAT

► Keskustelu pummilla matkustamisesta kirjoitti Helsingin Sanomien mielipideosastossa arvostelua pääkaupungin julkisen liikenteen lippujen hinnoista. Monen kirjoittajan mielestä matkustaminen ei ole Helsingissä erityisen halpaa. On jopa vaadittu halvempaa joukkoliikennettä.

Vertailu kahteen Suomen isoon kaupunkiin ja muutama Euroopan kaupunkiin ei kuitenkaan todista Helsingin kalleutta, päin vastoin. Turussa ja Oulussa matkustaminen maksaa enemmän kuin Helsingissä. Kuudesta vertailuun otetusta Euroopan kaupungista vain Kööpenhaminassa matkasta voi hieman halvemmalla. Suurimmat kaupungit on

jaettu vyöhykkeisiin. Berliinissä niitä on kolme. Lyhimmät matkat keskustassa voi ajaa 1,20 eurolla mutta kahden vyöhykkeen mitalta hinta on 2,10 euroa ja kolmen vyöhykkeen alueella 2,40 euroa.

Pariisissa vyöhykkeitä on peräti kahdeksan. Laajalla alueella keskustassa kertalippu on edullinen: 1,30 euroa. Jos matkustaa Charles de Gaullen lentokentälle viidenteen vyöhykkeeseen, hinta on 8,20 euroa.

Helsingistä pääsee Espooseen, Vantaalle ja Kauniaisiin kolmen euron kertalipulla. Matkakortilla yksi seutumatka maksaa 2,40 euroa ja kuukaudessa rahaa menee 65 euroa. Päivämatka eli yksi reissu matkakortilla maanantaista perjantaihin kello 9–14 maksaa Helsingissä 1,13 euroa. Saman

verran maksaa raitiovaununumakka ilman vaihto-oikeutta. Hyvin kohtuullisena pitää Helsingin hintatasoa HKL:n suunnittelijoita **Seppo Vepsäläinen**. ”Se on ollut pitkään Pohjoismaiden halvin.”

”Eurooppalaisessa tutkimuksessa on kysytty ihmisiltä, miten tyytyväisiä he ovat ja miten paljon he saavat rahalleen vastinetta. Siinä Helsingin on ollut ihan keulilla. Olen tulkinnut sitä niin, että täällä hintatasoa pidetään kohtuullisempaan kuin muissa mukana olleissa Euroopan kaupungeissa.”

Vertailu vaikeuttavat kaupunkien erilaiset lippurakenteet. ”Helsingissä 80 prosenttia matkustajista käyttää edullista kausilippua. Kertalipun käyttäjiä on eri kaupungeissa prosentuaalisesti aivan eri määriä”, Vepsäläinen sanoo.

HKL suunnittelee tuntuvia korotuksia lippujen hintoihin ensi vuodenvaihteessa. ”Jos iso

Julkisen liikenteen lipunhintoja eri kaupungeissa

► hinnat euroina

	Helsinki	Turku	Oulu	Berliini***	Göteborg	Kööpenhamina	Oslo	Pariisi***	Tukholma
kertalippu - raitiovaunu - keskusta	2,00 1,70	2,00	2,30	2,10–2,40 1,20	2,18	2,02	3,65**	1,30	2,18
matka sarjalipulla	1,50*	1,55	1,95	1,40–1,80	1,31	1,28	2,13	1,00	1,20
30 päivän lippu	36,70*	40,00	44,00	56,00–69,50	48,55	34,99	79,20	48,60–132,00	54,60

* Helsingissä matkakortti. ** Ennalta ostettuna 2,45 euroa. *** Berliinissä on 3 vyöhykettä, Pariisissa 8.

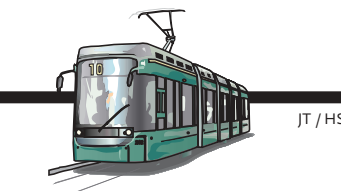
korotus tehdään uudestaan – viime vuodenvaihteessahan sellainen tehtiin –, Helsinki alkaa olla lähempänä pohjoismaista keskitasoa”, Vepsäläinen sanoo.

HKL puolustele uutta korotusta kaupungin tariffien osuuden kutistumisella. Osuus HKL:n tuloista on laskenut parissa vuodessa 52,9 prosentista 50:een. Ensi vuonna se putoaa

47 prosenttiin. Lipputulojen odotetaan tänä vuonna olevan 92,6 miljoonaa euroa.

Jos seuraava korotus on 8–10 prosenttia, tulot voivat Vepsäläisen mukaan nousta ensi vuonna 99 miljoonaa euroon, mikä on tavoite.

Liputta matkustavat, joita on noin puoli prosenttia kai-

JT / HS

kista matkustajista, aiheuttavat liikennelaitokselle vuodessa viiden kuuden miljoonan euron tappion. Liputarkastukset maksavat vuodessa noin kaksi miljoonaa euroa ja tuovat miljoonan.

”Niiden teho on kuitenkin siinä, että kun riski joutua kiinni on riittävän suuri, ihmiset ostavat lippuja”, Vepsäläinen sanoo.

LYHYESTI

läkäs polkupyöräilijä kuoli Hausjärvellä

► Hausjärveläinen 82-vuotias mies kuoli jäätyään polkupyörällä henkilöauton alle Hausjärven Ryttylässä tiistaina. Onnettomuus sattui Riihiviidantiellä puoli neljän aikaan. Mies oli tulossa aivan tien vieressä sijaitsevalta Ykslammien uimapaikalta Riihiviidantielle, kun hän jäi Riihimäen suunnasta tulleen auton alle. Autoa ajoi 18-vuotias hausjärveläinen mies.

Paikalle kutsuttiin Medi-Heli-pelastuskopterit, mutta pyöräilijä kuoli saamiinsa vammoihin.

Tiellä on 50 kilometrin nopeusrajoitus. Auton kuljettaja ei poliisin mukaan ollut alkoholin vaikutuksen alainen. STT

Hyvinkään kakkosvirka kiinnosti 22 hakijaa

► Hyvinkään kaupunki sai 22 hakemusta talousjohtajan virkaan. Halukkuutensa Hyvinkään talousjohtajaksi ilmoittivat esimerkiksi Suomen kuntaliittokanserin talousjohtaja **Riitta Hautamaa**, 42, Kaarinan kaupunginkamreeri **Kari Kandelberg**, 43, Kuusankosken talousjohtaja **Raimo Lahti**, 44, ja Laurean ammattikorkeakoulun hallintojohtaja **Riitta-Liisa Reiterä**, 50.

Viran hakuaja päättyi maanantaina. Talousjohtaja on Hyvinkään kaupungin organisaatiossa kakkostehtävä kaupunginjohtajan jälkeen.

Hyvinkään on Uudenmaan neljänneksi suurin kaupunki. Talousjohtaja **Riitta Partanen** siirtyy vastaaviin tehtäviin Tuusulan kuntaan. HS

Vuosaaren sataman ensimmäinen liikenneurakka YIT-yhtymälle

► YIT-yhtymä on saanut Vuosaaren satamahankeksen ensimmäisen ison liikenneurakan. Yhtiö louhii tulevaa ratapihaa sataman ja Porvarinlahden välissä yli kilometrin matkalla. Ensi maanantaina alkavan urakan hinnaksi tuli tarjouskilpailussa 6,1 miljoonaa euroa.

Satamaa ja sen liikenneväylä rakennuttavat Helsingin kaupunki ja valtio.

Kokonaiskustannusarvio on 460 miljoonaa euroa, ja sataman on määrä olla valmis 2008. HS

Palomiehet arvostelevat Helsingin säästökuuria

► Helsingin palomiesten ammattiyhdistykset ovat huolissaan pelastusvoimien säästöjen vaikutuksista. Yhdistykset pelkäävät, että nopeasti toteutetut säästöt uhkaavat pääkaupungin asukkaiden ja varsinkin pelastusvoimien henkilöstön turvallisuutta.

Pelastusammattilaiset kritisoivat esimerkiksi sitä, että palomiehet joutuvat tunkeutumaan palavaan taloon ilman turvaparia. Palomies-sairaankuljettajien eläkeikää nostettiin kymmenisen vuotta sitten 65 vuoteen. Sen vuoksi fyysisesti raskain työ kuormittuu aiempaa pienemmälle joukolle. STT-HS

JUHANI NIIRANEN

Maija Hyvönen-Hossain ei säästele munkkien tekoaineita. Leiponnaisia syntyy kysynnän mukaan.

Mustan Maijan kuppila taikoo pikaohjelmaa

► Päivän tarjous: Lampaiden kilparavit ja mustekalan metsästystä

Kari Kiuru
HELSINGIN SANOMAT

► Hanuristi **Sulo Aaltolan** mukaan kääpiönsä on selvästi lammasta musikaalisempi eläin. ”Viime kesänä soittelem minipossulle. Sen häntä alkoi heti vipattaa, kun hanuri soi. Lampaat eivät samalla tavalla musiikista ymmärrä.”

Aaltola on testannut kotieläinten taidetaipumuksia Kivonokan alueella Herttoniemen tuntumassa. Yleisönä on ollut satunnaisia ulkoiljoita, mökkläisiä ja **Maija Hyvönen-Hossainin** possu sekä lampaat. Hyvönen-Hossain pitää Kivonokassa Mustan Maijan Kuuma Munkki -nimistä taide- ja luontokahvilaa.

Viime kesän possun hän osti Keltaisesta Pörsistä. ”Se lehti on minun kohtaloni. Tulee sieltä kaikenlaista ostettua. En enää uskalla sitä lukea.”

Taidekahvilan pitäjä vaihtoi minipossun lampaisiin taloudellisista syistä. ”Possulle ei saanut vakuutusta. Koirille niitä kyllä annetaan. Lampaat ovat varmempia eläimiä lasten kannalta. Kolmivuotiaat lapsetkin voivat leikkiä lampaiden kanssa vaaratta.”

Lampaiden nimet vaihtelevat. Väliällä omistaja kutsuu niitä vain Mustaksi ja Valkoiseksi. Tai sitten Pikinokaksi ja Kahvinokaksi. Kaksikko juoksee kilpaa aina, kun tarjolla on näkileipää palkinnoksi. Vedonlyön-

tisuhde Mustan hyväksi on kolminkertainen. Lähistöllä asuvat **Tiara Kuutti** ja **Iitu Kiiski** ovat vastanneet lampaiden valmennuksesta ja hoidosta. Tiaralla on varalampaista myös Hämeenlinnassa.

Lammasravit ovat vain yksi osa Kivonokan taidekahvilan ohjelmaa. Tarjolla on alueen pisimmän madon etsintä tai mustekalan metsästystä portugalilaiseen tapaan. Mustekalajen etsinnästä vastaa mustekalalaskelija Panda.

”Toistaiseksi Panda on saanut vain kiiskejä merestä. Se nappaa niitä pyrstöstä kiinni. Kova sukeltaja Panda kuitenkin on. Se meinasi sukeltaa autosta ulos Espanjassa, kun toin sitä Suomeen”, sukeltajan omistaja **Arja Merikallio** kertoo. Portugalissa Pandan sukulaiskoiria käytetään mustekalojen ja simpukoiden etsimiseen.

Iitu Kiiski (oik.) ja Tiara Kuutti vastaavat Kivonokan lampaiden valmennuksesta ja hoidosta.

Taidekahvila on avoinna Kivonokassa aamuyhdestä iltayhdeksään. Aukioloaika joustaa. ”Ohjelmaa on aina tarpeen mukaan. Tarvittaessa järjestämme sitä vartitunnissa tai lyhyemmässä ajassa”, Maija

Hyvönen-Hossain lupaa. Kahvilan pitäjä on yhteistyössä Kivonokan asukasyhdistyksen kanssa. Asukkaat ovat harkinneet esimerkiksi kotien uimaseuran perustamista, kielumiskilpailua tai munien

maalusta. Seksikkään muna voittoa.

Ensi sunnuntaina on kirpputori. ”Siellä myydään kirpuroimia kalareita. Eikä hinta ole kuin kaksi euroa”, Hyvönen-Hossain mainostaa.

Huumeidenkäyttäjät saavat puhtaita ruiskuja kiertävästä bussista

► Uusi terveysneuvontapiste aloittaa Helsingissä lokakuussa

Hampunen korostaa, että tavoitteena on ennen kaikkea luottamuksellisen suhteen luominen asiakkaisiin.

”Sitä kautta heidät on mahdollista saada sairaanhoitajan säännölliseen tarkkailuun. Vasta sitten, kun luottamuksellinen suhde on luotu, päästään keskustelemaan myös päihdeongelmista”, Hampunen sanoo.

Miia Jonkka
HELSINGIN SANOMAT

► Suomensisäisten huumeiden käyttäjät saavat Helsingissä lokakuun alusta alkaen puhtaita ruiskuja ja terveysneuvontaa kiertävästä bussista. Bussi liikkuu viitenä iltana viikossa Helsingin ydinkeskustan alueella ja tarvittaessa myös sen ulkopuolella. Painopiste on Rautatieaseman lähialueella.

Helsingin Diakonissalaitoksen ja A-klinikkasäätiön kiertävä terveysneuvontayksikkö pyrkii tavoittamaan erityisesti syrjäytyneet narkomaanit, jotka ovat jääneet ulkopuolelle muista tarjolla olevista palveluista.

”Kyse on sadoista ihmisistä. Helsingissä on syrjäytyneiden huumeidenkäyttäjien joukko, joka ei tällä hetkellä kuulu minkään palvelun piiriin”, diakonijohdaja **Paavo Vuotilainen** Helsingin Diakonissalaitoksen hiv-positiivisille narkomaaneille suunnattu palvelukeskus muutti keskustasta Munkkisaareen.

”Meihin kohdistui rajua arvostelua ympäristöstä ja myös yliopiston taholta”, Vuotilainen sanoo. Kluuvissa huumeruiskuja vaihdettiin parhaimmillaan yli 20 000 kertaa kuukaudessa. Munkkisaaren uudessa palvelukeskuksessa luvut ovat romahtaneet kolmanneksen, noin 5 000:een vaihtotapahtumaan kuukaudessa.

”Huonoimmassa kunnossa olevat asiakkaamme eivät kerta kaikkiaan ole pystyneet tulemaan Munkkisaareen asti”, diakonijohdaja Vuotilainen kertoo. ”Nyt olemme huolisamme siitä porukasta. He ovat todennäköisesti palanneet käyttämään käytettyjä tai yhteisiä ruiskuja.”

”Pystymme selvittämään, millaisesta hoivasta ja hoidosta asiakkaalle on hyötyä, ja voimme kuljettaa hänet hoitoon tarvittaessa vaikka välittömästi, mikäli hän ilmaisee hoitoa haluavansa.”

Ajatus bussin perustamisesta syntyi viime vuonna, kun käytettyjen huumeruiskujen vaihtaminen puhtaisiin väheni rajusti Helsingissä. Ruiskujen vaihto romahti, kun Helsingin Diakonissalaitoksen hiv-positiivisille narkomaaneille suunnattu palvelukeskus muutti keskustasta Munkkisaareen.

”Meihin kohdistui rajua arvostelua ympäristöstä ja myös yliopiston taholta”, Vuotilainen sanoo.

Kluuvissa huumeruiskuja vaihdettiin parhaimmillaan yli 20 000 kertaa kuukaudessa. Munkkisaaren uudessa palvelukeskuksessa luvut ovat romahtaneet kolmanneksen, noin 5 000:een vaihtotapahtumaan kuukaudessa.

”Huonoimmassa kunnossa olevat asiakkaamme eivät kerta kaikkiaan ole pystyneet tulemaan Munkkisaareen asti”, diakonijohdaja Vuotilainen kertoo. ”Nyt olemme huolisamme siitä porukasta. He ovat todennäköisesti palanneet käyttämään käytettyjä tai yhteisiä ruiskuja.”

Helsingissä arvioidaan olevan 5 000–10 000 suomensisäisten huumeiden käyttäjää. Käytettyjä ruiskuja voi Helsingissä vaihtaa puhtaisiin myös A-klinikkasäätiön Vinkki-terveysneuvontapisteissä sekä Aids-tukikeskuksen toimipisteissä.

KAUPUNKI

Raitiovaunut liikennöivät harvemmin helteen vuoksi

► Poikkeusaikatauluja ei saatu käyttöön vielä keskiviikkona

Perttu Kauppinen
HELSINGIN SANOMAT

► Torstaista lähtien raitiovaunut liikennöivät helteen vuoksi harvennettujen poikkeusaikataulujen mukaan. Vuoroväli on kaikilla linjoilla kymppiä lukuun ottamatta 8-15 minuuttia.

Pysäkkikohtaiset aikataulut eivät pidä paikkaansa.

Poikkeukselliset aikataulut johtuvat kuljettajien ylimääräisistä tauoista. Helsingin kaupungin liikennelaitos (HKL) päätti tiistaina, että raitiovaunujen kuljettajat pitävät työ-

suojeluyöstä ylimääräisen tauon joka tunti. HKL:n työsuojelu mittasi vanhojen nivelraitiovaunujen ohjaamoista liki 50 asteen lämpötiloja. Liikenne palaa normaalisesti viilennyttyä.

Poikkeusaikatauluihin ei voitu siirtyä heti, sillä kuljettajille piti laatia uudet ajolista. Tiistaina kuljettajat saivat halutessaan pitää ylimääräisen

tauon, mutta vain muutama kuljettaja käytti tilaisuutta hyväkseen.

Keskiviikkona uudet ajolista saatiin laadituksi linjoille 4 ja 10. Niillä ajaa pääasiassa ilmastoitua matalalattiaa vaunuja, joi- ta uudet tauot eivät koske. HKL:n liikennepäällikön **Erkki Mutkan** mukaan uudet ajolista saadaan torstaiaamusta lähtien käyttöön kaikilla linjoilla.

NBK-miehelle syyte tapon yrityksestä

► Vantaan käräjäoikeudessa alettiin keskiviikkona käsitellä ampumistapausta, josta rikollisjengi Natural Born Killersin (NBK) jäsenelle luettiin syyte tapon yrityksestä. Syytteen mukaan NBK-mies ampui vantaalaista miestä vatsaan tämän asunnossa Pähkinärinteessä kesäkuun alussa. Uhri sai vakavia vammoja, mutta jäi henkiin nopean elvytyksen ansiosta. Ampumisen motiivista on

erilaisia käsityksiä. Uhri kertoi ensin poliisikuulusteluissa, että taustalla oli huumevelka. Oikeudessa hän kiisti aieman lausuntonsa ja sanoi, että kyseessä oli muista riidoista. NBK-mies puolestaan kiistää syytteen tapon yrityksestä ja sanoo toimineensa hätävarjelutilanteessa.

Laivan epäillään kipanneen jätteitä mereen

► Ruotsalaisen säiliölaivan epäillään tyhjentäneen jätettä-

liönsä mereen Porvoon edustalla lähellä Kilpilahtea keskiviikkona.

Nikuvikeniissä mökkeilyt perhe havaitsi tapauksen, kun mökkiranta täyttyi pahanhajuisesta tahmasta.

Porvoon rikospoliisi tutkii tapausta ympäristön turmelemisena. Näytteiden perusteella kyse on käymäläjätteestä ja talousjätteestä. Rantaan ajautui käymäläjätösten lisäksi muun muassa ruotsalaisia teepusseja. Syylliseksi epäillään ruotsalaista säiliölaivaa, joka oli odottanut Emäsalon selällä pääsyä Fortumin satamaan tiistaista lähtien.

Ympäristökeskus rajasi sääskenvalkun esiintymispaikkoja

► Uudenmaan ympäristökeskus rajasi kaksi uhanalaisen sääskenvalkun esiintymispaikkaa Itä-Helsingissä Kallahdenniemellä ja Myllypurossa. Sääskenvalkku on luonnon-suojelulla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava kämmekä. Sääskenvalkku on harvinais- tunut viime vuosina.

Vuosaaren sataman uusi lupahakemus jätetään syyskuussa

► Saastuneiden massojen kohtalo on edelleen epäselvä

► Nykyinen ruoppausalue laajeni Niinilahteen

Jussi Laitinen
HELSINGIN SANOMAT

► Helsingin Satama jättää uuden Vuosaaren satamaa koskevan vesilupahakemuksen Länsi-Suomen ympäristölupa- virastoon syyskuussa. Uusi vesilupa tarvitaan myrkyllistä tributyyliniä (TBT) sisältävän ruoppausmassan käsittelyyn. Satama-alueen ruoppaus jouduttiin keskeyttämään tou- kokuussa, kun pohjamudasta

löytyi suuria pitoisuuksia TBT-aineita.

Lupahakemuksen käsittely saattaa kestää pitkään, jos lu- vasta valitetaan. "Peruslupa tulee ehkä ke- väällä. Sen jälkeen käsittelyaika riippuu mahdollisista valituk- sista", **Heimo Tuomola** Uudenmaan ympäristökeskuk- sesta arvioi.

Nykyisellä luvalla satamaa saa ruopata pienellä alueella, jossa myrkyä on vähemmän.

Helsingin Satama selvittää Valtion tieteellisen tutkimus- keskuksen kanssa, mitä pahi- ten likaantuneille massoille voisi tehdä. Massoja ei saa ka- sata mereen normaaliin tapaan, joten uuteen vesilupahake- mukseen pitää löytyä jokin muu keino.

"Tähän mennessä on selvin- nyt, että saastuneen massan puhdistaminen on liian kallista. Parempi vaihtoehto on eris- tää se meriympäristöstä tavalla tai toisella", Helsingin Sataman tekninen johtaja **Aarno Ahti** sanoo.

Todennäköisesti massa säilö- tään satama-alueelle tai sitä käytetään sataman täyttömaa- na. Ahti toivoo, että myrkylli- seen lietteeseen päästään uuden luvan voimin käsi- ensi kesänä.

Sellaista ruoppausmassaa, jota ei saa kasata mereen, on alueel- la satoja tuhansia kuutiometre- jä. Vertailun vuoksi: eduskun- tatalon tilavuus on noin 100 000 kuutiota.

Nykyinen ruoppausalue kas- voi hieman, kun Uudenmaan ympäristökeskus antoi keski- viikkona luvan ruopata Niini- lahden koillisrantaan. Tähän mennessä ruoppaus on sallittu Käärmeniemen toisella puolel- la parinkymmenen hehtaarin alueella. Yhteensä ruopattava ala on reilut sata hehtaaria.

Aarno Ahdin mukaan TBT ei toistaiseksi vaikuta satama- hankkeen aikatauluun. "Kustannuksia myrkyttö- löttö lisää arviolta parin prosentin verran." Vuosaaren sataman al- kuperäinen kustannusarvio on 460 miljoonaa euroa.

LISÄ-ALE!
ENÄÄ 3 PÄIVÄÄ!
KAIKISTA JO ALENNETUISTA HINNOISTA LISÄALENNUS
ALEN LOPPURYSÄYS! TULE PIAN!

KULTAJOUSI **KULTA KÖNNI**

Helsinki: Mikonkatu 2, p. 09-650 029, avoinna ark. 10-19, la 10-16
Sisinkatu 2/Forum, p. 09-685 1611, avoinna ark. 9-21, la 9-18
Itäkeskus, p. 09-2707 1260, avoinna ark. 10-20, la 10-17
Kaivokatu 10, p. 09-2707 1250, avoinna ark. 10-18, la 10-15
Vantaa: Myyrmäki, p. 09-2707 1240, avoinna ark. 10-20, la 10-17
Hyvinkää: Hämeenkatu 8, p. 019-871 1090, avoinna ark. 9-30-18, la 9-30-14

Helsinki: Aleksanterinkatu 50, p. 09-260 0540, avoinna ark. 10-19, la 10-16
Itäkeskus/Piazza, p. 09-2707 1270, avoinna ark. 10-20, la 10-17
Hänsäkuja 4/Itäkeskus, p. 09-323 2738, avoinna ark. 10-19, la 10-17
Vantaa: Jumbo, p. 09-2707 1220, avoinna ark. 10-21, la 9-18

KAUPPAPAikka

VALKOKOMINEN PÖRSSI!

Nyt meiltä viiden vuoden takuu kaikkiin 199 € tai enemmän maksaviin uusiin kylmälaitteisiin merkistä tai mallista riippumatta. Etu voimassa 31.8.2003 saakka.

Osallistu Mustan Pörssin ja KissFM:n Kesän Suureen TIKKAKISAAN

OSTA NYT - MAKSA SYKSYLLÄ!
Uudet Pörssitili-asiakkaat saavat 7.7. - 16.8.2003 korotonta maksuaikaa 3 kuukautta. Halutessasi pidemmän maksuajan maksat korot ja kulut korottoman maksuajan jälkeen normaalisti. Pörssitilin todellinen kulut huomioiva vuosikorko 1000 euron keskimääräiselle luotolle on 17,55 %, jossa on huomioitu tilinhoitomaksu 3,70 euroa kuukaudessa (07/03).

Husqvarna HUSQVARNA QTSS KAAPPIPAKASTIN
Vapaasti sijoitettava kaappipakastin. Käyttötilavuus 104 l. Erinomainen pakastusteho, 13 kg/vrk. Kaksi pakastus- hyllä, kaksi säilytyskorja. Selkeitä merkkitälvät. Erillinen pakastuskytkin. Mitat: K 85 x L 54,5 x S 60 cm. **269,-**

ROSENLEW ROSENLEW RJVL 168 JÄÄKAAPPI
Kaapissa on kolme lankahyllä ja iso vihanneslaatikko. Oviruusteluna on kolme hyllyä, jossa ylimääräisessä läpi- näkyvä kansi. Oven kätisyttä voidaan tarvittaessa muuttaa. Käyttötilavuus on 148 l. Kaapissa on myös automaati- nen sulatus. Mitat: K 85 x L 55 x S 60 cm. **288,-**

ROSENLEW ROSENLEW RJV 209 JÄÄKAAPPI
Jääkaappi, jossa neljän tähden pak- kastelokero. Lokerossa voi myös pakastaa, pakastusteho 2 kg/vrk. Kaapissa kolme lastihyllä. Jääkaapin käyttötilavuus on 166 l, pakaste- lokeron 18 l. Jääkaapissa automaati- nen sulatus. Oven kätisyys vaihdet- tavissa. Mitat: K 105 x L 55 x S 60 cm. **399,-**

Husqvarna HUSQVARNA QR 2060 JÄÄKAAPPI
Upea uutuuus, jossa erittäin moni- puolinen varustus. Käyttötilavuus 361 l. Energialuokka A. Mitat: K 180 x L 60 x S 60 cm. **699,-**

ROSENLEW ROSENLEW RSP 1560 PAKASTIN
Käyttötilavuus 143 l. Pakastus- teho 12 kg/vrk. Energiankulutus 0,87 kWh/vrk. Leveys 59,5 cm. **249,-**

ROSENLEW ROSENLEW RJPK 260 JENKKIKAAPPI
Käyttötilavuus: Jääkaappi 190 l, pakastin 44 l. Helppohoitaiset lankahyllät. Leveä vihanneslaatik- ko. Pakastimessa välilyly. Ener- gialuokka A. Pakastusteho 3 kg/vrk. Lämmönnoúsuaika 19 h. Mitat: K 140 x L 55 x S 60 cm. **333,-**

(Kuva viitteellinen).

MUSTA PÖRSSI **ITÄKESKUS** City-Marketin yläkerta Puh. (09) 3434 530 Ark. 10-20, la 10-17

HAKANIEMI Siltasaarekatu 3-5 A Puh. (09) 3211 511 Ark. 9.30-18, la 9.30-15

FORUM Kukontori 3. krs. Yrjökätkä 29 Puh. (09) 6844 760 Ark. 10-20, la 10-17

PlusSA Plusssa ostokistasi! **ASiantuntija PALVELUKESKUS**

KAUPUNKI

► KULTTUURI 8-9 ► KAUPPAKAAKKA 4-5 ► MATKAILU/ILMOITUKSET 9-11

Helsinki haluaa varastoida Vuosaaren myrkyt Niinilahteen

Helsingin Seurasaari THT-pöytäkirjaan perustama hädänratkaisun satama alie

Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku

Ilari Lahtinen
Helsingin seurasaari on ollut vuorokauden kuluksi (THT) päätöksentekoa varten. Päätös, joka on ollut voimassa, on ollut, että Helsingin seurasaari on otettava käyttöön. Seurasaari on ollut vuorokauden kuluksi (THT) päätöksentekoa varten. Päätös, joka on ollut voimassa, on ollut, että Helsingin seurasaari on otettava käyttöön.

Myös satama ei ole ollut, vaan satama on ollut vuorokauden kuluksi (THT) päätöksentekoa varten. Päätös, joka on ollut voimassa, on ollut, että Helsingin seurasaari on otettava käyttöön.

Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku
Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku
Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku
Ympäristöministeriö tulee satamasta arvioida viiden miljoonan euron lauku. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Bensa-asemalla tankataan roskaruokaa

- Yksi pöytä - niin ruuhoita, toiselle ateria on kotiruokaa

TRÄKKÄ
STAVRA 20
1 2 3 4 5
Terveystieteiden tutkimuskeskus Helsingin yliopiston alalla.

Yksi pöytä - niin ruuhoita, toiselle ateria on kotiruokaa.

LYHYESTI

Mies arvutisti Helsingin Mielissä

Mies arvutisti Helsingin Mielissä. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Sotaresanssi häiritsi ympäristöasiantuntijaa
Sotaresanssi häiritsi ympäristöasiantuntijaa. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Risto Ranki haastaa Helsingin julkisen koulutuksen johtajaksi
Risto Ranki haastaa Helsingin julkisen koulutuksen johtajaksi. Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa?
Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa? Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa?
Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa? Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa?
Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa? Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa?
Miksi puhelin pysyi mykkänä lähes kolme viikkoa? Tämä on osa hädänratkaisun sataman alie.

KAUPUNKI

Vantaan sosiaali- ja terveystoimi ylittämässä roimasti raaminsa

Elsa Tuppurainen
HELSINGIN SANOMAT

Vantaan sosiaali- ja terveystoimi on tänä vuonna ylittänyt raaminsa. Sosiaali- ja terveystoimi on ylittänyt tämän vuoden budjetin 26,2 miljoonalla eurolla. Lautakunta esittää kaupunginhallitukselle talousarvion muuttamista siten, että ylitys voidaan kattaa. Lautakunta esittää ensi vuoden talousarvion kaikkiaan 44,8 miljoonaa euroa, mikä ylittää 13,5 miljoonaa euroa kaupunginhallituksen hyväksymän raamin.

Ylityshäkki on tänä vuonna edellisten vuosien tapaan suurin erikoissairanhoidossa ja toimeentulotessa. Erikoissairanhoidon menot ovat puoli- vuotisraportin mukaan ylittymässä 10,8 miljoonalla eurolla. Husin tietojen mukaan ylitys

on huomattavasti sitäkin suurempi. Toimeentulotukea ollaan maksamassa 6,8 miljoonaa euroa enemmän kuin ennustettiin.

Sosiaali- ja terveystoimen johtaja **Urpo Alangon** mukaan sosiaali- ja terveystoimelle on budjetoitu liian vähän rahaa. Hän viittaa pian julkaistavaan maan suurimpien kaupunkien vertailuun, joka ei todista Vantaan poikkeavan kustannuksiltaan muista.

Ahdinko ei Alangon mukaan ole mikään vantaalainen ilmiö. "Suomeen on viritetty kallis palvelujärjestelmä, johon kuntien talous ei näytä riittävän."

"Keinot sopeuttaa ovat olemattomat", Alanko sanoo. "On vaikea kokea syyllisyyttä siitä, että yrittää säilyttää lakisääteisen palvelutason." Terveystoimen johtaja **Ris-**

to Ihalainen huomautti, että jos budjetti olisi esimerkiksi erikoissairanhoidon osalta ollut lautakunnan esityksen mukainen, Vantaa olisi linjassa Helsingin ja Espoon 3-4 prosentin ylityksen kanssa. "Nyt menee yli n prosentin."

Hoitotoimenpiteiden määrä on kuitenkin kasvanut Ihalaisen mukaan enemmän kuin rahallinen ylitys. "Naapurikunnat kasvattavat jonojaan, me emme."

Ihalainen mukaan osan ylityksistä on annettu tulla tahallaan siksi, että 2005 otetaan käyttöön hoitotakuu jossakin muodossa ja jonoja on pakko lyhentää. "Sitteen on myyjän markkinat."

Taloussuunnitelma lupaa sosiaali- ja terveystoimeen 900 uutta vakanssia. Puolet menee vanhusten palveluihin. Sosiaali-

työntekijöitä ja lääkäreitä tulee lisää. Kotihoitoon vakansseja ei esitetä, koska kauppakassipalvelun toivotaan vapauttavan resursseja.

Investoinneissa terveysasemat keskusteluttivat lautakuntaa. Myyrmäen terveysaseman laajennusta ja peruskorjausta myöhennetään vuodelle. Koirakylän terveysasemalle merkittiin ensi vuodeksi suunnitteluraha.

Rekolan päiväkotia aikaistettiin vuodelle ja Päiväkummun päiväkodille merkittiin ensi vuodelle suunnittelurahaa 2 000 euroa.

Sosiaalihuollon johtaja **Mariitta Pesonen** piti myönteisenä sitä, että sosiaalinen luotus saadaan alkuun ensi vuoden alusta 340 000 euron luotopäätöksellä. Asunnottomien asuntolan aikaistaminen vuodelle oli sekin hyvä asia.

KAUPUNGIN LAITA

Myrkyt ja välinpitämättömyys

Kun Vuosaaren sataman pohjaliettestä löytyi tributyyliinää, hankkeen puuhämiehet vaikuttivat kovin yllättyneiltä. Tosiasiassa Helsingin Satamaa varoitettiin samoista myrkyistä jo vuonna 1995.

Tutkijat, ympäristöviranomaiset ja projektista kilpailivat yhtiöt sanoivat, että alueelta voi löytyä TBT-aineita jotka haittaavat ruoppausta. Helsingin Satamaa kehoitettiin ottamaan lisää pohjanäytteitä ja tutkimaan niistä myös orgaaniset tinayhdisteet.

Virallinen vastaus TBT-ennustuksiin oli joukko epämielisiä olettamuksia, joita Helsingin Sataman tutkimukset muutenkin vilisevät.

Merentutkimuslaitos arvioi 1997 jyrkin sanoin Vuosaaren tehtyjä vesistöselvityksiä. Laitoksen johtajat kirjoittivat,

Jussi Laitinen
jussi.laitinen@sanoma.fi

että tutkimukset ovat eettisesti epäilyttäviä ja että tuloksia on manipuloitu. He ihmettelivät sitäkin, että sataman alle jäävän telakan edestä ei mitattu myrkyä. Ei tarvita hirvittävästi älyä päättämään, että vanhan telakan edustalta löytyy kaikenlaista rumaa. Varsinkin maaliähteitä, joista TBT-aineet ovat lähtöisin. Paikalla toimi vuosikymmenien ajan kelluva telakalautta, jossa hiekkapuhallettiin vanhoja maaleja laivoista irti.

Silti TBT-arvot mitattiin vasta keväällä 2003.

Miksi Helsingin Satama ei kuunnellut varoituksia ja pelannut varman päälle? Eikö vaaraa oikeasti tajuuttu vai eikö siitä välitetty?

Minusta näyttää siltä, että Vuosaarella on sovellettu vanhaa kunnan *laissez-faire* -tyyliä hoitaessa.

Vaikka tiedetään, että ongelmia voi tulla, töitä jatketaan niin pitkään kuin mahdollista. Kun totuus paljastuu, sanotaan ettei urakkaa enää voi keskeyttää.

TBT on ihan oikeasti todella paha myrky. Se saa simpukat

vaihtamaan sukupuolta, se tappaa kaloja ja aiheuttaa mutaatioita tuhat kertaa pienemmässä pitoisuudessa kuin Vuosaaresta löytyi.

Tributyyliinää on luokiteltu myrkylliseksi myös ihmiselle, mutta vaikutukset meihin ovat epäselvät. Skotlannissa on tänä kesänä herännyt karmea epäily, että TBT aiheuttaisi MS-tautia, vakavaa keskushermoston sairautta. Ryan Loch -nimisen lahden pohjalta löytyi kasapäin TBT-aineita, ja lähitöillä kahdessa kylässä on kymmenen kertaa enemmän MS-tautia kuin Skotlannissa keskimäärin.

Myrkyt ja taudin yhteyttä tutkitaan. Täytyy vain toivoa, että epäilykset osoittautuvat vääriksi. Ja välttää pulikoimista Vuosaaren alueella, jossa ruoppaajat pollyttävät pohjamutaa parasta aikaa.

Hannusjärvi hoidettiin Etelä-Espoon helmeksi

Suojeluyhdistys kelpaa malliksi muille kaupunkijärvistä huolestuneille

Raija Kaikkonen
HELSINGIN SANOMAT

Laiturilla seisovan **Seppo Salon** edessä aukeaa sama helmi kuin lähes 60 vuotta sitten, kun hän helsinkiläisenä kesämökkiläisenä leikki järven rannalla. Hannusjärvi on taas kirkasvetinen ja siinä voi jälleen uida ja soudella.

Hannusjärvelle oli käydä hullusti. Hapettomana, sameavetisenä ja lähes umpeen rehevöityneenä se teki kuolemaa 1990-luvulla. Uistinviita täytti sen niin, ettei järvellä enää päässyt soutuveneellä rannalta toiselle puhumattakaan, että sinne olisi voinut uida.

Etelä-Espoon ainoasta mantereella olevasta järvestä oli tulossa haiseva vesikuoppa. Seppo Salo päätti tehdä jotain ja sai Espoon apulaiskaupunginjohtajalta **Erkki Pätäältä** kullanarvoisen neuvon perustaa yhdistys.

Länsi-Suomen vesi ja ympäristö ry:n toiminnanjohtajan **Pekka Ihalaisen** mukaan ilman ihmisten yhteenliittymistä vesien pelastus- ja suojelutyöt eivät tule tehdyiksi eikä mistään tule apua eikä rahaa. Ihalainen kehottaa kaikkia uhaistuista järvistä huolestuneita liittymään yhteen ja ottamaan mallia Hansu ry:stä.

Kohteita riittää Uudellamaalla. Viime talven happikato kala- ja rapukuolemiseen osoitti, että suuri osa järvistä on surkeassa kunnossa. Asuminen, mökkeily, maanviljelys ja rakentaminen kuormittavat liikaa varsinkin kaupunkijärviä. Vedet ovat tärkeitä ihmisen hyvinvoinnille. Joukko tutkimuksia on osoittanut, että "puistomaiden luontomaisemien katseleminen elvyttää stressistä". Elpyminen näkyy aivojen toiminnassa, sydämen sykkeessä ja verenpaineessa.

Joukko Hansu ry:n herroja puuhasi perjantaina Hannusjärven rannalla vesikasvien niittokoneen, ilmastimen ja kevyen ruoppaajan parissa. Seppo Salo, **Jarmo Lehtelä**, **Tom Malmström** ja **Raimo Voivalin** valmistelivat tämän-

Tom Malmström näyttää koneella uistinviitaa. Taustalla sininen ilmastin pukkua Hannusjärven happea.

Genimap JPK / HS

grammaa litrassa. Yhdistys on työntänyt järven ilmaa pari kolme kertaa vuodessa useita viikkoja kerrallaan. Tulosta on syntynyt: viime talvena happea oli litrassa 6-7 milligrammaa. Kalat eivät kuolleet eivätkä ravinteet liisäntyneet.

Suojeluyhdistys istutti Hannusjärven viime vuonna noin 20 000 hauenpoikasta, koska järvenvä on liikaa särkiä. Ne tonkivat ja pollyttävät pohjaa niin, että vesi sameutuu.

Hoijat ovat tähän mennessä tehneet noin 4 000 talkootuntia ja upottaneet järveen rahaa yhteensä 11 400 euroa. Nyt he pohtivat sydän syrjällään, onko se kaikki ollut turhaa. Länsimetron suunnitelmassa on Iivisniemen asema lähellä Han-

nusjärveä. "Me kaikki olemme metron vastustajia. Laskelmien mukaan metrasema vaatii noin 10 000 käyttäjää. Se houkuttelee rakentamaan kivitaloja ja teitä järven ja Länsiväylän väliseen Hannusmetsään. Se olisi kuolemantuomio Hannusjärvelle", Seppo Salo sanoo. Yhdistystä pelottaa, "tuhovätkö Espoon poliitikot helmen, kun he päättävät Etelä-Espoon yleiskaavaa". Hannusmetsän omistaa Helsingin kaupunki.

Suojelijat ajavat järveä ympäröivien suojelualueeksi. Se ei ole nyt edes viheralue. Espoon kaupunginmuseo määritteli alueen kulttuurimaisemaksi, koska Hannusjärven rannat ja rantavyöhykkeellä olevat mökit ovat säilyneet samanaikaisia yli 60 vuotta.

TIETOKULMA Matala ja pieni järvi

- Hannusjärven pinta-ala on 6,1 hehtaaria ja sen valuma-alue on 35,7 hehtaaria suurin. Järvessä on noin kaksi metriä vettä ja pohjassa nelisen metriä mutaa ja liettä.
- Järvi ja sen pohjoispuolella sijaitseva Hannusmetsä ovat Hannuksen, Iivisniemen, Hannusjärven, Järviortan, Etelä-Nöykkiön ja Soukan asukkaiden uikoulu- ja virkistysalue.
- Espoon Hannusjärven suojelu (Hansu) ry perustettiin 1998. Siihen kuuluvat kaikki Hannusjärvellä asuvat.
- Hansun viisivuotissuunnitelman (1999-2003) tavoitteena oli happitilanteen parantaminen pari kolme kertaa vuodessa useita viikkoja kerrallaan.

telman (1999-2003) tavoitteena oli happitilanteen parantaminen pari kolme kertaa vuodessa useita viikkoja kerrallaan. Tavoite on ylittetty. Vain ravintelanne huolestuttaa yhä. ► Lopullisena tavoitteena on pitää järvi virkistyskäyttökelpoisena ja säilyttää 1930-luvun mökkikulttuurimaisema. ► Tutkimukset veden laadusta, vesikasvillisuudesta, koekalastuksesta, näkyvyydestä, sedimentistä, hulevesistä, valuma-alueesta ja planktonista on tehty, kuten myös hoitokalastussuunnitelma, purotus- ja kalaraportti. HS

Leipomom yössä virtaa hiki

Leipurimestari paistaa päivän leivät aamuyön tunteina

Marie Jaakkola
HELSINGIN SANOMAT

Tämän leipurin uskoi pulan pyörittämisen sijaan juoseen aikamoisen maratonin. Hiki virtaa Konditoria Stellan leipomossa, kun **Pasi Lindholm** suihki ympäriinsä. Leipäaikana tekoon, patongit uuniin, pullat ulos, sämpylät voiteluun, korvapuusteille sokeria, viinereille hilotilkka - ja kaikki käy kuumassa leipomossa järjestelmällisesti kuin sekuntikelloa seuraten.

"Voisihan tässä laiskotella, mutta mieluummin teen työt rivakasti ja pääsen sitten aamulla hyvissä ajoin kotiin", leipurimestari kuvailee.

Koneet hoitavat paljon, mutteivät liikaa. Lindholm pitääkin käsin tekemisestä, eikä osaisi kuvitella seuraavansa tuotteiden lipumista liukuhihnan viereissä, kuten suuremmissa leipomoissa täytyy tehdä.

"Kipinä leipomiseen syntyi jo yläasteen ensimmäisellä koksän tunnilta. Myöhemmin tästä on sitten muodostunut elämäntapa."

Leipurin yöt ovat enemmän makeita kuin suolaisia. Pullia ja viinereitä myydään suuret määrät leipomon omissa konditorioissa, lisäksi kaupat tilaavat tuotteita suoraan.

JENNI-JUSTINA NIEMI

Leipuri Pasi Lindholmin käsissä syntyvät yön tunteina tuoreet pullat ja leivät.

Lindholmin yö alkaa kahdeksan tuntia. Hän pyörittelee taikanoita itseksen neljänä asti, jolloin seuraava työntekijä tulee avuksi. Lindholm puhuu koko ajan tottuneesti työvälistä, vaikka yö onkin. "Olen tehnyt viimeiset 17 vuotta yötyötä ja pidän niistä. Toki olen tiettyssä määrin työhuilu, sillä joudun uhramaan kaiken päiväsajan nukkumiselle. Sosiaalista elämää ei näissä hommissa pääse viettämään liikaa", leipuri hymähtää.

TÄÄLLÄ
STADIN YÖ
1 2 3 4 5

Sarjassa seurataan Helsingin elämää öiseen aikaan.

Hän ei kuitenkaan tunne oloaan yksinäiseksi pimeään aikaan: radio, tuo miehen jokainen seuralainen, tarjoaa tunnistua toiseen uskollisesti poppenkustustaan.

Aamuun mennessä kaikki on valmista. Yksi syy leipurin nopeuteen piilee välineistö: perinteiset kodinkoneet kalpenevat leipomon suurten kippojen ja kuppien rinnalla. Vatkainten lisäksi niin voipaketit, sokerisäkit kuin hilloämpäritkin ovat jättikokoisia.

Pakkaaja saapuu aamuyön tunteina, ja kuljettajat rynnistävät autoineen hieman myöhemmin. Makeat ja suolaiset lähtevät ennen aamu-kuutta matkalle kohti nälkäisiä suita. Jauhot eivät mene Lindholmilta sekaisin.

"Olen oppinut uran alkuaikojen virheitä tarkaksi ja varovaiseksi", leipuri kuvailee taitojaan. Todisteeksi ammattivaivoista hän näyttää kättään, jonka parista norresta on napsatantur "joskus nuoruudessa" pala pois.

Nykyään tulikuuman, jättäläisimäisen kaasu-uunin ympärillä tapahtuu vain ani harvojen virheitä. Tuoreen pullan tuoksuun ei sekoitu edes pientä käryn häivää.

Yli tonnin lasku koirien törmäyksestä

Jukka Harju
HELSINGIN SANOMAT

Kahden koiran törmäys toisiinsa tuli kalliiksi nurmijärväläiselle miehelle, jonka 60-kiloisen leonberginpaimenkoira söntäsi pihalta tielle ja törmäsi vahdikkaasti tiellä talutettua koiraa päin runsas vuosi sitten. Hyvinkään käräjäoikeus tuomitsi perjantaina miehen järjestysääntörikkomuksesta kymmeneen päiväsakkoon, joista kotiutti miehen tuloilla 120 euroa maksettavaa.

Lisäksi hänen on maksettava toisen koiran omistajalle tuhat euroa korvaukseksi vahingosta.

Tapahtumat alkoivat Nurmijärvellä viime vuoden heinäkuussa, kun paikallinen mies oli ulkoiluttamassa hajasuonalueella bastardi- eli sekarotuisia Mökö ja Luru -koiriaan.

Mies käveli tiellä koirineen maatilapihiin ohi, jossa ollut leonberginpaimenkoira Mauk havahtui ja suuntasi tielle koirien perään hevosaitauk-

sen raosta. Mauk juoksi kiihtyneenä vauhtia kohti huomattavasti pienempää koirakaksikkoa ja törmäsi takaa päin 20-kiloiseen Mökö-koiraan.

Mökö kaatui ja jäi maahan makaamaan liikkumattomana. Seuraus oli osittainen halvaus.

Seuraavien viikkojen aikana kuusi vuotta koiraa sai eläinlääkärin suosittelemaa uintheitoa lammella ja kipulääkkeitä. Lisäksi koira sai akupunktihoitoa. Mökön omistajat vaativat oi-

keudessa Maukin omistajalta yli 6 700 euroa hoidoista, lääkkeitä ja matkakuluista. Summassa oli mukana myös tulevaisuuden kuluja, kuten akupunktihoitoa seuraavan kuuden vuoden ajan.

Käräjäoikeus piti kohtuullisena tuhannen euron korvausta. Se siteerasi kunnan järjestysääntöä, joka velvoittaa pitämään koiran haja-asutusalueellakin siten, ettei se pääse aiheuttamaan vahinkoa tai vaaraa.

Ylipormestarin populaarikonsertin lavaa viimeisteltiin perjantaina

Keisari Aleksanteri toinen seisoo kakun päällä. Patsaan ympärille on rakennettu syntymäpäiväkakun näköinen rakennelma, josta johtaa catwalk Senaatintorin halki esintymislavalle. Lavalle loikkaa lauantaina Leningrad Cowboys ja Puna-armeijan

kuoro, catwalkille ja kakun päälle puolestaan tanssijoita ja tulenielijöitä. Kakun takaakin näkee lavan tapahtumia, sillä lavan viereen kohoaa kaksi suurta näyttörüutua.